

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová

Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí

Reprezentativní studie
veřejného mínění

Masarykova univerzita

muni
PRESS

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová

Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí

Reprezentativní studie
veřejného mínění

Tato publikace vznikla v rámci výzkumného projektu Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí financovaného Státním fondem životního prostředí České republiky. Tisk byl financován z prostředků Ministerstva životního prostředí.

Rádi bychom na tomto místě poděkovali:

Bc. Veronice Wölfelové za infografiky, které doprovázejí naši knihu,
recenzentům PhDr. Janě Stachové, Ph.D., a Mgr. Petru Vidomusovi, Ph.D.,
Mgr. Tomáši Daňkovi, Ph.D., Mgr. et Mgr. Arnoštu Novákovi, Ph.D.,
a doc. Mgr. Bohuslavu Binkovi, Ph.D., za pročetí textu a jejich náměty,
Mgr. Michaele Kašperové za velkou pomoc při finální sazbě knihy,
PhDr. Martinu Buchtíkovi, Ph.D., a Mgr. Aleně Tůmové, Ph.D., z agentury Median, s. r. o.,
Mgr. Zdeňce Lechnerové a Ing. Ester Koňárové za pomoc s administrací a organizací,
pracovníkům Ministerstva životního prostředí za konzultace k problematice sucha,
Státnímu fondu životního prostředí ČR za podporu výzkumného projektu,
Ministerstvu životního prostředí České republiky za vytištění publikace,
a všem ostatním, kteří nám pomohli s přípravou této publikace a realizací našeho výzkumu.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této elektronické publikace nesmí být reprodukována nebo šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu vykonavatele majetkových práv k dílu, kterého je možné kontaktovat na adrese: Nakladatelství Masarykovy univerzity MuniPress, Rybkova 19, 602 00 Brno.

Autoři:

PhDr. Jan Krajhanzl, Ph.D.
Mgr. Tomáš Chabada
Mgr. Renata Svobodová

Knihu recenzovali:

PhDr. Jana Stachová, Ph.D.
Mgr. Petr Vidomus, Ph.D.

© 2018 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8966-2 (brož. vaz.)

ISBN 978-80-210-8967-9 (online : pdf)

Obsah

Úvod	7
------------	---

Část I: Přehled šetření veřejného mínění

Vymezení rešerše a související metodologické otázky	12
Výběr zdrojů pro rešerši a jejich charakteristika	13
Limity průzkumů veřejného mínění	17
Jak (ne)číst výsledky dotazníkových šetření	20
Tematické kapitoly	22
Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí	23
Rekreace v přírodě	32
Ochrana přírody a prostředí kolem nás	40
Zemědělství: půda, krajina a zvířata	50
Energie a energetika	59
Doprava	72
Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky	80
Odpady	91
Znečištění vody	100
Znečištění ovzduší	108
Změna klimatu	115
Průřezové kapitoly	126
Vnímání problémů životního prostředí	127
Podpora politik v oblasti ochrany přírody a životního prostředí	135
Environmentální chování	152

Část II: Výzkum

Cíle a metody výzkumu.....	163
Výsledky a interpretace výzkumu vztahu k přírodě a životnímu prostředí	170
Výsledky a interpretace výzkumu na aktuální téma: česká veřejnost a sucho	223
Souhrn nejdůležitějších zjištění výzkumu	254
Diskuse limitů výzkumu a směr dalšího zkoumání	256

Závěr

Charakteristika vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí	261
---	-----

Přílohy

Příloha 1: Reprezentativita vzorku a křížení kvót	274
Příloha 2: Popis proměnných použitých ve výzkumu	283
Příloha 3: Použité statistické analýzy	296
Příloha 4: Faktorové analýzy	303
Příloha 5: Regresní analýzy	316

Seznam literatury	329
-------------------------	-----

Shrnutí	346
---------------	-----

Summary	348
---------------	-----

Úvod

Českému veřejnému mínění v oblasti ochrany přírody a životního prostředí se v uplynulých letech věnovala celá řada průzkumů sociologických agentur a několik akademických výzkumů. Vznikl tak rozsáhlý soubor empirických zjištění, který dosud nebyl zpracován v žádné publikaci pro odborné prostředí, ani pro zainteresovanou veřejnost.

Svojí knihou bychom rádi toto prázdné místo zaplnili. Rozhodli jsme se proto, že se rešerší z dostupných zdrojů a provedením vlastního reprezentativního výzkumu pokusíme vytvořit celistvější obraz vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí.

V *Části I: Přehled reprezentativních šetření* představujeme rozsáhlou rešerší reprezentativních šetření uskutečněných v posledních letech. Vyhledali jsme jich více než 80, zjištění z nich jsme utřídili, zhodnotili jejich výpovědní hodnotu a způsob dotazování z hlediska metodologie a následně ve čtrnácti kapitolách podáváme obraz českého veřejného mínění v environmentální problematice. Tematické kapitoly poskytují čtenářům přehled postojů a chování české veřejnosti v jednotlivých oblastech ochrany přírody a životního prostředí (např. ochrana přírodních území a druhů, zemědělství, doprava, znečištění ovzduší); *Průřezové kapitoly* jdou napříč těmito oblastmi a odpovídají na otázky, jak česká veřejnost vnímá závažnost různých environmentálních problémů, jaké politiky v oblasti ochrany přírody a životního prostředí podporuje a jaké je její environmentální chování. Všechny kapitoly doprovázejí infografiky Veroniky Wölfelové, které nabízejí dvoustránkové shrnutí toho nejzajímavějšího ke každému tématu.

V *Části II: Výzkum* představujeme vlastní rozsáhlý reprezentativní výzkum vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí. Tematicky široce koncipovaným záběrem jsme se snažili postihnout všechna důležitá témata ochrany přírody a životního prostředí v České republice, abychom zaplnili některá prázdná místa v dosavadním zkoumání této problematiky a zároveň vytvořili šetření, které bude možné v příštích letech opakovat. Tuto „monitorovací“ část pak doplňujeme podrobnějším výzkumem veřejného mínění, jako aktuální téma jsme zvolili sucho. Sebraná data analyzujeme, abychom odkryli některé skryté vazby vztahu k přírodě a životnímu prostředí a ukázali rozložení názorů v české společnosti.

V *Závěru* čerpáme z obou částí knihy a nabízíme přehled čtrnácti charakteristik českého vztahu k přírodě a životnímu prostředí. Jedná se o postoje a chování, které jsou příznačné pro většinu obyvatel České republiky nebo které jsou pro českou veřejnost typické v mezinárodních srovnáních.

Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí považujeme za zajímavé téma pro společenské vědy, avšak nejen to. Jsme přesvědčeni, že si zaslouží velkou pozornost pracovníků, jejichž práce v nejrůznějších profesích ochrany přírody a životního prostředí se týká veřejnosti. Ukazuje se totiž, že chránit v demokratické společnosti přírodu a životní prostředí je bez spolupráce s veřejností nemožné, a komunikace s ní je pro řešení mnoha environmentálních problémů klíčová. Pro politiky, úředníky, aktivisty či podnikatele, kteří oslovují veřejnost, je přitom užitečné vědět, v čem mohou čekat veřejnou podporu a kde je potřeba ji začít teprve získávat. Přestože mají podobná šetření velký potenciál pro budování vztahu s veřejností, nemají – a svou povahou ani nemohou – v oblasti politiky a občanské společnosti nahradit veřejnou debatu, participaci zainteresované veřejnosti či odbornou diskusi.

Víme, že průzkumy veřejného mínění jsou zneužitelné. Pokud však jsou v současné době dostupné, nelze se vyhnout tomu, že je lidé čtou a přemýšlí nad nimi. S výsledky průzkumů veřejného mínění se přitom dá pracovat v zásadě dvěma různými způsoby. Prvním, kdy se snažíme porozumět veřejnosti, abychom u ní hledali podporu, jež bude ku prospěchu ochrany přírody a životního prostředí. Druhým, kdy se veřejnému mínění podřizujeme či dokonce podbíjíme, kdy jsou data z průzkumů použita ke zvýšení (či udržení) popularity konkrétních organizací, avšak nikoliv ve prospěch přírody a životního prostředí. O to větší je proto odpovědnost těch, kteří se s výsledky průzkumů seznamují.

Naše kniha čerpá z reprezentativních dotazníkových šetření. Vybrali jsme si je proto, že nám díky sociodemografickému složení¹ a početnosti výzkumných vzorků umožňují dozvědět se více o postojích a chování české veřejnosti v této problematice. Můžeme díky nim sledovat vývoj veřejného mínění nebo ho porovnat s veřejným míněním v jiných zemích. Při čtení jejich výsledků je však důležité nezapomínat, že realitu dotazníkové průzkumy v určitých ohledech zkreslují či redukují, ať už výběrem tématu, způsobem dotazování, snahou respondentů prezentovat se určitým způsobem, nebo koneckonců i složením vzorku – podrobně se těmto otázkám věnujeme v kapitolách *Limity průzkumů veřejného mínění* (str. 17) a *Jak (ne)číst výsledky dotazníkových šetření* (viz str. 20).

Žijeme však ve světě, kde své limity mají všechny společenskovední metody – ty přirozeně vyplývají ze studia něčeho tak členitého, mnohohvrstevnatého a dynamického, jako je společnost. V takovém případě můžeme limity metod společenských věd pouze zmírňovat, konkrétně brát v úvahu jejich limity a tam, kde to jde, kombinovat více vzájemně se doplňujících metod. Také proto bychom rádi v dalších výzkumech

1) Myslíme tím takové zastoupení skupin výzkumného vzorku z hlediska věku, pohlaví, vzdělání či velikosti místa bydliště, které odpovídá skladbě české dospělé populace.

této problematiky propojovali reprezentativní dotazníková šetření s hloubkovými studii na kvalitativní či experimentální bázi.

V naší publikaci formulujeme na základě zmíněné rešerše a výzkumu charakteristiku vztahu Čechů k přírodě a k životnímu prostředí. Česká republika je nicméně součástí širšího světa – historicky, kulturně, společensky, ekonomicky i politicky. Jak ukazují mezinárodní srovnání, řada projevů vztahu k přírodě a životnímu prostředí se mezi obyvateli České republiky a ostatních zemí shoduje. Přesto má význam uvažovat o specifičích „českého“ vztahu k přírodě a životnímu prostředí – jak totiž ukazují stejná mezinárodní srovnání, v některých otázkách česká veřejnost vybočuje. Stejně jako to bývá při charakteristice lidí, v naší reflexi vztahu Čechů k přírodě a životnímu prostředí se proto mísí to běžné (a popisované i v jiných zemích) s tím místně zvláštním, českým.

Uvědomujeme si, že touto publikací vstupujeme do letité diskuse o významné otázce, jaký mají Češi vztah k přírodě a životnímu prostředí. Je to téma debatované na půdách univerzit, v médiích a občanském sektoru, téma politicky často interpretované a dezinterpretované. Tuto publikaci chápeme jako příspěvek k „evidence-based“ reflexi této problematiky, tedy reflexi založené na (empirických) důkazech. Potěší nás, pokud se toto téma dočká v příštích letech dalších debat a vzniknou nové odborné publikace.

V Brně a Nové Lhotě 23. května 2018

Obecné poznámky

Při referování o výsledcích různých průzkumů a výzkumů používáme v této publikaci synonymně několik označení pro respondenty výzkumného vzorku, potažmo příslušníky dospělé populace České republiky. Patří mezi ně například: Češi, obyvatelé České republiky, občané, v některých kapitolách i spotřebitelé. Tímto označením máme nicméně na mysli stejně tak muže jako ženy, tedy také Češky, obyvatelky České republiky, občanky a spotřebitelky. Stejně tak neuvádíme přechylování u otázek použitých v infografikách, také tam výsledky vyjadřují odpovědi žen i mužů.

V *Části I: Přehled šetření veřejného mínění* vždy uvádíme celá procenta, protože zde čerpáme především z reportů, kde jsou uváděna takto zaokrouhlená. V *Části II: Výzkum* však již uvádíme procenta zaokrouhlená na jedno desetinné místo (v tabulkách případně i na více desetinných míst).

Poznámky k Části I: Přehled šetření veřejného mínění

V textu rozlišujeme výzkumy, při nichž uvádíme jména konkrétních autorů, a průzkumy realizované institucí, kde jako autora uvádíme danou instituci (například Centrum pro výzkum veřejného mínění). Specifickým případem je série šetření Eurobarometer realizovaná Evropskou komisí – na ni odkazujeme podle jejího známého názvu, ne pod jménem instituce. Stejně pravidlo platí pro data Eurostatu.

V seznamu literatury však tyto zdroje uvádíme podle pravidel pro formát citací jako zprávy instituce (European Union).

V rámci rozsahu této publikace není možné porovnávat české veřejné mínění s fakty o stavu přírody a životního prostředí. Vyhýbáme se také interpretaci koincidence vývoje veřejného mínění v environmentální oblasti se společenskými událostmi posledních let (například ekonomickou krizí, vývojem důvěry v Evropskou unii, změnou v úřadu prezidenta České republiky). Pro takové interpretace totiž nemáme k dispozici evidenci (například relevantní data) a spekulovali bychom neradi.

V infografikách nemusí dávat součty odpovědí u jednotlivých otázek 100 %. U některých otázek neuvádíme procenta respondentů, kteří odpověděli „nevím“ nebo na tuto otázku neodpověděli. Jelikož jsou procenta zaokrouhlená, může být někdy jejich součet naopak větší než 100 %.

Poznámky k Části II: Výzkum

V použitých grafech řadíme výsledky pro jednotlivé položky vždy podle průměru.

The background is a solid green color with faint, semi-transparent images of parsley leaves in the corners. The leaves are finely divided and have a serrated edge.

Část I: Přehled šetření veřejného mínění

Vymezení řešerše
a související
metodologické otázky

Výběr zdrojů pro rešerši a jejich charakteristika

V první, přehledové části publikace **představujeme dosavadní výsledky průzkumů a výzkumů veřejného mínění doplněné o výsledky námi realizované studie**. První fází naší studie byla rešerše, během níž jsme hledali odpovědi na následující výzkumné otázky: Co říkají provedená reprezentativní šetření o postojích a chování české veřejnosti v tématech souvisejících s ochranou přírody a životním prostředím? Objevují se napříč různými tématy určité společné charakteristiky? A jak je možné na základě dostupných reprezentativních šetření charakterizovat vztah Čechů k přírodě a životnímu prostředí?

Jako podklad pro zpracování rešerše nám sloužily průzkumy veřejného mínění a akademické výzkumy. Naším cílem bylo vyhledat všechna přístupná šetření, která přitom musela naplňovat dvě stanovené podmínky. Jejich **data musela pocházet z reprezentativního vzorku české dospělé populace**, aby bylo možné výsledky z dotazovaného vzorku obyvatel zobecnit na českou společnost. Protože veřejné mínění není statické a v průběhu času podléhá změnám, při zpracování rešerše v minulém roce jsme **vybírali průzkumy a výzkumy realizované od roku 2007**, tedy v průběhu posledních deseti let. V letošním roce jsme tento výběr doplnili o jeden průzkum zveřejněný začátkem roku.

Průzkumy a výzkumy veřejného mínění jsou typy sociologického šetření, které **mají za cíl zjistit rozložení určitých názorů, postojů, chování či znalostí ve vybrané populaci**. Protože takové šetření je téměř vždy založeno na dotazování vybraného vzorku z cílové populace, jeho úspěšnost závisí na tom, do jaké míry vybraný vzorek reprezentuje cílovou populaci. Průzkumy a výzkumy obvykle probíhají pomocí metody dotazníkového šetření, a to prostřednictvím standardizovaného dotazníku, který má pevnou strukturu umožňující vzájemnou porovnatelnost odpovědí od různých jedinců.

Empirická šetření, která výše zmíněná kritéria splňovala, můžeme rozdělit na česká a mezinárodní. Právě mezinárodní šetření umožňují srovnat českou společnost s jinými a identifikovat, v čem je vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí specifický.

Centrum pro výzkum veřejného mínění se v rámci projektu kontinuálního výzkumu veřejného mínění *Naše společnost* dlouhodobě zaměřuje vedle jiných také na témata přírody a životního prostředí. Jednotlivé průzkumy jsou obvykle sbírány na vzorku přesahujícím tisíc respondentů vybíraných pomocí kvótního výběru, který napodobuje strukturu české populace pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů (kvót). Konkrétně jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost místa bydliště, přičemž tato šetření jsou reprezentativní pro obyvatelstvo České republiky ve věku od 15 let. Data jsou sbírána pomocí osobních rozhovorů tazatele s respondentem. Pravidelné opakování vybraných otázek v průzkumech navíc umožňuje sledovat dlouhodobější vývoj postojů a chování české veřejnosti.

Z mezinárodních průzkumů jsou nejčastěji zastoupena srovnávací šetření realizovaná Evropskou komisí v zemích Evropské unie známá pod názvem Eurobarometer. Námi využitě **průzkumy Eurobarometeru je možné rozdělit do tří skupin: Standard (Standardní), Special (Zvláštní) a Flash (Bleskový)**, které se v některých aspektech vzájemně liší.

Standard Eurobarometer je opakovanou průřezovou studií realizovanou dvakrát ročně, vždy na jaře a na podzim, která se věnuje různým tématům, jako jsou například postoje k Evropské unii a jejím politikám, mediální chování či spotřebitelské chování. Otázky týkající se přírody nebo životního prostředí se v tomto typu Eurobarometeru objevují spíše sporadicky, nejčastěji bývají zaměřeny na hodnocení společných cílů a politik v rámci Evropské unie. Některá témata se v nich opakují, což nám poskytuje možnost dlouhodobého sledování vývoje a trendů. Jednotlivé průzkumy jsou realizovány vždy na novém vzorku přibližně tisíce respondentů z každé členské země Evropské unie (s výjimkou Lucemburska, Kypru a Malt, kde jsou vzorky menší) a jsou reprezentativní pro obyvatelstvo nad 15 let. Vzorek je vybírán prostřednictvím více-
stupňového náhodného výběru a následně je vážen, aby odpovídal populaci dané země z hlediska pohlaví, věku, regionu a velikosti místa bydliště respondenta. Kromě toho probíhá také další vážení vzorků podle velikosti jednotlivých zemí. Odpovědi jsou sbírány prostřednictvím osobních rozhovorů v domácnostech respondentů pomocí technik PAPI (tužka a papír) nebo CAPI (pomocí elektronického dotazníku).

Special Eurobarometer se skládá z hloubkových tematických studií a obvykle je realizován na vyžádání Evropské komise nebo dalších institucí Evropské unie. Značná část z nich se přitom věnuje oblastem souvisejícím s ochranou přírody nebo životním prostředím. Některé z těchto témat, jako například postoje k životnímu prostředí nebo změně klimatu, jsou navíc zpracovávány opakovaně, v méně či více pravidelných časových intervalech. Právě tyto průzkumy jsou zvláště důležité, protože nám umožňují sledovat dlouhodobější vývoj postojů a chování české veřejnosti v kontextu vývoje v rámci všech zemí Evropské unie. Otázky bývají zahrnuty v dotaznících Standard Eurobarometerů, takže metody sběru jsou identické s těmi, které jsme podrobněji

představili v předešlém odstavci. Získané výsledky jsou však publikovány v samostatných reportech označených tematickým názvem.

Flash Eurobarometer je nepravidelným průzkumem s menším rozsahem. Jeho cílem je poskytnout dodatečnou informaci o speciálních tématech požadovaných Evropskou komisí nebo o speciálních cílových skupinách. Někdy se v něm objevují i témata související s ochranou přírody nebo životním prostředím. Obvykle bývá realizován ve všech členských státech Evropské unie, avšak v případě některých specifických témat může být počet zemí omezen nebo naopak rozšířen. Při každém šetření je vytvářen nový dotazník. Dotazování probíhá formou telefonického rozhovoru v jazyku příslušné země, nejčastěji na vzorku přibližně tisíce respondentů z každé zkoumané země kromě menších států. Vzorek je vybírán prostřednictvím vícestupňového náhodného výběru a následně je vážen, aby odpovídal populaci dané země z hlediska věkových skupin rozdělených podle pohlaví, regionu a pracovní aktivity. Obvykle je reprezentativní pro populaci nad 15 let, v ojedinělých případech nad 18 let. Podobně jako u Standard a Special Eurobarometeru, i tady probíhá vážení vzorků podle velikosti jednotlivých zemí.

Dalšími významnými mezinárodními průzkumy zastoupenými v našem přehledu jsou **International Social Survey Programme (Mezinárodní program sociálního výzkumu)** a **European Social Survey (Evropský sociální výzkum)**. V případě prvního z nich se jedná o průzkum Environment (Životní prostředí) z roku 2010, který byl realizován v třiceti dvou zemích světa. V České republice sběr dat proběhl formou osobního rozhovoru. Reprezentativní vzorek pro populaci nad 18 let byl získán pomocí stratifikovaného vícestupňového náhodného výběru. European Social Survey se v roce 2016 zaměřil na postoje ke klimatické změně a oblast energetiky. Výzkum celkově proběhl v dvaceti třech zemích. V České republice bylo formou osobního rozhovoru dotazováno 2300 respondentů, kteří byli i v tomto případě vybráni stratifikovaným vícestupňovým náhodným výběrem. Tento vzorek je reprezentativní pro populaci republiky ve věku od 15 let.

Vedle představených klíčových průzkumů, ze kterých vycházíme, se v rešerši objevují také další. U těchto průzkumů uvádíme instituci, která je realizovala. Specifickou kategorií jsou pak akademické výzkumy české veřejnosti založené na reprezentativním vzorku. V těchto případech uvádíme jména autorů, kteří se na těchto výzkumech podíleli.

Výsledky dostupných studií jsme tematicky třídili a rozřazovali do jednotlivých kapitol. Některé z výsledků se ukázaly být relevantní pro více kapitol současně, takže se v našem přehledu objevují na více místech. V samotné rešerši uvádíme u každého z výzkumů rok zveřejnění jeho výsledků. Obvykle jsou výsledky studií zveřejňovány ve stejném nebo následujícím roce po sebrání dat. Ve výjimečných případech mohou být výsledky zveřejněny až po více letech.

Relevantnost našich zjištění jsme se kromě výše zmíněných kritérií pro výběr studií snažili zvýšit také tím, že jsme se záměrně vyhýbali problematicky položeným otázkám v dotaznících:

1. Kriticky jsme přistupovali k otázkám spočívajícím v hodnocení vlastních znalostí ze strany respondentů, protože při nich hrozí nadhodnocování vlastní informovanosti (viz dále). Pokud to bylo možné, snažili jsme se namísto nich upřednostnit otázky zjišťující opravdové znalosti a nespolehající se na sebehodnocení (takové se však v šetřeních objevují jen výjimečně).
2. Opatrně jsme nakládali také s otázkami, které nutí respondenty vybrat pouze jednu nebo jiný omezený počet z nabízených možností. Tento způsob dotazování je problematický zvláště u otázek, při nichž respondenti určují motivace pro své chování či hodnotí různé druhy opatření. V takových případech totiž otázka neumožňuje zjistit, jak lidé hodnotí všechny předkládané možnosti, i když pro ně všechny mohou být relevantní. Výsledky z tohoto typu otázek jsme uváděli pouze v případě, že dané téma nebylo pokryto jiným způsobem.
3. Samozřejmě jsme také vynechali návodně formulované otázky, které mohly výrazně ovlivnit odpovědi respondentů.

Limity průzkumů veřejného mínění

Dotazníková reprezentativní šetření chápeme ve shodě s Willettem M. Kemptonem a jeho kolegy (Kempton, Boster, & Hartley, 1995) jako satelitní snímky českého vztahu k přírodě a životnímu prostředí. Nabízejí širší obraz, který reprezentuje rozsáhlý vzorek české dospělé populace. Některá z nich umožňují sledovat vývoj veřejného mínění a porovnat ho s veřejným míněním v jiných zemích. **Realitu postojů a chování k přírodě a životnímu prostředí však v několika ohledech zkreslují či redukuje: tím, na co se respondentů ptají, jak své otázky formulují a komu je pokládají.**

Omezený prostor dotazníků může vést k tomu, že se v celé řadě případů **ptají na komplexní skutečnost jednoduchými, nutně zkreslujícími otázkami.** Podle Macnaghtena a Urryho (1998, str. 89) přistupují tato šetření k environmentálním problémům s předpokladem, že existují „tam venku“ a lidé k nim zaujímají nějaké postoje. Neptají se však už na to, jaké významy lidé sami těmto problémům přisuzují, co si pod nimi představují, co pro ně znamenají. Z výsledků se tak může vytrácet víceznačnost, s jakou mohou být environmentální problémy chápány, nebo jejich lokální specifika.

Dotazníková šetření svou omezenou délkou i strukturou uzavřených otázek tedy **nemohou pokrýt bohatost a pestrost významů, které lidé daným tématům přisuzují** (např. Babbie, 2007, str. 276; Coolican, 2014, str. 187). Respondenti jsou nuceni odpovídat pouze v rozmezí předem daných možností, ty ale nemusí plně vystihovat jejich názory. Z výsledků tak mohou zcela vypadnout postoje, které se mezi veřejností sice objevují, ale dotazník se na ně neptal (Hendl, 2016, str. 66–67).

Šetření také **mohou nastolovat témata, která jsou lidem vzdálená, nezajímají je nebo o nich dosud neslyšeli.** Může se tedy stát, že respondent zaujme postoj k složité problematice teprve v okamžiku, kdy se ho tazatel zeptá (Babbie, 2007, str. 277). Například v šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017i) uvedlo celých 75 % respondentů, že se nezajímají o energetickou politiku České republiky, přesto ji v následujících otázkách hodnotili a vyjadřovali své postoje i ke specifickým energetickým tématům (viz kapitola *Energie a energetika*).

Když se respondentů ptáme na jim vzdálená témata, mohou jejich odpovědi vyjadřovat spíše postoje, které pro ně nejsou příliš důležité, či momentální dojmy snadno

podléhající změnám. **Existuje zásadní rozdíl mezi mělkými, méně osobně relevantními postoji na straně jedné a důležitými, hluboce ukotvenými a dlouhodobými postoji na straně druhé** (např. Petty, Cacioppo, & Goldman, 1981; Petty & Cacioppo, 1986; Abric, 1993; Sibley, Liu, & Kirkwood, 2006 ad.). Jedním z limitů šetření je přitom nerozlišování mezi těmito druhy postojů.

Problematické a do jisté míry nespolehlivé jsou otázky zaměřené na hodnocení vlastního proenvironmentálního chování a znalostí (průzkumy málokdy testují znalosti respondentů, spíše se ptají, jak respondenti hodnotí vlastní informovanost). Nemůžeme totiž oddělit výpovědi respondentů od sociálního kontextu a od situace výzkumného rozhovoru – může zde hrát roli tzv. sociální desirabilita, tedy často neuvědomovaná touha respondenta působit dobře nebo se tazateli (nezřídka svému známému) svými odpověďmi „zavděčit“ (Babbie, 2007, str. 251; Coolican, 2014, str. 172). **Vlastní znalosti tak mohou být nadhodnocovány a výpovědi o proenvironmentálním chování upravovány podle toho, jak by se respondent chtěl nebo měl chovat** (Félonneau & Becker, 2008; Milfont, 2009). Zvláště patrné je to u množství odpovědí „vždy“ u některých proenvironmentálních chování, jako například třídění odpadu (viz *Část II: Výzkum*, str. 183).

Další okruh limitů dotazníkových šetření spočívá ve formulaci otázek, která může výrazně ovlivňovat odpovědi. **Jazyk dotazníkových šetření může být zásadně odlišný od běžného jazyka a zkušenosti respondentů** (Cicourel, 1982) – témata tak mohou působit vzdáleněji, otázky mohou být hůře pochopitelné, či dokonce nesrozumitelné. To je zvláště patrné u některých překladů mezinárodních šetření, kdy snaha o přesnost překladu vede k nezvyklým až krkolomným formulacím.

Některé pojmy také vyvolávají asociace, které ovlivňují odpovědi, aniž by to dotazníkové šetření reflektovalo. Klasickým příkladem jsou pojmy „změna klimatu“ a „globální oteplování“ – zvláště americké studie ukázaly, jak je lidé chápou odlišně (např. Akerlof & Maibach, 2011; Schuldt, Konrath, & Schwarz, 2011; Leiserowitz, Feinberg, Rosenthal, Smith, Anderson, Roser-Renouf, & Maibach, 2014).

Vedle formulace otázek může odpovědi ovlivnit celkový kontext výzkumu i pořadí, v jakém jsou otázky pokládány (např. Tourangeau, Rasinski, Bradburn, & D'Andrade, 1989; Pienaar, Lew, & Wallmo, 2013). Zůstaneme-li u příkladu změny klimatu: ve výzkumu Special Eurobarometeru (2017a), který byl celý zaměřen na změnu klimatu, ji Češi hodnotili jako závažnější problém, než tomu bylo ve výzkumech, kde byla uvedena jen jako jeden z mnoha environmentálních problémů (Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2016b; naše studie v *Části II: Výzkum*). Ačkoli byly rozdílné výsledky pravděpodobně ovlivněny více faktory, odlišný kontext dotazníku mohl být jedním z nich.

Poslední okruh problémů se týká toho, komu (a částečně i kým) jsou otázky pokládány. Ani výsledky šetření prováděných na reprezentativních vzorcích české

populace, z nichž v této knížce čerpáme, nemůžeme považovat za přesný odraz postojů všech Čechů. Některá šetření se snaží dosáhnout reprezentativnosti tzv. kvótním výběrem – respondenti jsou do výzkumu zařazeni na základě kvót (typicky pohlaví, věku, vzdělání, regionu a velikosti místa bydliště) tak, aby jejich rozložení odpovídalo situaci v české populaci. Pouze některá však kvóty mezi sebou kříží – může se tedy například stát, že šetření obsahuje správný poměr vysokoškoláků vzhledem k jejich zastoupení v české populaci, ale zahrnuje jich mnohem více z Prahy, zatímco vysokoškoláků z malých obcí je v ní méně oproti reálnému stavu.

Většina dotazníkových šetření shrnutých v této knize používala metodu dotazování, kdy se proškolený tazatel osobně setká s respondentem a pokládá mu otázky, případně vyplňují dotazník společně. Respondenta přitom vybírá sám tazatel – činí tak sice na základě stanovených kvót, avšak okruh respondentů je logicky omezen velikostí tazatelské sítě, místem bydliště tazatele a dalšími faktory. Navíc mnoho výzkumů provádí ty samé instituce či agentury, tedy i totožní tazatelé se svým omezeným okruhem potenciálních respondentů. **Může se tedy stát, že hlas některých skupin obyvatel (například minorit nebo společensky izolovaných lidí) není v šetřeních zastoupen** (např. Watanabe, Olson, & Falc, 2017). Čtení otázek tazatelem je také náchylné ke zkreslení a chybám z jeho či její strany, zvláště u komplikovanějších otázek a delších dotazníků, které si tazatel může „ulehčovat“, avšak za cenu možného zkreslení významu otázek.

Všechny tyto mezery reprezentativních šetření však neznamenají, že bychom je měli automaticky považovat za nespolehlivé zdroje informací. Je pouze nutné uvědomovat si jejich rezervy a číst je kriticky (viz dále). Pokud všechny společenskovední metody mají svá omezení plynoucí z povahy skutečnosti, můžeme dělat pouze dvě věci: reflektovat jejich limity a tam, kde to jde, kombinovat různé metody. Limity dotazníkových šetření mohou vyvážit kvalitativní metody (například rozhovory nebo pozorování přímo v terénu), které umožňují důkladněji porozumět postojům a chování participantů studie. Dokážou totiž postihnout jemné nuance, kontext, lokální specifika, pestrost významů připisovaných danému tématu a způsob, jakým o něm lidé uvažují. Hlubšího porozumění je však dosaženo na úkor menšího počtu participantů takové studie – její výsledky pak nemůžeme zobecnit pro celou českou veřejnost (Babbie, 2007, str. 312–313; Coolican, 2014, str. 251–254; Hendl, 2016, str. 48).

Reprezentativní dotazníková šetření tedy pracují s omezeným množstvím proměnných, které sledují na velkém počtu respondentů, zatímco kvalitativní studie pracují s omezeným množstvím jedinců, avšak poskytují mnohem bohatší informace. Tyto různé přístupy se vzájemně doplňují. Obrazně řečeno, kvalitativní metody mohou doplnit onen satelitní snímek české veřejnosti dílčími terénními průzkumy (Kempton et al., 1995).

Jak (ne)číst výsledky dotazníkových šetření

V kontextu dotazníkových šetření se často mluví o „tvrdých“ datech. Je však dobré mít na paměti jejich výše zmíněné limity – tato šetření nám namísto „tvrdých“ dat poskytují výsledky ovlivněné mnoha faktory: od témat, která (ne)pokrývají, přes formulaci otázek až po výběr respondentů. S tímto vědomím bychom měli přistupovat také k jejich čtení.

Zvlášť potřebné je vyhnout se nadinterpretaci výsledků. **Vždy bychom měli vztahovat naše interpretace pouze k tomu, na co se otázka opravdu ptala, a nevytvářet z jedné obecné otázky úsudky o jiných, konkrétních postojích nebo chování.** Z hlediska sociální psychologie je například důležitý rozdíl mezi obecnými a specifickými postoji (např. Ajzen, 1991; Prislín & Ouellette, 1996; Oskamp & Schultz, 2005, str. 459–461; Carmi, Arnon, & Orion, 2014 ad.): z těch, kdo považují „myšlenky ochrany přírody za sobě blízké“, nebudou všichni jednohlasně podporovat omezení vstupu do prvních zón národních parků. Podobně je to i u podpory politik, kdy například většinový obecný souhlas s tím, aby stát aktivně řešil změnu klimatu, automaticky nevede ke stejně silné podpoře konkrétních opatření, jako je zdanění fosilních paliv.

Dále je podstatné důsledně rozlišovat mezi postoji a chováním, kdy opět náš obecný postoj k určitému problému nutně nevede k chování, které by tento problém řešilo (např. Ajzen & Fishbein, 1977; Ajzen, 1991; Vining & Ebreo, 2002; Bamberg, 2003; Oskamp & Schultz, 2005, str. 459–461 ad.). Například mezi lidmi, jimž vadí znečištění ovzduší ve městech, je řada řidičů používajících každodenně ve městě své auto.

Během čtení výsledků o chování veřejnosti nebo jejich znalostech je také dobré mít na paměti, že jsou založeny na sebehodnocení respondentů, které může být nadhodnocováno. Může zde hrát roli tzv. sociální desirabilita, tedy touha respondentů působit dobře (viz výše), a proto výsledky nemusí přesně odpovídat každodennímu chování nebo reálné informovanosti.

Ve všech uvedených případech se přitom nejedná o chybu v metodice průzkumů veřejného mínění, neboť nesoulad mezi obecnými a specifickými postoji, mezi postoji a chováním lidí nebo touha působit dobře jsou zcela běžné v jakékoliv oblasti života (např. Aronson, Wilson, & Akert, 2013, str. 184–186; Baumeister & Bushman,

2014, str. 246–255). Proto je při čtení této publikace (stejně jako při čtení samotných průzkumů mínění) podstatné důsledně interpretovat konkrétní výsledky právě na té úrovni, na níž byly otázkami v dotazníku zjišťovány.

Tematické kapitoly

Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí

V této kapitole ukážeme, že výrazná většina české veřejnosti považuje ochranu přírody a životního prostředí za důležitou. Velký podíl Čechů se domnívá, že lidé vážně zneužívají přírodní prostředí a že má příroda hodnotu sama o sobě, nezávislou na potřebách lidí. Uvidíme, že si česká veřejnost vysoce cení hodnoty zdravého a příjemného prostředí.

Environmentální postoje a přesvědčení

Výsledky provedených šetření se shodují, že většina české veřejnosti celkově sympatizuje s ochranou přírody a životního prostředí a uvádí, že její myšlenky jsou jí blízké². Pro 94 % obyvatel je podle Special Eurobarometru (2017b) ochrana životního prostředí velmi či spíše důležitá (za spíše či velmi nedůležitou ji považuje 6 % občanů). Názor Čechů je v tomto případě totožný s průměrem pro obyvatele zemí Evropské unie. Výzkum Medianu (2015) ukazuje, že pro 66 % veřejnosti je ochrana životního prostředí velmi důležitým či důležitým společensko-politickým tématem a dalších 22 % ji dokonce považuje za prvořadé téma. Tyto závěry dokreslují také nejnovější výsledky (viz *Část II: Výzkum*, str. 170), podle nichž jsou 76 % Čechů myšlenky ochrany přírody a životního prostředí rozhodně či spíše blízké a pouhým 7 % blízké nejsou (16 % si není jistých).

---

2) Během čtení této kapitoly je obzvláště vhodné mít na paměti, že obecné pozitivní postoje k určitému tématu automaticky nevedou k souhlasu s konkrétními opatřeními ani k vlastnímu chování (viz kapitola *Jak (ne)číst výsledky dotazníkových šetření*, str. 20). Jak uvidíme v následujících kapitolách, celkové sympatie s ochranou přírody a životního prostředí se ne vždy promítají do podpory řešení jednotlivých environmentálních problémů nebo do individuálního chování. Je proto potřebné vyhnout se nadinterpretaci výsledků popsanych v této kapitole, která je zaměřena pouze na obecné postoje a přesvědčení české veřejnosti.

Stejný výzkum také mapuje environmentální přesvědčení české veřejnosti prostřednictvím jednoho z nejpoužívanějších dotazníků v této oblasti, Nového ekologického paradigmatu (*New Ecological Paradigm*; viz *Část II: Výzkum*, str. 171). Výsledky ukazují, že Češi se výrazně kloní k proenvironmentálním přesvědčením. **Mezi českou veřejností je značně rozšířeno přesvědčení, že přírodní rovnováha je velice křehká (85 %), že lidé vážně zneužívají přírodní prostředí (82 %) a svými zásahy katastrofálně narušují přírodu (79 %).** Většina Čechů vyjadřuje názor, že Země má pouze omezený prostor a zdroje (80 %), a obává se, že pokud vše bude pokračovat současným směrem, brzy se dočkáme velké ekologické katastrofy (68 %). Zároveň se 52 % veřejnosti domnívá, že Země má více než dostatečné množství přírodních zdrojů a že se jen musíme naučit, jak je využívat. Jen 21 % obyvatel si myslí, že je ekologická krize zveličována.

Většina obyvatel zastává tzv. biocentrické postoje³, například spíše či rozhodně souhlasí s tím, že rostliny a zvířata mají stejné právo na existenci jako člověk (83 %)⁴, a vnímá člověka jako součást přírody podléhající jejím zákonům (78 %). Jen menšina veřejnosti vyjadřuje souhlas s tzv. antropocentrickými postoji⁵, že lidé mají například právo upravovat přírodní prostředí tak, aby vyhovovalo jejich potřebám (20 %), nebo že jsou lidé určeni k tomu, aby vládli přírodě (12 %).

Tyto závěry ilustrují data International Social Survey Programme (2012), která ukazují, že česká veřejnost je skeptická k „modernímu světu“ a tíhne ke zpochybňování jeho výtobytků. Například 42 % Čechů si myslí, že „téměř vše, co v moderním světě děláme, škodí životnímu prostředí“ (28 % si to nemyslí). Stejný počet respondentů (42 %) si nemyslí, že by moderní věda vyřešila ekologické problémy beze změn v našem způsobu života (18 % si to myslí, 35 % ani nesouhlasí, ani souhlasí). Tuto rezervovanost dokládají také výsledky novější studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 177), podle které považuje většina veřejnosti (72 %) konzumní životní styl (hledání spokojenosti v nadměrném nakupování věcí) za závažný problém.

---

3) Lidé zastávající biocentrické postoje jsou přesvědčeni, že vše živé má svou hodnotu, která není závislá na zájmech lidí. Pro biocentriky je hodnotný i živočich, který lidem působí škodu: „Zcela bez ohledu na naše sympatie či antipatie, všechno, co žije, má své vlastní dobro, dobro o sobě – a zaslouhuje si úctu“ (Kohák, 2000, str. 91). Podle biocentrismu jsou lidé součástí přírody a nejsou jí nadřazeni, všechno živé si je rovno (Kohák, 2000; Binka, 2008).

4) Míra souhlasu s tímto tvrzením potvrzuje vnímavost české veřejnosti vůči zvířatům a podmínkám, v jakých žijí (viz kapitola *Zemědělství: půda, krajina a zvířata*).

5) Podle antropocentrismu má člověk ve světě a přírodě výlučné postavení. Hodnoty všech ostatních věcí se proto odvíjí od něj, včetně hodnoty přírody. Antropocentrismus má mnoho podob – můžeme jím zaštitit jak drancování přírody, tak její ochranu (Kohák, 2000; Binka, 2008).

V životě a ve výchově

Zajímavé otázky ohledně vzájemného působení člověka a životního prostředí pokládaly Special Eurobarometry (2014e, 2017b). Tato šetření zjistila, že **79 % české veřejnosti si myslí, že stav životního prostředí ovlivňuje kvalitu jejich života** (podle 20 % tomu tak není). Ačkoli ekonomické a sociální faktory podle respondentů ovlivňují kvalitu jejich života ještě více⁶, životní prostředí za nimi následuje jen s malým odstupem, a **radí se tak podle Čechů mezi klíčové vlivy, které určují kvalitu jejich života** (Special Eurobarometer, 2014e)⁷. To odpovídá také výsledkům novějšího Special Eurobarometeru (2017b), podle kterých je 77 % obyvatel rozhodně či spíše přesvědčeno, že ekologické problémy mají přímý dopad na jejich každodenní život a zdraví (21 % si to nemyslí)⁸. Zároveň se však podle šetření International Social Survey Programme (2012) ukazuje, že podstatně menší počet obyvatel se zabývá otázkami životního prostředí, konkrétně 29 %⁹.

Jak ukazují zjištění Centra pro výzkum veřejného mínění (2014a), **pro výraznou většinu české veřejnosti jsou hodnoty spojené s životním prostředím a jeho ochranou důležité**. Pro velkou většinu obyvatel je důležité žít v prostředí, které je zdravé (velmi důležité 53 %, spíše důležité 38 %) a hezké (velmi důležité 45 %, spíše důležité 45 %). **Zdravé prostředí se přitom v žebříčku více než třiceti různých hodnot umístilo na šestém místě**.

Zmíněné šetření také uvádí, jak jsou environmentální hodnoty spojeny s hodnotovými orientacemi obyvatel České republiky. Ti, pro které je důležité žít ve zdravém a hezkém prostředí, si zároveň cení hodnot spojených s osobním životem – rodinou, dětmi, bydlením, přáteli, vlastním přesvědčením, ale také s pomocí potřebným.

Většina české veřejnosti také uvádí, že považuje za důležité zlepšování života v místě bydliště (velmi důležité 22 %, spíše důležité 50 %) a aktivní podíl na ochraně

6) Podle hodnocení respondentů nejvíce ovlivňují kvalitu jejich života ekonomické faktory (89 %), následovány sociálními faktory (84 %).

7) Je zajímavé, že Češi považují všechny tyto vnější faktory ovlivňující kvalitu jejich života za důležitější, než je evropský průměr. Zvláště sociální faktory hrají podle Čechů v jejich životech důležitější roli, konkrétně si jich to myslí o 13 procentních bodů více než průměr Evropské unie. U ekonomických faktorů činí rozdíl 9 procentních bodů a u stavu životního prostředí 4 procentní body.

8) Průměr pro Evropskou unii je v souhrnu odpovědí rozhodně a spíše souhlasím o čtyři procentní body vyšší. Poněkud jiné výsledky pro podobnou otázku přinesl International Social Survey Programme (2012). Podle něj 30 % rozhodně souhlasí či souhlasí s tím, že ekologické problémy mají přímý dopad na jejich běžný život, 36 % s tímto tvrzením rozhodně nesouhlasí či nesouhlasí a 31 % ani souhlasí, ani nesouhlasí.

9) Respondenti vyjádřili, do jaké míry se zabývají otázkami životního prostředí, na pětibodové škále: nejvyšší hodnotu „často“ uvedlo 9 %, druhou nejvyšší 20 %, prostřední hodnotu 34 % a hodnoty podprůměrné dohromady uvedlo 36 %.

přírody (velmi důležité 19 %, spíše důležité 48 %).¹⁰ Pro respondenty zastávající tyto hodnoty je významná občanská angažovanost obecně – podpora rozvoje demokracie, život podle náboženských zásad či prosazování politiky určité strany nebo hnutí. Je zajímavé, že zatímco orientace na život ve zdravém a hezkém prostředí od roku 1990 postupně klesá (u obou položek o 7 procentních bodů), stále více lidí klade důraz na ochranu přírody (narůst o 6 procentních bodů) a zlepšování života v místě bydliště (narůst o 2 procentní body¹¹). S oběma obecnějšími hodnotovými orientacemi – na osobní život i na občanskou angažovanost – se častěji setkáme u lidí nad 60 let a méně často u nejmladších respondentů mezi 15–29 lety.

Pro většinu obyvatel je ochrana přírody a životního prostředí natolik významná hodnota, že ji považují také za základní součást výchovy dětí. Jak zjistil výzkum Nadace Proměny Karla Komárka (2016), velká většina českých rodičů (85 %) je přesvědčena, že je důležité děti od malička vychovávat k odpovědnému chování k životnímu prostředí. Zároveň většina Čechů (82 %) vnímá lhostejný vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí jako závažný problém, který by měl aktivně řešit stát (podle 76 %; viz *Část II: Výzkum*, str. 177-179). Vztahu dětí k přírodě a životnímu prostředí by se podle většiny veřejnosti (65 %) měly věnovat také české ekologické organizace, jak zjistil *Výzkum postojů české veřejnosti k ekologickým NNO* (Zelený kruh, 2016).

V médiích a politice

Celých 80 % Čechů zajímá téma přírody v médiích (35 % zajímá rozhodně, 45 % spíše) a 68 % zajímá životní prostředí (23 % rozhodně, 45 % spíše). Stojí za pozornost, že přírodu považují respondenti za nejzajímavější ze širokého spektra různorodých mediálních témat a životní prostředí za třetí nejzajímavější (viz *Část II: Výzkum*, str. 175). To potvrzuje i výzkum *Občanská angažovanost 2015* (Krajhanzl, Protivínský, Matějka, & Bakošová, 2015), v němž se téma „přírody a životního prostředí“ umístilo na první příčce zájmu (velice zajímalo 30 % a trochu 49 % respondentů)¹².

---

10) Vzhledem k poměrně vágní formulaci položky není zřejmý její přesný význam. Překvapivě vysoké procento podpory naznačuje, že si řada respondentů mohla vyložit položku do značné míry široce – v tom případě do ní mohli zahrnout i v České republice populární proenvironmentální aktivity, jako je neodhazování odpadků nebo třídění odpadů.

11) Obě hodnoty vykazují podobný vývoj: jejich význam od roku 1990 do roku 1999 klesal, v roce 2004 poskočil na vrchol a poté klesal na úroveň v posledním roce měření 2014.

12) V obou uvedených výzkumech přitom měli respondenti na výběr z téměř třiceti typických mediálních témat, například politiky, dění v zahraničí, ekonomiky, zdraví a medicíny, vědy a techniky, sportu, černé kroniky, lásky a sexuálních témat, soukromí ze života slavných lidí, vaření a receptů a dalších.

Jak se výše zmíněné proenvironmentální postoje české veřejnosti promítají či nepromítají do politického přesvědčení? Centrum pro výzkum veřejného mínění (2015) zkoumalo, které dva politické směry jsou českým občanům nejbližší. „Ekologický politický názor“¹³ vybralo jako svou první volbu 8 % respondentů (a ten se tak mezi zjišťovanými politickými názory umístil na čtvrtém místě). Jako své druhé politické přesvědčení jej vybralo 13 % respondentů (nejvíce ze všech nabídnutých politických směrů)¹⁴. Dohromady tedy uvedlo „ekologický politický názor“ jako svou první či druhou volbu celkem 21 % dotázaných. V politické orientaci české veřejnosti se tak jedná v pořadí o třetí nejvíce vyznávaný směr: 32 % se hlásilo k sociálnědemokratickému a 23 % k liberálnímu (pouze 11 % se nehlásilo k žádnému směru). **Přibližně pětina české veřejnosti se tedy hlásí k ekologické politické orientaci, avšak většinou ji uvádějí jako doplňující (druhou) volbu.** Ekologický názor je v preferencích veřejnosti nejčastěji spojený s liberálním či sociálnědemokratickým přesvědčením. Zároveň od roku 2008 klesá celkový počet respondentů hlásících se k nějakému politickému přesvědčení, nejvíce však u ekologické politické orientace – zde došlo k poklesu o 12 procentních bodů¹⁵.

Rozložení názorů v české společnosti

Když se v závěru kapitoly ohlédneme za prezentovanými výsledky a podrobně si je prostudujeme, můžeme si všimnout určitých podobností v rozložení názorů české veřejnosti na ochranu přírody a životního prostředí napříč různými šetřeními. Rozlišit přitom můžeme tři druhy odpovědí.

První jsou ty, které se zcela **jednoznačně a rozhodně hlásí k ochraně přírody a životního prostředí**, ve většině šetření se objevují v rozmezí **pětiny až třetiny odpovědí české veřejnosti**. Jedná se například o případy, kdy 22 % dotázaných uvádí, že je pro ně osobně prvořadé či klíčové společensko-politické téma

13) V obou uvedených výzkumech přitom měli respondenti na výběr z téměř třiceti typických mediálních témat, například politiky, dění v zahraničí, ekonomiky, zdraví a medicíny, vědy a techniky, sportu, černé kroniky, lásky a sexuálních témat, soukromí ze života slavných lidí, vaření a receptů a dalších.

14) Přesně polovina respondentů neoznačila žádný politický názor jako druhý jim nejbližší.

15) Nejvíce respondentů se k „ekologickému politickému názoru“ přihlásilo v prvním roce měření 2008 (33 %), v roce 2009 klesl počet respondentů mírně (27 %) a v roce 2010 výrazně (18 %), až v roce 2011 dosáhl svého minima (17 %). Následující rok 2012 o něco stoupl (20 %), v roce 2013 se však vrátil na své minimum (17 %) a poté sympatizantů přibýlo (21 %). Je přitom zajímavé, jak byl pokles o 12 procentních bodů po dobu realizovaných šetření nerovnoměrný, co se týče první a druhé volby politického směru: zatímco těch, kteří volili „ekologický politický názor“ jako svou první volbu, ubylo jen o 2 procentní body, příznivců volících tento směr jako svou druhou volbu ubylo o 10 procentních bodů.

Jsou vám blízké
myšlenky ochrany
přírody a životního
prostředí? ^a

Ekologické problémy
mají přímý dopad na
váš každodenní život
a zdraví. ^b

Lidé vážně
zneužívají
přírodní prostředí. ^c

Pokud vše bude pokračovat
současným směrem, brzy
se dočkáme velké
ekologické katastrofy. ^d

rozhodně ano

30 %

rozhodně
souhlasí

33 %

spíše ano

47 %

souhlasí

44 %

tak ani tak

16 %

neví

2

spíše ne

5 %

rozhodně ne

2

rozhodně +
spíše nesouhlasí

21 %

rozhodně
souhlasí

33 %

rozhodně
souhlasí

24 %

spíše souhlasí

48 %

spíše souhlasí

44 %

neví

13 %

neví

23 %

spíše
nesouhlasí

3 %

rozhodně
nesouhlasí

2

spíše
nesouhlasí

8 %

rozhodně
nesouhlasí

2

Lidé jsou určeni k tomu, aby vládli přírodě. ^e

Do jaké míry vás zajímá téma přírody a životního prostředí v médiích? ^f

Jak důležité je pro vás společensko-politické téma životního prostředí a jeho ochrany? ^g

Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí

Rozložení názorů v české společnosti

rozhodně nesouhlasí

38 %

velice zajímá

30 %

prvořadá / klíčové

22 %

spíše nesouhlasí

32 %

trochu zajímá

49 %

velmi důležité + důležité

66 %

souhlasí

85 %

S jakým obecným politickým názorem nejvíce souhlasíte? ^h
EKOLOGICKÝ

ekologický první volba

8 %

ekologický druhá volba

13 %

neví

18 %

tak aní tak

5 %

spíše souhlasí

9 %

vůbec nezajímá + moc nezajímá

21 %

nedůležité a málo důležité

12 %

3 rozhodně souhlasí

nesouhlasí

9 %

Děti je důležité od malička vychovávat k odpovědnému chování k životnímu prostředí. ⁱ

životního prostředí a jeho ochrany (Median, 2015). V jiné otázce 30 % uvádí, že myšlenky ochrany přírody a životního prostředí jsou jim rozhodně blízké (viz *Část II: Výzkum*, str. 170). Podle stejného výzkumu je 33 % rozhodně přesvědčeno, že lidé vážně zneužívají přírodní prostředí, a 24 % se domnívá, že pokud vše bude pokračovat současným směrem, brzy se dočkáme velké ekologické katastrofy. Jak zjistil Special Eurobarometer (2017b), 33 % rozhodně souhlasí s tím, že environmentální problémy mají přímý dopad na jejich každodenní život a zdraví. Celých 35 % se pak rozhodně zajímá o téma přírody a 23 % o téma životního prostředí v médiích (viz *Část II: Výzkum*, str.175). V průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2015) pak 22 % českých občanů uvádí, že ekologický politický názor je pro ně první nebo druhý nejbližší politický názor.

Také druhý typ odpovědi **vyjadřuje sympatii k ochraně přírody a životního prostředí, avšak je umírněnější**. Napříč různými průzkumy se tento postoj projevuje **v bezmála polovině odpovědí**. Příkladem může být 47 % respondentů, kteří uvádějí, že jsou jim „spíše“ blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí (viz *Část II: Výzkum*, str. 170), 66 % dotazovaných, kteří odpovídají, že je pro ně osobně velmi důležité či důležité společensko-politické téma životního prostředí a jeho ochrany (Median, 2015), 44 % respondentů, kteří spíše souhlasí s tím, že environmentální problémy mají přímý dopad na jejich každodenní život a zdraví (Special Eurobarometer, 2017b), nebo v obou případech 45 % Čechů, kteří uvádějí, že je v médiích spíše zajímavá téma přírody či téma životního prostředí (viz *Část II: Výzkum*, str. 175). Podle stejného šetření se podobný podíl veřejnosti přiklání k myšlenkám ochrany životního prostředí – například 48 % vyjádřilo spíše souhlas s tím, že lidé vážně zneužívají přírodní prostředí, a 44 % s tím, že pokud vše bude pokračovat současným směrem, brzy se dočkáme velké ekologické katastrofy.

Třetí **typ odpovědi se negativně vymezuje vůči většinové sympatii s ochranou přírody a životního prostředí**. V různých průzkumech se objevuje v návaznosti na formulaci otázky u skoro desetiny až čtvrtiny případů. Například 7 % odpovídá, že jim rozhodně nebo spíše nejsou blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí (viz *Část II: Výzkum*, str. 170), pro 12 % je společensko-politické téma životního prostředí a jeho ochrany málo důležité či nedůležité (Median, 2015), 22 % pak rozhodně či spíše nesouhlasí s tím, že by environmentální problémy měly přímý dopad na jejich každodenní život a zdraví (Special Eurobarometer, 2017b), 6 % odpovídá, že je v médiích nezajímavá téma přírody, a 8 % nezajímavá téma životního prostředí. Vyhraňují se také vůči myšlenkám ochrany životního prostředí, například 5 % rozhodně či spíše nesouhlasí s tím, že by lidé vážně zneužívali přírodní prostředí, 21 % rozhodně či spíše souhlasí s tím, že takzvaná „ekologická krize“ je silně zveličována, a 12 % pak s tím, že lidé jsou určeni k tomu, aby vládli přírodě (viz *Část II: Výzkum*, str. 171).

Rozložením názorů na ochranu přírody a životního prostředí v české společnosti a vymezením segmentů veřejnosti v této oblasti se podrobně zabýváme ve vlastním výzkumu v druhé části knihy (viz str. 213).

Souhrn kapitoly

Většina české veřejnosti považuje ochranu přírody a životního prostředí za důležitou (94 %) a souzní s jejími myšlenkami (76 %). Většina Čechů také vyjadřuje názor, že lidé vážně zneužívají životní prostředí (82 %), že je přírodní rovnováha velice křehká (85 %) a že rostliny a zvířata mají stejné právo na existenci jako člověk (83 %). Ve výběru typických mediálních témat považují čeští čtenáři, diváci a posluchači přírodu za nejzajímavější téma.

Svého prostředí si Češi váží: drtivá většina si cení možnosti žít ve zdravém (91 %) a hezkém prostředí (90 %). O něco méně jsou pro ně důležité hodnoty spojené s občanskou angažovaností – podílení se na zlepšování života v místě bydliště (72 %) a na ochraně přírody (67 %). Stav životního prostředí patří mezi významné faktory, které podle většiny obyvatel České republiky ovlivňují kvalitu jejich života (79 %).

Ve společnosti, kde **celkově převažují sympatie s ochranou přírody a životního prostředí**, je možné identifikovat **segment přibližně pětiny až třetiny veřejnosti, která považuje ochranu životního prostředí za prvořadé politicko-společenské téma, hlásí se k ekologickému politickému přesvědčení a v řadě dalších zmíněných průzkumů jednoznačně vyjadřuje své proenvironmentální postoje a znepokojení**. Proenvironmentálnímu naladění většiny společnosti se vymyká **čtvrtina až pětina Čechů, kteří zpochybňují vliv životního prostředí na lidský život, závažnost environmentálních problémů a význam ochrany přírody a životního prostředí**.

Zdroje použité v infografice

- a) Část II: Výzkum (2018)
- b) Special Eurobarometer (2017b)
- c) Část II: Výzkum (2018)
- d) Část II: Výzkum (2018)
- e) Část II: Výzkum (2018)
- f) Krajhanzl, Protivínský, Matějka a Bakošová (2015)
- g) Median (2015)
- h) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2015)
- i) Nadace Proměny Karla Komárka (2016)

Rekreace v přírodě

Čas v přírodě je přirozenou součástí života většiny obyvatel České republiky. Jak ukazuje tato kapitola, o svých dovolených vyřázejí za přírodou dokonce více než všichni ostatní obyvatelé Evropské unie. Většina Čechů také chalupaří a zahradničí a bezmála polovina se každý týden stará o své domácí mazlíčky. Přestože jsou podle obyvatel přírodní a přírodě blízká místa v České republice dostupná, české veřejnosti dělá starosti nedostatek kontaktu s přírodou. České děti tráví venku v průměru kolem dvou hodin denně, celkově se však mezi sebou v rozsahu času venku výrazně liší.

Nedostatek kontaktu s přírodou

Kontakt s přírodou považuje česká veřejnost za důležitou součást života. Podle výzkumu mezi českými rodiči České děti venku, který v roce 2016 provedla Nadace Proměny Karla Komárka (ve spolupráci s agenturou Median), si **81 % rodičů myslí, že děti potřebují být venku každý den. Zároveň je však podle 80 % velkým problémem dnešní doby nedostatek kontaktu dětí s přírodou a podle 80 % také nedostatek kontaktu dospělých s přírodou.** Těmto názorům veřejnosti odpovídá i výsledek Special Eurobarometru (2015c), podle kterého považuje odloučení od přírody ve městech a v moderním životním stylu za velmi nebo poměrně závažné 83 % české veřejnosti.

Dostupnost přírodních nebo přírodě blízkých území v České republice je přitom podle uskutečněných průzkumů dobrá, a není tedy překážkou pro kontakt s přírodou. Podle šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017d) je s dostupností volné přírody spokojeno 83 % české veřejnosti (velmi 36 %, spíše 47 %) a nespokojeno 17 % (14 % spíše a 3 % velmi nespokojeno). Spokojenost většiny obyvatel v této oblasti se přitom dlouhodobě drží nad 80 %¹⁶.

---

16) Skoro stejné výsledky přineslo dotazování Centra pro výzkum veřejného mínění (2011b). Zjišťovalo, jak jsou respondenti spokojeni s blízkostí zeleně v místě svého bydliště: 83 % je spokojeno (rozhodně 39 %, spíše 44 %) a 17 % nespokojeno (spíše 14 %, rozhodně 3 %). Obdobnou otázku položil respondentům také Special Eurobarometer (2015d), podle kterého je pro 59 % české veřejnosti přírody (jako jsou parky, stromy, rostliny, vodní plochy atd.) v okolí jejich bydliště dostatek, 39 % by si jí přálo více a 1 % méně. Poněkud hůře hodnotí situaci obyvatelé velkých měst: zde je přírody dostatek podle 38 %, více by si jí přálo 58 % a méně 3 %. Výsledky z České republiky se příliš neodchylují od evropského průměru.

S čistotou okolní přírody je dlouhodobě spokojeno 70–80 % obyvatelstva, konkrétně podle zmíněného šetření 81 % spokojeno (velmi 18 %, spíše 63 %) a 19 % nespokojeno (spíše 16 %, velmi 3 %). Nedostatek rozmanitosti flóry a fauny nebo její ztrátu považuje za významný problém lokality svého bydliště pouze 11 % Čechů (Special Eurobarometer, 2015d).

Jak přitom ukazují výsledky výzkumu *České děti venku* (Nadace Proměny Karla Komárka, 2016), do patnácti minut chůze z domova má nejbližší hřiště 74 % rodin s dětmi (spokojeno je s nejbližším hřištěm 82 %) a park 53 % (spokojeno je s nejbližším parkem 78 %). Do třiceti minut má pak dostupnou volnou přírodu 83 % českých rodičů (s ní je spokojeno 88 %).

Turistika, zahradničení, chalupaření a chovatelství

Jak již bylo zmíněno, ačkoliv výrazná většina Čechů považuje kontakt s přírodou v dnešní době za nedostatečný, je pro **většinu české veřejnosti kontakt s přírodou běžnou součástí života**. Jak jsme zjistili v našem šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 189), svůj čas ve volné přírodě (les, louka, lesopark) tráví podle svých slov skoro každý den 12 % obyvatel, několikrát týdně 27 % a několikrát měsíčně 35 % (méně často se dostane do volné přírody 26 % české veřejnosti). Velmi podobné jsou výsledky pro trávení času ve veřejné zeleni: skoro každý den tam tráví čas 15 %, několikrát týdně 25 % a několikrát měsíčně 30 % (méně často 29 %)¹⁷. Tyto výsledky dokresluje zjištění Ministerstva zemědělství České republiky (2016), podle kterého navštívili Češi les v roce 2016 v průměru 25krát. Počet návštěv přitom od počátku sledování v roce 1994 osciluje kolem 21 návštěv během roku bez dlouhodobějšího vzestupu nebo poklesu.¹⁸

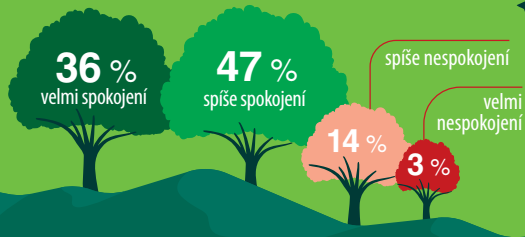
Jak ukazují výsledky Special Eurobarometeru (2015c), zahradu nebo balkon má 76 % populace. Tím se Česká republika zařazuje k zemím s nejmenším podílem zahrad a balkonů (konkrétně jsou v Evropské unii Češi v tomto ohledu čtvrtí odzadu). Podle výsledků šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017g) **má zahradu 56 % obyvatel České republiky**: 23 % Čechů ji využívá napůl jako užitkovou a okrasnou či rekreační, 17 % jako převážně užitkovou a 14 % jako převážně okrasnou nebo rekreační, 1 % ji pronajímá a 1 % ji nechává ležet ladem. Obyvatel s vlastní zahradou může být ještě

17) Podle dat z výzkumu Občanská angažovanost 2015 (Krajhanzl, Protivínský et al., 2015) alespoň jednou týdně chodí na procházku do přírody 65 % obyvatel České republiky, alespoň jednou měsíčně 86 % (z nich 90 % chodí rádo).

18) Podle údajů ze stejného zdroje se řada Čechů v lese činí: během roku 2016 si průměrná domácnost nasbírala 5,3 kg hub, 1,8 kg borůvek, 0,4 kg malin, 0,4 kg ostružin, 0,2 kg bezinek a 0,1 kg brusinek.

Rekreace v přírodě

Nakolik jste v místě vašeho bydliště spokojen či nespokojen s dostupností volné přírody? ^b

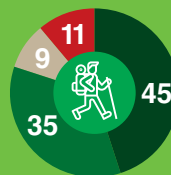
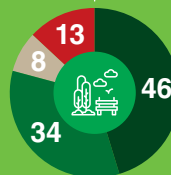
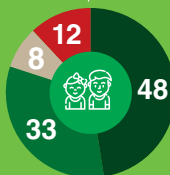

Co si myslíte o následujících názorech? (v %) ^a

Děti potřebují být každý den venku.

Nedostatek kontaktu s přírodou je dnes u dětí velký problém.

Nedostatek kontaktu s přírodou je dnes velký problém nejen u dětí, ale také u dospělých

rozhodně souhlasí
souhlasí

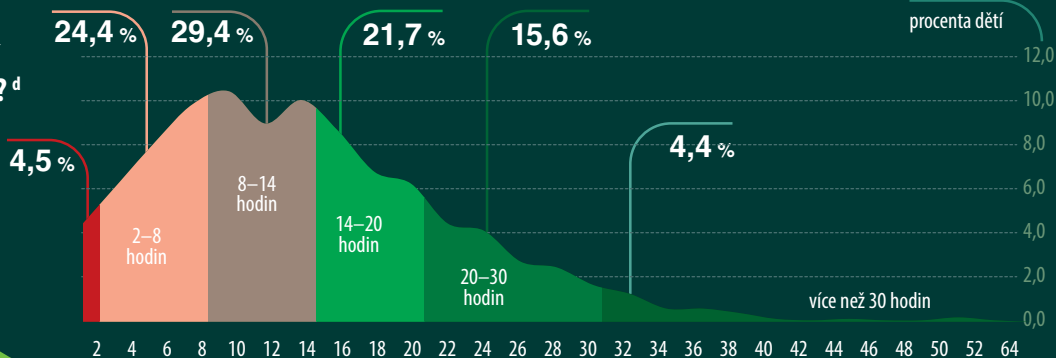
tak ani tak

nesouhlasí + rozhodně nesouhlasí

Jaký byl hlavní důvod pro vaši dovolenou v roce 2015? ⁱ

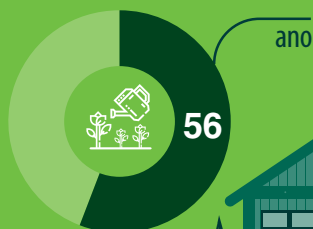

Kolik času týdně tráví děti venku? ^d

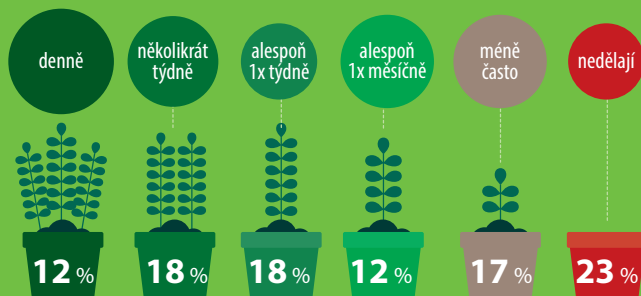

Máte k dispozici zahradu

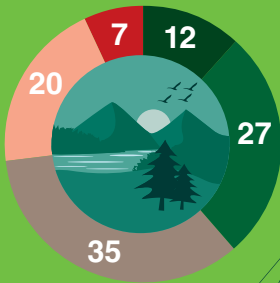
(u domu, kde bydlíte, u chaty, chalupy, v zahrádkářské kolonii či jinde)? (v %) ^f

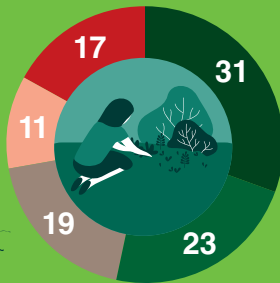
Jak často se věnujete zahrádkářství nebo chalupaření? ^h

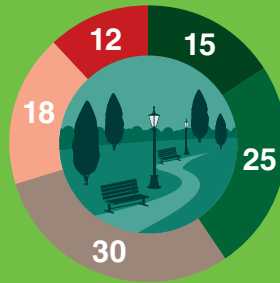
ve volné přírodě (les, louka, lesopark)

na zahradě

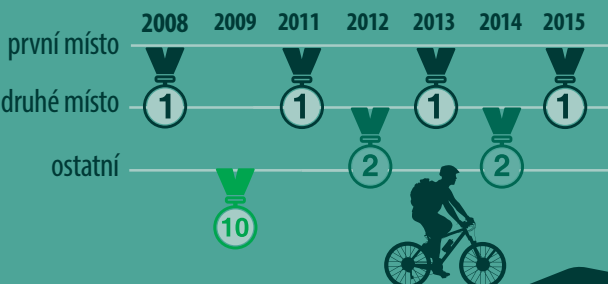

ve veřejné zeleni

Jak často trávíte svůj čas v následujícím prostředí? (v %) ^c

- skoro každý den ●
- několikrát týdně ●
- několikrát měsíčně ●
- několikrát do roka ●
- méně často ●

Příroda jako hlavní důvod pro výběr dovolené – pořadí Čechů v rámci zemí EU. ^k

na zahradě / na dvorku

4.31 hod.

na ulici

3.31 hod.

na hřišti

2.57 hod.

v přírodě

2.03 hod.

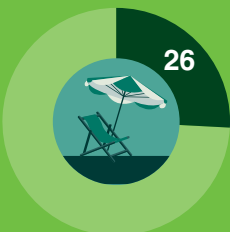
v parku

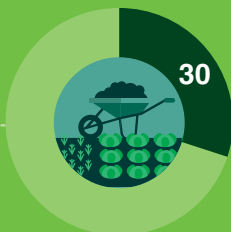
1.02 hod.

Kolik času tráví děti za týden venku a v jakých prostředích? ^e (průměr)

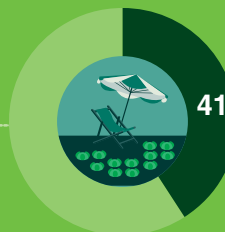
převážně jako okrasnou nebo rekreační zahradu

převážně jako užitkovou zahradu

tak půl napůl jako užitkovou i okrasnou/rekreační zahradu

K čemu zahradu využíváte? ⁱ (podíl respondentů, kteří uvedli že mají zahradu)

psa

38 %

kočku

28 %

hospodářská zvířata (slepice, králíky či další)

17 %

jiného domácího mazlíčka

16 %

Jaká zvířata chováte? ^g

více, jak zjistil náš výzkum (viz *Část II: Výzkum*, str. 189), podle kterého má zahradu u domu 54 % Čechů, v zahrádkářské kolonii 9 % a dalších 17 % má rekreační chatu nebo chalupu. Čas na zahradě tráví skoro každý den 31 % obyvatel, 23 % několikrát týdně a 19 % několikrát měsíčně (méně často 27 %). Výsledky jiného výzkumu (Krajhanzl, Protivínský et al., 2015) zase ukazují, že **61 % Čechů alespoň jednou měsíčně zahradničí nebo chalupaří**: z nich 75 % rádo (tzn. 45 % české veřejnosti).

Také další výsledky našeho výzkumu (viz *Část II: Výzkum*, str. 191) nasvědčují tomu, že je většina obyvatel České republiky v přírodě ráda: naprostá většina se v tichu přírody cítí po všech stránkách dobře (ano 87 %, ne 7 %), pobývání v přírodě snižuje její stres (ano 84 %, ne 8 %) a ráda chodí na výlety venkovskou krajinou (ano 81 %, ne 8 %). Výrazná většina zároveň nesouhlasí s tím, že trávení času v přírodě je nuda (ano 5 %, ne 91 %), že by pro ně bylo zajímavější být v obchodním centru než v lese (ano 7 %, ne 85 %) nebo že pobývání v divoké přírodě jim připadá jako nuda (ano 6 %, ne 86 %).

Výraznou zálibu obyvatel České republiky v trávení svého času v přírodě potvrzují také výsledky Flash Eurobarometeru (2009b, 2010a, 2012a, 2013c, 2014c, 2015a, 2016a). Nejvíce Čechů uvádí, že svou hlavní roční dovolenou si vybrali především kvůli přírodě (horám, jezerům, krajině). Konkrétně 26 % všech, kteří v předchozím roce vyrazili na delší než jednodenní dovolenou, uvedlo přírodu jako důvod číslo jedna a dalších 29 % jako důvod číslo dva či tři¹⁹. Stojím přitom za pozornost, že Češi jsou v dovolenkovém cestování za přírodou na špici Evropy: podle průzkumů v letech 2009, 2012, 2014, 2015 a 2016 vyjízďeli za přírodou nejvíce ze všech ostatních národů Evropské unie.

Naopak mírně podprůměrní jsou čeští turisté v environmentálně příznivém chování na dovolené (Flash Eurobarometer, 2016a): 17 % si vybralo svou dovolenou podle dostupnosti destinace dopravou s malým dopadem na životní prostředí (průměr EU o 2 procentní body méně), 13 % podle destinace (město, vesnici, region), která zavádí environmentálně šetrná opatření (průměr EU o 4 procentní body více), 10 % své ubytování volilo podle toho, zda zavádí environmentálně šetrná opatření (průměr EU o 3 procentní body více), 7 % podle certifikace prokazující environmentální šetrnost, kterou má vybrané místo nebo služba (průměr EU o 3 procentní body více); u 59 % Čechů nehrály environmentální otázky při výběru dovolené roli (průměr EU o 3 procentní body méně).

Jak ukazuje výzkum *Ochrana divoké přírody očima české veřejnosti 2015* (Krajhanzl, Skalík, Špaček, Chabada, Čada, Lechnerová, & Svobodová, 2015), **méně se Češi vydávají do bezzásahové – divoké – přírody**. Do české divočiny se vypraví

19) Ostatními nabízenými motivy byly slunce či pláž; wellness, lázně či zdravotní péče; městské výlety; sportovní aktivity; kultura (např. náboženství, kuchyně, umění atd.); návštěva rodiny, přátel či příbuzných; specifické akce (např. sportovní události, festivaly, párty).

alespoň jednou ročně 38 % obyvatel, méně často 14 % a vůbec 48 %. Do zahraniční divoké přírody alespoň jednou ročně 8 %, méně často 15 % a vůbec 76 % české veřejnosti. V divoké přírodě české návštěvníky nejvíce potěší divoké scenérie: skály, vodopády, divoké potoky (hodně potěší 62 %), zahlédnutí vzácných zvířat (60 %), výhled na krajinu (58 %), kvetoucí divoké květiny (53 %), prales viděný zblízka, rozkvetlá louka, rašeliniště (52 %), poslouchání zvuků přírody (51 %).

Kontakt s přírodou však není jen turistika a rekreace, pro mnoho lidí je důležitý také kontakt se zvířaty. Jak ukázaly výsledky našeho výzkumu (viz *Část II: Výzkum*, str. 189), 38 % Čechů uvádí, že má psa, 28 % kočku a 16 % jiného domácího mazlíčka. Hospodářská zvířata chová 17 % obyvatel. Podle jiného šetření (Krajhanzl, Protivínský et al., 2015) se pak svým domácím mazlíčkům každý den věnuje 43 % obyvatel a dalších 17 % přinejmenším jednou týdně²⁰.

Děti venku, děti v přírodě

Podle výzkumu *České děti venku* (Nadace Proměny Karla Komárka, 2016) je čas strávený venku pro děti v České republice vůbec nejoblíbenější denní aktivitou: velmi rádo ho má 71 % dětí a spíše rádo 21 %. V průměru děti venku tráví přibližně dvě hodiny denně – ve všední dny průměrně 1 hodinu 41 minut a o víkendech průměrně 2 hodiny 49 minut (výsledky šetření odpovídají září a říjnu). Čas venku se však významně liší podle ročních období: podle odhadu rodičů tráví jejich děti v lednu venku v průměru 1 hodinu 1 minutu, v dubnu 1 hodinu 52 minut a v červenci 4 hodiny 5 minut. Z hlediska místa jsou české děti nejvíce času na zahradách nebo na dvorcích (průměr 4 hodiny 31 minut týdně), na ulici (průměr 3 hodiny 31 minut týdně), na hřištích – dětských i sportovních (průměr 2 hodiny 57 minut týdně), v přírodě – v lesích, na loukách, polích (průměr 2 hodiny 3 minuty týdně) a v parcích (průměr 1 hodina a 2 minuty týdně).

Pokud se však podíváme na výsledky podrobněji, než jak je ukazuje průměrné množství času stráveného venku, uvidíme, že se za těmito čísly skrývají výrazné rozdíly: zatímco 11 % českých dětí tráví někde venku méně než 4 hodiny týdně, 10 % dětí je venku více než 26 hodin týdně. **Celkově 54 % rodičů si přitom myslí, že jejich děti tráví venku málo času.** Výsledky zároveň ukazují, že **v týdnu, na který se výzkum dotazoval, se přímo do přírody nedostalo (na déle než 30 minut) 50 % dětí.**

20) Podobné výsledky přinesl výzkum *Ochrana divoké přírody očima české veřejnosti 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015b), podle kterého tráví denně svůj čas s domácími mazlíčky 35 % Čechů a dalších 14 % alespoň jednou týdně.

Výsledky potvrzují rozdíl mezi dětmi z měst a venkova: děti z obcí do 999 obyvatel jsou venku týdně v průměru 16 hodin a 40 minut, děti z obcí nad 100 000 obyvatel v průměru 12 hodin a 45 minut – rozdíl je bezmála čtyři hodiny týdně ve prospěch dětí z nejmenších obcí. Dále výzkum identifikoval dva základní způsoby, jak chodí české děti ven. Tzv. **pouliční typ** tráví ve všední den více času venku a především na ulici; méně času naopak o víkendu v přírodě nebo na zahradě; tímto způsobem jsou venku především starší děti z rodin s nižším vzděláním rodičů, které tráví více času u různých druhů obrazovek (počítače, chytré telefony, televize). Naopak tzv. **víkendový typ** tráví více času o víkendu v přírodě a na zahradě a méně času přes týden venku, v týdenním souhrnu je však ve srovnání s pouličním typem více venku a výrazně více v přírodě. Víkendový typ najdeme nejčastěji mezi mladšími školáky z více vzdělaných rodin, kteří zároveň tráví u obrazovek méně času než jejich vrstevníci.

Souhrn kapitoly

Pro Čechy je příroda důležitou součástí života: každý týden jde na procházku do přírody 65 % obyvatel, každý týden pečuje o domácího mazlíčka 60 % a každý měsíc zahradničí nebo chalupaří 61 %. **Na dovolenou Češi nejvíce ze všech národů Evropské unie vyjíždějí za přírodou, a několik let po sobě jsou tak v tomto ohledu v čele Evropské unie.** Jen 38 % české veřejnosti však zavítá alespoň jednou ročně do české divoké přírody a 8 % do zahraniční. Při svých turistických aktivitách berou Češi otázky ochrany přírody a životního prostředí méně v potaz než obyvatelé většiny zemí Evropské unie.

Také většina českých dětí je ráda venku, konkrétně 92 % – a **čas venku je celkově mezi českými dětmi nejpopulárnější denní aktivitou. Rozdíly v čase stráveném venku jsou však velmi výrazné, a zatímco 11 % je venku méně než 4 hodiny týdně, 10 % dětí tráví venku více než 26 hodin týdně.** Svou roli v tom hraje nejen velikost obce bydliště, ale méně času venku – zejména v přírodě – koresponduje také s nízkým vzděláním rodičů, vyšším věkem dítěte a větším množstvím času u obrazovek.

Celkově však čeští rodiče pocítují v dnešní době nedostatek kontaktu s přírodou u dětí (80 %) a dospělých (80 %), česká veřejnost také považuje odpojení od přírody v městských územích a při moderním životním stylu za velmi nebo poměrně závažné (83 %). **Překážkou však není nedostupnost kvalitních přírodních nebo přírodě blízkých území:** s blízkostí zeleně je spokojeno 83 % obyvatel České republiky, s dostupností volné přírody také 83 % obyvatel, s čistotou okolní přírody je spokojeno 81 %.

Zdroje použité v infografice

- Nadace Proměny Karla Komárka (2016)
- Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d)
- Část II: Výzkum (2018)

- d.) Nadace Proměny Karla Komárka (2016)
- e.) Nadace Proměny Karla Komárka (2016)
- f.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017g)
- g.) Část II: Výzkum (2018)
- h.) Krajhanzl, Protivínský, Matějka a Bakošová (2015)
- i.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017g)
Poznámka: Otázka byla pokládána respondentům, kteří uvedli, že mají zahradu.
- j.) Flash Eurobarometer (2016a)
Poznámka: Otázka byla pokládána respondentům, kteří uvedli, že v daném roce jeli na dovolenou.
- k.) Flash Eurobarometer (2009b, 2010a, 2012a, 2013c, 2014c, 2015a, 2016a)

Ochrana přírody a prostředí kolem nás

V této kapitole se podrobně podíváme na postoje české veřejnosti k několika tématům, která souvisejí s ochranou přírody, krajiny a veřejného prostoru. Uvidíme, že většina Čechů má obavy z vymírání rostlinných a živočišných druhů, přeje si více přírodních území a dává přednost ochraně těchto území před ekonomickým rozvojem. Velkou většinou také obyvatelé České republiky podporují různá opatření na ochranu přírody, podporují výskyt všech druhů divokých zvířat a ochranu divoké (bezzásahové) přírody. Zároveň si ukážeme, že jen malé procento české veřejnosti zná termíny jako biodiverzita a Natura 2000, a ačkoliv ochota české veřejnosti dělat něco osobně pro ochranu přírody a biodiverzity není malá, je v evropském srovnání podprůměrná.

Ochrana přírodních druhů a území

Většina české veřejnosti považuje přírodu u nás za ohroženou. Podle 81 % představuje závažný problém poškozování přírodně cenných území (nesouhlasí pouze 6 %) a podle 76 % je problémem také úbytek různých druhů zvířat a rostlin (nesouhlasí 8 %, podrobně viz *Část II: Výzkum*, str. 177).

Výsledky dalších průzkumů doplňují, že se Češi obávají o přírodní území a přírodní druhy nejvíce na globální úrovni. Podle šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b) považuje úbytek deštných pralesů za velmi nebo dosti závažný globální problém 88 % české veřejnosti²¹, úbytek druhů považuje dlouhodobě za velmi nebo dosti závažný globální problém 80 %. Zjištění Special Eurobarometeru (2015c) jsou obdobná: úbytek a možné **vymírání rostlinných a živočišných druhů, přírodních stanovišť a ekosystémů na celosvětové úrovni považuje za velmi nebo dost vážný problém 90 % českých respondentů** (průměr Evropské unie 91 %),

---

21) Jedná se přitom o vcelku stabilní názor veřejnosti, který se po dobu šetření realizovaných Centrem pro výzkum veřejného mínění od roku 2004 pohybuje mezi 83–88 %.

na úrovni České republiky 65 % (EU 76 %), na úrovni své lokality 44 % (EU 55 %)²². Celkově tedy Češi vnímají snižování biodiverzity jako menší problém než obyvatelé většiny zemí Evropské unie. Česká veřejnost si o něco méně než většina Evropanů připouští, že by ji osobně mohlo poškozování přírody, úbytek a možné vymírání živočišných a rostlinných druhů nějakým způsobem v současné době ovlivňovat nebo do budoucna ovlivnit (53 % vliv připouští, 45 % nepřipouští; v EU si vliv v průměru připouští 58 %).

Přestože ze šetření vyplývá, že česká společnost široce podporuje ochranu přírody (viz kapitola *Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí*, str. 23), **znalost jednoho z klíčových termínů této problematiky je nízká: jen 20 % respondentů uvádí, že rozumí termínu biologická rozmanitost** (Special Eurobarometer, 2015c). V rámci Evropské unie tak patříme mezi státy, kde je deklarované pochopení tohoto termínu nejnižší.²³ Je přitom zajímavé, že **výrazná většina české veřejnosti všechna dotazovaná politická opatření na ochranu biodiverzity²⁴ na Evropské úrovni rozhodně či spíše podporuje** (žádné opatření nemá menší podporu než 87 %). Konkrétně Češi podporují obnovu přírody a biodiverzity s cílem kompenzovat škody způsobené lidskou činností nebo infrastrukturou mimo chráněná území (94 %), posílení stávajících pravidel ochrany přírody a biodiverzity (93 %) a jejich lepší používání (93 %), opatření, aby dotace pro zemědělství a rybolov nepoškozovaly biodiverzitu (93 %), lepší informování občanů o významu biodiverzity (93 %), opatření, aby obavy týkající se biodiverzity byly brány v úvahu při plánování nových investic do infrastruktury (92 %), rozšíření oblastí, kde je příroda v Evropě chráněna (91 %), přidělení více finančních prostředků na ochranu přírody v Evropě (88 %), vytvoření nových způsobů financování ochrany přírody (87 %) a podporu výzkumu dopadů snižování biodiverzity (87 %).

Většina občanů podporuje, aby byl český stát aktivní v ochraně přírodních druhů a území (viz *Část II: Výzkum*, str. 179): 79 % podporuje řešení problémů s poškozováním přírodně cenných území (nepodporuje 10 %) a 75 % řešení úbytku různých druhů zvířat a rostlin (nepodporuje 12 %). Jak ukázal výzkum Medianu pro Zelený kruh (2016), většina veřejnosti očekává, že se české ekologické organizace budou zabývat ochranou ohrožených druhů zvířat a rostlin (pro 67 %, proti 10 %).

22) Podle jiného průzkumu (European Union, 2015d) vnímá pouze 11 % Čechů jako významný problém oblasti, kde žijí, nedostatek rozmanitosti flory a fauny nebo její ztrátu.

23) Pro srovnání, na špičce Evropské unie jsou v této otázce Švédsko s 60 % a Bulharsko s 58 % obyvatel, kteří uvádějí, že termínu biodiverzita rozumějí.

24) Česká verze dotazníku tohoto šetření Eurobarometru překládá anglické slovo „biodiversity“ jako „biologickou rozmanitost“.

Pokud se dále týká chráněných území, většina české veřejnosti by si přála, aby u nás bylo takových míst více: zatímco reálná rozloha chráněných oblastí představuje 16 % rozlohy České republiky, lidé ji odhadují na 18 % a přáli by si 21 % (Krajhanzl, Skalík et al., 2015).

Jedním z druhů ochrany území je Natura 2000. Jak vyplynulo ze šetření Special Eurobarometer (2015c), pouze **9 % Čechů ví, co „Natura 2000“ znamená.**²⁵ **Pokud by měl být ekonomický rozvoj realizován na úkor chráněných území jako je Natura 2000, stojí většina české veřejnosti na straně ochrany přírody:** podle 54 % má být takový ekonomický rozvoj zakázán, podle 38 % má být povolen pouze v případech velkého veřejného zájmu a za předpokladu, že škoda je plně vykompenzována – jak uvidíme i v dalších kapitolách, projevuje se zde poměrně vysoká veřejná podpora pro restriktivní opatření na ochranu přírody a životního prostředí. Pro postoje české veřejnosti k dalším chráněným územím, jako jsou národní parky nebo chráněné krajinné oblasti, reprezentativní data chybí.

Většina české veřejnosti se staví vstřícně k výskytu všech divokých zvířat v České republice, která byla zařazena do výzkumu (Krajhanzl, Skalík et al., 2015). V otázce, zda podporovat, či nepodporovat výskyt následujících živočišných druhů, vyjádřilo 76 % Čechů podporu pro rysy (proti 11 %), 70 % pro divoké koně (proti 16 %), 66 % pro zubry (proti 17 %), 62 % pro vlky (proti 20 %), 59 % pro lišky (proti 22 %), 57 % pro medvědy (proti 24 %) a 54 % pro bobry (proti 27 %).

Podle Special Eurobarometru (2015c) se obyvatelé České republiky individuálně podílejí na ochraně přírody spíše podprůměrně ve srovnání s ostatními občany Evropské unie. **Celkem 65 % českých dotazovaných obecně uvádí, že dělají něco pro ochranu přírody a biodiverzity.** V dotazníkovém šetření 92 % respondentů uvádí, že dodržuje pravidla ochrany přírody (neodhazuje odpadky, neruší divoká zvířata), v ostatních oblastech chování však Češi patří mezi poslední v rámci Evropské unie: ve vyhledávání relevantních informací a volbě životního stylu, který snižuje možné negativní dopady na přírodu a biodiverzitu (46 %); pravidelném nakupování produktů, které se vyrábějí ekologicky nebo v dané oblasti (43 %, nejméně z celé EU); v účasti na dobrovolnických projektech a akcích věnovaných biodiverzitě (11 %); v účasti na monitorovacích projektech (třeba na migraci ptáků, 5 %).

Součástí ochrany biodiverzity může být také hospodaření na vlastních zahradách a balkonech. Celkem 46 % Čechů uvádí, že se vyhýbá používání pesticidů a chemikálií, 28 % vybírá rostliny, které poskytují potravu ptákům a opylovacímu hmyzu, 27 % se vyhýbá novým rostlinám, které by mohly být invazivní, a 18 % nechává prostor pro

25) Výsledek je v kontextu ostatních zemí Evropské unie průměrný a od roku 2007 se příliš nemění.

divoká zvířata a rostliny; zahradu ani balkon přitom podle šetření nemá 24 % obyvatel České republiky²⁶.

A jak se Češi angažují v ochraně přírodních druhů a divočiny? Podle *Mapy české environmentální angažovanosti* (Krajhanzl & Protivínský, 2015) 8 % obyvatel uvádí, že se v loňském roce (třeba i drobnou aktivitou) v této oblasti angažovalo. Zároveň až 42 % by bylo ochotno se určitě nebo možná angažovat pro ochranu přírodních druhů a divočiny v blízké budoucnosti.

Ochrana divoké přírody

Podle výsledků výzkumu *Ochrana divoké přírody očima české veřejnosti 2015* (Krajhanzl, Skalík et al., 2015) **má většina české veřejnosti velmi nepřesnou představu o rozloze území, které je v České republice bezzásahové**, tzn. je ponecháno přírodnímu vývoji bez staveb a probíhající zemědělské či lesnické činnosti. Zatímco podle odborníků je rozloha bezzásahových území v České republice kolem 0,3 %, česká veřejnost odhaduje rozlohu na 10 % – průměrný odhad se tedy liší od skutečnosti více než třicetkrát.²⁷

Většina české veřejnosti se přitom vyjadřuje pro ochranu divoké (bezzásahové) přírody – podle 71 % je potřeba divokou přírodu chránit, nesouhlasí pouze 9 % obyvatel. Odpovědnost za ochranu divoké přírody by podle Čechů měly nést Ministerstvo životního prostředí (79 % hodně, 17 % středně), národní parky (66 % hodně, 27 % středně), česká vláda (64 % hodně, 27 % středně) a ekologická sdružení (61 % hodně, 28 % středně)²⁸.

Českou veřejnost však rozděluje názor, zda mají být území divoké přírody volně přístupná návštěvníkům: podle 35 % by měla být přístupná neomezeně (nesouhlasí 42 %), podle 30 % by měl být přístup naopak zcela zakázaný (nesouhlasí 47 %). Většina Čechů se však shoduje v tom, jaká pravidla by měla v bezzásahovém území platit: zákaz rozdělávání ohně (83 %), zákaz chození mimo stezky (74 %), vstup psů pouze na vodítku (74 %), zákaz sportů (72 %).

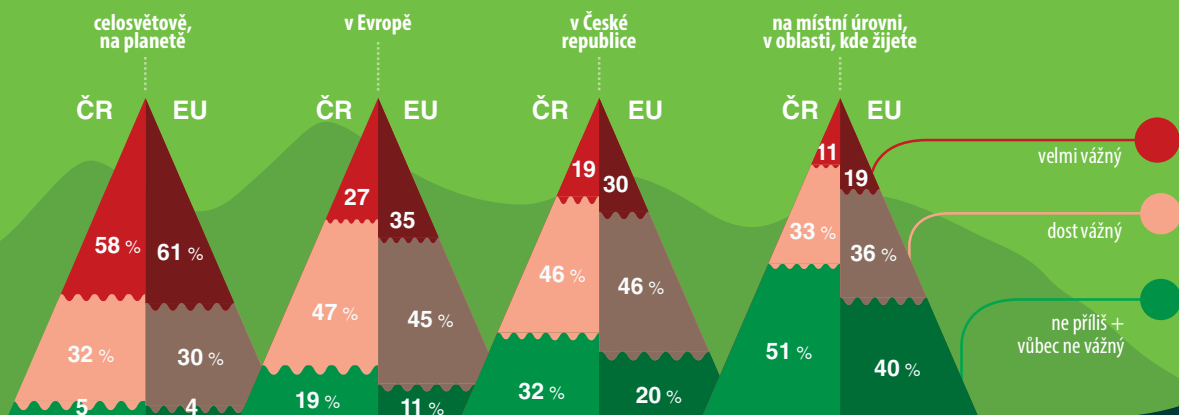
26) Ve svých bytech však toleruje hmyz jen část obyvatel: nikdy neušetří život hmyzu, jako jsou mouchy, včely, vosy, mravenci, pavouci, komáři, potravinoví moli či můry, 20 %, výjimečně 21 % a občas 28 %. Naopak často zachová život hmyzu 13 %, velmi často také 13 % a vždy 5 % obyvatel.

27) Stojí za pozornost, že v ostatních zkoumaných případech se průměrný odhad Čechů blíží skutečnosti: v případě chráněných území je rozloha 18 % a průměrný odhad je 16 %, v případě lesů je rozloha 34 % a průměrný odhad 36 %.

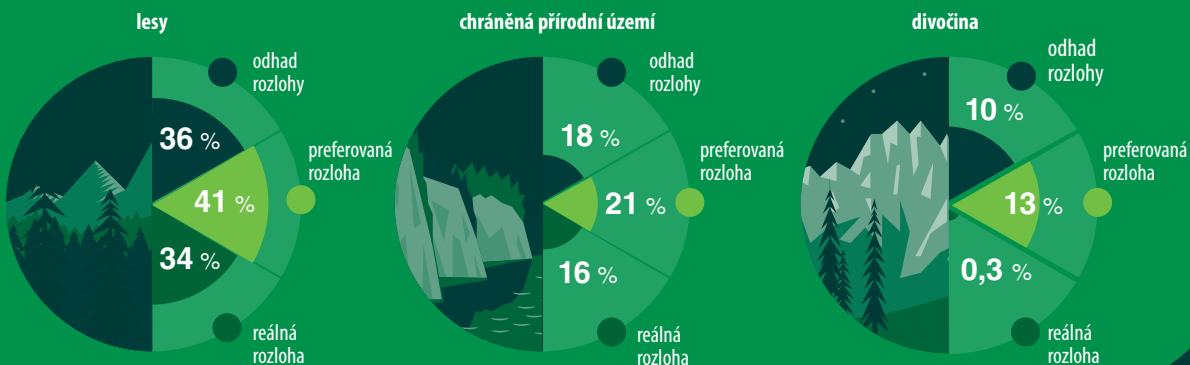
28) Pokud se týká rozlohy bezzásahových území, podle šetření Medianu pro Zelený kruh (2016) 59 % veřejnosti od ekologických organizací očekává, že se budou zabývat malou rozlohou těchto území (proti 13 %).

Ochrana přírody a prostředí kolem nás

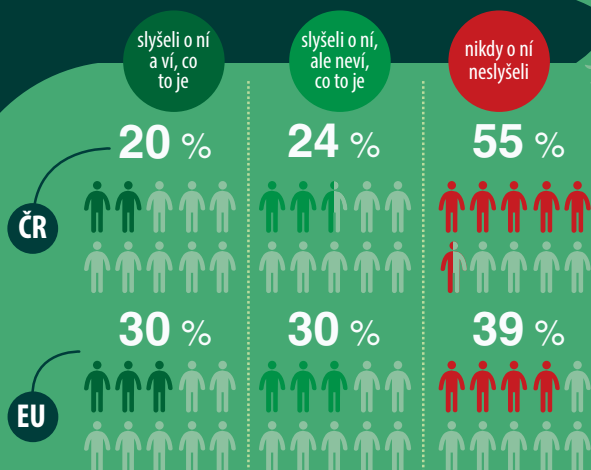
Jak je podle vašeho názoru vážný úbytek a možné vymírání živočišných a rostlinných druhů, přírodních stanovišť a ekosystémů? (v %) ^a

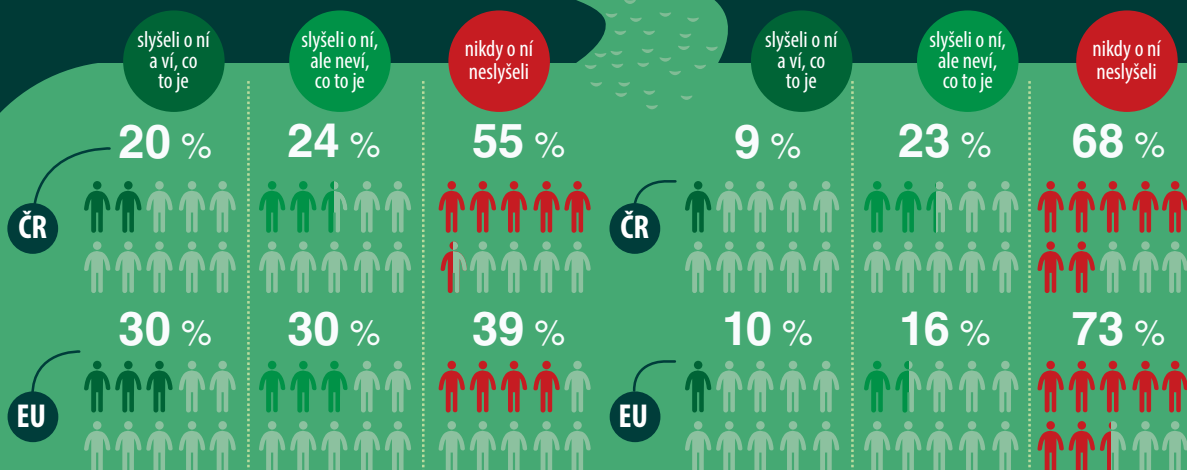
Kolik % území České republiky zabírají podle vašeho názoru následující území?
A kolik % území České republiky by bylo podle vás dobré, aby zabírala následující území? ^c

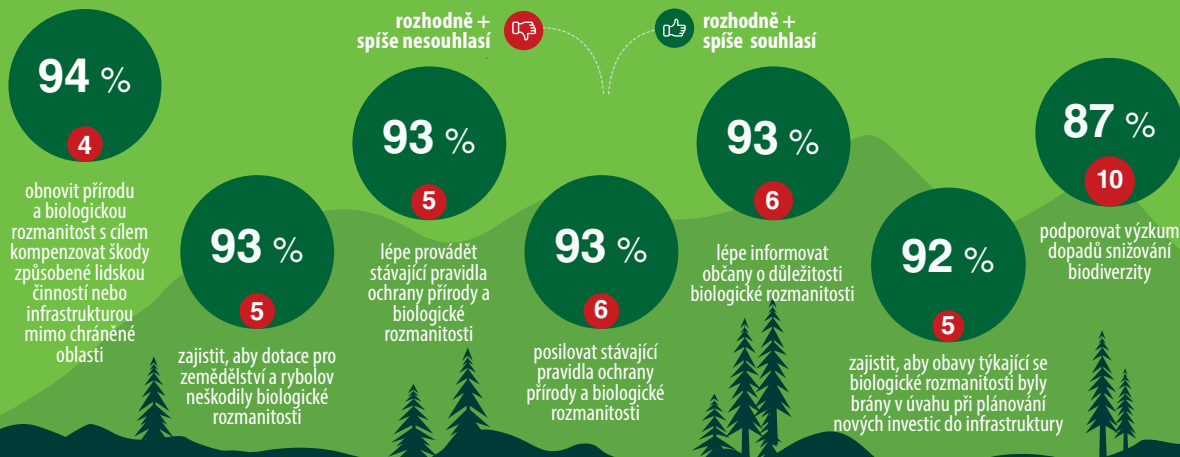
Slyšel jste už někdy o výrazu biologická rozmanitost? ^h

Slyšel jste o síti Natura 2000? ⁱ

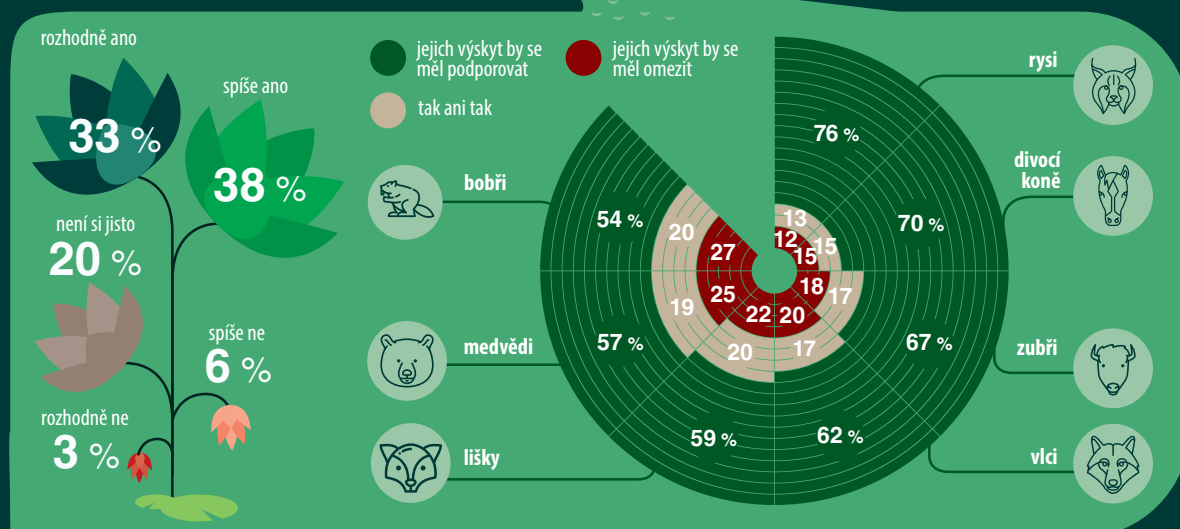

Souhlasíte, či nesouhlasíte s tím, že v zájmu ochrany biologické rozmanitosti by Evropská unie měla...⁹

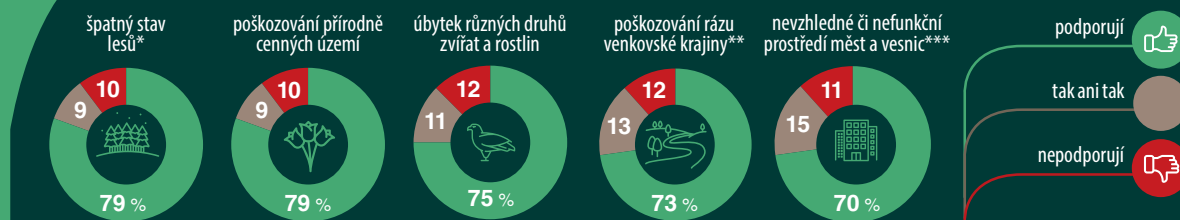

Je podle vás potřeba chránit divokou přírodu v ČR? ^e

Co si myslíte o výskytu uvedených zvířat v České republice? (v %) ^b

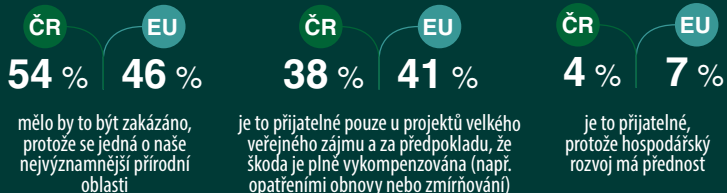

Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil (v %): ^f

*nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy | **příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba atd. | ***nekvalitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně

Hospodářský rozvoj někdy způsobuje škody nebo ničení přírody v chráněných oblastech, jako jsou oblasti Natura 2000. Který z následujících výroků je vám nejbližší? ^d

Podle stejného výzkumu (Krajhanzl, Skalík et al., 2015) je **většina české veřejnosti přesvědčena, že nová divoká příroda může vzniknout i v místech, která člověk využíval a která byla posléze ponechána samovolnému vývoji** – rozhodně či spíše s tím souhlasí 59 % (nesouhlasí 13 %). Podle 40 % vznikne divočina na takovém území nejpozději do 50 let a dalších 12 % si myslí, že vznikne někdy mezi 50 až 100 lety.

Češi by si v průměru přáli, aby divoká (bezzásahová) přírody tvořila 13 % českého území, tedy o 3 procentní body více, než jak současnou rozlohu divoké přírody odhadují – a zároveň měla 43krát větší rozlohu, než jaký je současný reálný stav.

V odpovědi na přímou otázku **podporuje rozšiřování území divoké přírody v České republice 44 % veřejnosti**, proti se staví 19 % (celých 37 % se svým vyjádřením váhá). Důvody pro rozšíření uvádějí respondenti převážně **bio-centrické** (např. prostor pro ohrožené druhy živočichů a rostlin podle 82 %, život rostlin a zvířat také podle 82 %), **estetické** (podle 74 % je krásná), **zdravotní** (podle 81 % čistí ovzduší, podle 67 % prospívá duševnímu zdraví člověka); méně naopak ekonomické (podle 48 % přivede turistiku, a tím přispěje místní ekonomice) či osobní turistický zájem (důvod, že tam rádo jezdí, uvádí 44 %).

Výzkum *Ochrana divoké přírody očima české veřejnosti 2015* (Krajhanzl, Skalík et al., 2015) dále ukazuje, že pouze menší část Čechů se snaží chránit divokou přírodu svým vlastním jednáním: například v uplynulém roce v oblastech s divokou přírodou využívali jen těch služeb, které jí neškodí (26 % rozhodně nebo částečně), při nakupování výrobků dávali přednost zboží, které nepoškozuje divokou přírodu (29 %), nebo nechali záměrně na pozemcích, o které se starají, místa pro divokou přírodu (23 %). V těchto uvedených příkladech je pak přibližně dalších 20 % veřejnosti ochotno zapojit se do ochrany divoké přírody v blízké budoucnosti.

Ochrana krajiny

Většina Čechů považuje stav české krajiny za problematický. Jak jsme zjistili v našem výzkumu (viz *Část II: Výzkum*, str. 177-179), **jako závažný problém vnímá 76 % obyvatel poškozování rázu venkovské krajiny**, tedy příměstskou zástavbu, průmyslové a dopravní stavby, těžbu ad. (nesouhlasí 5 %), a 73 % veřejnosti podporuje, aby český stát tuto situaci řešil (nepodporuje 12 %).

Jak přitom ukázalo šetření Special Eurobarometru (2018), v české společnosti převažuje názor, že se situace ve venkovských oblastech České republiky z hlediska životního prostředí a krajiny v porovnání s dobou před deseti lety zlepšila: tento

názor zastává 42 % Čechů, jako horší ji hodnotí 24 %, stejná zůstala podle 32 %²⁹. Pokud se týká estetického rozměru krajiny, podle 85 % přispívá k její kráse zemědělství (Special Eurobarometer, 2012c).

Výrazná většina obyvatel České republiky s obavami vnímá také stav českých lesů, tedy nepřirozenou skladbu druhů stromů, schnutí, napadení parazitem, poškození lesní půdy (viz *Část II: Výzkum*, str. 177) – za závažný problém ho považuje 81 % (nesouhlasí 7 %). Z průzkumu *Lesy pohledem české veřejnosti* (Stachová, 2017) vyplývá, že podle většiny občanů má nepříznivý dopad na české lesy znečištěné životní prostředí (77 %), holosečná těžba (70 %), přemnožení zvěře (48 %), převládající monokultury (45 %) a nepřítomnost starých stromů (39 %). Jak ukazují data z našeho šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 179), celých 79 % české veřejnosti si přeje, aby český stát špatný stav lesů aktivně řešil (nesouhlasí 10 %). **Češi by si přitom přáli zvětšení rozlohy lesů oproti současnému stavu**: zatímco reálná rozloha lesů činí 34 % území České republiky, lidé ji odhadují na 36 % a přáli by si 41 % (Krajhanzl, Skalík et al., 2015).

Při posuzování významu jednotlivých funkcí lesa zdůrazňují Češi (podobně jako v případě bezzásahových území) mimoprodukční, především environmentální přínosy lesa (Stachová, 2017). Když dostali respondenti za úkol vybrat tři podle nich nejdůležitější funkce lesa, nejvíce jich zvolilo ochranu klimatu (58 %), ochranu vody (46,5 %), ochranu rozmanitosti druhů rostlin, hub a živočichů (44 %) a ochranu půdy před erozí, tedy ztrátou půdy (43 %). Teprve za nimi skončila produkce dřeva (36 %). Ještě menší důraz kladli respondenti na kulturně-estetické a rekreační funkce lesa, jako je význam pro utváření české krajiny (20 %), zdroj lesních plodů a hub (19 %), krásu lesů (19 %) a rekreaci, výlety do přírody (15 %). Více lidí přitom negativně hodnotí asfaltové cyklostezky (77 %), než rozsáhlé paseky (66 %). Stejně šetření odhalilo **zajímavý paradox: zatímco místa divoké přírody se líbí podle vyjádření respondentů 85 % z nich, suché a popadané stromy** (které jsou přirozenou součástí divoké přírody) **se nelíbí 73 %**.

Podle šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) se **většina české veřejnosti domnívá, že v České republice nejsou při výstavbě dostatečně chráněna přírodní území** – konkrétně podle 73 % Čechů je šetrnost k přírodním plochám při výstavbě spíše nebo velmi špatná (tento názor se i v minulých letech pohyboval nad 70 %; nesouhlasí 19 % dotázaných, podle kterých je šetrnost spíše nebo velmi dobrá). Jak ukázalo již zmíněné šetření Medianu (Zelený kruh, 2016), česká veřejnost přitom podporuje, aby se české ekologické organizace zabývaly ochranou krajiny před zásahy (pro 61 %, proti 12 %).

29) Naopak spíše negativně hodnotí vývoj životního prostředí a krajiny ve venkovských oblastech svých zemí obyvatelé celé Evropské unie. Podle 36 % respondentů se situace zhoršila, přičemž za lepší ji považuje pouze 30 %.

Veřejný prostor měst a vesnic

Součástí krajiny – v širším slova smyslu – je i urbanizované prostředí. Jak ukázal náš výzkum (viz *Část II: Výzkum*, str. 177-179), **68 % veřejnosti hodnotí jako závažný problém nevzhledné či nefunkční prostředí českých měst a vesnic**, tedy nekvalitní architekturu, nedostatek zeleně ad. (nesouhlasí 11 %), a **podle 71 % by měl český stát tento problém řešit** (nesouhlasí 12 %). Světelné znečištění pak vnímá jako problém 63 % obyvatel (nesouhlasí 12 %) a aktivitu státu v této oblasti očekává 66 % (nesouhlasí 14 %).

Městská zeleň má pro životní prostředí, obyvatele měst a místní ekonomiku celou řadu funkcí. Politickou otázkou v některých případech je, zda zvolit opatření používající přírodu, jako je právě městská zeleň, či se snažit dosáhnout stejného efektu technologickým řešením. Šetření Special Eurobarometeru (2015d) přináší odpověď českých respondentů na otázku, jakým opatřením se podle nich dává přednost. Poněkud překvapivě se ukazuje, že pouze 36 % si myslí, že řešením používajícím přírodu (nejméně z celé Evropské unie, 24 procentních bodů pod evropským průměrem). Naopak 47 % bylo přesvědčeno, že technologickým řešením (nejvíce z celé Evropské unie, 34 procentních bodů nad evropským průměrem).

Jak jsou Češi ochotni se pro kvalitu veřejného prostoru angažovat? Podle výše zmíněné *Mapy české environmentální angažovanosti* (Krajhanzl & Protivínský, 2015) se během uplynulého roku zapojilo do zlepšování okolního prostředí 22 % obyvatel České republiky – ve svém volném čase participovali na aktivitách ve prospěch krajinného rázu, veřejného prostoru, architektury nebo urbanismu. Celkem 60 % Čechů uvádí, že by byli ochotni se určitě nebo možná v takových aktivitách angažovat. Podobně je podle výsledků výzkumu Zeleného kruhu (2016) 61 % obyvatel České republiky přesvědčeno, že by se české ekologické organizace měly ve své činnosti zabývat také zlepšováním nekvalitního prostředí měst a vesnic (veřejným prostorem, zelení a urbanismem). Poněkud odlišné výsledky však přináší Special Eurobarometer (2015d): pokud by se v místě bydliště respondentů připravovalo založení parku, městské zahrady, zelené střechy či stěny, chtělo by se jen 13 % Čechů dobrovolně podílet v rámci své práce (nejméně z celé Evropské unie, o 11 procentních bodů pod evropským průměrem), účastnit se plánování a rozhodování 12 %, osobně finančně přispět 5 %, nabídnout jako dobrovolník své rady nebo odborné znalosti 8 % (nejméně z celé Evropy, o 4 procentní body pod evropským průměrem), sdílet informace nebo propagovat projekt 16 %, dělat něco jiného 10 %. Celkem 49 % by přitom nechtělo nebo nemohlo dělat nic (nejvíce z celé Evropské unie, o 13 procentních bodů více než evropský průměr).

Souhrn kapitoly

Většina české veřejnosti vnímá jako závažný problém poškozování přírodních území a krajinného rázu v České republice, úbytek druhů, špatný stav lesů, nevhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic stejně jako světelné znečištění. Ve všech těchto oblastech podporuje aktivní řešení ze strany českého státu. Většina obyvatel chce více přírodních území a důslednější ochranu druhů a krajiny. Průměrný Čech si přeje, aby u nás bylo více chráněných území (o 3 % oproti odhadované rozloze a o 5 % více oproti skutečnosti), více lesů (o 5 % více oproti odhadu a o 7 % více oproti skutečnosti) a území divoké – bezzásahové – přírody (o 3 % více oproti odhadu a 12 % více oproti skutečnosti). Důvody pro rozšiřování divoké přírody v České republice uvádějí respondenti převážně biocentrické, environmentální a zdravotní. Většina Čechů se také domnívá, že přírodní území u nás nejsou při výstavbě dostatečně chráněna (73 %), dává přednost ochraně přírodních území před ekonomickým rozvojem (54 %) a je přesvědčena, že divoká (bezzásahová) území je potřeba v České republice chránit (71 %).

Všechna dotazovaná opatření na ochranu přírody mají větší než 87% podporu veřejnosti. Nadpoloviční většina veřejnosti by podporovala výskyt rysů, divokých koňů, zubrů, vlků, lišek, medvědů a bobrů v české krajině.

Zároveň se ukazuje, že česká veřejnost má určité mezery ve znalostech této problematiky: jen 9 % obyvatel České republiky uvádí, že ví, co je to Natura 2000, jen 20 % podle svých slov rozumí termínu biodiverzita. Rozlohu bezzásahových území v České republice nadhodnocují více než třicetkrát.

Podpora politických opatření je i v oblasti ochrany přírody větší než osobní angažovanost. Většina české veřejnosti obecně uvádí, že něco dělají pro ochranu přírody a biodiverzity (65 %). Konkrétně podle svých slov především dodržují pravidla ochrany přírody (neodhazují odpadky, neruší divoká zvířata, 92 %), na zahradách nechávají prostor pro divoká zvířata (46 %, dalších 24 % nemá zahrady nebo balkony), pravidelně nakupují lokální produkty nebo produkty přátelské k přírodě (43 %). Zatímco v případě ochrany přírodních druhů a divočiny se v loňském roce angažovalo 8 %, ve zlepšování okolního prostředí (krajina přírodní, venkovská i městská) se angažovalo 22 % obyvatel České republiky. Celoevropský průzkum však naznačuje, že ochota české veřejnosti zapojit se aktivně do ozeleňování veřejného prostoru patří k těm nejnižším v Evropě.

Zdroje použité v infografice

- a.) Special Eurobarometer (2015c)
- b.) Krajhanzl, Skalík, Špaček, Chabada, Čada, Lechnerová a Svobodová (2015)
- c.) Krajhanzl, Skalík, Špaček, Chabada, Čada, Lechnerová a Svobodová (2015)
Poznámka: Reálná rozloha lesů byla určena na základě dat ČSÚ, rozloha chráněných území z dat AOPK a rozloha divočiny podle dat Hnutí DUHA.
- d.) Special Eurobarometer (2015c)
- e.) Krajhanzl, Skalík, Špaček, Chabada, Čada, Lechnerová a Svobodová (2015)
- f.) Část II: Výzkum (2018)
- g.), h.), i.) Special Eurobarometer (2015c)

Zemědělství: půda, krajina a zvířata

Většina obyvatel České republiky považuje znečištění a poškození zemědělské půdy za jeden ze závažných globálních i českých problémů, obává se používání geneticky modifikovaných plodin, chemikálií a pesticidů. Výsledky průzkumů se však většinou neshodnou na tom, zda jsou dopady zemědělství na životní prostředí podle názoru českých občanů dobré, či špatné. Většina Čechů se přiklání k tomu, aby se otázky související se zemědělstvím řešily převážně na úrovni Evropské unie, a souhlasí se snižováním dotací pro zemědělce, kteří ve své praxi nedodržují platné environmentální předpisy. Jednoznačná většina české veřejnosti považuje za důležité chránit životní podmínky zvířat (včetně hospodářských). Češi také vnímají problémy spojené se současným lesním hospodařením a podporují opatření vedoucí k přírodě blízkým podobám lesa.

Zemědělství a životní prostředí

Podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b) považuje většina české veřejnosti zemědělskou půdu za ohroženou: **81 % se shoduje, že znečišťování zemědělské půdy je velmi nebo dosti závažný globální problém.** Tento podíl zůstává od začátku průzkumů v roce 2002 poměrně stabilní. Novější šetření (viz Část II: Výzkum, str. 177) ukázalo, že **poškození zemědělské půdy (erozi, snižování úrodnosti, nízkou schopnost zadržování vody nebo zástavbu) považuje za závažný problém pro Českou republiku 86 % veřejnosti.**

Problematika půdy je spojena s celou řadou jevů – jejich závažnost hodnotili respondenti v dalším průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2017g). Většina české veřejnosti považuje za velmi nebo dosti závažný problém zábor zemědělské půdy pro stavební účely (83 %), kontaminaci půdy (78 %), ztrátu biologické rozmanitosti (78 %), záplavy a sesuvy půdy (75 %), ztrátu organické hmoty v půdě (75 %), zasolování (71 %), erozi (69 %) a nadměrné hnojení (64 %). Pěstování smrkových monokultur považuje za velmi nebo dosti závažný problém 50 % Čechů.

Podle stejného šetření většina české veřejnosti souhlasí s následujícími tvrzeními: pro obnovu kvality půdy je důležitý celoroční porost vegetací (81 %); krajina po

těžbě se sama bez rekultivací neobnoví (75 %); půda na záhonech je vždy kvalitnější než ta zatrávněná (71 %); základem obnovy kvality půdy je orba (70 %); půda na zahradách je vždy kvalitnější než na poli (68 %); neobdělávaná půda vede ke zhoršení kvality (56 %). S dalšími výroky naopak většina Čechů nesouhlasí: 62 % si nemyslí, že příroda se sama postará o plochy po těžbě, a 53 % si nemyslí, že jehličnaté a listnaté lesy produkují půdu podobné kvality.

Rozporuplně – a ve dvou průzkumech odlišně – veřejnost hodnotí dopady zemědělství na životní prostředí. Podle průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) **49 % Čechů hodnotí dopady zemědělství na životní prostředí jako špatné** (39 % je hodnotí jako dobré). Naopak starší průzkum Special Eurobarometeru (2012c) u jiné otázky ke stejnému tématu zjistil, že podle 94 % Čechů zemědělství pomáhá zachovávat a chránit venkovské oblasti, **podle 86 % je zemědělství přínosné pro životní prostředí** a podle 85 % přispívá ke kráse krajiny.

S obavami se česká veřejnost dívá na používání geneticky modifikovaných plodin, pesticidů a chemikálií v zemědělství. Jak ukazují výsledky Centra pro výzkum veřejného mínění (2016a), **pěstování geneticky upravovaných plodin považuje v celosvětovém měřítku za velmi nebo dosti závažný problém 61 % respondentů** a tyto obavy pozvolna rostou od roku 2008, kdy byla tato možnost poprvé zařazena do průzkumu. Naše studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 177) zjistila, že potenciální rizika GMO hodnotí jako závažný problém v České republice 53 % obyvatel, přičemž pouze pro 14 % to nepředstavuje závažný problém.³⁰ Podle výsledků International Social Survey Programme (2012) **považuje dokonce 69 % české veřejnosti geneticky modifikované plodiny za nebezpečné pro životní prostředí.**³¹ **Pesticidy a chemikálie pak hodnotí jako nebezpečné pro životní prostředí 91 % obyvatel České republiky.**³²

Znatelně menší znepokojení mezi českou veřejností vyvolává podle Special Eurobarometeru (2012c) možný nedostatek potravin. Celkem 69 % obyvatel se vyjádřilo, že je trápí, zda se vyrobí dostatek potravin pro uspokojení potřeb české populace, stejná situace na úrovni Evropské unie trápí 54 % a na světové úrovni 61 % dotázaných Čechů. Srovnání s obyvateli ostatních zemí Evropské unie ukazuje, že na národní úrovni se obyvatelé České republiky obávají nedostatečné produkce potravin více, než

30) Další 19 % hodnotilo tento problém neutrálně a 14 % ho nedokázalo posoudit.

31) Přitom 14 % Čechů vnímá geneticky modifikované plodiny jako extrémně nebezpečné, 25 % jako velmi nebezpečné a 30 % jako poněkud nebezpečné. Doplňme, že podle staršího Special Eurobarometeru (2008a) souhlasilo s využíváním geneticky modifikovaných organismů pouze 29 % a nesouhlasilo 50 % české veřejnosti (průměr nesouhlasu v EU 58 %).

32) Bližší pohled ukazuje, že celkem 25 % Čechů považuje používání pesticidů a chemikálií v zemědělství za extrémně nebezpečné, 42 % za velmi nebezpečné a 24 % za poněkud nebezpečné.

je evropský průměr (o 26 procentních bodů, Česká republika je v míře obav pátá), na úrovni Evropské unie opět více, než je evropský průměr (o 14 procentních bodů), naopak na světové úrovni méně, než je evropský průměr (o 15 procentních bodů).

Environmentální politiky v zemědělství

Česká veřejnost dává podle výsledků Special Eurobarometeru (2010c) přednost tomu, aby otázky související se zemědělstvím a politikou rozvoje venkova byly řešeny převážně na úrovni Evropské unie spíše než na národní či regionální/lokální úrovni. Úroveň Evropské unie Češi upřednostňují v zemědělské politice pro agendy ochrany životního prostředí a boje s klimatickou změnou (70 %), zajištění dobré kvality, zdraví a bezpečnosti zemědělských produktů (59 %). Agendu rozvoje venkovských oblastí se současným zachováním krajiny by si Češi přáli řešit na národní (41 %) a evropské úrovni (38 %).

Jak zjistil Special Eurobarometer (2018), česká veřejnost považuje za jedny z cílů Evropské unie v oblasti zemědělství a politiky rozvoje venkova také ty, které souvisejí se životním prostředím. Jedná se o zajištění bezpečných a zdravých potravin vysoké kvality (má to být cíl EU podle 66 %), zabezpečení udržitelného způsobu produkce potravin (45 %) a ochranu životního prostředí a boj proti změně klimatu (45 %).³³ Část politik spojených s ochranou krajiny a hospodářských zvířat v zemědělství souvisí se Společnou zemědělskou politikou Evropské unie. Obyvatelé České republiky o ní mají jen mlhavou představu – slyšelo o ní 65 % veřejnosti, avšak podrobnosti zná pouze 5 %. Výsledky průzkumu Special Eurobarometeru (2018) také ukazují, že **výrazná většina Čechů souhlasí s tím, že je oprávněné snižovat dotace Společné zemědělské politiky pro zemědělce, kteří nedodržují stanovené předpisy.** V případě nedodržení standardů dobrého zacházení se zvířaty považuje snížení dotací za oprávněné 91 % Čechů, při standardech bezpečnosti potravin 90 % a při standardech životního prostředí 88 %. Evropská unie zároveň poskytuje platby zemědělcům k provádění zemědělských postupů příznivých pro klima a životní prostředí. Celých 86 % české veřejnosti souhlasí s tím, aby Evropská unie v této činnosti pokračovala.

---

33) Za další cíle Evropské unie považuje česká veřejnost zabezpečení rozumných cen potravin (63 %), zajištění přijatelné životní úrovně zemědělců (45 %), vytváření růstu a pracovních míst ve venkovských oblastech (41 %) a zabezpečení stabilního zásobování potravinami v EU (39 %).

Češi podporují také aktivitu státu, který by měl podle 77 % obyvatel řešit poškození zemědělské půdy, mezi které patří eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody nebo zástavba. Potenciální rizika GMO by měl český stát aktivně řešit podle 54 % (viz Část II: Výzkum, str. 179).

Domácnosti a zemědělská produkce

Zmíněné šetření (viz Část II: Výzkum, str. 189) zjistilo, že 54 % Čechů má zahradu u domu a 9 % zahradu v zahrádkářské kolonii. Hospodářské zvířata chová 17 % obyvatel. V průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2017g) 52 % obyvatel uvedlo, že má k dispozici vlastní zahradu a 4 % mají k dispozici zahradu pronajatou nebo půjčenou. Podle dalších zjištění³⁴ 23 % Čechů využívá zahradu zhruba půl na půl jako užitkovou i okrasnou/rekreační zahradu, 17 % převážně jako užitkovou zahradu a 14 % převážně jako okrasnou nebo rekreační zahradu. Vlastní kompost si na zahradě vyrábí 42 % Čechů³⁵ a 1 % si ho vyrábí v domě.

Naše studie ukázala (viz Část II: Výzkum, str. 185), že ve svých domácnostech a během nakupování nebo cestování se **s ohledem na poškození zemědělské půdy rozhoduje a chová 38 % české veřejnosti (z toho 27 % částečně a 11 % rozhodně). Na potenciální rizika GMO bere ohled 26 % Čechů (z toho 18 % částečně a 8 % rozhodně).**

Dobré životní podmínky zvířat

Jeden z průzkumů Special Eurobarometru (2016b) se podrobně zaměřil na postoje Evropanů k problematice dobrých životních podmínek zvířat. **Celkem 64 % Čechů by uvítalo více informací o podmínkách, ve kterých jsou hospodářská zvířata chována.** V České republice je zájem o tyto informace podobný průměru Evropské unie, avšak **od roku 2006 se zvýšil o 17 procentních bodů (druhý největší nárůst v EU). Špatné podmínky zvířat ve velkochovech a laboratořích v České**

34) Na využití zahrady se ptali pouze obyvatel, kteří mají zahradu k dispozici. Dostupné výsledky jsme však obdobně jako u předchozích kapitol přepočítali na celkový počet respondentů. Z respondentů, kteří mají zahradu k dispozici, jich 41 % používá zahradu kombinovaně k pěstování ovoce a zeleniny i k okrasným a rekreačním účelům; 30 % jako užitkovou k pěstování ovoce a zeleniny a 26 % výhradně k okrasným a rekreačním účelům.

35) Z domácností, které mají k dispozici vlastní či pronajatou zahradu, jich tedy kompostuje 77 %.

Považujete následující jevy spojené s půdou v kontextu České republiky za problém? ^b

zastavování (zabor) zemědělské půdy pro stavební účely

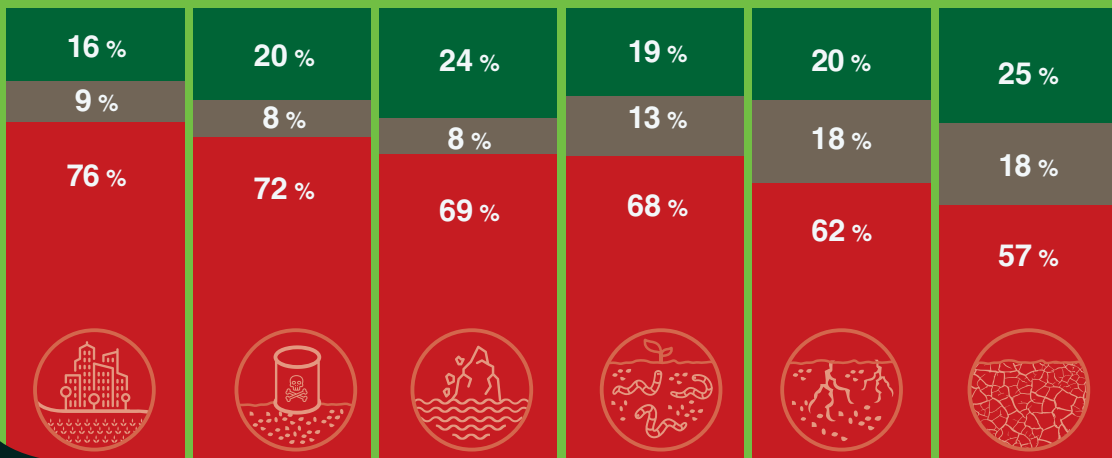
kontaminace půdy (např. znečištění chemickými nebo ropnými látkami)

záplavy a sesuvy půdy

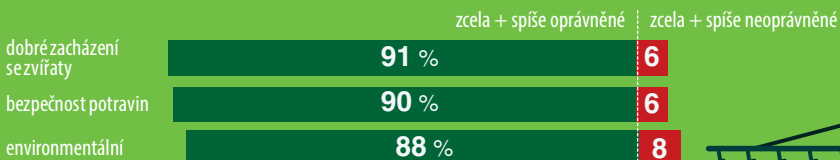
ztráta biologické rozmanitosti (úbytek některých druhů živočichů vyskytujících se v půdě, např. žížal)

ztráta organické hmoty v půdě (např. ztráta humusu)

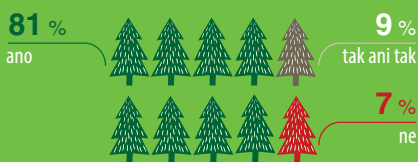
eroze

Je nebo není podle vás oprávněné snižovat dotace v rámci Společné zemědělské politiky EU pro ty zemědělce, kteří nerespektují následující standardy? ^d

Představuje nebo nepředstavuje podle vašeho názoru špatný stav lesů* v rámci ČR závažný problém? ^j

Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil špatný stav lesů*? ^k

Domníváte se, že genetické upravování určitých druhů plodin je pro životní prostředí... ^g

Domníváte se, že pesticidy a chemikálie využívané v zemědělství jsou pro životní prostředí... ^h

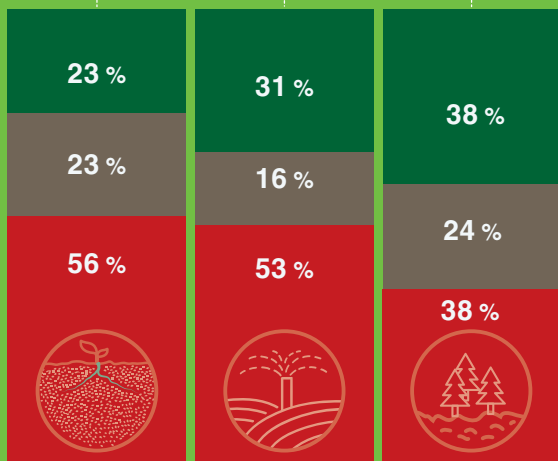

*nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem nebo poškození lesní půdy

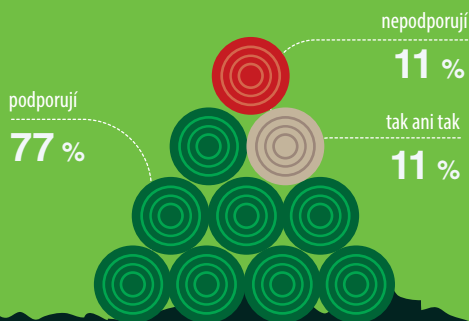

Zemědělství: půda, krajina a zvířata

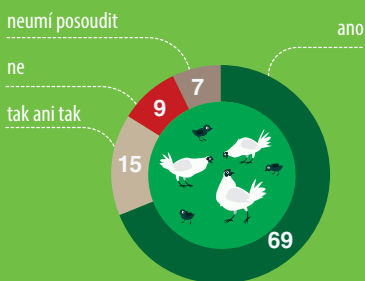
- velmi + dosti závažný
  - málo závažný + není problém
  - neví
- zasolování (zvyšování obsahu solí v půdě)   nadměrné hnojení   pěstování smrkových monokultur

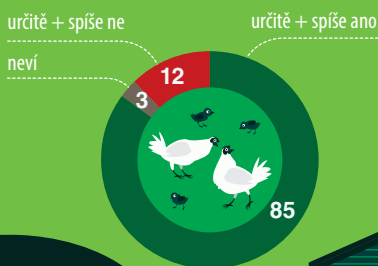
Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba)?^c

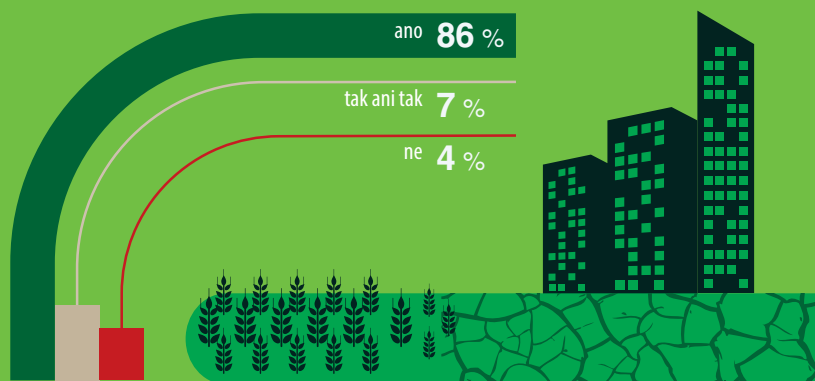
Představují nebo nepředstavují podle vašeho názoru špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod. v rámci ČR závažný problém? (%)^e

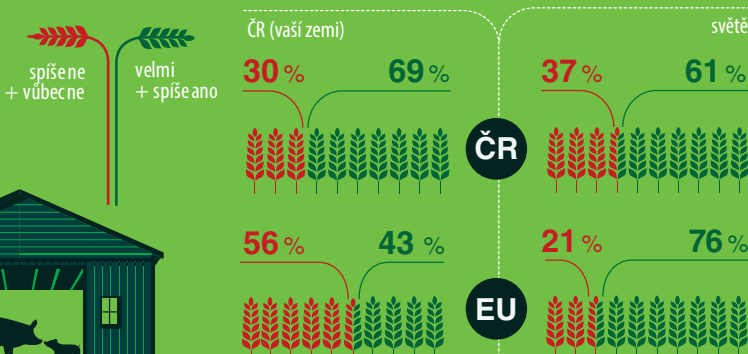
Věříte, že by všeobecně životní podmínky zvířat v ČR měly být lépe chráněny, než jak jsou v současné době? (%)^f

Představuje nebo nepředstavuje podle vašeho názoru poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba) v rámci České republiky závažný problém? ^a

Do jaké míry vás trápí to, jestli je produkován dostatek potravin pro uspokojení potřeb obyvatel v ...? ⁱ

republiky přitom podle naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 177) **považuje za závažný problém 69 % obyvatel.**

Ochrana životních podmínek zvířat je zároveň oblastí, ve které by si naprostá většina obyvatel České republiky přála podle Special Eurobarometeru (2016b) vidět zlepšení. **Konkrétně 95 % Čechů považuje za důležité chránit životní podmínky zvířat a 85 % občanů si myslí, že by celkové životní podmínky hospodářských zvířat v České republice měly být chráněny lépe, než je tomu v současnosti.** Dále 83 % zastává názor, že by měly být lépe než dosud chráněny podmínky domácích zvířat a podle 84 % mohou být informační kampaně o dobrých životních podmínkách zvířat vhodným způsobem, jak pozitivně ovlivnit postoje dětí a mladých lidí ke zvířatům. Výsledky další studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 179) ukazují, že **71 % Čechů podporuje, aby český stát aktivně řešil špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech či laboratořích.**

Nejvíce občanů České republiky by podle šetření Special Eurobarometeru (2016b) uvítalo, kdyby se rozhodnutí o zákonech regulujících ochranu hospodářských zvířat přijímala na vnitrostátní úrovni (43 %), avšak jen o trochu méně respondentů (42 %) preferuje, aby se tak rozhodovalo na národní úrovni společně s úrovní Evropské unie. Česká veřejnost se zároveň přiklání k názoru, že dobré životní podmínky by měly být společnou věcí jak firem, tak i veřejných orgánů (53 %). **V souvislosti s tvorbou mezinárodních norem výrazná většina Čechů souhlasí se všemi navrhovanými opatřeními:** dovážené výrobky ze zemí mimo Evropskou unii by měly respektovat stejné normy dobrých životních podmínek zvířat, které jsou používány v Evropské unii (91 %); je důležité v této oblasti stanovit normy, které budou uznávány po celém světě (87 %); Evropská unie by měla udělat více pro zvýšení mezinárodní informovanosti o dobrých životních podmínkách zvířat (84 %); Evropská unie by měla zavést právní závazek pro každého, kdo využívá zvířata ke komerčním účelům, aby se o tato zvířata staral (83 %).

Navzdory jasné podpoře různých opatření v této oblasti naše studie ukázala (viz *Část II: Výzkum*, str. 185), že **v osobním rozhodování a chování podle svých slov zohledňuje špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech či laboratořích pouze 38 % Čechů** (z toho 13 % rozhodně a 26 % částečně). Deklarovanému zájmu na zlepšení dobrých životních podmínek zvířat se také vymyká spotřebitelské chování české veřejnosti, které dokládá kapitola *Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky*.

Hospodaření v lesích

Jak jsme již zmínili v předchozí kapitole, **špatný stav lesů (nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem nebo poškození lesní půdy) v České republice považuje za závažný problém 81 % Čechů.**

Zároveň 79 % veřejnosti podporuje, aby tento problém aktivně řešil český stát (viz Část II: Výzkum, str. 179).

Podle výzkumu *Lesy pohledem české veřejnosti* (Stachová, 2017) považuje česká veřejnost za důležité především mimoprodukční funkce lesa. Když respondenti vybírali tři podle nich nejdůležitější funkce lesa, tak produkce dřeva (vybralo 36 %) skončila až na pátém místě.³⁶ Podle 75 % Čechů při hospodaření v českých lesích převládá zájem vypěstovat co nejvíce dřeva bez dostatečného ohledu na životní prostředí.

Výsledky šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) zároveň ukazují, že dopad těžby dřeva na životní prostředí hodnotí většina české veřejnosti jako špatný (68 %, za dobrý ho považuje 23 %). Výzkum *Lesy pohledem české veřejnosti* (Stachová, 2017) ukázal, že podle většiny Čechů (70 %) má holosečná těžba (vytváření velkých pasek) nepříznivý vliv na lesy v České republice. Značná část veřejnosti se vyjádřila, že nepříznivý vliv na stav lesů mají také přemnožení zvěře (48 %), převládající monokultury a že jsou lesy většinou smrkové (45 %) a také nepřítomnost starých stromů (39 %).

Češi se přiklánějí k opatřením, která vedou k přírodě bližším podobám lesa. Většina české veřejnosti souhlasí s následujícími tvrzeními: měly by být vytvořeny takové podmínky, aby se mohly některé druhy šelem, jako jsou vlci a rysy, vrátit do českých lesů (78 %); ve srovnání s vytvářením velkých pasek zvyšuje těžba dřeva po malých skupinách stromů nebo jednotlivých stromech odolnost lesa vůči klimatickým změnám, tedy suchu, vysokým teplotám (78 %); vysazování cizích druhů dřevin dovezených z jiných kontinentů do českých lesů může mít špatný vliv na lesy (76 %); stavy spárkaté zvěře (například jelenů, srnců, muflonů a divočáků) v českých lesích je nutné snižovat (54 %)

36) Větší část Čechů považuje za důležitější funkce lesa ochranu klimatu (58 %), ochranu vody (47 %), ochranu rozmanitost druhů rostlin, hub a živočichů (44 %) a ochranu půdy před erozí, tedy ztrátou půdy (43 %).

Souhrn kapitoly

Výsledky průzkumů veřejného mínění se neshodují v tom, zda česká veřejnost vnímá dopad zemědělství na životní prostředí rozporuplně (49 % záporně, 39 % kladně), nebo příznivě (86 %). **Jednoznačně se však ukazuje, že znečišťování zemědělské půdy považují obyvatelé České republiky za závažný globální problém (81 %) a jako nebezpečné pro životní prostředí vnímají používání pesticidů a chemikálií (91 %) i geneticky modifikovaných plodin (61 % až 69 %).**

Česká veřejnost by uvítala, kdyby byly v zemědělství na úrovni Evropské unie řešeny otázky jako ochrana životního prostředí a boj s klimatickou změnou (70 %) či dobrá kvalita, zdraví a bezpečnost zemědělských produktů (59 %). **Výrazně Češi podporují snižování dotací pro ty zemědělce, kteří nedodržují stanovené předpisy,** například v oblasti standardů dobrého zacházení se zvířaty (91 %), standardů bezpečnosti potravin (90 %), standardů životního prostředí (88 %). Obyvatelé České republiky také podporují platby zemědělcům za provádění zemědělských postupů příznivých pro klima a životní prostředí (86 %).

Velkou podporu má mezi českou veřejností ochrana dobrých životních podmínek hospodářských zvířat, zájem na zlepšení stavu v České republice vyjadřuje výrazná většina občanů (85 %). Významně roste také zájem o informace o životních podmínkách těchto zvířat (64 %), od roku 2006 se jedná o druhý největší nárůst v Evropské unii.

Češi považují špatný stav lesů v naší zemi za závažný problém (81 %) a podporují, aby jej řešil český stát (79 %). V současném lesním hospodaření podle nich převládá zájem produkce dřeva bez adekvátního zohlednění životního prostředí (75 %).

Zdroje použité v infografice

- a.) Část II: Výzkum (2018)
- b.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017g)
- c.) Část II: Výzkum (2018)
- d.) Special Eurobarometer (2018)
- e.) Část II: Výzkum (2018)
- f.) Special Eurobarometer (2016b)
- g.) International Social Survey Programm (2012)
- h.) International Social Survey Programm (2012)
- i.) Special Eurobarometer (2012c)
- j.) Část II: Výzkum (2018)
- k.) Část II: Výzkum (2018)

Energie a energetika

Průzkumy veřejného mínění v oblasti environmentálních témat často věnují velkou pozornost problematice energií a energetiky. Tato šetření se zvláště podrobně zaměřují na oblast jaderné energie, které se budeme v této kapitole také věnovat důkladněji. Přestože Češi vnímají podle různých výzkumů jadernou energii příznivěji než většina ostatních obyvatel Evropy a přiklánějí se spíše k jejímu využití, je české veřejné mínění ve vztahu k jaderné energetice rozpolcené a plné různých obav. Celkově přitom česká veřejnost nejvíce preferuje energii z obnovitelných zdrojů, které považuje za nejbezpečnější, nejlevnější a nejvíce šetrné k životnímu prostředí. Domnívá se, že v současnosti nejsou tyto zdroje využívány v dostatečné míře, a stát by je měl proto finančně podporovat. Výsledky průzkumů se neshodují v tom, kolik procent Čechů z environmentálních důvodů šetří energií ve svých domácnostech.

Postoje k energetickým zdrojům

V průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2017k) respondenti hodnotili na škále od 1 (nejméně šetrný) do 5 (nejvíce šetrný), nakolik je podle nich využívání jednotlivých zdrojů výroby energie a tepla šetrné vůči životnímu prostředí. **Největší množství Čechů hodnotí jako šetrné vůči životnímu prostředí vyrábění energie za pomoci slunečního záření (81 %, průměrné hodnocení 4,34), větru (81 %, 4,30) a vodních toků (77 %, 4,16).** Hůře byly pak hodnoceny zemní plyn (41 % považuje za šetrné, 18 % za nešetrné; průměrné hodnocení 3,35), spalování biomasy (36 % považuje za šetrné, 20 % za nešetrné; 3,25) a štěpení jádra (34 % považuje za šetrné, 24 % za nešetrné; 3,11). Jako **nejméně šetrné vůči životnímu prostředí bylo hodnoceno spalování uhlí (pouze 7 % považuje za šetrné, 71 % za nešetrné; 1,94).**

Obnovitelné zdroje hodnotí podle Factum Invenio (2011) většina české veřejnosti také jako nejbezpečnější a nejlevnější ze všech zdrojů energie. Za bezpečné považuje 96 % obyvatel větrné elektrárny, 94 % vodní elektrárny, 91 % fotovoltaické elektrárny. Jako levné vnímá 70 % Čechů větrné elektrárny (průměrné jsou tyto náklady podle 22 %), 62 % vodní elektrárny (průměrné podle 27 %), 51 % fotovoltaické elektrárny (průměrné podle 27 %). Jak ukazuje Special Eurobarometer (2011c), **výrazná většina Čechů podporuje využívání obnovitelných zdrojů**

energie v České republice: 90 % větrné energie, 87 % solární energie, 85 % zemního plynu, 83 % hydroelektrické energie a 79 % energie z biomasy (u té je podpora o 19 procentních bodů vyšší než průměr v EU).

V novějším průzkumu European Social Survey (2016) respondenti hodnotili, kolik elektřiny používané v České republice by mělo být vyráběno z jednotlivých energetických zdrojů. **Hodně velké nebo velké množství elektřiny by se mělo vyrábět z vodní energie podle 55 % Čechů** (podle 28 % středně velké, podle 14 % malé a podle 3 % žádné množství), **ze slunce nebo solární energie podle 50 %** (27 % středně velké, 15 % malé, 4 % žádné množství), **z větrné energie podle 47 %** (27 % středně velké, 17 % malé a 5 % žádné množství) **a z biomasy podle 33 %** (26 % středně velké, 24 % malé a 8 % žádné množství).

Celých 75 % české veřejnosti si přitom podle Factum Invenio (2011) myslí, že obnovitelné zdroje energie nejsou využívány v dostatečné míře.³⁷ Podle 68 % respondentů by měl stát finančně zvýhodňovat využívání obnovitelných zdrojů energie (proti je pouze 21 %), jak ukazuje průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (2017i). Zjištění Special Eurobarometeru (2017a) doplňují, že 82 % Čechů považuje za důležité, aby vláda stanovila cíle, jak do roku 2030 zvýšit množství energie pocházející z obnovitelných zdrojů (o 7 procentních bodů méně než průměr EU). Zároveň většina české veřejnosti (71 %) souhlasí s tím, že by přechodu na čisté energie měla být poskytována větší podpora z veřejných financí, i když by to znamenalo snížení dotací pro fosilní paliva (16 % nesouhlasí, 13 % neví).

Vidíme, že Češi silně podporují obnovitelné zdroje energie – je však podle nich možné zcela nahradit výrobu elektrické energie z klasických zdrojů³⁸ výrobou energie z větru, slunečního záření a ze spalování biomasy? Veřejnost je v této otázce podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017k) rozdělená: celkem 45 % Čechů si myslí, že to možné je, stejné procento se však domnívá, že to možné není.³⁹ Průzkum European Social Survey (2016) ukázal, že celkem 49 % obyvatel se obává, že by Česká republika mohla být příliš závislá na energiích vyrobených z fosilních paliv, jako je ropa, zemní plyn a uhlí, a 47 % se obává, že by mohla být příliš závislá na dovozu energií z jiných zemí.

V případě uhelných elektráren je názor veřejnosti na jejich bezpečnost a nákladnost ve srovnání s obnovitelnými zdroji zřetelně skeptičtější

37) Například umístění fotovoltaických panelů na střeších domů nebo průmyslových hal nevádí výrazně většině obyvatel (84 %).

38) Jako příklad klasických zdrojů šetření uvádělo tepelné elektrárny spalující uhlí nebo plyn, jaderné elektrárny a velké přehradní vodní elektrárny.

39) Podrobnější analýza ukázala, že skeptičtější se k této možnosti staví muži.

(Factum Invenio, 2011): za bezpečné je považuje 51 % (za nebezpečné 50 %)⁴⁰, za drahé 55 % (za průměrné tyto náklady považuje 35 %). Novější šetření European Social Survey (2016) ukázalo, že pouze 11 % Čechů si myslí, že by z uhlí mělo být v republice vyrobeno velké nebo hodně velké množství elektřiny. Podle 31 % by to mělo být středně velké množství, podle 38 % malé množství a podle 16 % vůbec žádné množství. ⁴¹

Podle průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2017i) 45 % Čechů souhlasí s tím, že by se české uhelné elektrárny měly modernizovat a udržet v provozu co nejdéle, naopak nesouhlas vyjádřilo 37 %. Postoj k výrobě energie z uhlí se projevuje také v otázce prolomení územních limitů těžby hnědého uhlí v severních Čechách. Svůj nesouhlas s prolomením limitů těžby uhlí vyjádřilo celkem 46 % české veřejnosti (z toho 17 % nesouhlasí rozhodně a zbylých 29 % spíše), naopak souhlasilo 27 % (pouze 4 % rozhodně souhlasí).

Plynové elektrárny hodnotí významná většina české veřejnosti podle Factum Invenio (2011) **spíše negativně**: jako nebezpečné 65 % a jako drahé 55 % (za průměrné tyto náklady považuje 34 %). V rámci European Social Survey (2016) se 22 % obyvatel vyjádřilo, že ze zemního plynu by v České republice mělo být vyrobeno velké nebo hodně velké množství elektřiny. Podle 40 % to mělo být středně velké množství, podle 24 % malé množství a podle 7 % vůbec žádné množství.⁴²

Postoje k jaderné energetice

V předchozí části jsme ukázali, že většina české veřejnosti považuje elektřinu z obnovitelných zdrojů za nejlevnější a nejbezpečnější, její postoj k plynovým elektrárnám a uhelným elektrárnám je opatrnější. Podívejme se nyní podrobněji na rozsáhlé průzkumy týkající se využívání jaderné energie.

Podle výsledků Special Eurobarometru (2010b) se **71 % české veřejnosti necítí být dobře informováno o bezpečnosti jaderných elektráren**. Mírně převažuje názor, že informace nabízené médií o nebezpečích a výhodách různých energetických zdrojů obecně a jaderné energie obzvláště nejsou dostatečné k tomu, aby si lidé mohli vytvořit vlastní názor o těchto záležitostech (53 %), avšak podíl českých obyvatel

40) Součet 101 % je způsobený zaokrouhlením na celá čísla.

41) Podle výsledků Special Eurobarometru (2011c) je proti výrobě energie z uhlí 56 % obyvatel České republiky, což je o 8 procentních bodů více než průměr za celou EU.

42) Výrobu energie ze zemního plynu podle Special Eurobarometru (2011c) podporuje 85 % obyvatel České republiky.

považujících tyto informace za dostatečné je druhý nejvyšší v zemích Evropské unie (45 % Čechů, průměr EU je 32 %).⁴³

Určitou znalost informací o této problematice mezi českou veřejností potvrzuje v rámci stejného průzkumu **výsledek znalostního testu, podle kterého se Češi s průměrem 66 % správných odpovědí zařadili na třetí místo v rámci Evropské unie** (hned za Belgičany a Finy, průměr EU je o 14 procentních bodů nižší).⁴⁴ Podle výsledků Special Eurobarometru (2011c) je proti výrobě energie z uhlí 56 % obyvatel České republiky, což je o 8 procentních bodů více než průměr za celou EU.

Hodnocení jaderné energetiky se napříč jednotlivými průzkumy do značné míry odlišuje. Podle Factum Invenio (2011) považuje 82 % české veřejnosti jaderné elektrárny za nebezpečné. Provoz jaderných elektráren označilo 50 % české veřejnosti podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b) za velmi nebo dosti závažný globální problém.⁴⁵ Podle další studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 177) **považuje potenciální rizika jaderné energetiky v České republice za závažný problém 50 % Čechů**, zatímco pouze 21 % je za závažný problém nepovažuje. Celkem 32 % české veřejnosti pociťuje podle šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017j) velké nebo střední obavy z využívání jaderné energie na našem území (malé obavy má 38 % a žádné obavy 27 %).⁴⁶ Výsledky Special Eurobarometru (2010b) ukazují, že 54 % Čechů nepovažuje jaderné elektrárny v České republice za nebezpečí pro sebe nebo svoji rodinu, za nebezpečí je naopak považuje 45 %.

V souvislosti s hodnocením rizik výroby jaderné energie zjišťovalo Centrum pro výzkum veřejného mínění (2016f), jak by se obyvatelé zachovali, pokud by byla uvedena do provozu jaderná elektrárna ve vzdálenosti 20 až 30 km od jejich bydliště. Ukázalo se, že 70 % českých občanů by nepovažovalo výstavbu a provoz jaderné elektrárny v relativní blízkosti jejich bydliště za důvod k přestěhování. Pro možnost odstěhování se naopak vyslovilo 26 % respondentů.

---

43) Podle výsledků jiného průzkumu Special Eurobarometru (2008b) se 80 % české veřejnosti necítí být dobře informováno o radioaktivním odpadu.

44) Podíl správných odpovědí při jednotlivých výrocích: 81 % Čechů souhlasilo, že v současné době nejsou v České republice stavěny nové jaderné elektrárny; 69 % souhlasilo, že přibližně třetina elektřiny spotřebované v Evropské unii pochází z jaderných elektráren; 64 % nesouhlasilo, že jaderné elektrárny jsou jediným producentem radioaktivního odpadu, a 51 % souhlasilo, že v Evropské unii je největší počet komerčních jaderných elektráren (pro výrobu elektřiny) na světě.

45) Největší podíl Čechů považoval tento problém za závažný v roce 2011, hned po havárii elektrárny Fukushima (60 %). Ve stejném roce vyjadřovalo podle Centra pro výzkum veřejného mínění velké obavy o své zdraví nebo zdraví svých blízkých v souvislosti s touto havárií 10 % Čechů a „trochu neklidných“ bylo dalších 50 %.

46) Od roku 2011 je míra obav poměrně stabilní a zároveň je nižší než v roce 1993, kdy byl podíl občanů pociťujících velké a střední obavy o 11 procentních bodů větší.

Jak ukazuje Special Eurobarometer (2010b), **v hodnocení bezpečnosti jaderných elektráren vyjadřují Češi menší zneklidnění než většina ostatních obyvatel Evropské unie:** 74 % Čechů si myslí, že je možné provozovat jadernou elektrárnu bezpečným způsobem (o 17 procentních bodů více než průměr EU), 74 % je přesvědčených, že úřady pro jadernou bezpečnost dostatečně zajišťují bezpečný provoz jaderných elektráren (o 23 procentních bodů více než průměr EU), 66 % důvěřuje společnostem provozujícím jaderné elektrárny (o 19 procentních bodů více než průměr EU). Podobně si 63 % českých občanů myslí, že národní legislativa dostatečně zajišťuje jadernou bezpečnost (o 16 procentních bodů více než průměr EU), 61 % se domnívá, že jaderný materiál je dostatečně chráněn před zneužitím (o 22 procentních bodů více než průměr EU) a 51 % je přesvědčeno, že jaderné elektrárny jsou dostatečně zabezpečeny proti teroristickým útokům (o 21 procentních bodů více než průměr EU).

Část průzkumů se zaměřila také na dopad výroby jaderné energie na životní prostředí. Podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017i) se **52 % dotázaných přiklání k názoru, že je jaderná energie šetrná vůči životnímu prostředí** (opačný názor má 33 % respondentů).⁴⁷ Podle šetření International Social Survey Programme považuje jaderné elektrárny za mimořádně nebo velmi nebezpečné pro životní prostředí pouze 30 % Čechů (dalších 34 % je hodnotí jako trochu nebezpečné). Special Eurobarometer (2010b) ukázal, že celých 58 % obyvatel České republiky také souhlasí s tím, že jaderná energie pomáhá omezovat klimatické změny (nesouhlasí 33 %; průměrně v Evropské unii souhlasí 46 % a nesouhlasí 36 %).

V šetření Factum Invenio (2011) respondenti hodnotili, jestli je riziko plynoucí z využívání jaderné energie vyšší než výsledný užitek: podle 46 % převažuje užitek a podle 45 % riziko. Také podle výsledků Special Eurobarometru (2010b) si **více obyvatel České republiky (59 %) myslí, že výhody jaderné energie jako zdroje energie převažují nad riziky**⁴⁸ – jedná se o nejvyšší podíl ze všech států Evropské unie (průměr EU je 35 %). Také podle odpovědí na jinou otázku vnímá 66 % dotázaných jadernou energii spíše jako přínos než riziko, což je nejvíce ze všech zemí Evropské unie. Zatímco 52 % Čechů si myslí, že jsou jaderná rizika v porovnání s jinými bezpečnostními riziky v našem životě zveličována, podle 43 % jsou podceňována (průměr EU: podle 38 % zveličována, podle 47 % podceňována). Novější šetření ukázalo, že celkem **57 % české veřejnosti podporuje, aby český stát aktivně řešil potenciální rizika jaderné energetiky** (viz *Část II: Výzkum*, str. 179).

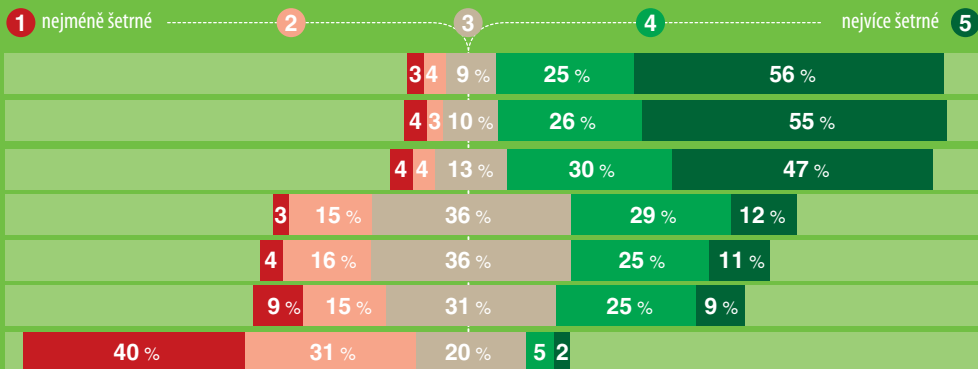
47) Podrobnější analýza agentury prokázala, že postoje k této otázce silně korelují s dalšími postoji k jaderné elektřině. V ekologickou šetrnost výroby elektřiny v jaderných elektrárnách tak věří častěji ti, kteří si myslí, že by se podíl jaderné energetiky na výrobě elektřiny v České republice měl zvyšovat; kteří souhlasí s dostavbou jaderné elektrárny Temelín a kteří nemají žádné obavy z používání jaderné energie v ČR.

48) Rizika převažují nad přínosy podle 39 % české veřejnosti (průměr EU je 51 %).

Energie a energetika

Nakolik je nebo není využívání následujících zdrojů energií šetrné vůči životnímu prostředí? (v %) ^a

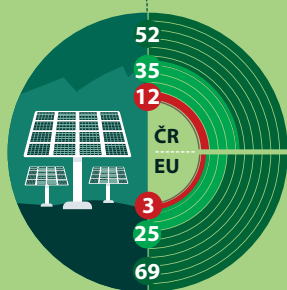

- sluneční záření
- foukání větru
- vodní toky
- zemní plyn
- spalování biomasy
- štěpení jadra
- spalování uhlí

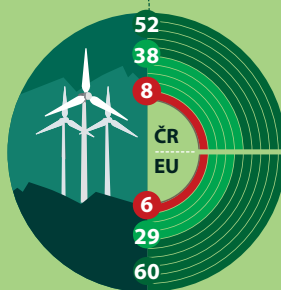
Do jaké míry jste pro nebo proti využívání následujících zdrojů energie v České republice? (v %) ^d

- zcela pro
- spíše pro
- zcela + spíše proti
- neví

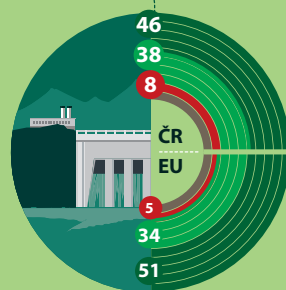
sluneční záření

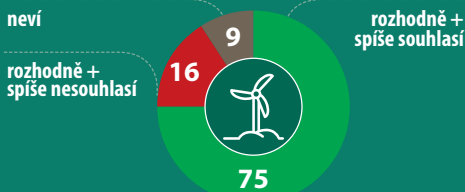
větrná energie

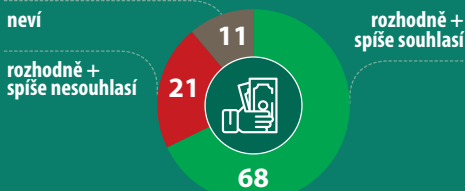
hydroelektrická energie

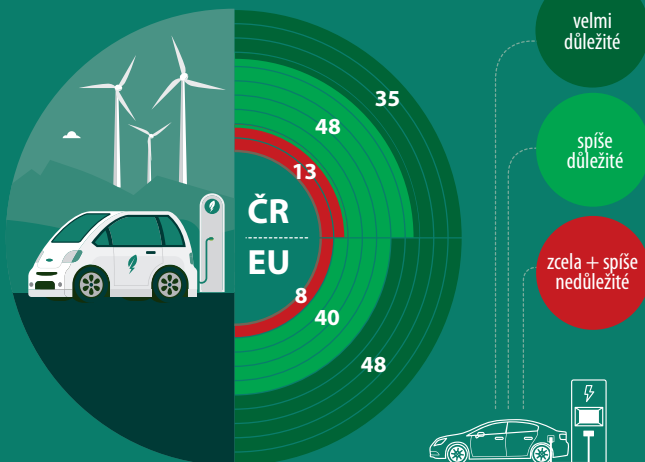
Obnovitelné zdroje energie jsou využívány nedostatečně. (v %) ^e

Souhlasíte či nesouhlasíte s tím, že by měl stát finančně zvýhodňovat využívání obnovitelných zdrojů energie (v %) ^f

Do jaké míry si myslíte, že je důležité, aby česká (národní) vláda podporovala zlepšení energetické účinnosti do roku 2030 (např. doporučením, aby si lidé zateplili své domovy nebo nakupovali elektromobily)? (v %) ^h

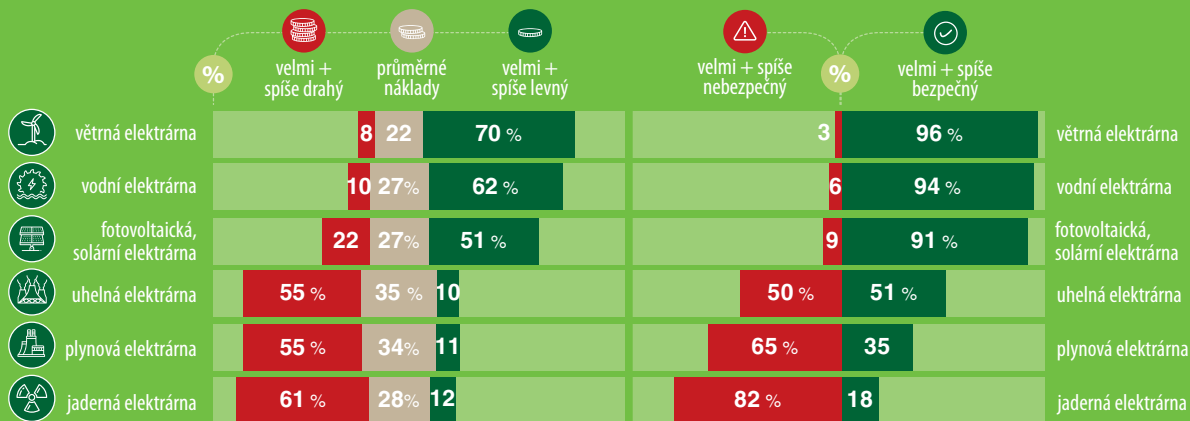
velmi důležité

spíše důležité

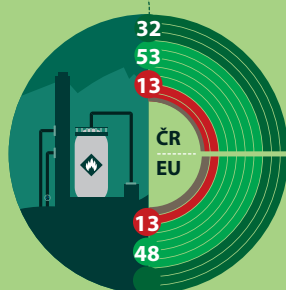
zcela + spíše nedůležité

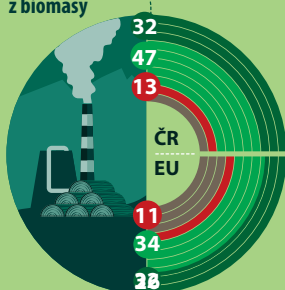
Jak finančně náročné jsou uvedené typy energie? ^b Jak bezpečné jsou uvedené typy energie? ^c

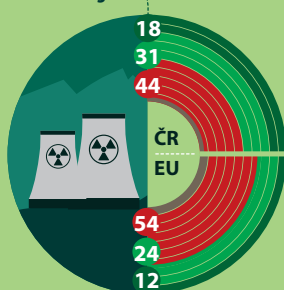
zemní plyn

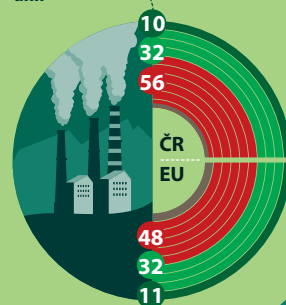
energie z biomasy

nukleární energie

uhlí

Myslíte si, že je možné nahradit výrobu elektrické energie z klasických zdrojů (jako jsou tepelné elektrárny spalující uhlí nebo plyn, jaderné elektrárny či velké přehradní vodní elektrárny) výrobou elektrické energie z větru, slunečního záření a ze spalování tzv. biomasy? ^g

rozhodně + spíše není možné je nahradit

neví

rozhodně + spíše je možné je nahradit

45 %

10 %

45 %

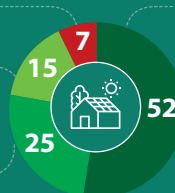
Jak často jste za poslední rok dělal aktivity, abyste doma snížili spotřebu energie? (v %) ^j

výjimečně + nikdy

vždy + velmi často

občas

často

Souhlasíte nebo nesouhlasíte s tím, že by měl stát prolomit územní limity těžby hnědého uhlí v severních Čechách? ⁱ

rozhodně nesouhlasí

spíše nesouhlasí

neví

spíše souhlasí

rozhodně souhlasí

17 %

29 %

27 %

23 %

4 %

Otázkou jsou také ekonomické náklady na výrobu jaderné energie. Podle šetření Factum Invenio (2011) považuje **61 % české veřejnosti výrobu energie z jaderných zdrojů za drahou**, průměrné jsou tyto náklady podle 28 %.

Tento průzkum (Factum Invenio, 2011) také ukazuje, že **celkově vnímá 57 % české veřejnosti jadernou energii negativně**.⁴⁹ Zároveň však podle Special Eurobarometeru (2011c) 49 % Čechů podporuje využívání jaderné energie (o 13 procentních bodů více než průměr v EU) a 44 % je odmítá (o 10 procentních bodů méně než průměr v EU). Podle výsledků šetření European Social Survey (2016) si 44 % obyvatel myslí, že by v České republice mělo být z jaderné energie vyrobeno hodně velké nebo velké množství používané elektřiny. Podle 28 % by to mělo být středně velké a podle 16 % malé množství a podle dalších 11 % vůbec žádné množství.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017j) konkrétně zjišťovalo, jestli by se měl podle české veřejnosti podíl jaderné energetiky na výrobě elektřiny zvyšovat, nebo snižovat. Největší část respondentů preferuje, aby podíl zůstal na současné úrovni – 39 %, zvyšování podporuje 32 % obyvatel, snižování 18 %.⁵⁰ To poněkud kontrastuje s výsledky průzkumu Factum Invenio (2011) realizovaného po havárii ve Fukušimě, které ukazují, že podle 61 % Čechů je naše závislost na jaderné energii příliš vysoká.⁵¹ Konkrétní opatření, spočívající v dostavbě 3. a 4. bloku Jaderné elektrárny Temelín, podporuje podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017j) 51 % české veřejnosti, proti je 32 % obyvatel. Těsně po havárii elektrárny Fukušima v roce 2011 bylo množství obyvatel nesouhlasících s dostavbou bloků v Temelíně o 9 procentních bodů vyšší.

Důležitým tématem je likvidace radioaktivního odpadu. Podle Special Eurobarometeru (2010b) **souhlasí 65 % českých občanů s tím, že likvidace radioaktivního odpadu může probíhat bezpečným způsobem**⁵² – podíl obyvatel s tímto názorem je v České republice druhý nejvyšší ze všech zemí Evropské unie (průměrný souhlas v EU je o 25 procentních bodů nižší). Podle 83 % Čechů by bylo užitečné mít legislativu Evropské unie o nakládání s jaderným odpadem. Výsledky šet-

49) Z toho 21 % vnímá jadernou energii rozhodně negativně a 36 % spíše negativně. Ve větší míře vnímají negativně jadernou energii ženy a starší lidé nad 60 let.

50) Pro srovnání: podle o sedm let staršího průzkumu Eurobarometeru (2010b) realizovaného před havárií ve Fukušimě upřednostňovalo 60 % Čechů ponechání tehdejšího podílu jaderné energie na celkových zdrojích energie, 26 % obyvatel preferovalo jeho zvýšení a 12 % jeho snížení.

51) Tento průzkum také zjišťoval, jestli se po havárii elektrárny Fukušima změnil pohled veřejnosti na jadernou energii. Jak se tehdy ukázalo, podle 39 % respondentů bychom měli v následujících letech přistoupit k omezování jaderné energie. Z toho 22 % preferovalo omezení v průběhu nejbližších pár let a 17 % v horizontu 10–15 let. Dále ze šetření vyplynulo, že podle 37 % dotázaných bychom měli přistoupit k dalšímu posílení bezpečnostních systémů a u 23 % události nezměnily jejich pohled na jadernou energii.

52) Naopak podle staršího Special Eurobarometeru (2008b) souhlasilo 63 % Čechů s tím, že neexistuje bezpečný způsob pro zbabování se vysoce radioaktivního odpadu.

ření Special Eurobarometeru (2008b) ukazují, že většina Čechů souhlasí s tím, aby byl každý členský stát Evropské unie plně zodpovědný za spravování svého vlastního radioaktivního odpadu (74 %), aby měl plán hospodaření s radioaktivním odpadem, který by stanovoval přesné časové termíny (68 %), aby se v rámci Evropské unie vytvořily předpisy pro zacházení s radioaktivním odpadem, které budou ve vzájemném souladu (69 %), a aby Evropská unie měla možnost monitorovat postupy a programy jednotlivých států pro zacházení s radioaktivním odpadem (64 %).

Podle stejného průzkumu považuje 51 % české veřejnosti za nejvhodnější řešení pro dlouhodobé spravování vysoce radioaktivního odpadu uskladnění hluboko v zemi. Celých 89 % české veřejnosti se domnívá, že rozhodnutí týkající se zacházení s vysoce radioaktivním odpadem by se měla učinit teď a neměla by být přenechávána budoucím generacím.

Další názory na energetickou politiku

Energetická politika České republiky je podle výsledků Centra pro výzkum veřejného mínění (2017i) tématem, o které se většina české veřejnosti nezajímá (75 %). Více se o ni zajímají muži, absolventi vysokých škol a respondenti, kteří životní úroveň své domácnosti hodnotí jako dobrou.⁵³

Poněkud nepřesná je podle výsledků Special Eurobarometeru (2011c) představa české veřejnosti o podílu jednotlivých zdrojů energie v energetickém mixu České republiky. Zatímco 82 % Čechů správně uvedlo, že více než 10 % vyrobené české energie pochází z uhlí (v daném roce se ve skutečnosti jednalo o 61 %), podíl obnovitelných zdrojů nad 10 % chybně odhadovala celá polovina respondentů (ve skutečnosti se jednalo o 4 %).

Plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji v České republice považuje podle naší studie (viz Část II: Výzkum, str. 177-179) za závažný problém 87 % Čechů a zároveň 80 % obyvatel podporuje, aby tento problém aktivně řešil český stát. V oblasti národní úrovně energetiky hodnotí podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017d) situaci v úsporách surovin a energií v české výrobě jako velmi či spíše špatnou 53 % občanů (jako dobrou 29 %) a v úsporách surovin a energií mezi obyvateli jako velmi či spíše špatnou 50 % (jako dobrou 40 %).

Když dostali respondenti v rámci průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2017i) za úkol oznámkovat českou energetickou politiku jako ve škole,

53) Naopak méně se o ni zajímají ženy, mladí lidé ve věku do 30 let, dotázaní se základním vzděláním a studenti.

průměrná známka byla 3,03 a nejčastější zvolená známka 3 (známka zvolená 38 % dotázaných). Přitom až 34 % účastníků průzkumu nevědělo, jakou známku udělit. Special Eurobarometer (2017a) ukazuje, že **83 % obyvatel České republiky považuje za důležité, aby vláda podporovala zvýšení energetické účinnosti do roku 2030** (např. doporučením, aby si lidé zateplili své domovy nebo kupovali úsporné žárovky).

Pokud se týká energetiky v Evropské unii, **60 % české veřejnosti podporuje společnou energetickou politiku členských států Evropské unie** – jak zjistil Standard Eurobarometer (2017c), výsledek je nižší, než je průměr Evropské unie (72 %), dokonce třetí nejnižší ze všech zemí Evropské unie. Mezi tři hlavní priority (z 11 nabízených) Evropské energetické unie nejvíce Čechů řadí zaručení rozumných cen pro spotřebitele (42 %), ochranu životního prostředí (38 %), rozvoj obnovitelné energie (29 %), snižování spotřeby energie (24 %) a boj s globálním oteplováním (24 %). V případě občanů celé Evropské unie se toto pořadí i míra podpory liší, když mezi hlavní priority řadí rozvoj obnovitelné energie (43 %), ochranu životního prostředí (43 %), boj s globálním oteplováním (35 %), zaručení rozumných cen pro spotřebitele (34 %) a snižování spotřeby energie (26 %).

V tomto průzkumu (Standard Eurobarometer, 2017c) respondenti také posuzovali adekvátnost cílů stanovených Evropskou unií v rámci strategie Evropa 2020. **Cíl zvýšit o 20 % podíl obnovitelných zdrojů v Evropské unii do roku 2020 vnímá jako adekvátní 47 % Čechů** (30 % ho považuje za příliš ambiciózní, 12 % za příliš skromný).⁵⁴ **Cíl zvýšit energetickou účinnost v Evropské unii o 20 % považuje 51 % české veřejnosti za adekvátní** (26 % ho považuje za příliš ambiciózní, 11 % za příliš skromný).⁵⁵ Jak doplňuje další Flash Eurobarometer (2014b), **94 % Čechů považuje za důležité, aby Evropa využívala své zdroje „účinněji“**.⁵⁶ Účinné využívání zdrojů by přitom podle obyvatel příznivě ovlivnilo kvalitu života (84 %), hospodářský růst (75 %) a pracovní příležitosti (75 %) v České republice.

54) V rámci celé Evropské unie považuje tento cíl za adekvátní 55 % obyvatel (22 % ho považuje za příliš ambiciózní, 15 % za příliš skromný).

55) Za adekvátní tento cíl považuje celkem 56 % obyvatel Evropské unie (22 % ho považuje za příliš ambiciózní, 12 % za příliš skromný).

56) Účinné využití zdrojů bylo respondentům v šetření představeno následovně: „Účinné využití zdrojů znamená, že získáme maximální zisk ze vzácných (omezených) zdrojů, jako jsou kovy, materiály, půda nebo voda, a přitom způsobíme menší škody na životním prostředí.“

Úspory energie v domácnostech

Výsledky několika průzkumů veřejného mínění zaměřených na šetření energiemi v domácnostech přinášejí různé výsledky, zřejmě v návaznosti na rozdílnou formulaci otázek a odpovědí. Naše studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 183-185) ukázala, že **při rozhodování a chování v domácnostech, během nakupování či cestování se snaží neplytvat energií, vodou či jinými přírodními zdroji podle svých slov 81 % Čechů** (z toho 44 % rozhodně a 37 % částečně). **Aktivity pro snížení spotřeby energií (např. nižší pokojová teplota, používání úsporných spotřebičů) podle vlastního zhodnocení dělalo během posledního roku často, velmi často nebo vždy 77 % obyvatel a dalších 15 % je realizovalo občas.** Trochu jiné výsledky přinesl průzkum European Social Survey (2016), ve kterém se celkem 59 % Čechů vyjádřilo, že často, velmi často nebo stále dělá něco pro to, aby snížilo svou spotřebu energií (např. vypíná spotřebiče, které právě nepoužívá, chodí krátké vzdálenosti pěšky nebo používá topení či klimatizaci, pouze je-li to opravdu nutné). Dalších 30 % podle svých slov realizuje takové aktivity občas. Podle stejného šetření je 33 % obyvatel přesvědčených, že by mohli spotřebovat méně energie než dosud, zatímco 24 % si to nemyslí.⁵⁷

Průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) ukazuje, že **55 % obyvatel České republiky šetří energií a vodou kvůli životnímu prostředí vždy nebo často** (vždy 18 %, často 37 %, dalších 27 % šetří energií výjimečně).⁵⁸ Podle staršího průzkumu International Social Survey Programme (2012) snižuje vždy, často nebo občas spotřebu energie či paliv v domácnosti z důvodu ochrany životního prostředí celkem 78 % respondentů (vždy 11 %, často 29 %, občas 37 %).

Jeden ze Special Eurobarometerů (2017a) se zaměřil na konkrétní chování českých občanů. Výsledky ukazují, že pro 41 % Čechů je při koupi nového domácího spotřebiče důležitým faktorem nízká spotřeba energie.⁵⁹ Náročnější (a jednorázové) kroky k úspoře v domácnosti podnikla již menší část veřejnosti: 19 % Čechů si lépe zaizolovalo dům, aby snížilo spotřebu energie; 6 % si nainstalovalo zařízení na ovládání a snižování spotřeby energie; 5 % přešlo k dodavateli energie, který poskytuje větší podíl

57) Respondenti odpovídali na jedenáctibodové škále, přičemž 33 % z nich označilo čtyři hodnoty od pólu „jsem zcela přesvědčený(á)“, 41 % označilo tři prostřední hodnoty a 24 % označilo čtyři hodnoty od pólu „vůbec nejsem přesvědčený(á)“.

58) Od prvního měření v roce 2002 podíl domácností šetřících vodu a energií kvůli životnímu prostředí narostl o 15 procentních bodů.

59) Respondenti v šetření European Social Survey (2016) odpovídali na otázku, jestli je pravděpodobné, že kdyby si domů kupovali velký elektrický spotřebič, tak by to byl některý z energeticky nejvíce úsporných. Celkem 75 % Čechů z jedenáctibodové škály označilo čtyři hodnoty od pólu „naprosto pravděpodobné“.

energie vyrobené z obnovitelných zdrojů než předchozí dodavatel; 3 % si doma nainstalovala solární panely a 2 % si koupila nízkoenergetický dům.

Navzdory výrazné podpoře energii z obnovitelných zdrojů je zvyšování cen energií v důsledku podpory obnovitelných zdrojů přijatelné pouze pro 24 % obyvatel, zatímco 68 % ho hodnotí jako nepřijatelné (Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2017k). Obdobné výsledky přineslo šetření společnosti Factum Invenio (2011), podle kterého je **pouze 37 % české veřejnosti ochotno připlatit si za odběr energie z obnovitelných zdrojů**, 34 % si připlatit odmítá a 29 % nezáleží na původu energie a preferuje nízkou cenu.

Souhrn kapitoly

Průzkumy veřejného mínění na téma energií a energetiky patří v environmentální problematice mezi ty nejčastější, přestože se ukazuje, že **veřejnost energetická politika České republiky příliš nezajímá** (75 %).

Významnou pozornost průzkumy věnují postojům obyvatel k jednotlivým zdrojům energie. **Česká veřejnost nejvíce podporuje obnovitelné zdroje energie**, které naprostá většina považuje za bezpečné (přes 80 %) a levné (přes 50 %). Stát by měl podle většiny občanů tyto zdroje finančně zvýhodňovat (68 %) a z hlediska naplňování budoucích potřeb České republiky preferují obyvatelé nejvíce právě energii z obnovitelných zdrojů (79–90 %).

Uhelné zdroje energie považuje nadpoloviční většina respondentů za spíše bezpečné (51 %), avšak drahé (55 %) a jsou také hodnoceny jako nejméně šetrné k životnímu prostředí ze všech zdrojů energie. Plynové elektrárny jsou pokládány za nebezpečné (65 %) a drahé (55 %).

Nejsložitější je vztah české veřejnosti k jaderné energii. Přestože 82 % dotázaných vnímá jaderné elektrárny jako nebezpečné, české jaderné elektrárny považuje za riziko pro sebe a svoji rodinu 45 % veřejnosti a jen 26 % Čechů by se stěhovalo v případě, že by v blízkosti jejich bydliště byla jaderná elektrárna spuštěna. Výsledky ukazují, že v několika otázkách týkajících se jaderné energie vyjadřují Češi nejmenší úroveň znepokojení ze všech zemí Evropské unie. V českém veřejném mínění mírně převažuje názor, že jaderná energie představuje spíše přínos než riziko (66 %). Přestože je jaderná energie vnímána nejen jako nebezpečná (82 %), ale také jako drahá (61 %), česká veřejnost se mírně kloní k tomu, abychom jadernou energii využívali i do budoucna (pro je 49 %, proti 44 %).

Naprostá většina obyvatel považuje za důležité, aby Evropa využívala své zdroje účinněji (94 %) a aby vláda podporovala zvýšení energetické účinnosti (83 %). Nadpoloviční většina české veřejnosti podporuje společnou energetickou politiku mezi státy Evropské unie (60 %).

Výsledky různých průzkumů ukázaly, že **většina české veřejnosti realizuje aktivity pro snížení spotřeby energií. Jen minimum Čechů však provádí ve svých domácnostech náročnější kroky k úspoře energie**, větší podíl, konkrétně 41 %, bere v úvahu energetickou úspornost při koupi nových spotřebičů. Celých 37 % je ochotno připlatit si za odběr energie z obnovitelných zdrojů.

Zdroje použité v infografice

- a.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017k)
- b.) Factum Invenio (2011)
- c.) Factum Invenio (2011)
- d.) Special Eurobarometer (2011c)
- e.) Factum Invenio (2011)
- f.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017i)
- g.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017k)
- h.) Special Eurobarometer (2017a)
- i.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017i)
- j.) Část II: Výzkum (2018)

Doprava

Češi vnímají environmentální problémy spojené s dopravou jako velmi závažné: silniční doprava podle nich představuje největší hrozbu pro kvalitu ovzduší, navíc hustotu silničního provozu vnímají jako nejvýznamnější problém životního prostředí v místě jejich bydliště. Přestože se Češi častěji dopravují autem než hromadnou dopravou, řada z nich podporuje opatření omezující vjezd některých typů vozidel do měst, jsou z celé Evropské unie nejstřícnější k silničním poplatkům a podporují zkvalitnění hromadné dopravy.

Environmentální problémy spojené s dopravou

Češi dlouhodobě vnímají silniční dopravu jako značnou zátěž pro životní prostředí. Podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) považuje **dopad silniční dopravy na životní prostředí za velmi či spíše špatný 83 % české veřejnosti**⁶⁰.

Podle průzkumů veřejného mínění má doprava dvě nepříznivá prvenství. Podle Flash Eurobarometru (2013a) hodnotí Češi dopravu jako **nejzávažnější hrozbu pro kvalitu ovzduší v Česku**, za hrozbu ji považuje 75 % respondentů.⁶¹

Když se Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d) ptalo Čechů, jak vnímají stav životního prostředí **v místě jejich bydliště, hustota silničního provozu byla hodnocena nejhůře**, a to v každém měření od roku 2008 (viz kapitola *Vnímání problémů životního prostředí*).⁶² Výsledky z roku 2017 ukazují, že zatímco

---

60) Nejhůře hodnotili respondenti zatížení životního prostředí silniční dopravou v prvním roce průzkumu (2008), kdy 92 % dotázaných situaci označilo jako velmi či spíše špatnou. Mezi lety 2008 a 2017 tak můžeme pozorovat zlepšení – jinak výrazně negativního – hodnocení o 9 procentních bodů.

61) Samotné znečištění ovzduší z automobilové dopravy pak Češi podle International Social Survey Programme (2012) hodnotí s trochu menším znepokojením: 53 % respondentů považuje znečištění ovzduší způsobené automobily za mimořádně či velmi nebezpečné pro životní prostředí, 34 % za trochu nebezpečné, 10 % za nepříliš nebezpečné a pouhé 1 % nevnímá žádné nebezpečí.

62) Od roku 2008 se však hodnocení hustoty silničního provozu zlepšilo o 9 procentních bodů.

61 % respondentů bylo s hustotou silničního provozu v místě jejich bydliště velmi či spíše nespokojeno, 38 % respondentů bylo se situací velmi či spíše spokojeno.⁶³

Těmto výsledkům odpovídají také zjištění Special Eurobarometeru (2013d), který se zabýval dopravou ve městech. **Všechny vybrané problémy spojené s dopravou ve městech vnímala většina českých respondentů jako velmi či spíše závažné:** znečištění ovzduší (89 %), náklady na dopravu (83 %), hluk (80 %), nehody (79 %) i dopravní zácpy (74 %).

Specifickým problémem spojeným nejen s dopravou je hluk. Ten považuje 78 % obyvatel za závažný problém v rámci České republiky (viz *Část II: Výzkum*, str. 177).

Podpora politik v oblasti dopravy

České veřejné mínění se v oblasti dopravy v několika otázkách vymyká většinovým názorům obyvatel Evropské unie. Konkrétně podle výsledků Flash Eurobarometeru (2007) **podporují Češi nejvíce ze všech obyvatel Evropské unie, aby všichni uživatelé cest platili za environmentální škody a přetížení cest prostřednictvím silničních poplatků.** S tímto názorem souhlasí 54 % veřejnosti a 40 % nesouhlasí (v Evropské unii poplatky podporuje v průměru 35 % a odmítá 60 % obyvatel).⁶⁴

Když dostali čeští respondenti v rámci již zmíněného průzkumu zadání zvolit jedno opatření pro snížení emisí ze silniční dopravy, **nejvíce si jich vybralo povolení prodeje pouze pro méně znečišťující auta** (zvolilo jej 43 % Čechů, průměr EU je 35 %), podporu nákupu úspornějších vozidel prostřednictvím daňového zvýhodnění (20 % Čechů, průměr EU je 30 %), zavedení omezení na používání aut (16 % Čechů, průměr EU je 11 %) a podporu nákupu úspornějších vozidel poskytováním lepších informací (15 % Čechů, průměr EU je 16 %).

Co se týká dopravy ve městech, Special Eurobarometer (2013d) ukazuje, že největší podporu české veřejnosti má snížení ceny hromadné dopravy (60 %), omezení vjezdu některých typů vozidel, např. kamionů (51 % oproti evropskému průměru 27 %), a kvalitnější hromadná doprava (50 %). Část české veřejnosti také podporuje zlepšení podmínek pro cyklisty (33 %) a chodce (30 %), omezení vjezdu vozidel v konkrétní denní doby (26 % oproti evropskému průměru 15 %), poplatky za používání silnic (16 % oproti evropskému průměru 9 %), snížení nejvyšší povolené rychlosti (14 %), pobídky pro

63) Zjištění Centra pro výzkum veřejného mínění (2017d) potvrzují očekávatelný stav, že nejmenší podíl obyvatel, kteří jsou velmi či spíše spokojeni s hustotou dopravy, najdeme ve velkých městech (22 %). Ve vesnicích je spokojenost významně vyšší (50 % je velmi či spíše spokojeno).

64) Tento rozdíl může být způsoben také odlišnou formou silničních poplatků (případně mýtného) v různých zemích Evropské unie.

sdílení aut (9 %) a snížení počtu parkovacích míst (7 %). Když si měli respondenti vybrat dva subjekty, které by měly být v prvé řadě zodpovědné za omezení dopravy ve městech, volili především městskou samosprávu (66 %), až s velkým odstupem samotné občany (24 %), regionální úřady (24 %), vládu (19 %) a nejméně soukromé firmy (4 %). Více než obyvatelé ostatních zemí Evropské unie přisuzují Češi odpovědnost městským úřadům (evropský průměr je o 10 procentních bodů nižší), vládám, regionálním úřadům a občanům naopak přisuzují méně odpovědnosti.⁶⁵

Jak bylo zmíněno výše, česká veřejnost považuje hluk spojený s dopravou a průmyslovou činností za závažný problém. Tato studie také ukázala, že 75 % obyvatel podporuje, aby český stát aktivně řešil tento problém (viz *Část II: Výzkum*, str. 179).

Chování v oblasti dopravy

Podle Special Eurobarometeru (2014f) se **47 % Čechů během typického dne nejčastěji dopravuje autem** (evropský průměr je o 7 procentních bodů vyšší). Městskou hromadnou dopravu volí nejčastěji 28 % obyvatel České republiky, což je více než u většiny Evropanů (průměr je o 9 procentních bodů nižší). Pro 15 % respondentů je nejčastější volbou chůze, zatímco nejméně běžná je jízda na kole (8 %) a cestování vlakem (2 %).

Stejný průzkum zjišťoval, co vede respondenty k výběru jejich nejčastějšího způsobu dopravy, konkrétně byli dotázáni na dva důvody.⁶⁶ **Češi uvádějí, že si volí svůj způsob dopravy především podle pohodlí (40 %), dostupnosti zařízení (39 %) a rychlosti (38 %).** Je zajímavé, že podstatně méně respondentů uvedlo jako důvod cenu dopravy (23 %). Nejméně zmiňované jsou ekologické a bezpečnostní důvody (oba 6 %).⁶⁷

Velké dopady na životní prostředí má cestování na delší vzdálenosti. Special Eurobarometer (2014f) zjistil, že 47 % českých respondentů podniklo za poslední rok alespoň jednu cestu dlouhou minimálně 300 km (jednalo se o cesty v rámci EU

65) U občanů a vlády je evropský průměr vyšší o 8 procentních bodů a u regionálních úřadů o 4 procentní body. Firmám přisuzujeme téměř stejnou zodpovědnost, jako je evropský průměr (ten je menší o jeden procentní bod).

66) Při interpretaci těchto výsledků je důležité brát v úvahu, že respondenti mohli označit jako svou motivaci pouze dvě položky. Běžně však na lidské chování působí více než dva motivy. Procenta jednotlivých motivů by tedy při možnosti vybrat více odpovědí byla vyšší.

67) Přestože v tomto šetření uvedlo pouze malé množství respondentů environmentální důvody jako primární či sekundární motivaci pro výběr způsobu dopravy, v jiném Special Eurobarometeru (2014e) výrazně více respondentů tvrdilo, že během posledního měsíce zvolilo „z ekologických důvodů“ způsob dopravy šetrný k životnímu prostředí (39 %). Tyto výsledky však mohou být zkresleny formulací otázky a celkovým environmentálním laděním výzkumu.

včetně cestování pouze po České republice). Srovnání ukazuje, že **Češi cestují na delší vzdálenosti méně často než většina Evropanů** (o 12 procentních bodů). **Mezi českými občany jednoznačně vede cestování autem** (nebo karavanem či obytným vozem), kterým při poslední dlouhé cestě jelo 70 % respondentů.⁶⁸ Druhým nejoblíbenějším dopravním prostředkem na dlouhé cesty jsou letadla (19 %), následují vlaky (14 %) a dálkové autobusy (13 %). Češi volí podobné způsoby přepravy jako ostatní obyvatelé Evropské unie. **Environmentální hledisko bere v potaz při výběru dopravy na delší vzdálenost jen minimum respondentů** (0 % v České republice, evropský průměr je 1 %). Stejně jako v případě dopravy během typického dne, hraje u cest na delší vzdálenost významnou roli pohodlí (63 %) a rychlost (57 %).

Proč více Čechů nepoužívá místo auta hromadnou dopravu, ať už během typického dne, nebo na delší cesty? To zjišťoval starší Flash Eurobarometer (2011a) právě mezi těmi, kdo nejčastěji používají automobil. Jako hlavní důvody uváděli tito respondenti **menší pohodlnost hromadné dopravy oproti autu** (velmi či spíše důležité to bylo pro 76 % respondentů), nedostatek spojení (75 %) a nízkou frekvenci spojů (72 %). Dalšími důvody je pro ně vnímaná nespolehlivost hromadné dopravy (64 %), její vysoké ceny (57 %), nedostatek informací na jízdních řádech (43 %, naopak pro 30 % není tento důvod vůbec důležitý) a obavy o bezpečnost (41 %, naopak pro 33 % není tento důvod vůbec důležitý).

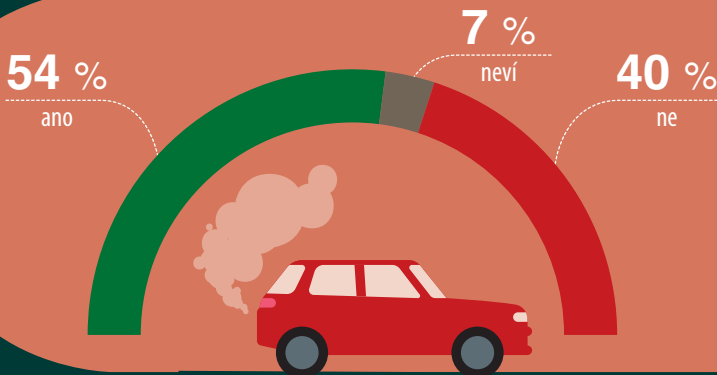
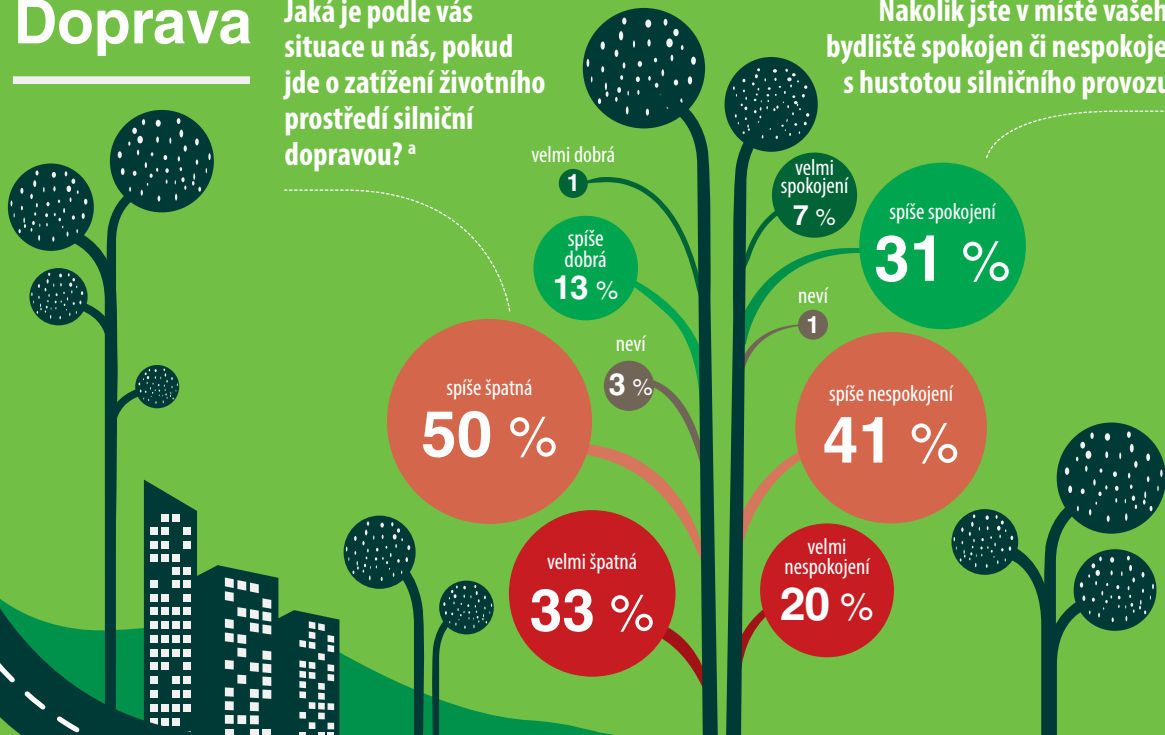
I když se ukazuje, že environmentální hledisko je ve výběru dopravy pro Čechy téměř nepodstatné, nemalá část obyvatel upřednostňuje z jiných důvodů ekologicky šetrnější formy dopravy před automobilem. Tyto závěry různých šetření se zároveň nevyklučují – lidé mohou cestovat environmentálně příznivěji z jiných důvodů než kvůli ochraně přírody a životního prostředí (například zdravotních či ekonomických). Podle studie, kterou důkladněji rozebíráme v *Části II: Výzkum* (str. 183), si během posledního roku **18 % Čechů na svých běžných cestách do práce či ve volném čase v rámci České republiky vždy vybíralo veřejnou dopravu, chůzi či jízdu na kole namísto automobilu. Dalších 23 % preferovalo tyto alternativy velmi často a 15 % často.** Váhavějších pak bylo 19 % respondentů, kteří si tyto formy dopravy vybírali občas, a 14 % respondentů, kteří je

68) Výzkum KPMG a Focusu (2017) zjišťoval na reprezentativním vzorku českých řidičů, kteří vlastní auto, kolik kilometrů v posledním roce najeli. Do 5 tisíc kilometrů najelo za poslední rok 27 % řidičů, mezi 5 až 9 tisíci kilometry najelo 31 % řidičů a mezi 10 až 19 tisíci kilometry 24 % řidičů. Nad 20 tisíc kilometrů najetých za poslední rok se dostalo 18 % českých řidičů.

Doprava

Jaká je podle vás situace u nás, pokud jde o zatížení životního prostředí silniční dopravou? ^a

Nakolik jste v místě vašeho bydliště spokojen či nespokojen s hustotou silničního provozu? ^b

Myslíte si, že by v zásadě všichni uživatelé silnic měli prostřednictvím silničních poplatků platit za přetížení cest a škody na životním prostředí? ^e

motorka

0 %

2 %

vlak

2 %

2 %

kolo

8 %

8 %

pěší chůze

15 %

14 %

městská hromadná doprava

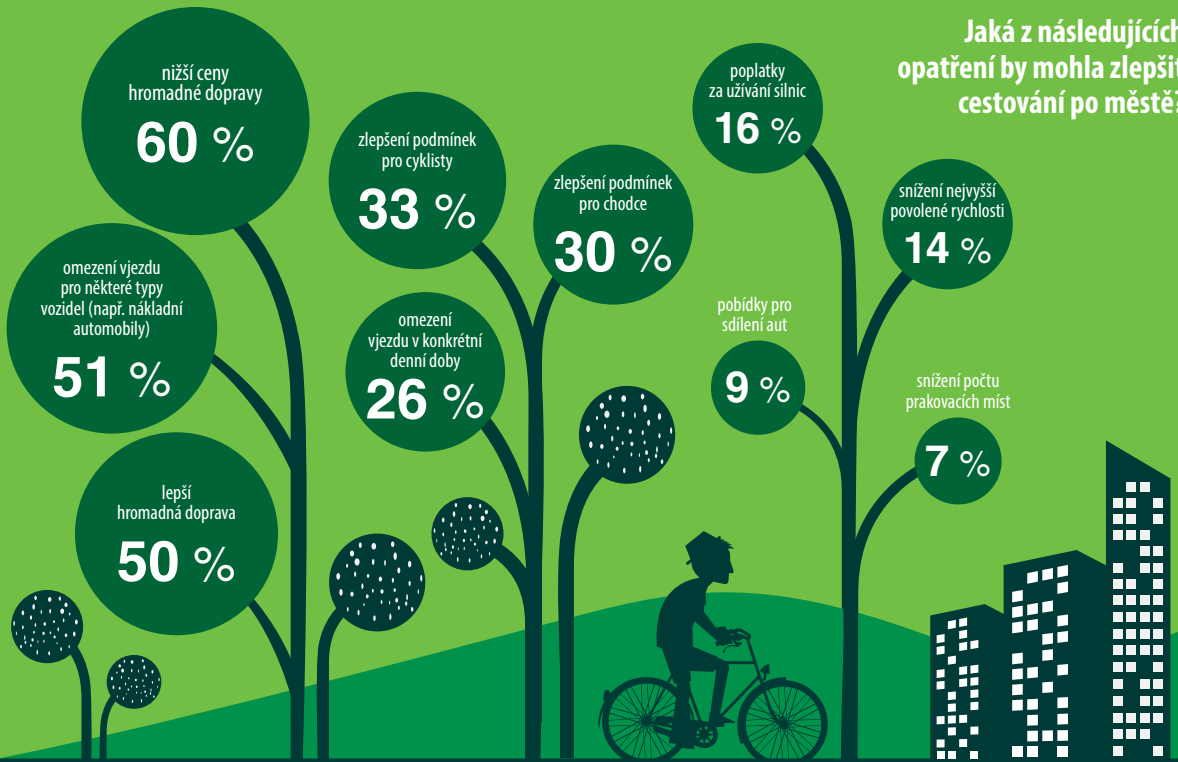
28 %

19 %

Jaký způsob dopravy používáte během typického dne nejčastěji? ^f ● ČR ● EU

Jaká z následujících opatření by mohla zlepšit cestování po městě? ^d

Myslíte si, že následující problémy jsou, nebo nejsou ve městech závažné? ^e

součet odpovědí velmi+spíše závažné

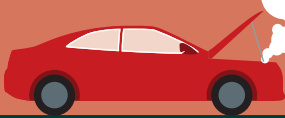
89 %
znečištění ovzduší

83 %
náklady na dopravu

80 %
znečištění hlukem

79 %
nehody

74 %
dopravní zácpy

automobil

47 %

54 %

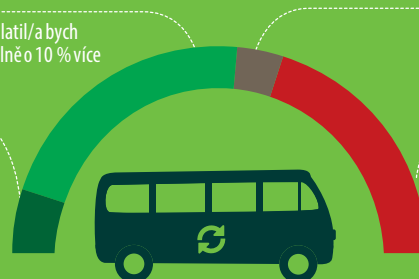
Byli byste ochotni více platit za méně znečišťující dopravu (energeticky šetrné soukromé a veřejné dopravní prostředky, čistá paliva...)? **0** kolik byste byli ochotni platit více? ⁹

43 % ano, zaplatil/a bych maximálně o 10 % více

7 % neví

10 % ano, zaplatil/a bych navíc více než 10 %

40 % ne, nejsem ochoten/a platit více

preferovali jen výjimečně. Veřejnou dopravu, chůzi nebo jízdu na kole si v posledním roce nikdy nevybíralo 12 % respondentů.⁶⁹

Mírně odlišnou otázku pokládal Special Eurobarometer (2017b), který se respondentů ptal na jejich proenvironmentální chování za posledních šest měsíců, avšak nesledoval, jak často se takto chovali. Z jeho výsledků vyplývá, že během posledních šesti měsíců si 28 % Čechů někdy vybralo environmentálně šetrnou formu dopravy (chůzi, kolo, hromadnou dopravu či elektromobil) a 14 % Čechů používalo během posledních šesti měsíců svá auta méně.⁷⁰

Co se týká environmentálně příznivějšího cestování na delší vzdálenosti, 16 % Čechů si na cesty do zahraničí v posledním roce nikdy nevybíralo pozemní dopravu namísto letadla, 11 % pouze výjimečně a 11 % občas (viz *Část II: Výzkum*, str. 183). Naopak často či velmi často preferovalo pozemní dopravu 15 % respondentů a vždy si ji vybíralo 13 %. Celých 34 % Čechů uvedlo, že necestovalo do zahraničí.⁷¹

Zároveň však Češi podle Flash Eurobarometru (2007) uvádějí, že jsou připraveni zaplatit více peněz za použití dopravy, která bude méně znečišťovat životní prostředí, např. za úsporná osobní a veřejná vozidla. Celkem 43 % respondentů by bylo ochotno si za takovou dopravu připlatit nejvýše o 10 % více, než je běžná cena, dalších 10 % respondentů by zaplatilo i více. Cokoliv doplácet odmítá 40 % české veřejnosti, výsledek je přitom podobný průměru obyvatel Evropské unie.

---

69) Odlišnou otázku pokládalo Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c) – neptalo se na upřednostňování šetrnějších forem dopravy, ale na omezování jízd autem. Podle něj pouhých 17 % obyvatel omezuje jízdy autem kvůli životnímu prostředí často či vždy, 29 % omezuje ježdění autem jen výjimečně a 33 % je neomezuje vůbec.

70) V obou případech volili Češi velmi podobně, jako je průměrné v rámci Evropské unie. Ještě jinou otázkou se ptal Special Eurobarometer (2017a), podle něhož 21 % Čechů „pravidelně používá ekologické alternativy k využívání soukromého automobilu, jako je chůze, jízda na kole, jízda hromadnou dopravou nebo sdílení auta“.

71) Ve Special Eurobarometeru (2017a) uvedlo 14 % českých respondentů, že „pokud možno nelétá na krátké vzdálenosti“. Evropský průměr byl o čtyři procentní body nižší.

Souhrn kapitoly

Průzkumy veřejného mínění ukazují, že **Češi považují silniční dopravu za nejzávažnější hrozbu pro kvalitu ovzduší** (75 %). Obyvatelé si také všímají vlivu dopravy na životní prostředí v okolí jejich bydliště, většina je nespokojena s velkou hustotou silničního provozu (61 %).

Česká veřejnost vyjadřuje zřetelnou podporu snížení cen městské hromadné dopravy (60 %) **a jejímu zkvalitnění** (50 %). Silniční poplatky mají největší podporu z celé Evropské unie právě v České republice (54 % Čechů je pro). Častěji, než je evropským průměrem, také Češi podporují opatření omezující vjezd určitých typů vozidel do měst (51 %) a vjezd vozidel v určité časy (26 %).

Nejčastěji používaným dopravním prostředkem je pro Čechy automobil (47 %), hromadnou dopravou však jezdí více než většina ostatních obyvatel Evropské unie. Environmentální motivace pro omezování jízd osobním automobilem je slabší, avšak nemalá část veřejnosti (56 %) uvádí, že si v posledním roce na své běžné cesty do práce či ve volném čase po České republice vždy, velmi často či často vybírala hromadnou dopravu, chůzi nebo kolo namísto automobilu. Významnou roli při volbě typu dopravy hraje během typických dnů i cestování na delší vzdálenosti především pohodlnost a rychlost.

Zdroje použité v infografice

- a.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c)
- b.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d)
- c.) Special Eurobarometer (2013d)
- d.) Special Eurobarometer (2013d)
- e.) Flash Eurobarometer (2007)
- f.) Special Eurobarometer (2014f)
- g.) Flash Eurobarometer (2007)

Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky

Environmentálně šetrná spotřeba je podle české veřejnosti správná věc. Přibližně polovina obyvatel České republiky však konstatuje, že environmentálně šetrné výrobky nejsou snadno k dostání a že pro ně není lehké odlišit šetrné výrobky od těch ostatních. Dopad výrobků na životní prostředí považuje většina Čechů za důležité hledisko při rozhodování o koupi, avšak výsledky průzkumů veřejného mínění ukazují, že většina obyvatel kupuje šetrné produkty jen občas. Většina české veřejnosti přitom podporuje nižší zdanění environmentálně šetrných surovin a výrobků.

Postoje k environmentálně šetrným výrobkům

Výsledky Flash Eurobarometeru (2013b) ukazují, že česká veřejnost vnímá environmentálně šetrné výrobky pozitivně. **Celých 96 % Čechů si myslí, že používání výrobků šetrných k životnímu prostředí je „správná věc“.** Podle 87 % je nakupování těchto výrobků skutečným příspěvkem k ochraně životního prostředí a 73 % Čechů je přesvědčených, že výrobky označené jako environmentálně šetrné poškozují životní prostředí méně než jiné produkty. Celkem 86 % dotazovaných předpokládá, že pokud používají výrobky šetrné k životnímu prostředí, budou to lidé v jejich blízkém okolí považovat za „dobrou věc“. Za stejně účinné jako běžné výrobky považuje výrobky šetrné k životnímu prostředí 67 % obyvatel a podle 59 % českých spotřebitelů představují koupi s dobrým poměrem hodnoty a ceny.

Horší je však podle české veřejnosti dostupnost těchto výrobků: **50 % Čechů uvádí, že nejsou snadno k dostání**, dostupné jsou naopak podle 44 % – pro srovnání, za dostupné tyto výrobky považuje 54 % Evropanů. Podle průzkumu Special Eurobarometer (2016b) není v obchodech podle 48 % obyvatel České republiky dostatečná nabídka potravin, které jsou produkovány s ohledem na dobré životní podmínky zvířat (dostatečná je naopak podle 37 %).

Novější šetření Special Eurobarometeru (2018) zjišťovalo názory týkající se potravinových výrobků pocházejících z ekologického zemědělství. Větší část Čechů (51 %) souhlasí s tvrzením, že jsou tyto výrobky obtížně k nalezení v supermarketech, obchodech nebo trzích v oblasti, kde žijí. Naproti tomu obyvatelé Evropské unie obdobný problém spíše nepocítují (54 %). Výrazná většina české veřejnosti (93 %) považuje potravinové výrobky z ekologického zemědělství za dražší než jiné potraviny. **Podle většiny Čechů se však potravinové výrobky z ekologického zemědělství v dalších charakteristikách pozitivně odlišují od jiných potravin:** mají lepší kvalitu (72 %); jsou vyráběny za použití lepších environmentálních postupů (72 %); respektují vyšší standardy životních podmínek zvířat (72 %); jsou bezpečnější (68 %) a chutnají lépe (58 %). Většina české veřejnosti (75 %) si také myslí, že jsou vyráběny s velmi omezeným využitím pesticidů, umělých hnojiv a antibiotik.

Velká většina české veřejnosti je znepokojena dopadem chemikálií či plastů obsažených ve výrobcích na životní prostředí i své zdraví. Podle výsledků průzkumu Special Eurobarometer (2017b) celkem 85 % Čechů znepokojuje dopad chemikálií přítomných ve výrobcích každodenní potřeby na životní prostředí a 84 % znepokojuje dopad na vlastní zdraví. Obdobně je tomu i v případě výrobků každodenní potřeby vyrobených z plastů. Jejich dopad na životní prostředí znepokojuje 84 % obyvatel a dopad na vlastní zdraví 73 %.

Informace o šetrných výrobcích a opatření na jejich podporu

Přestože je podle Flash Eurobarometeru (2013b) 73 % českých občanů přesvědčených, že výrobky označené jako environmentálně šetrné způsobují menší újmu životnímu prostředí než jiné produkty (jak jsme uvedli již výše), je zároveň **část veřejnosti nedůvěřivá k informacím poskytovaným výrobci:** 44 % českých spotřebitelů nedůvěřuje tvrzením výrobců ohledně vlivů jejich výrobků na životní prostředí (důvěřuje 55 %) a 32 % se v posledních dvanácti měsících setkalo s přehnaným nebo zavádějícím tvrzením ohledně příznivých účinků výrobků na životní prostředí (nesetkalo se s ním 63 %). **Češi jsou skeptičtí také ke zprávám podniků o tom, jak přispívají k ochraně životního prostředí – těmto zprávám nedůvěřuje 62 %** (průměr EU je o 8 procentních bodů nižší). Navzdory této nedůvěře (nebo naopak právě kvůli ní) je 73 % Čechů přesvědčeno, že firmy mají mít povinnost publikovat zprávy o jejich celkovém přínosu k ochraně životního prostředí a také o vlivech jejich výrobků na životní prostředí.⁷²

⁷²⁾ Samostatné zvýšení zdanění výrobků škodlivých pro životní prostředí podporuje 15 % Čechů.

Česká veřejnost si přeje větší podporu pro environmentálně šetrné produkty. Podle Special Eurobarometeru (2014e) **podporuje 70 % občanů České republiky, aby orgány veřejné správy při nákupech upřednostňovaly ohled na životní prostředí před náklady** (kritérium nákladů by upřednostnilo jen 14 % respondentů). Odlišné daňové zatížení výrobků s různě velkými environmentálními dopady může pomoci snížit náš vliv na životní prostředí. Podle Flash Eurobarometeru (2009a) by 40 % obyvatel České republiky podporovalo snížení zdanění ekologicky šetrnějších výrobků a 39 % kombinaci snížení zdanění ekologicky šetrnějších výrobků a zvýšení zdanění výrobků škodlivých pro životní prostředí.

Ekoznačení

Podle výsledků Flash Eurobarometeru (2013b) se ukazuje jako problematická obtížná rozeznatelnost výrobků šetrných k životnímu prostředí: **56 % českých spotřebitelů nepovažuje za snadné je rozeznat od jiných výrobků** (o 9 procentních bodů více, než je průměr EU). Special Eurobarometer (2018) zjišťoval, jak zná veřejnost jednotlivá loga, která označují různé výrobky (především potraviny): 30 % českých respondentů zná logo zaručené tradiční speciality (o 15 procentních bodů více než průměr EU), 30 % logo chráněného zeměpisného označení (o 12 procentních bodů více než průměr EU) a 25 % logo chráněného označení původu (o 7 procentních bodů více než průměr EU). U dalších označení je již znalost Čechů slabší než průměr v EU. Logo Fairtrade zná 26 % českých respondentů (o 11 procentních bodů méně než průměr EU) a evropské logo ekologického zemědělství 23 % (o 4 procentní body méně než průměr EU).⁷³

Jiný Special Eurobarometer (2017b) zjišťoval, jestli respondenti již viděli, nebo slyšeli o ekoznačkách jednotlivých zemí Evropské unie. Označení Ekologicky šetrný výrobek využívaný v České republice již viděla nebo o něm slyšela většina české veřejnosti (54 %). Ekoznačku Evropské unie již vidělo nebo o ní slyšelo 16 % Čechů, což je o 11 procentních bodů méně než průměr ze všech zemí Evropské unie.

Podle průzkumu Flash Eurobarometer (European Union, 2013b) **o sobě 65 % Čechů tvrdí, že zná dopady výrobků, které kupuje a používá, na životní prostředí**.⁷⁴ Oproti průzkumu z roku 2009 došlo k nárůstu o 17 procentních bodů

73) V rámci průzkumu Medianu (2014) pro Ministerstvo zemědělství poznalo evropské logo ekologického zemědělství 24 % Čechů (21 % ho i správně přiřadilo) a české logo produktů ekologického zemědělství poznalo 72 % (37 % ho správně identifikovalo jako národní označení biopotravin). Zároveň až 99 % obyvatel ví o prodeji biopotravin v ČR.

74) Z toho 13 % tvrdí, že toho ví hodně o environmentálních dopadech produktů, které kupuje a používá, a zbylých 52 % tvrdí, že zná ty nejzávažnější dopady.

(ten byl třetí nejvyšší ze všech zemí Evropské unie) – Češi jsou nyní podle svých odpovědí třetí nejlépe informovaní obyvatelé v Evropské unii. Zároveň se však **51 % české veřejnosti domnívá, že současné značení výrobků neposkytuje dostatečné informace o jejich dopadu na životní prostředí v České republice** (v Evropské unii je podíl nespokojených obyvatel ještě o 8 procentních bodů větší). Jak ukazuje Flash Eurobarometer (2009a), **Češi by uvítali uvedení uhlíkové stopy na výrobcích**: podle 47 % české veřejnosti by umístění informace o uhlíkové stopě na výrobku mělo být povinné, podle 25 % dobrovolné. Přesto je česká podpora pro povinné informování o uhlíkové stopě výrobku nejnižší z celé Evropské unie (evropský průměr je o 25 procentních bodů vyšší), naopak nejvyšší z celé Evropské unie je pak v České republice počet těch, pro které není informace o uhlíkové stopě produktu zajímavá (ČR 22 %, průměr EU o 14 procentních bodů nižší).

Podle Flash Eurobarometeru (2013b) zastává **96 % české veřejnosti názor, že životnost produktů by měla být uvedena u všech výrobků dostupných na trhu**, zároveň 57 % se cítí být dobře informováno o životnosti produktů již nyní.

Podle šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017b) si 77 % Čechů myslí, že potraviny obsahující geneticky upravené složky by měly mít tuto informaci v popisku či na etiketě. Jak ale vyplynulo z dalších odpovědí respondentů, tyto informace nikdy nekontroluje až 56 % české veřejnosti, zřídka je kontroluje 27 %, často 10 % a vždy 4 %.

Environmentálně šetrné spotřebitelské chování

Většina české veřejnosti (72 %) považuje podle naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 177–179) konzumní životní styl (hledání spokojenosti v nadměrném nakupování věcí) za závažný problém. Zároveň 55 % Čechů podporuje, aby tento problém aktivně řešil stát.

Pokud se týká samotného spotřebitelského chování, Flash Eurobarometer (2013b) uvádí, že **75 % českých spotřebitelů považuje dopad výrobku na životní prostředí při rozhodování o jeho koupi za důležité kritérium** (od roku 2009 se jejich podíl zvýšil o 13 procentních bodů)⁷⁵. Přesto v průzkumu Special Eurobarometer (2017b) pouze 17 % Čechů uvedlo, že ekoznačky hrají důležitou roli v jejich nákupních rozhodnutích, což je druhé nejmenší zastoupení ze všech zemí

75) Více obyvatelé České republiky při nákupech zvažují kvalitu výrobků (95 %) a cenu (83 %), výrazně méně pak značku výrobku (46 %).

Evropské unie (celkový průměr v EU je 32 %).⁷⁶ Další šetření ukazují, že 75 % respondentů při nákupu výrobků využívajících elektřinu či palivo bere v potaz jejich energetickou úspornost (Flash Eurobarometer, 2009a), 73 % by považovalo při rozhodování o koupi domu nebo bytu za důležitou informaci o environmentálních dopadech jejich výstavby (Flash Eurobarometer, 2013b), pro 41 % je při koupi nového domácího spotřebiče důležitým faktorem nízká spotřeba energie (Special Eurobarometer, 2017a).

S těmito výsledky však do určité míry kontrastuje, jak čeští respondenti v průzkumech veřejného mínění vypovídají o svém nákupním chování. Podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) **24 % českých spotřebitelů uvádí, že se vždy nebo často při nákupu řídí tím, zda jsou výrobky šetrné k životnímu prostředí** (35 % se tím řídí výjimečně, nikdy 31 %). Výsledky naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 183) ukazují, že **v posledním roce kupovalo výrobky označené jako šetrné k životnímu prostředí (např. bio výrobky a ekologicky šetrné výrobky) vždy, velmi často nebo často 30 % české veřejnosti, občas je kupovalo 37 % a výjimečně 21 %**.⁷⁷ Z výpovědí respondentů pro Special Eurobarometer (2017b) zase vyplývá, že za posledních šest měsíců si výrobky místního původu koupilo 43 % českých spotřebitelů a výrobky označené ekologickým štítkem 13 % (o 6 % méně než průměr EU). Výrobek s českou značkou Ekologicky šetrný výrobek si již někdy koupilo 39 % Čechů.⁷⁸ Šetření International Social Survey Programme (2012) zase zjistilo, že nakupování určitých výrobků se z environmentálních důvodů vždy nebo často vyhýbá 23 % a občas tak činí dalších 43 % českých spotřebitelů.

Průzkumy také potvrzují, že česká veřejnost je ochotna připlatit si za výrobky, které jsou šetrné k životnímu prostředí – podle Special Eurobarometeru (2014e) **vychází 71 % Čechů ochotu kupovat environmentálně šetrné výrobky, i když jsou o něco dražší**. Podle Flash Eurobarometeru (2013b) by **86 % respondentů za výrobky zaplatilo více, pokud by si byli jistí, že jsou příznivé pro životní prostředí**⁷⁹ – jedná se o pátý nejlepší výsledek v zemích Evropské

76) Ekoznačky nehrají důležitou roli při nákupech pro 38 % Čechů a dalších 43 % si žádné značky nevěší. Ekoznačky také nemají důležitou roli pro 25 % obyvatel Evropské unie a nevěší si jich 39%. Podle výsledků staršího Flash Eurobarometeru (2009a) zohledňuje při rozhodování o koupi označení environmentálně šetrných výrobků jen 22 % české veřejnosti, což je nejméně v celé Evropské unii (průměr EU je o 25 procentních bodů vyšší). Pro 48 % Čechů nehraje označení environmentálně šetrných výrobků důležitou roli v jejich nákupním rozhodování a 30 % obyvatel uvedlo, že nikdy nechte žádná označení (labels).

77) Podle Flash Eurobarometeru (2013b) výrobky šetrné k životnímu prostředí nakupuje často 16 % Čechů a dalších 57 % je nakupuje někdy.

78) Otázka byla pokládána pouze 54 % respondentům, kteří již viděli nebo slyšeli o označení Ekologicky šetrný výrobek. My však v tomto případě uvádíme procenta vztažená k celému výzkumnému vzorku.

79) Z toho 36 % respondentů by si připlatilo do 5 % ceny, 35 % mezi 6 až 10 % ceny, 9 % mezi 10 až 20 % ceny, 6 % je ochotno připlatit si více než 20 % ceny.

unie (o 9 procentních bodů více, než je průměr EU). Celkem 74 % českých spotřebitelů by bylo ochotno platit více za výrobky, pokud by jejich garantovaná záruka byla prodloužena na 5 let.⁸⁰ Výsledky šetření Special Eurobarometeru (2010c) zaměřeného na zemědělství ukazují, že 54 % obyvatel je také ochotno platit za zemědělské produkty o 10 % více, budou-li vyráběny způsobem, který nepřispívá ke změnám klimatu.

Ke snižování dopadů spotřeby může pomoci také opravování výrobků nebo nakupování z druhé ruky. Podle novějšího šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 183) 87 % Čechů alespoň občas v posledním roce opravovalo věci namísto kupování nových, kupovalo nebo dostávalo věci z druhé ruky či poskytovalo nepotřebné věci dalším lidem. Starší průzkum Flash Eurobarometeru (2011b) ukázal, že 44 % Čechů je ochotno kupovat výrobky z druhé ruky, což je značně pod evropským průměrem (o 24 procentních bodů). Podle Flash Eurobarometeru (2014b) by si 67 % občanů koupilo z druhé ruky knihy, CD, DVD nebo videohry (o 5 procentních bodů méně než průměr EU), 50 % by si koupilo nábytek (o 5 procentních bodů méně než průměr EU), 38 % by si koupilo textilní výrobky (o 4 procentních body více než průměr EU), 37 % elektroniku (o 7 procentních bodů méně než průměr EU) a 24 % domácí spotřebiče (o 13 procentních bodů méně než průměr EU).⁸¹

V souladu se svými postoji ke třídění a recyklaci odpadů (podrobně viz kapitola *Odpady*) **Češi přijímají recyklované materiály** – podle Flash Eurobarometeru (2011b) je 76 % občanů ochotno kupovat produkty vyrobené z recyklovaných materiálů (o 10 procentních bodů pod průměrem EU). Jako alternativu vůči koupi nového výrobku si podle Flash Eurobarometeru (2014b) 35 % českých spotřebitelů již někdy pořídilo repasovaný výrobek⁸² (shodné s průměrem EU), 26 % si výrobek místo koupě pronajalo (průměr EU je o 5 procentních bodů nižší) a 23 % využilo možnosti sdílení⁸³ (průměr EU je o 4 procentní body vyšší). Celkem 43 % obyvatel České republiky nevyužilo žádnou z uvedených možností (stejně procento jako průměr EU). Podle Flash Eurobarometeru (2013b) se 61 % českých spotřebitelů rozhodlo v průběhu posledního roku neopravovat vadný výrobek z důvodu příliš vysoké ceny za opravu – jedná se o nejvyšší podíl v zemích Evropské unie (evropský průměr je o 14 procentních bodů nižší).

80) Z toho 32 % respondentů by si připlatilo do 5 % ceny, 29 % respondentů mezi 6 až 10 % ceny, 8 % mezi 10 až 20 % ceny, 5 % je ochotno připlatit si více než 20 % ceny.

81) Přitom 18 % občanů by si z druhé ruky nekoupilo žádný z těchto výrobků – nejčastějšími důvody pro takové nákupní chování je pro respondenty především očekávaná horší kvalita výrobků (56 % z této skupiny, tzn. 10 % veřejnosti) a zdravotní a bezpečnostní obavy (48 % z této skupiny, tzn. 9 % veřejnosti).

82) Jedná se o použitý výrobek, jehož vadné nebo staré součásti byly nahrazeny a který se prodává se stejnými zárukami jako nový výrobek.

83) Patří sem organizované možnosti sdílení, jako jsou např. systémy sdílení automobilů či kol nebo méně formální možnosti, jako je sdílení mezi sousedy.

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími výroky o výrobcích šetrných k životnímu prostředí? ^a

rozhodně + spíše nesouhlasí

spíše souhlasí

rozhodně souhlasí

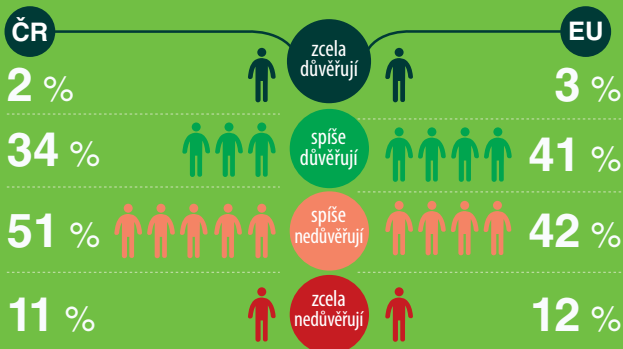
používání výrobků šetrných k životnímu prostředí je 'správná věc'	3	21 %	75 %
tím, že kupujete výrobky šetrné k životnímu prostředí, skutečně přispíváte k ochraně životního prostředí	12	49 %	38 %
vaše rodina nebo přátelé si budou myslet, že je to 'dobrá věc', pokud používáte výrobky šetrné k životnímu prostředí	10	49 %	37 %
výrobky šetrné k životnímu prostředí jsou stejně účinné jako běžné výrobky	28 %	41 %	26 %
výrobky šetrné k životnímu prostředí představují koupi s dobrým poměrem hodnoty a ceny	34 %	42 %	17 %
je snadné rozeznat výrobky šetrné k životnímu prostředí od jiných výrobků	56 %	30 %	10 %
výrobky šetrné k životnímu prostředí jsou v obchodech snadno k dostání	50 %	35 %	9 %

Do jaké míry o vás platí následující výroky? ⁱ

Nakolik obecně důvěřujete zprávám podniků o tom, jak přispívají k ochraně životního prostředí? ^d

Češi jsou druzí nejméně důvěřiví (podle součtu spíše a zcela nedůvěřují).

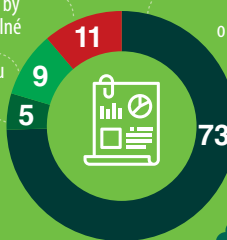
Myslíte si, že podniky by měly být povinny zveřejňovat zprávy o svém celkovém přínosu k ochraně životního prostředí a o vlivu svých výrobků na životní prostředí? ^e

ne, takové zprávy by měly být dobrovolné

ano, ale jen o vlivu jejich výrobků

ano, ale jen o vlivu podniků

ano, zprávy o vlivu podniků i výrobků

S ohledem na rozpočet veřejných orgánů v České republice, který z následujících dvou výroků se nejvíce blíží vašemu stanovisku? Veřejné orgány by měly upřednostňovat: ^f

ohled na životní prostředí před náklady

ani jedno

náklady před ohledem na životní prostředí

ČR	70 %	11 %	14 %
EU	59 %	13 %	21 %

Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky

Který z následujících výroků obecně nejlépe popisuje vaše chování ve vztahu k výrobkům šetrným k životnímu prostředí? ^g

často je kupuji
16 %

někdy je kupuji
57 %

nekupuji, ale zcela jistě mají v úmyslu je v budoucnu koupovat

7 %

7 %

kdyysi je kupovali, ale přestali

3 %

4 %

neví, co jsou výrobky šetrné k životnímu prostředí

2 %

ještě je nekoupili a nemají to v úmyslu

nebyli by ochotni zaplatit více

byli by ochotni zaplatit částku vyšší o 5 %

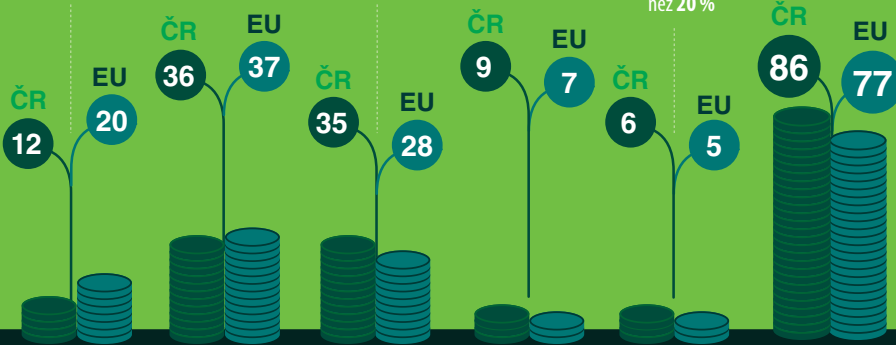
byli by ochotni zaplatit částku vyšší o 6–10 %

byli by ochotni zaplatit částku vyšší o 11–20 %

byli by ochotni zaplatit částku vyšší o více než 20 %

CELKEM: BYLI BY OCHOTNI ZAPLATIT VÍCE

O kolik víc, pokud vůbec, byste byl ochoten zaplatit za výrobky, kdybyste si byl jistý, že jsou šetrnější k životnímu prostředí? ^h

Byl byste ochoten udělat z ekologických důvodů následující věci...? (v %)ⁱ

ANO

NE

jist méně masa, ale jíst jen maso ověřeného původu

86

11

nahradit hovězí nebo vepřové maso drůbežím nebo rybami

64

32

nahradit většinu masa, které sníte, zeleninou

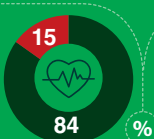
59

39

Znepokojuje vás dopad chemikálií přítomných ve výrobcích každodenní potřeby na...^b

vaše zdraví

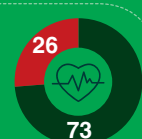
životní prostředí

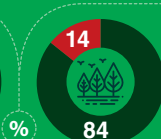
rozhodně + spíše nesouhlasí
rozhodně souhlasí

Znepokojuje vás vliv výrobků každodenní potřeby vyrobených z plastů na...^c

vaše zdraví

životní prostředí

Konzumace potravin

Oblast nákupů potravin podrobně mapoval průzkum agentury Focus (2015) pro Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci (SZPI). Podle výsledků 64 % Čechů preferuje nákup čerstvých nebalených potravin, avšak oproti roku 2005 poklesl jejich podíl o 18 procentních bodů. Přednost českým potravinám před zahraničními dává 61 % české veřejnosti⁸⁴, přičemž jejich podíl je v posledních letech poměrně stabilní. Výrobky od farmářů a malovýrobců často nakupuje 33 % českých spotřebitelů. O vyprodukovaní co nejvíce vlastních potravin se snaží 26 % respondentů.

Pokud je to možné, sezónní potraviny od místních dodavatelů nakupuje podle svých odpovědí v průzkumu Special Eurobarometeru (2017a) 30 % českých občanů (pod průměrem EU o 11 procentních bodů). Ovoce a zeleninu bez pesticidů a chemikálií vždy nebo často kupuje podle International Social Survey Programme (2012) 22 % Čechů a občas je kupuje dalších 36 %. Regionální potraviny nakupuje vždy nebo často 56 % spotřebitelů (30 % je kupuje jen výjimečně, nikdy 9 %), jak ukazují výsledky Centra pro výzkum veřejného mínění (2016d). Biopotraviny nakupuje podle dalšího průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) vždy nebo často pouze 16 % domácností (44 % je kupuje jen výjimečně, nikdy 37 %).⁸⁵ Podrobnější analýza zjistila, že biopotraviny a regionální produkty častěji nakupují obyvatelé s vysokoškolským vzděláním. Právě oni se také více řídí tím, zda jsou výrobky šetrné k životnímu prostředí. Podle průzkumu Focusu (2015) výrobky ekologického zemědělství a bio produkty preferuje 23 % českých spotřebitelů. Jestli je výrobek z bio produkce však mezi zohledňovaná kritéria při nákupu zařadilo pouze 7 % respondentů.

V roce 2016 proběhl průzkum agentury Focus zaměřený na problematiku využívání palmového oleje v potravinách. Informace či diskuse na toto téma zaznamenalo 44 % občanů, s negativními informacemi se setkala 78 % z nich (tedy 34 % veřejnosti). Naše šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 183) ukázalo, že potraviny a kosmetiku, které

84) Původ potravin (země původu) zohledňuje při nákupu 39 % respondentů.

85) Jiné šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017m) dokonce zjistilo, že biopotraviny nakupuje vždy nebo často pouze 10 % Čechů (43 % je kupuje zřídka a 42 % nikdy). Starší průzkum Medianu (2014) ukázal, že 5 % Čechů nakupuje biopotraviny několikrát týdně, 12 % jednou týdně, 15 % několikrát za měsíc a 9 % méně často. Dalších 59 % nekupuje biopotraviny vůbec. Nejčastěji je přitom Češi nakupují na trhu od zemědělce a farmářských trzích (25 % celkově a 62 % z těch, co biopotraviny nakupují), v supermarketech nebo hypermarketech (18 % celkově a 44 % z těch, co biopotraviny nakupují) a ve specializovaných obchodech (16 % celkově a 40 % z těch, co biopotraviny nakupují). Jako hlavní důvody pro nakupování biopotravin kupující uváděli, že jsou biopotraviny zdravější (65 %), chutnější (48 %) a také, že je jejich výroba šetrnější k přírodě (39 %).

neobsahují palmový olej, si při nákupech vybíralo alespoň občas 54 % Čechů, z toho vždy 6 %, velmi často 12 %, často 14 % a občas 21 %⁸⁶.

Co se týká konzumace masa, tato studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 183) zjistila, že bez masa a uzenin se vždy stravuje 1 % Čechů, velmi často tak dělá 6 % a často 11 %⁸⁷. **Podle staršího průzkumu Flash Eurobarometeru (2013b) pak 86 % českých spotřebitelů uvádí, že je ochotno z ekologických důvodů jíst méně masa, a to pouze maso ověřeného původu.** Ochotu nahradit hovězí a vepřové maso drůbeží a rybami vyjádřilo 64 % spotřebitelů. Nahradit většinu masa ze svého jídelníčku zeleninou je však ochotno jen 39 % Čechů (59 % ochotno není).

Podle šetření Special Eurobarometeru (2016b) se 44 % českých spotřebitelů alespoň někdy při nákupech dívá po etiketách označujících výrobky, jež pocházejí ze systémů výroby s lepšími životními podmínkami pro zvířata (průměr EU je o 8 procentních bodů vyšší). Zároveň 48 % obyvatel České republiky odmítá platit za tyto výrobky více (průměr EU je o 13 procentních bodů nižší). Připlatit si o 5 % více je ochotno 30 % Čechů, o 6–10 % více 12 %, o více než 10 % dalších 5 % respondentů. Popisované chování obyvatel je tak do určité míry v rozporu s deklarovaným zájmem veřejnosti na zlepšení dobrých životních podmínek zvířat, který dokládá kapitola *Zemědělství: půda, krajina a zvířata*.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (2016a, 2017b) se zaměřilo na problematiku geneticky modifikovaných potravin, o které jsme psali také v kapitole *Zemědělství: půda, krajina a zvířata*. Podle staršího z průzkumů (2016a) celkem 82 % Čechů již slyšelo o genetické úpravě potravin.⁸⁸ Výsledky novějšího průzkumu (2017b) ukazují, že konzumaci geneticky modifikovaných potravin považuje za bezpečnou 25 % české veřejnosti, přičemž 27 % ji za bezpečnou nepovažuje. Pokud by však respondenti zjistili, že mají v nákupním košíku potravinu s geneticky upravenou složkou, celkem 40 % z nich by si takovou potravinu stejně koupilo, zatímco 25 % nikoliv.

Podle průzkumu agentury Focus (2015) 35 % českých spotřebitelů kupuje i méně jakostní ovoce a zeleninu, pokud jsou za výhodnou cenu. Průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (2017l) zjišťoval, jestli by Češi byli ochotni kupovat ovoce a zeleninu, která nemá zcela dokonalé tvary či barvu, pokud by stála stejně, jako kdyby byla dokonalá. Celkem 61 % Čechů by upřednostnilo dokonalou zeleninu a ovoce, zatímco té méně dokonalé by dalo přednost pouze 20 %.

86) Podle průzkumu Focusu (2016) omezilo nákup či konzumaci potravin, které obsahují palmový olej, 43 % těch, kteří o něm zaznamenali informace (celkem tedy 20 % veřejnosti). Nejčastějším důvodem pro omezení bylo, že palmový olej je nezdravý. Druhé nejčastěji uváděné byly ekologické důvody, jako je ničení a vypalování pralesů či zabíjení zvířat.

87) Ve starším průzkumu Flash Eurobarometeru (2013b) 98 % Čechů uvedlo, že konzumují maso. Z toho 46 % tak činí 2–3krát týdně, 27 % 4–5krát týdně a dalších 14 % více než pětkrát týdně.

88) Z toho 10 % ví dobře, čeho se to týká, 39 % ví zhruba, čeho se to týká, a 33 % neví, čeho se to týká.

Souhrn kapitoly

Drtivá většina českých spotřebitelů pozitivně hodnotí nakupování environmentálně šetrných výrobků (96 %). Podle významné části veřejnosti však tyto produkty nejsou snadno k dostání (50 %) a jsou špatně rozeznatelné od jiných výrobků (56 %).

Mezi obyvateli České republiky převládá názor, že značení výrobků v současné době neposkytuje dostatečné informace o jejich environmentálních dopadech (51 %) a významná část nedůvěřuje ani zprávám podniků o tom, jak přispívají k ochraně životního prostředí (62 %).

Přestože většina Čechů považuje dopad výrobků na životní prostředí za důležitou skutečnost pro rozhodování o jejich koupi (75 %), jen málokdo nakupuje výrobky označené jako šetrné k životnímu prostředí alespoň často (29 %). V oblasti environmentálně šetrných potravin čeští spotřebitelé nejčastěji nakupují regionální (56 %) a sezónní potraviny od místních dodavatelů (30 %). Méně už ovoce a zeleninu bez pesticidů a chemikálií (22 %) a biopotraviny (16 % domácností).

Co se týká dalších možností šetrné spotřeby domácností, obyvatelé jsou otevření především snížení spotřeby masa z ekologických důvodů (86 %), kupování výrobků z recyklovaných materiálů (76 %), nákupu knih, CD, DVD nebo videoher z druhé ruky (67 %) a nahrazení hovězího a vepřového masa drůbeží a rybami (64 %). Nejvíce rezervovaní jsou naopak k pořízení domácích elektrických spotřebičů z druhé ruky (24 %) a možnostem sdílení (23 %).

Výrazná většina české veřejnosti (86 %) je ochotna zaplatit za výrobky více, pokud bude mít jistotu, že jsou příznivé pro životní prostředí. Občané celkově podporují uvádění uhlíkové stopy na výrobcích (povinné 47 % a dobrovolné 25 %) a nižší zdanění environmentálně šetrných surovin (snížení daní pro šetrné výrobky 40 %, současné snížení pro šetrné a zvýšení pro škodlivé výrobky dalších 39 %). Přivítali by, kdyby orgány veřejné správy při nákupech upřednostňovaly ohled na životní prostředí před finančními náklady (70 %).

Zdroje použité v infografice

- a.) Flash Eurobarometer (2013b)
- b.) Special Eurobarometer (2017b)
- c.) Special Eurobarometer (2017b)
- d.) Flash Eurobarometer (2013b)
- e.) Flash Eurobarometer (2013b)
- f.) Special Eurobarometer (2014e)
- g.) Flash Eurobarometer (2013b)
- h.) Flash Eurobarometer (2013b)
- i.) Focus (2015)
- j.) Flash Eurobarometer (2013b)

Odpady

Obyvatelé České republiky patří v rámci Evropské unie mezi národy s nejsvědomitějším přístupem k hospodaření s odpady. Drtivá většina Čechů podle průzkumů veřejného mínění omezuje množství produkovaného odpadu a třídění odpadu v České republice dlouhodobě patří mezi nejrozšířenější proenvironmentální chování. Obyvatelé Česka také více než většina obyvatel Evropské unie snižují množství odpadů pitím kohoutkové vody a kompostováním, zároveň však zaostávají v třídění plechovek či kuchyňského odpadu. Česká veřejnost také výrazně podporuje politická opatření na snížení množství plastového odpadu.

Vnímání problémů s odpady

Závěry Centra pro výzkum veřejného mínění (2016a) ukazují, že **Češi dlouhodobě považují hromadění odpadu za velmi závažný globální problém**. Podle drtivé většiny obyvatel (92 %) je hromadění odpadu velmi či dosti závažný problém, pouze 6 % ho vnímá jako málo závažný. Tento postoj je od roku 2002 poměrně stabilní. Většina občanů (88 %) považuje situaci okolo odpadu (ať už jeho velké množství či neefektivní nakládání s ním) za závažný problém také v rámci České republiky (viz *Část II: Výzkum*, str. 177).

Podle Flash Eurobarometru (2014b) si **79 % veřejnosti myslí, že Česko produkuje příliš mnoho odpadu**. Ačkoli dotazovaní považují produkci odpadu na národní úrovni za příliš velkou, tento problém nevnímají na úrovni svých domácností. **Celkem 68 % respondentů uvádí, že jejich domácnost neprodukuje příliš mnoho odpadu**, naopak 31 % považuje objem odpadu svých domácností za příliš velký. Množství produkovaného odpadu hodnotí Češi příznivěji než většina ostatních obyvatel Evropské unie: v průměru o 8 procentních bodů více Evropanů si myslí, že jejich země produkuje příliš mnoho odpadu, a v průměru o 12 procentních bodů více Evropanů se domnívá, že příliš mnoho odpadů pochází i z jejich domácností. Tento výsledek veřejného mínění koresponduje s daty Eurostatu (2014a): **zatímco průměrný**

Čech vyprodukoval za rok 2014 celkem 310 kg domovního odpadu, průměrný Evropan přibližně o 100 kg více.⁸⁹

Flash Eurobarometer (2014b) zkoumal, jak lidé vnímají množství odpadků po-
hozených v jejich okolí: 33 % dotazovaných si v okolí svého bydliště (v přírodě nebo ve
veřejných prostorech, jako je ulice či náměstí) všimá hodně či docela hodně odpadků,
53 % si myslí, že se v okolí jejich bydliště mnoho odpadků nenachází, pouze 14 % oby-
vatel si žádných odpadků nevšimá.⁹⁰

Specifickým druhem odpadu jsou vyhozené potraviny. Podle šetření Centra pro
výzkum veřejného mínění (2017ch) považuje 42 % Čechů plýtvání potravinami za
velký problém, 44 % si myslí, že „plýtvání potravinami správné není, ale má za to, že
tu jsou aktuálnější problémy, které je potřeba řešit“, a podle 13 % není plýtvání potra-
vinami celospolečenským problémem.

Řešení problémů s odpady

Vedle toho, že velká většina veřejnosti považuje odpad za závažný problém na úrovni globální i české, celých 83 % Čechů také podporuje, aby stát tuto situaci aktivně řešil (viz Část II: Výzkum, str. 179).

Flash Eurobarometer (2014b) zkoumal, jaká opatření proti odpadkům znečiš-
tující veřejný prostor považují respondenti za nejúčinnější. Můžeme rozlišit tři sku-
piny těchto opatření. Jako nejúčinnější hodnotí obyvatelé České republiky opatření
podporující veřejnost v odhazování odpadků do košů: zajištění dostupnosti odpadko-
vých košů (nejúčinnější podle 47 %) a lepší vymahatelnost právních norem proti zne-
čišťování veřejných prostranství (42 %). Druhou skupinu tvoří systémová řešení, jako
je podpora alternativ k plastovým sáčkům a jiným plastovým obalům (42 %) a pod-
pora recyklace odpadu (42 %). Nejméně dotazovaných považuje za nejúčinnější ře-
šení aktivity založené na participaci různých aktérů, jako je finanční zapojení výrobců
plastů do boje proti odpadkům (36 %), organizování veřejných úklidových akcí (30 %) a
či komunikační kampaně na zvýšení povědomí mezi obyvateli (23 %).

---

89) Existuje více způsobů počítání množství domovního odpadu. Podle České informační agentury život-
ního prostředí (2016) vyprodukovali Češi v roce 2014 celkem 506 kg komunálního odpadu na obyvatele.
Zde používáme data Eurostatu, která umožňují srovnání s Evropskou unií.

90) Podle lidí, kteří odpadky ve svém okolí vnímají, se nejčastěji jedná o plastové sáčky a tašky (76 % re-
spondentů), jiné odpadky z plastu (67 %), skleněné, kovové a papírové obaly (59 %). Nejméně dotazovaní
upozorňují na elektrický a elektronický odpad, jako jsou například vyhozené elektrospotřebiče (16 %). Ve
svém pohledu na zastoupení jednotlivých druhů odpadu se Češi poměrně shodují s evropským průmě-
rem.

Podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017e) **je 88 % Čechů spokojeno se svozem domovního odpadu** (43 % velmi spokojeno a 45 % spíše spokojeno). Starší šetření Centra pro výzkum veřejného mínění také ukázalo (2011b), že **81 % české veřejnosti je spokojeno s dostupností kontejnerů na tříděný odpad v místě svého bydliště** (rozhodně 33 %, spíše 48 %). Existují různé způsoby, jak svoz domovního odpadu financovat: podle Flash Eurobarometru (2014b) preferuje 40 % obyvatel České republiky poplatky úměrné tomu, kolik nevytříděného odpadu jejich domácnost vyprodukuje, 35 % by si přálo, aby cena za nakládání s odpady byla zahrnuta do cen produktů. Pouze 18 % dává přednost fixním poplatkům ve formě daní.

Zvláštní problém představuje plastový odpad. Jak ukazuje Flash Eurobarometer (2014b), **všechny dotazované aktivity s cílem snížit množství plastového odpadu se u české veřejnosti těší velké podpoře, podobně jako v celé Evropě.**⁹¹ Drtivá většina respondentů souhlasí s tím, aby průmysl (93 % respondentů) i veřejná správa (92 %) byly iniciativnější a více se zasazovaly jak o omezení přítomnosti plastového odpadu v prostředí, tak o jeho větší recyklaci. Obyvatelé České republiky by také ocenili lepší informace o tom, jaké plasty jsou recyklovatelné (93 %), zastavení výroby nerecyklovatelných (nebo složitě recyklovatelných) plastů a jejich nahrazení recyklovatelnými materiály (91 %). Výrazná většina podporuje zavedení opatření, která snižují používání jednorázových plastových věcí (84 %)⁹², zakázala ukládání plastů na skládkách (82 %) a používání plastových mikročástic v kosmetice a podobných produktech (65 %).⁹³ **Stojí za pozornost, že všechna tato opatření podporuje podle uvedeného průzkumu výrazná většina obyvatel České republiky, a to včetně řešení nejradikálnějších** (např. zákaz ukládání plastů na skládkách či zastavení výroby nerecyklovatelných plastů a jejich nahrazení).

91) V novějším šetření Special Eurobarometru (2017b) respondenti hodnotili významnost jednotlivých opatření snižujících množství plastového odpadu. Podle velké většiny je důležité, aby výrobky byly navrhovány způsobem, který usnadňuje recyklaci plastů (92 %), aby místní úřady poskytovaly větší množství a lepší kvalitu sběrných zařízení pro plastový odpad (89 %). Za významnou považují také snahu průmyslu a maloobchodníků omezovat plastové obaly (87 %) a vzdělávání lidí o redukci plastového odpadu (86 %). O něco méně významným opatřením je podle nich placení vyšší ceny za plastové věci na jedno použití (65 %).

92) Zde se lišíme od evropského průměru, který je o 8 procentních bodů vyšší.

93) Také v tomto případě se odlišujeme od evropského průměru, ten je o 13 procentních bodů vyšší.

Odpad v domácnostech

Většina Čechů tvrdí, že se ve svém osobním životě (například ve svých domácnostech či během nakupování) rozhoduje a chová tak, aby řešili problémy spojené s odpady – 44 % ve svém chování rozhodně zohledňuje odpady a 33 % je zohledňuje částečně (viz *Část II: Výzkum*, str. 185).

Jak ukázal Flash Eurobarometer (2014b), **92 % respondentů uvádí, že se snaží omezovat množství odpadu ve svých domácnostech** (průměr EU je stejný)⁹⁴. Volí přitom převážně způsoby, které jsou **finančně úsporné** – těmto aktivitám se Češi věnují více než většina ostatních obyvatel Evropy. Konkrétně 82 % všech respondentů⁹⁵ kupuje přesně takové množství věcí, jaké potřebuje (o 5 procentních bodů nad průměrem EU); **78 % pije vodu z kohoutku, čímž se vyhýbá zbytečnému odpadu (o 23 procentních bodů nad průměrem EU)**⁹⁶, 71 % daruje či prodává věci, aby se mohly znovu použít (o 9 procentních bodů nad evropským průměrem)⁹⁷, 64 % používá nabíjecí baterie (což je spolu s Německem nejvíce, průměr EU je o 8 procentních bodů nižší). **O trochu méně oblíbené jsou mezi Čechy náročnější způsoby omezování odpadu bez finanční úspory**, jako je domácí kompostování u 56 % respondentů (o 15 procentních bodů nad průměrem EU), opravování porouchaných spotřebičů u 52 % (nejméně z celé EU, průměr je o 20 procentních bodů více)⁹⁸, vyhýbání se nakupování výrobků s příliš velkým obalem u 44 % (o 14 procentních

94) Stojí za zmínku, že minimalizaci množství odpadu a větší podíl recyklování považuje 26 % Čechů za spotřebitelskou aktivitu s největším dopadem na řešení environmentálních problémů (Flash Eurobarometer, 2009a).

95) V tomto šetření se na konkrétní formy omezování odpadu ptali těch respondentů, kteří uvedli, že se nějak snaží omezovat odpad (v případě České republiky 92 %). Ve své výzkumné zprávě (Flash Eurobarometer, 2014b) pak uvádí procenta platná pro tento výsek respondentů. My uvádíme procenta vztažená k celému českému vzorku – tak, jako je to i jinde v této publikaci.

96) Flash Eurobarometer (2012b) potvrzuje, že se v České republice pije výrazně více voda z kohoutku: podle odpovědí respondentů ji pije 72 %, tedy o 23 procentních bodů více než je průměr Evropské unie. Pochopitelně méně Čechů pije balenou vodu (16 %, o 18 procentních bodů méně než průměr EU) či střídá oba druhy vody (12 %, o 3 procentní body méně než průměr EU). Oblíbenost kohoutkové vody dokládá i novější studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 183). Podle ní si 79 % Čechů v posledním roce vždy, velmi často či často vybíralo vodu z kohoutku namísto vody balené.

97) Podle novější studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 183) 60 % Čechů v posledním roce vždy, velmi často či často „opravovalo věci (místo aby si koupili nové), kupovalo nebo dostávalo věci z druhé ruky nebo poskytovalo nepotřebné věci dalším lidem“.

98) Tato zjištění dokreslují také výsledky jiného průzkumu Flash Eurobarometeru (2013b), podle něhož se v posledním roce 61 % Čechů rozhodlo neopravovat vadné výrobky z důvodu příliš vysoké ceny za opravu, což je nejvíce ze všech zemí EU (viz kapitola *Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky*).

bodů pod průměrem EU)⁹⁹ a zastavení odběru nevyžádané pošty u 44 % (o 7 procentních bodů pod průměrem EU).¹⁰⁰

Zvláštním druhem odpadu jsou potraviny. Jak zjistilo Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017ch), **76 % Čechů uvádí, že vyhodí maximálně 10 % potravin, které v domácnosti nesní.**¹⁰¹ Mezi těmi, kdo dle svého odhadu nevyhodí žádné potraviny, nalezneme více občanů nad 60 let. Naopak větší množství vyhozených potravin uvádí svobodní a lidé ve věku 15–29 let.¹⁰²

Podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) **patří třídění běžného a nebezpečného odpadu dlouhodobě mezi nejčastější proenvironmentální chování obyvatel České republiky** (viz kapitola *Environmentální chování*). Běžný odpad třídí vždy nebo často 87 % obyvatel a nebezpečný odpad třídí vždy nebo často 78 % Čechů. Podíl těch, kdo třídí oba druhy odpadu, se přitom od roku 2002 zvětšuje.¹⁰³ Oba druhy odpadu třídí častěji ženy, lidé s vyšším vzděláním a dobrou životní úrovní (Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2009, 2011a, 2014b, 2016d, 2017c). Ještě vyšší tendence Čechů třídít odpad se projevuje u konkrétnějšího hodnocení, jak často ho třídili za poslední rok. Takovou otázku obsahovala studie, jejíž výsledky důkladněji rozebíráme v *Části II: Výzkum* (str. 183). Podle ní celých 60 % respondentů třídilo v posledním roce odpad vždy a 31 % velmi často nebo často. Jen občas ho dle

99) Podle Special Eurobarometeru (2017b) však pouze 17 % českých respondentů uvedlo, že se v posledních šesti měsících vyhýbali nákupu produktů zabalených v mnoha obalech (což je o sedm procentních bodů pod evropským průměrem).

100) Omezení domácího plastového odpadu sledovalo šetření Special Eurobarometer (2017b). V něm 24 % Čechů uvedlo, že se během posledních šesti měsíců vyhýbalo plastovým věcm na jedno použití (jiných než plastových tašek) nebo si kupovalo plastové produkty na více použití (o 10 procentních bodů pod evropským průměrem). Celkem 26 % respondent také deklarovalo, že během posledních dvanácti měsíců zmenšilo svou spotřebu plastových tašek či sáčků (12 procentních bodů pod evropským průměrem) a dalších 32 % ji zmenšilo již předtím (10 procentních bodů pod evropským průměrem).

101) Konkrétně: 23 % respondentů odhadlo, že nevyhodí žádné potraviny, 53 % respondentů dle svého hodnocení vyhodí maximálně 10 % potravin, 15 % respondentů uvedlo, že vyhodí 10 až 25 % potravin a 3% respondentů vyhodí dle svého mínění „zhruba čtvrtinu a více, ale méně než polovinu“. Srovnání s Evropskou unií poskytuje starší Flash Eurobarometer (2014b), v němž 96 % Čechů uvádí, že vyhadují méně než 15 % nakoupeného jídla. Soudě podle těchto odpovědí, plýtvají obyvatelé České republiky potravinami o něco méně, než je evropský průměr.

102) Respondenti také uváděli důvody, které je vedou k tomu, aby nevyhazovali potraviny. Mezi nejdůležitější důvody zařadili úsporu peněz (velmi důležité či důležité pro 78 %), úsporu času (60 %), neekologičnost vyhazování potravin (56 %) a fakt, že „jsou lidé, kteří nemají co jíst“ (50 %). Když už respondenti tohoto výzkumu nějaké potraviny vyhodili, nejčastěji je k tomu vedlo zkažení potravin (vždy či často u 19 %), to, že se zbytky nedaly spotřebovat (například odkrojky chleba; 15 %), a prošlé datum spotřeby (13 %).

103) Od roku 2002 stoupl počet lidí třídících běžný odpad o 31 procentních bodů a třídících nebezpečný odpad o 21 procentních bodů.

Odpady

Kolik odpadků a smetí je v oblasti, kde žijete? ^b
(odpadky a smetí na ulicích, v okolní přírodě atd.)

Souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícími opatřeními týkajícími se plastového odpadu? ^d

93 %

více iniciativy od průmyslu (výrobci, recyklační zařízení a všichni zprostředkovatelé) k omezení výskytu plastového odpadu v životním prostředí a ke zvýšení recyklace plastového odpadu

93 %

poskytování lepší informací o tom, které plasty jsou recyklovatelné a které ne

92 %

více iniciativy ze strany státní správy k omezení výskytu plastového odpadu v životním prostředí a ke zvýšení recyklace plastového odpadu

91 %

zastavení výroby nerecyklovatelných (nebo obtížně recyklovatelných) plastů a jako alternativu používat recyklovatelné materiály

84 %

přijetí opatření k omezení používání plastových věcí na jedno použití (nákupní tašky, brčka, kuchyňské nádoby atd.)

82 %

zákaz likvidace plastového odpadu na skládkách

65 %

zákaz používání mikročastic plastů ve spotřební kosmetice a podobných výrobcích

Třídíte následující druhy odpadu, aspoň příležitostně? ^f ● ČR ● EU

papír, karton, nápojové kartony

92 %

90 %

plastové lahve nebo jiné plastové materiály

96 %

90 %

sklo

92 %

88 %

nebezpečný odpad z domácnosti (barvy, chemikálie, baterie atd.)

84 %

79 %

plechovky

78 %

56 %

elektrický a elektronický odpad

85 %

76 %

kuchyňský odpad

74 %

66 %

zahradní odpad

62 %

57 %

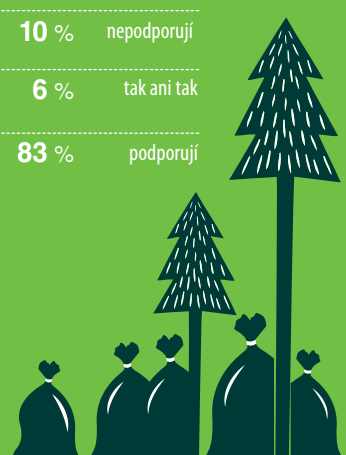
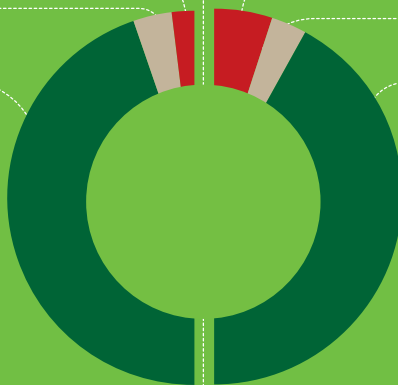

Představují nebo nepředstavují podle vašeho názoru odpady (velké množství, neefektivní nakládání s nimi) v rámci ČR závažný problém? ^a

ne 4 %
tak ani tak 6 %
ano 88 %

Podporujete nebo nepodporujete, aby český stát aktivně řešil odpady (velké množství, neefektivní nakládání s nimi)? ^c

10 % nepodporují
6 % tak ani tak
83 % podporují

Která z následujících opatření provádíte pro snížení množství odpadu, který vaše domácnost produkuje? ^e ● ČR ● EU

svého odhadu třídilo 6 % respondentů, výjimečně 1 % a nikdy netřídilo 2 %. Ve Special Eurobarometeru (2017b) uvedlo 67 % Čechů, že během posledních šesti měsíců třídili k recyklaci většinu svého odpadu (evropský průměr je jen o dva procentní body nižší).

Podle Flash Eurobarometeru (2014b) separují Češi nejčastěji plastové lahve a jiné plastové materiály (96 % lidí je třídí alespoň příležitostně), papír a sklo (92 %), elektrický a elektronický odpad (85 %) a nebezpečný odpad, jako jsou barvy či chemikálie (84 %). Méně lidí pak třídí kuchyňský odpad (66 %), zahradní odpad (62 %) a plechovky (56 %). **Ze srovnání situace v Česku s průměrem Evropské unie vyplývá, že většinu druhů odpadu u nás třídí nadprůměrný počet obyvatel.**¹⁰⁴ Naopak zřetelně pod evropským průměrem se Češi pohybují v separaci plechovek (o 22 procentních bodů) a kuchyňského odpadu (o 8 procentních bodů).

Co by Čechy přesvědčilo, aby třídili odpad ještě důkladněji? Z Flash Eurobarometeru (2014b) vyplývá, že nejvíce českých respondentů¹⁰⁵ (73 %) by ocenilo ujištění, že je odpad skutečně recyklován. Většina by uvítala finanční pobídky pro třídění odpadu jako například zálohy a nižší poplatky (67 %), případně větší počet blízkých zařízení pro recyklaci a kompostování (64 %).¹⁰⁶ Menší části veřejnosti by také pomohlo více informací o tom, kde a jak třídít (47 %), pohodlnější třídění v domácnostech (46 %) a vyšší poplatky za nesprávně roztríděný odpad (46 %). Většinu Čechů by tedy k důkladnějšímu třídění přesvědčilo ujištění o efektivitě této aktivity a její usnadnění formou finančních pobídek či lepší dostupnosti zařízení pro recyklaci a kompostování.

---

104) Největší rozdíl existuje v třídění elektrického a elektronického odpadu (o 9 procentních bodů nad evropským průměrem) a plastových lahví a jiného plastového odpadu (o 6 procentních bodů nad evropským průměrem).

105) Tato otázka byla pokládána těm, kdo uvedli, že aspoň příležitostně třídí nějaký druh odpadu (99 % českých respondentů). Podobně, jako jsme psali v poznámce 95, autoři této výzkumné zprávy (Flash Eurobarometer, 2014b) uvádějí procenta platná pro výsek respondentů, kteří třídí odpad. My uvádíme procenta vztahovaná k celému českému vzorku.

106) Tento výsledek koresponduje s výše uvedeným zjištěním Centra pro výzkum veřejného mínění (2011b), podle kterého je rozhodně či spíše nespokojených s dostupností kontejnerů 17 % respondentů a dalších 48 % je spíše spokojeno. Zlepšení by tedy mohlo potěšit v součtu 65 % dotazovaných, jak to (částečně jistě shodou okolností) ukazuje výsledek Flash Eurobarometeru (2014b).

Souhrn kapitoly

Občané České republiky považují hromadění odpadu za jeden ze závažných globálních (92 %) i českých (88 %) problémů – a co je důležitější: **jedná se o jeden z nemnoha environmentálních problémů, které zkouší svým vlastním chováním alespoň částečně řešit.** Naprostá většina respondentů uvádí, že omezuje odpady ve svých domácnostech (92 %), a to **především způsoby, kterými šetří také své finanční prostředky.** Češi výrazně více než většina obyvatel Evropské unie **pijí vodu z kohoutku** (78 %, o 23 procentních bodů více než průměr EU). Celkově patří obyvatelé České republiky v rámci Evropské unie k **nadprůměrně svědomitým třídícím většiny druhů odpadů**, výjimku tvoří pouze plechovky a kuchyňský odpad. Třídění odpadu je přitom jedním z nejrozšířenějších proenvironmentálních chování v České republice.

Výrazná většina české veřejnosti (83 %) si přeje, aby český stát řešil problémy s odpadem. Podporuje také opatření, která by snížila produkci plastových odpadů, včetně těch, jež by významně změnila dosavadní praxi ve výrobě a likvidaci plastů, například zastavení výroby nerecyklovatelných a složitě recyklovatelných plastů a jejich nahrazení recyklovatelnými materiály (91 %), zákaz ukládání plastů na skládkách (82 %) nebo zákaz používání plastových mikročástic v kosmetice a podobných produktech (65 %).

Zdroje použité v infografice

- a.) Část II: Výzkum (2018)
- b.) Flash Eurobarometer (2014b)
- c.) Část II: Výzkum
- d.) Flash Eurobarometer (2014b)
- e.) Flash Eurobarometer (2014b)
Poznámka: Otázka byla pokládána respondentům, kteří uvedli, že usilují o snížení množství domovního odpadu (92 % Čechů, evropský průměr 92 % a 1 %, které odpovědělo „nevím“). Zde jsme procenta u jednotlivých odpovědí přepočítali tak, aby odpovídala procentům z celého vzorku respondentů.
- f.) Flash Eurobarometer (2014b)
- g.) Flash Eurobarometer (2014b)
Poznámka: Otázka byla pokládána těm, kdo aspoň příležitostně třídí nějaký druh odpadu (99 % českých respondentů, evropský průměr 97 %). Zde jsme procenta u jednotlivých odpovědí přepočítali tak, aby odpovídala procentům z celého vzorku respondentů.

Znečištění vody

Přestože jsou Češi s kvalitou pitné vody a čistotou povrchových vod v místě svého bydliště převážně spokojeni, na celorepublikové a globální úrovni vnímají problémy se znečištěním vody se znepokojením. Ze všech obyvatel Evropské unie přitom povodně či záplavy a chemické znečištění považují za velkou hrozbu pro vodní prostředí nejvíce právě Češi. Podle většiny české veřejnosti nedělá průmysl dost pro to, aby efektivně využíval vodu. Všechna opatření na ochranu vody zmiňovaná v šetřeních čeští občané podporují výrazně více než většina obyvatel ostatních zemí Evropské unie a nadpoloviční většina by souhlasila se zohledněním dopadů spotřeby vody na životní prostředí v ceně vodného. Převážná část českých domácností používá různé postupy pro šetrné hospodaření s vodou.

Problémy se znečištěním vody

V průzkumech Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b) se nedostatek pitné vody a její znečišťování pravidelně umisťují na prvních třech příčkách pomyslného žebříčku globálních environmentálních problémů: **znečišťování pitné vody považuje za závažný problém 92 % Čechů** (53 % za velmi a 39 % za dosti závažný) a nedostatek pitné vody 90 % dotázaných (62 % za velmi a 28 % za dosti závažný). Tyto postoje jsou přitom od roku 2002 poměrně stabilní.

Naše studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 177) ukázala, že **znečištění vod (řek, jezer, nádrží a podzemních vod) v České republice považuje za závažný problém 85 % české veřejnosti**. Podle staršího průzkumu International Social Survey Programme (2012) **hodnotí znečištění řek, jezer a potoků v České republice za nebezpečné pro životní prostředí 90 % české veřejnosti** (za mimořádně nebezpečné je pokládá 21 %, za velmi nebezpečné 45 %, za trochu nebezpečné 24 % respondentů).

V místě bydliště pak podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017d) převažuje u českých občanů spokojenost s kvalitou a čistotou vody: **85 % obyvatel je spokojeno s kvalitou pitné vody** (nespokojeno je 14 %) a **60 % s čistotou povrchových vod** (nespokojeno je 36 %). Z dlouhodobého hlediska se zvyšuje počet obyvatel spokojených s kvalitou pitné vody (o 15 procentních bodů oproti roku 2005) i čistotou povrchových vod (o 9 procentních bodů oproti roku 2004).

Podle průzkumu Flash Eurobarometeru (2012b) **se pouze 24 % Čechů cítí být dobře informováno o problémech**, kterým čelí jezera, řeky a podzemní vody v České republice. Míra vnímané informovanosti české veřejnosti je tak značně pod průměrem Evropské unie (o 13 procentních bodů) a **Česká republika je v tomto ohledu čtvrtou nejméně informovanou zemí Evropské unie**. Češi se spíše přiklání k názoru, že **kvalita podzemních vod, jezer a řek se v České republice za posledních 10 let spíše zhoršila (41 %), než zlepšila (27 %)**.

Největší dopady na stav vody (kvalitu a množství) v České republice má podle veřejnosti užívání hnojiv a pesticidů v zemědělství (92 %). Za další významné faktory považují občané spotřebu vody a odpadní vody v domácnostech (84 %), lodní dopravu (přístavy, kanály, ropné a jiné skvrny, 79 %) a nadměrné používání vody v zemědělství (67 %). Češi si všímají také vlivu výroby energie (58 %)¹⁰⁷ a turismu (53 %). Oproti průměru v Evropské unii jsou jako méně škodlivé vnímány dopady nadměrného používání vody v zemědělství (rozdíl 10 procentních bodů), turismu (rozdíl 9 procentních bodů) a výroby energií (rozdíl 6 procentních bodů). Překvapením může být poměrně silné vnímání dopadů lodní dopravy, které dokonce předstihlo jiné relevantní oblasti, a to i navzdory tomu, že lodní doprava není v České republice příliš rozšířená.

Jak dále ukazuje Flash Eurobarometer (2012b), hrozby znečištění vodního prostředí vnímají Češi citlivěji než obyvatelé Evropské unie. **Za největší hrozbu pro vodní prostředí v České republice považují občané chemické znečištění (93 %) a povodně či záplavy (74 %)**. V případě chemického znečištění byl oproti roku 2009 zaznamenán výrazný nárůst o 25 procentních bodů. Obě **tyto hrozby vnímají Češi nejsilněji ze všech zemí Evropské unie** (u chemického znečištění je rozdíl oproti průměru EU 9 procentních bodů, u povodní dokonce 28 procentních bodů). Jako vážnou hrozbu pro vodní prostředí České republiky vnímá většina respondentů také nedostatek vody (64 %, o 19 procentních bodů více než průměr EU), změnu vodních ekosystémů (59 %, o 10 procentních bodů více než průměr EU), klimatickou změnu (55 %, stejně jako průměr EU) a růst vodních řas (54 %, o 13 procentních bodů více než průměr EU).¹⁰⁸

Za nejzávažnější problémy související s vodou považují podle Flash Eurobarometeru (2012b) obyvatelé v České republice povodně nebo záplavy (89 %, o 10 procentních bodů více než průměr EU). Intenzivně občané vnímají také problémy s kvalitou vody (67 %), zde došlo k výraznému nárůstu oproti roku 2009

107) Konkrétně se myslí výroba vodní energie (např. vodní elektrárny) a také vodní chlazení (např. chlazení průmyslových zařízení).

108) Přehrady, kanály a další pokládá za největší hrozbu pro vodní prostředí 34 % Čechů (o 4 procentní body více než průměr EU).

(o 18 procentních bodů). **Sucho nebo nadměrnou spotřebu vody považuje za vážný problém 66 % Čechů** (o 9 procentních bodů méně, než je průměr EU).¹⁰⁹ Samotný problém se suchem v České republice považuje podle nejnovějšího šetření za závažný 79 % obyvatel (podrobněji k problému sucha viz *Část II: Výzkum*).

Řešení problémů se znečištěním vody

Flash Eurobarometer (2012b) ukazuje, jak veřejnost hodnotí **různé aktéry z hlediska efektivního využívání vody. Celkově je v České republice v této oblasti negativně hodnocený pouze průmysl, který podle 65 % obyvatel nedělá dost pro to, aby efektivně využíval vodu** (výsledek shodný s průměrem EU). Za dostatečné nebo nadměrné považuje úspory vody v domácnostech 52 % Čechů, přičemž tento výsledek se spolu s Estonskem vymyká ostatním zemím Evropské unie, v nichž převažuje názor, že toho domácnosti nedělají dost (v ČR 44 %, průměr EU 61 %). Energetičtí producenti toho dělají příliš nebo akorát podle 49 % české veřejnosti (o 12 procentních bodů více než průměr EU) a nedělají toho dost podle 34 % české veřejnosti a 47 % obyvatel EU. Při hodnocení zemědělství se celkem 42 % Čechů vyjádřilo, že se v této oblasti dělá příliš nebo akorát (o 6 procentních bodů více než průměr EU; nedělá se toho dost podle 41 % české veřejnosti a 51 % obyvatel EU).

Podle výsledků novějšího šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 179) **česká veřejnost podporuje, aby stát aktivně řešil znečištění vod (84 %) a také plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji (80 %)**. Evropský průzkum Flash Eurobarometer (2012b) dokládá, že **většina Čechů hodnotí všechna nabízená opatření jako efektivní způsoby řešení problémů s vodou, navíc v mnohem větší míře než obyvatelé většiny ostatních zemí Evropské unie**. Za nejúčinnější způsoby řešení problémů s vodou považují Češi zavedení vyšších pokut pro provinilce (84 %, což je nejvíce ze zemí EU; průměr EU je o 24 procentních bodů nižší) a poskytování více informací o důsledcích používání vody na životní prostředí (80 %; průměr EU je o 13 procentních bodů nižší). Jako účinné hodnotí respondenti také další řešení, konkrétně zajištění lepšího prosazování stávajících právních předpisů týkajících se vody (72 %; průměr EU je o 17 procentních bodů nižší), zavedení politik spravedlivých cen (69 %; průměr EU je o 12 procentních bodů nižší), zvýšení daní z činností poškozujících vodu (68 %; průměr EU je o 21 procentních bodů nižší), zajištění vyšších finančních pobídek (např. daňové

109) Jedná se nicméně o několik let starý průzkum, který nemohl zachytit, zda problémy se suchem v posledních letech ovlivnily postoje české veřejnosti v této oblasti.

prázdniny, dotace) za efektivní používání vody (66 %; průměr EU je o 9 procentních bodů nižší) a zavedení přísnějších právních předpisů týkajících se vody (66 %; průměr EU je o 19 procentních bodů nižší). Podle stejného šetření si 65 % Čechů myslí, že by Evropská unie měla navrhnout další opatření pro řešení problémů s vodou v Evropě (průměr EU je o 8 procentních bodů vyšší).

Jedním z možných řešení problémů s vodou je opětovné používání užitkové vody.¹¹⁰ Většina české veřejnosti podle naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 231) nesouhlasí s tím, aby se k splachování na toaletách využívala pitná voda (70 %, souhlasí pouze 10 %). Výsledky průzkumu Flash Eurobarometeru (2012b) ukazují, že **88 % českých občanů podporuje možnost opětovného používání užitkové vody**,¹¹¹ avšak většina respondentů jen při splnění určitých podmínek: 47 % Čechů by s tímto řešením souhlasilo za podmínky, že nepřinese žádné dodatečné náklady pro spotřebitele, a 23 % za podmínky, že dodatečné náklady budou omezeny na jednorázovou investici. Za všech okolností podporuje opětovné používání užitkové vody 18 % obyvatel a jednoznačně proti se vyjádřilo pouze 10 % respondentů. Výrazná většina dotázaných podporuje jako vhodné opatření, které by řešilo problémy se suchem, využívání dešťové (93 %) nebo vyčištěné odpadní vody (88 %) na zavlažování zeleně, splachování a podobné aktivity (viz *Část II: Výzkum*, str. 228).

Další otázky šetření Flash Eurobarometeru (2012b) se zaměřily na vhodné nastavení ceny za vodu. Částka za objem spotřebované vody by se podle 37 % obyvatel měla účtovat za všech okolností a dalších 44 % dotázaných s tímto postupem souhlasí za podmínky, že se zavedou opatření pro vyrovnání případných negativních sociálních dopadů. **Podle 55 % Čechů by přitom cena měla odrážet dopad používání vody na životní prostředí, a měla by být tedy vyšší, pokud má používání vody větší dopad na životní prostředí.** Naše studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 231) zjišťovala, jestli by Češi byli ochotní platit vyšší cenu vodného a stočného, pokud by se zvýšila čistota vody, která je vypouštěna z čistíren odpadních vod zpátky do řek. Výsledky nejsou jednoznačné, 32 % respondentů by bylo ochotných platit více, zatímco 35 % nikoliv. Podobně to dopadlo také v případě, že by se zvýšila kvalita vody z vodovodního kohoutku. Ochotně by si připlatilo 31 % dotázaných, kdežto 38 % to odmítá.

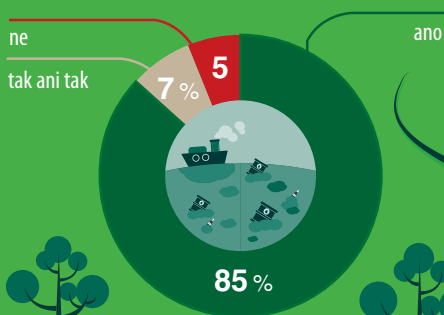
110) Používání užitkové vody bylo v úvodu představeno: „V některých místech se sbírá užitková (dešťová) voda anebo se znovu používá (odpadní voda) ke splachování toalet, při práci na zahradě a zavlažování.“

111) Otázka obsahovala podmínku, že bude zabezpečeno, aby nižší kvalita vody neovlivnila lidské zdraví.

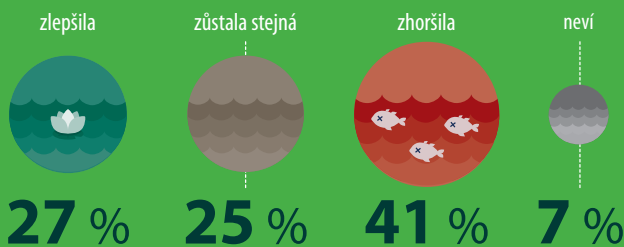

Znečištění vody

Představuje nebo nepředstavuje podle vašeho názoru znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod) v rámci České republiky závažný problém? ^a

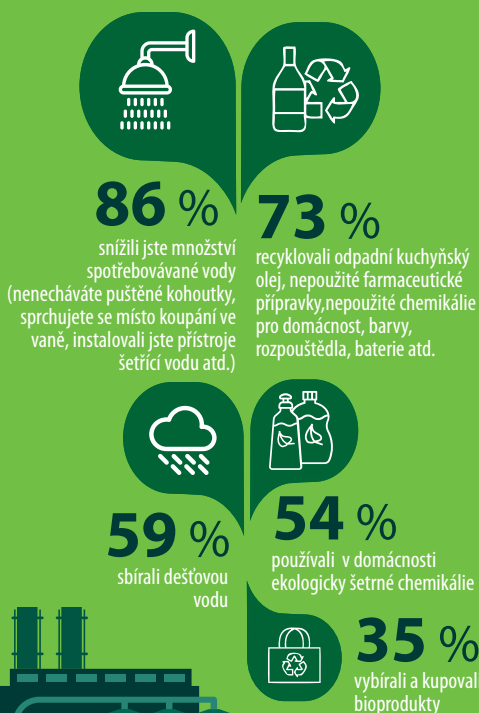
Myslíte si, že za posledních 10 let se kvalita podzemní vody, řek a jezer v České republice...? ^d

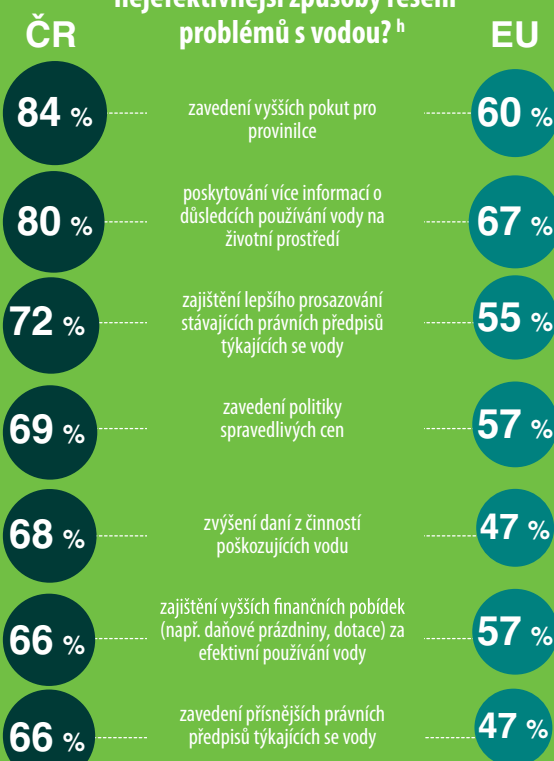
Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod)? ^f

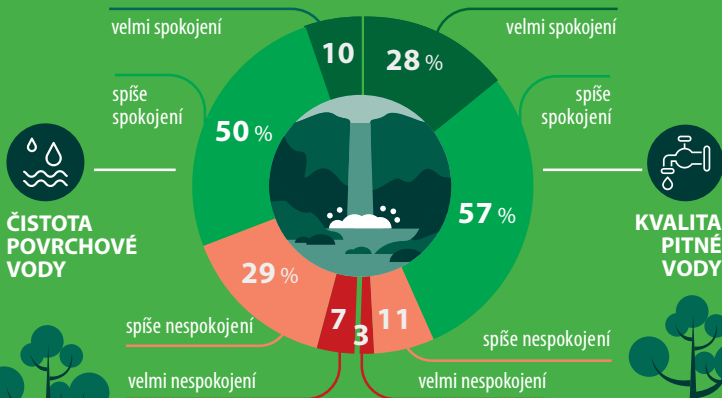
Dělali jste v posledních dvou letech cokoli z následujícího za účelem zmírnění problémů s vodou? ⁱ

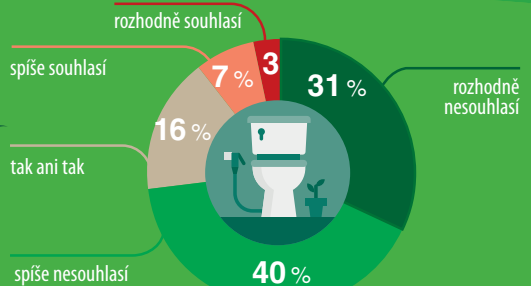
Co by podle vás byly nejefektivnější způsoby řešení problémů s vodou? ^h

Nakolik jste v místě vašeho bydliště spokojen či nespokojen s kvalitou/čistotou vody? ^{b, c}

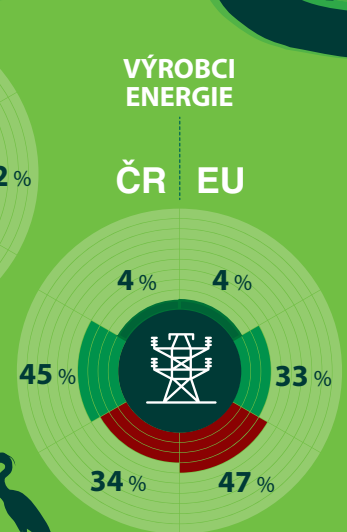
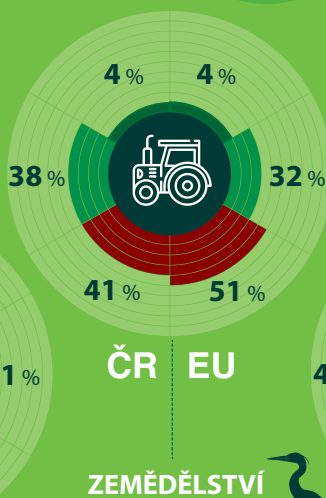
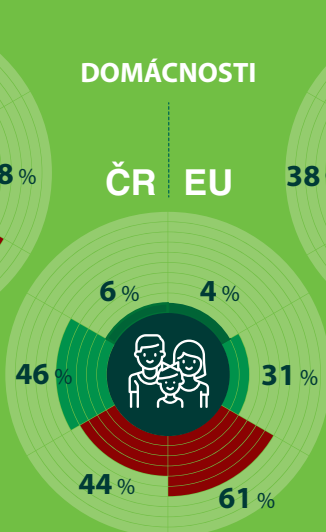
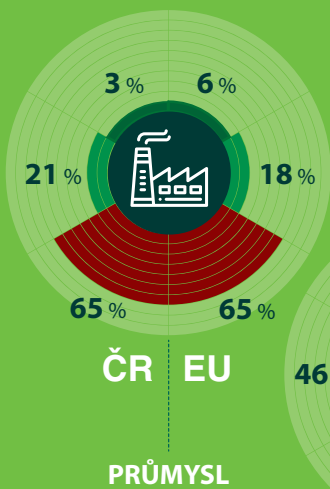

Souhlasíte či nesouhlasíte s tím, aby se pitná voda využívala ke splachování na toaletách? ^g

Kolik toho podle vás v současnosti dělá každá z následujících oblastí pro efektivní používání vody v České republice? ^e

● dělá příliš mnoho ● dělá tak akorát ● nedělá dost

Hospodaření s vodou v domácnostech

Podle výsledků našeho šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 185) **o sobě 59 % Čechů tvrdí, že se v osobním životě (například ve svých domácnostech či během nakupování) rozhoduje a chová tak, aby se vyhnuli znečišťování vod**, z toho 22 % tak dělá rozhodně a 37 % částečně.

Plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji vnímá jako závažný problém v České republice 87 % občanů a podle vlastních slov se v osobním životě (například ve svých domácnostech či během nakupování) rozhoduje a chová s ohledem na tento problém až 81 % obyvatel (44 % rozhodně a 37 % částečně). **Celkem 93 % Čechů uvádí, že za poslední rok alespoň občas podnikalo kroky ke snížení spotřeby vody** (např. sprchování místo koupání, vypínání vody při holení nebo čištění zubů, používání vybavení šetřícího vodu a jiné). Přitom 32 % respondentů činilo taková opatření podle svých slov vždy, 27 % velmi často, 21 % často a 12 % občas.

Jak zjistil Flash Eurobarometer (2012b), obyvatelé České republiky se podle svých slov snažili v průběhu dvou let před průzkumem zmírňovat problémy spojené s vodou a dosáhnout jejího efektivnějšího používání různými způsoby: nejčastěji snižovali množství využívané vody, např. nenechávali puštěné kohoutky, sprchovali se místo koupání ve vaně, instalovali přístroje šetřící vodu (86 %); recyklovali odpadní kuchyňský olej, nepoužitá farmaceutika, nevyužité chemikálie pro domácnost, barvy, rozpouštědla a baterie (73 %); vyhýbali se pesticidům a umělým hnojivům na svých zahrádkách (71 %)¹¹²; sbírali dešťovou vodu (59 %); v domácnosti využívali ekologicky šetrné chemikálie (54 %) a vybírali a kupovali si bioprodukty (35 %). Oproti průměru Evropské unie dotazovaní z České republiky častěji sbírali dešťovou vodu (o 21 procentních bodů více) a vyhýbali se pesticidům a umělým hnojivům na zahrádkách (o 9 procentních bodů více). Mnohem méně naopak vybírali a kupovali bioprodukty (o 15 procentních bodů méně).

112) Není zřejmé, nakolik lze tento výsledek považovat za spolehlivý: v Special Eurobarometeru (2015c) pouze 46 % respondentů uvádí, že se na svých balkonech a zahrádkách vyhýbají používání pesticidů a chemikálií (viz kapitola *Ochrana přírody a prostředí kolem nás*).

Souhrn kapitoly

České veřejnosti na vodě záleží: **na globální úrovni považují Češi znečišťování pitné vody (92 %) a její nedostatek (90 %) za závažný problém, na celorepublikové úrovni vnímají jako závažný problém znečištění vod (85 %) a hodnotí ho jako nebezpečný pro životní prostředí (90 %). Na místní úrovni naopak převažuje spokojenost s kvalitou pitné vody (85 %) a s čistotou povrchových vod (60 %), tato spokojenost navíc dlouhodobě roste.**

Ve srovnání s obyvateli ostatních zemí Evropské unie jsou Češi v této oblasti na několika předních příčkách: **nejvíce ze všech považují chemické znečištění (93 %, narůst o 25 procentních bodů za posledních 8 let) a povodně (74 %) za hrozbu pro vodní prostředí**, výrazně více než občané ostatních zemí Evropské unie podporují dotazovaná opatření na ochranu vody. Česká veřejnost jasně podporuje, aby stát řešil problémy se znečištěním vod (84 %) a s plýtváním energií, vodou či jinými přírodními zdroji (80 %).

Česká republika je jednou z pouhých dvou zemí v Evropské unii, kde převládá spokojenost respondentů s efektivitou spotřeby vody v domácnostech (jediným nepříznivě hodnoceným sektorem v této oblasti je pro Čechy průmysl, který nedělá dost podle 65 % dotazovaných). Úsporám vody se v posledním roce věnovala výrazná většina české veřejnosti (93 %), většina občanů používá více či méně často různé postupy šetrného hospodaření s vodou. **Podle většiny z nich by přitom v ceně vodného měl být zohledněn dopad spotřeby vody na životní prostředí, a měl by tedy být spojen s vyšší cenou (55 %). Většina Čechů (70 %) také odmítá, aby se k splachování na toaletách využívala pitná voda (souhlasí s tím pouze 10 %).**

Zdroje použité v infografice

- a.) Část II: Výzkum (2018)
- b.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d)
- c.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d)
- d.) Flash Eurobarometer (2012b)
- e.) Flash Eurobarometer (2012b)
- f.) Část II: Výzkum (2018)
- g.) Část II: Výzkum (2018)
- h.) Flash Eurobarometer (2012b)
- i.) Flash Eurobarometer (2012b)

Znečištění ovzduší

Zatímco většina obyvatel České republiky je s kvalitou ovzduší v místě svého bydliště převážně spokojena, znečištění ovzduší na celorepublikové úrovni považuje česká veřejnost za největší problém životního prostředí. Většina Čechů označuje za hlavní zdroje znečištění průmysl a automobilovou dopravu a domnívá se, že orgány veřejné správy a domácnosti nedělají pro kvalitu ovzduší dost. Výrazná většina dotazovaných souhlasí s principem „znečišťovatel platí“. V oblasti individuálního chování v ochraně ovzduší se Češi nevyomykají ostatním obyvatelům Evropské unie.

Vnímání problémů s ovzduším

Znečištění ovzduší v České republice považuje podle výsledků naší studie (viz Část II: Výzkum, str. 177) za závažný problém 88 % české veřejnosti. Ve starším šetření International Social Survey Programme (2012), ve kterém každý respondent vybíral nejdůležitější environmentální problém pro Českou republiku, uvedlo 31 % dotazovaných právě znečištění ovzduší. To se tak umístilo s velkým náskokem na prvním místě (druhé v pořadí – nakládání s komunálními odpady – označilo pouze 15 %).¹¹³ Průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (2017d) přitom ukázal, že **v místě svého bydliště hodnotí čistotu ovzduší příznivě 67 % Čechů.**

Podle Special Eurobarometeru (2017b) je **v České republice ze všech zemí Evropské unie druhý největší podíl občanů, kteří si myslí, že se kvalita ovzduší v jejich zemi za posledních 10 let zlepšila – konkrétně 31 %** (o 18 procentních bodů více, než je průměr EU), zhoršení uvádí 23 % (o 24 procentních bodů méně než průměr EU) a podle 44 % zůstala stejná (o 11 procentních bodů více, než je průměr EU). Starší průzkum Flash Eurobarometeru (2013a) ukázal, že nadprůměrně vysoká je také deklarovaná informovanost Čechů o problematice kvality ovzduší v České republice: 53 % českých občanů se cítí být dobře informováno (o 13 procentních bodů více, než je průměr EU).

---

113) Za environmentální problém s největším dopadem na samotné obyvatele a jejich rodiny označilo nejvíce respondentů opět znečištění ovzduší (27 %) a nakládání s komunálními odpady (13 %).

Za zdroje znečištění ovzduší považují Češi podle Flash Eurobarometeru (2013a) především **emise z osobních a nákladních automobilů (94 %), emise z průmyslové produkce a z elektráren na fosilní paliva (90 %), spotřebu energie v obytných budovách (84 %), emise z mezinárodní dopravy (75 %) a také emise ze zemědělství (73 %)**. V Evropské unii je v průměru nepříznivěji vnímán dopad emisí z mezinárodní dopravy (o 11 procentních bodů) a zemědělství (o 7 procentních bodů), naopak jako méně závažné se obyvatelům Evropské unie jeví emise z využívání energie v obydlích (o 6 procentních bodů).

Negativní vnímání automobilové dopravy a průmyslu jako zdrojů znečištění potvrzuje International Social Survey Programme (2012): **znečištění ovzduší způsobené průmyslem považuje za nebezpečné pro životní prostředí 95 % české veřejnosti** (z toho za mimořádně nebezpečné 27 %, za velmi nebezpečné 49 %, za trochu nebezpečné 19 %) a znečištění ovzduší způsobené automobily je nebezpečné podle 87 % (z toho mimořádně nebezpečné je podle 13 %, velmi nebezpečné podle 41 % a trochu nebezpečné podle 34 %).

V souvislosti se znečištěním ovzduší se často mluví o řadě zdravotních a environmentálních dopadů. Podle Flash Eurobarometeru (2013a) považují Češi za nejzávažnější **astmata a alergie (88 %), kardiovaskulární choroby (86 %) a nemoci dýchacího ústrojí (80 %)**. O něco méně obyvatel hodnotí jako závažné dopady na krajinu a přírodu, jako jsou eutrofizace¹¹⁴ (72 %) či acidifikace¹¹⁵ (62 %). České veřejné mínění se v této otázce podobá průměru obyvatel Evropské unie.

Opatření proti znečištění ovzduší

Výsledky Special Eurobarometeru (2017b) ukazují, jak rozdílné jsou mezi českou veřejností názory na otázku, na jaké úrovni by se měly řešit problémy znečištěného ovzduší. Nejvíce obyvatel preferuje státní úroveň (41 %), jen o něco menší podíl se jich však přiklání k úrovni Evropské unie (39 %), regionální nebo lokální úroveň pak preferuje nejmenší část veřejnosti (18 %)¹¹⁶. Obyvatelé zemí Evropské unie naproti tomu v průměru výrazně více podporují řešení na evropské úrovni (o 9 procentních bodů) a méně pak na státní (o 8 procentních bodů) a lokální úrovni (o 4 procentní body).

114) Eutrofizace byla v průzkumu vysvětlena jako zvyšování obsahu organických látek v ekosystému, jako je například nadměrná produkce řas v řekách nebo jezerech způsobující úhyn ryb.

115) Acidifikace byla v průzkumu označena jako kyselý déšť postihující lesy.

116) Respondenti mohli v dotazníku vybrat pouze jednu možnost. Starší průzkum Flash Eurobarometeru (2013a) přinesl značně odlišné výsledky. Nejvíce obyvatel tehdy preferovalo úroveň Evropské unie (36 %), avšak jen o trochu méně lokální (33 %) nebo státní úroveň (27 %).

Od státní i evropské úrovně přitom většina české veřejnosti očekává aktivní řešení problémů s kvalitou ovzduší. Dokládají to výsledky naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 179), podle kterých **celkem 84 % obyvatel podporuje, aby český stát aktivně řešil znečištění ovzduší**,¹¹⁷ a šetření Flash Eurobarometeru (2013a), podle kterého si **celých 66 % Čechů myslí, že Evropská unie by měla navrhnout další opatření pro řešení problémů s kvalitou ovzduší v Evropě** – to je však nejméně ze všech zemích Evropské unie (průměr 79 %)¹¹⁸.

Stejný průzkum Flash Eurobarometeru (2013a) zjišťoval, jak česká veřejnost hodnotí různé aktéry z hlediska jejich podpory kvality ovzduší. **Podle 61 % českých respondentů toho nedělají orgány veřejné správy pro podporu kvality ovzduší dost** (akorát nebo příliš mnoho toho dělají podle 32 %) **a podle 49 % to platí také pro domácnosti** (akorát nebo příliš toho dělají podle 47 %). Příznivě naopak hodnotí 65 % respondentů činnost výrobců aut (nedělají dost podle 30 %), 61 % činnost zemědělců (nedělají dost podle 27 %, což je nejméně ze všech zemí EU) a 50 % dotázaných hodnotí příznivě činnost producentů energie (nedělají dost podle 43 %). Ve srovnání s obyvateli Evropské unie Češi lépe hodnotí činnost všech uvedených subjektů, tedy výrobců aut (o 23 procentních bodů, druhé nejlepší hodnocení v EU), zemědělců (o 21 procentních bodů, opět druhé nejlepší hodnocení v rámci EU), producentů energie (o 21 procentních bodů více), domácností (o 17 procentních bodů více) a orgánů veřejné správy (o 8 procentních bodů více).

Pokud mají Češi vybrat z nabízených opatření pro zvýšení kvality ovzduší tři řešení (Special Eurobarometer, 2017b), považují za nejúčinnější přísnější regulace znečištění u průmyslových činností a výroby energie (46 %). Další část veřejnosti hodnotí jako nejúčinnější větší finanční pobídky pro výrobky s menšími emisemi (28 %), zavedení přísnějších právních předpisů pro kvalitu ovzduší (28 %), větší zdanění činností znečišťujících ovzduší (27 %), lepší informování veřejnosti o zdravotních a environmentálních důsledcích znečištěného ovzduší (26 %), zajištění lepšího prosazování stávajících právních předpisů pro kvalitu ovzduší (24 %), přísnější regulace emisí u nových vozidel (22 %) a zavedení nebo ponechání dopravních omezení ve znečištěných městech (21 %).

S principem „znečišťovatel platí“¹¹⁹ souhlasí podle šetření Flash Eurobarometeru (2013a) ve všech případech 37 % Čechů – a dalších 55 % s ním sou-

117) Z toho 44 % rozhodně podporuje, 26 % podporuje a 13 % spíše podporuje.

118) Nejčastěji z celé Evropské unie naopak zastávají Češi názor, že to není kompetence Evropské unie (21 %, průměr EU je o 11 procentních bodů nižší).

119) Dotazník (Flash Eurobarometer, 2013) vysvětluje tento princip respondentům následovně: „Zásada ‚znečišťovatel platí‘ je spjata s politikou pro životní prostředí, v souladu s níž se požaduje, aby náklady na znečištění nesl ten, kdo je způsobuje.“

hlasí za podmínky, že budou k dispozici opatření ke kompenzaci případných negativních dopadů na průmysl a zaměstnanost. Proti uplatnění tohoto principu se vyslovilo pouze 6 % českých respondentů, což je po Maltě druhý nejmenší podíl v zemích Evropské unie.

Domácnosti a ochrana ovzduší

Výsledky šetření, které důkladněji rozebíráme v *Části II: Výzkum* (str. 185), ukazují, že **60 % Čechů o sobě tvrdí, že se v osobním životě (například ve svých domácnostech či během cestování a nakupování) rozhoduje a chová tak, aby nepřispívali ke znečištění ovzduší**, z toho 21 % tak dělá rozhodně a 39 % částečně.

Pokud se jedná o konkrétní chování, podle průzkumu Special Eurobarometeru (2017b) omezovala česká veřejnost během posledních dvou let před výzkumem své emise především častým využíváním hromadné dopravy, kola nebo chůze místo automobilu (35 %) a výměnou staršího energeticky náročného zařízení za novější s lepší energetickou účinností (35 %) – tedy v obou případech jde o chování, které kromě snížení emisí přináší také úsporu pro rodinný rozpočet. Méně se Češi věnovali jiným opatřením: změnili topný systém ve své domácnosti na systém s menšími emisemi (13 %), koupili si pro využití otevřeného ohně nebo pro grilování výrobky s menšími emisemi (např. brikety místo uhlí) (12 %), pořídili si automobil s nízkými emisemi (např. hybridní automobil) (3 %) nebo elektrický dopravní prostředek (2 %). Chování české veřejnosti se v této oblasti blíží průměru Evropské unie.

Znečištění ovzduší

Představuje nebo nepředstavuje podle vašeho názoru znečištění ovzduší v rámci ČR závažný problém? ^a

Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil znečištění ovzduší? ^d

Existují různé způsoby, jak omezit škodlivé emise do ovzduší. Podnikáte ke zmírnění těchto problémů v posledních dvou letech některé z následujících opatření? ^g

35 %

místo jízdy autem jste často využili (a) hromadnou dopravu nebo jízdní kolo nebo jste šla/šel pěšky

35 %

vyměnil(a) jste starší energeticky náročné zařízení (např. kotel na ohřev vody, trouba, myčka atd.) za novější zařízení s lepší energetickou účinností (např. výrobky s označením energetické účinnosti A+++)

13 %

změnil(a) jste vytápění domácnosti ze systému s většími emisemi (např. uhlí, ropa nebo dřevo) na systém s menšími emisemi (např. zemní plyn, pelety, elektřina, solární energie atd.)

12 %

koupil(a) jste si pro využití otevřeného ohně nebo pro grilování výrobky s menšími emisemi (např. brikety místo uhlí)

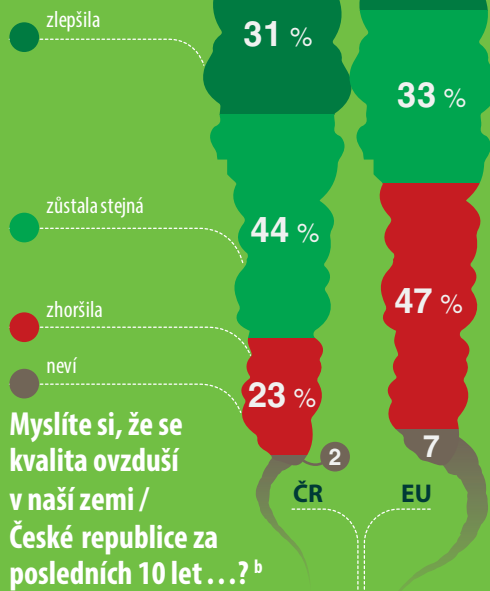
3 %

koupil(a) jste si automobil s nízkými emisemi (např. hybridní automobil)

2 %

koupil(a) jste si elektrické vozidlo (automobil, motocykl, jízdní kolo)

Zásada „znečišťovatel platí“ je spjata s politikou pro životní prostředí, v souladu s níž se požaduje, aby náklady na znečištění nesl ten, kdo je způsobuje. Souhlasíte se zásadou „znečišťovatel platí“? ^f

37 % ano, za všech okolností

48 % ano, ale musí ji doprovázet opatření*

11 % ne

37 % ano, za všech okolností

55 % ano, ale musí ji doprovázet opatření*

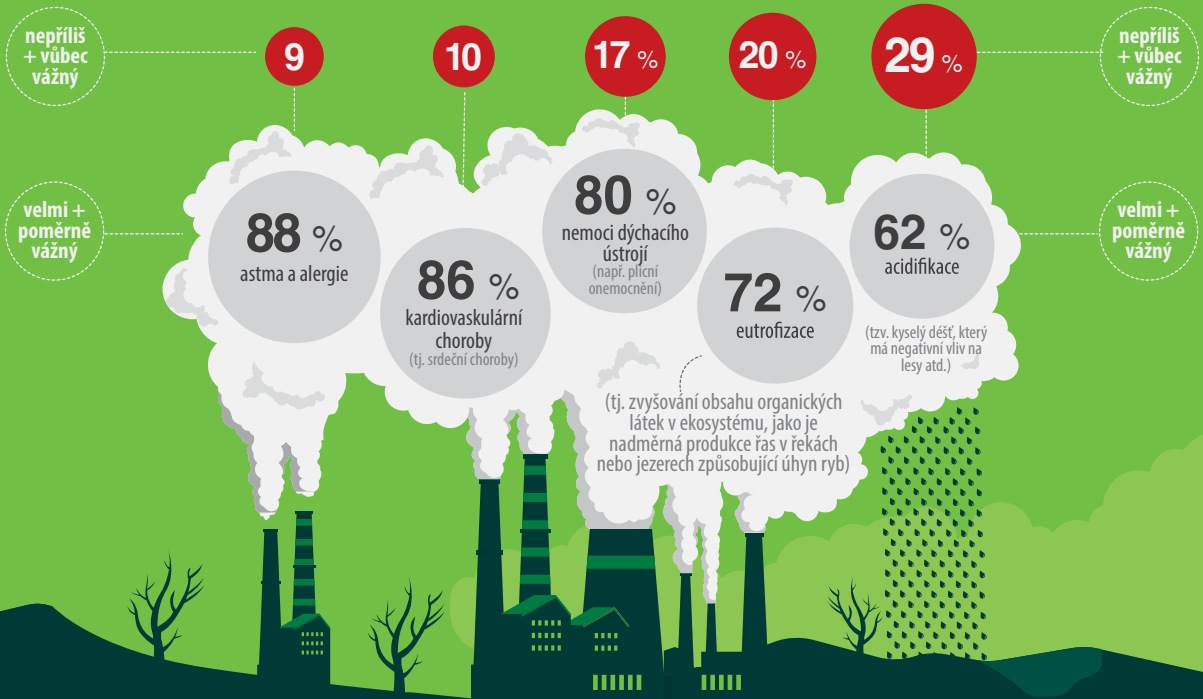
*opatření ke kompenzaci případných negativních účinků na průmysl a zaměstnanost

6 % ne

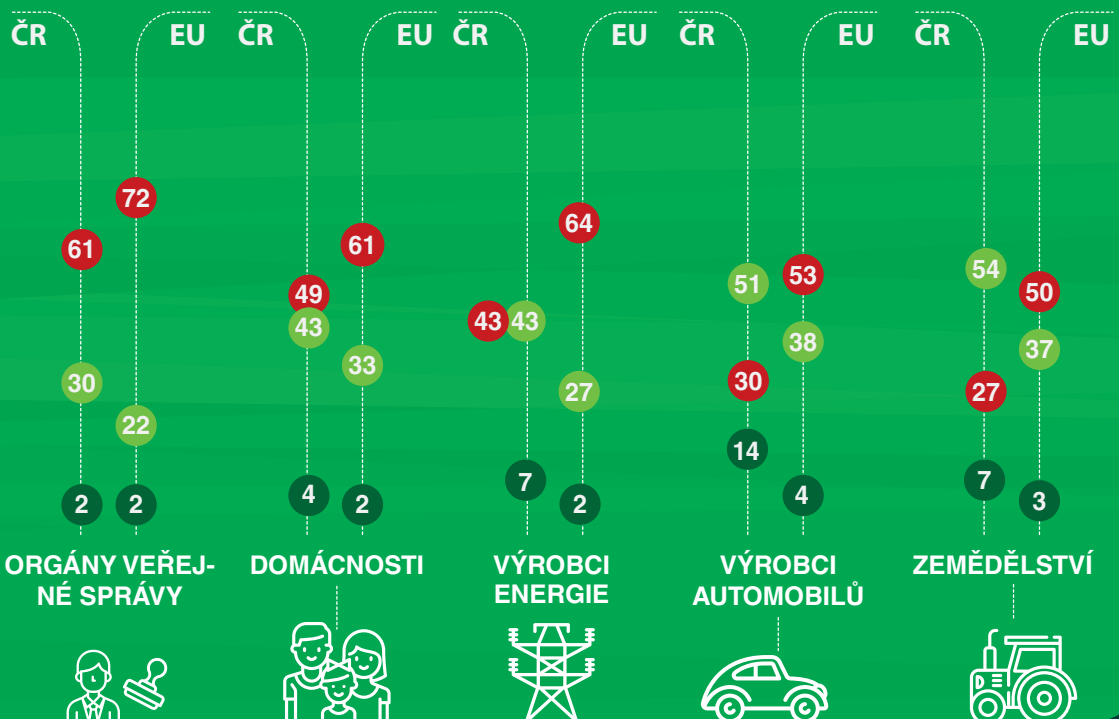

Jak závažné jsou podle vás v České republice následující problémy? ^c

Kolik toho podle vás dělají následující subjekty pro podporu dobré kvality ovzduší? (v %) ^e

● nedělají dost ● dělají tak akorát ● dělají příliš mnoho

Souhrn kapitoly

Znečištění ovzduší považuje na celorepublikové úrovni za závažný problém 88 % Čechů, v místě svého bydliště pak hodnotí čistotu ovzduší příznivě 67 % českých občanů. Řadu zdravotních problémů spojených se znečištěním ovzduší považují obyvatelé České republiky za závažné, ať už se jedná o astmata a alergie (88 %), kardiovaskulární onemocnění (86 %) či respirační onemocnění (80 %).

Veřejnost se shoduje, že **hlavními zdroji znečištění ovzduší jsou emise z automobilové dopravy (zdroj znečištění podle 94 % veřejnosti) a z průmyslové produkce a elektráren na fosilní paliva (90 %). Výrazná většina Čechů (84 %) podporuje, aby český stát řešil problém se znečištěným ovzduším.** Z hlediska ochrany kvality ovzduší považují občané České republiky za dostatečnou činnost výrobců aut (65 %), zemědělců (61 %) a producentů energie (50 %). Nedostatečná je však podle nich činnost orgánů veřejné správy (61 %) a domácností (49 %).

Ve svém osobním životě se většina veřejnosti (60 %) rozhoduje a chová tak, aby nepřispívali ke znečištění ovzduší. Nejvíce Čechů omezuje své emise upřednostňováním šetrnějších způsobů dopravy, než je osobní automobilová (35 %), a výměnou elektrického zařízení za novější s vyšší energetickou efektivitou (35 %).

Zdroje použité v infografice

- a.) Část II: Výzkum (2018)
- b.) Special Eurobarometer (2017b)
- c.) Flash Eurobarometer (2013a)
- d.) Část II: Výzkum (2018)
- e.) Flash Eurobarometer (2013a)
- f.) Flash Eurobarometer (2013a)
- g.) Special Eurobarometer (2017b)

Změna klimatu

Většina Čechů si uvědomuje probíhající změnu klimatu a její antropogenní původ. Veřejnost si přitom klimatickou změnu spojuje s celou řadou hrozeb, například s povodněmi, suchem, vlnami veder a vymíráním druhů, ale také s přílivem uprchlíků, nárůstem terorismu a nárůstem nemocí. Řešení změny klimatu očekává především od komerčního sektoru a politických představitelů. Obyvatelé České republiky podporují různá opatření na omezení emisí skleníkových plynů a v oblasti adaptačních politik zajišťování zásob pitné vody do budoucna či zadržování vody v krajině. Smysluplnost klimaticky odpovědného chování v domácnostech vnímá většina Čechů skepticky.

Přesvědčení o změně klimatu

Podle výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada, Svobodová, Lechnerová, Špaček, Skalík, & Čada, 2015a) se **52 % české veřejnosti domnívá, že v současné době probíhá změna klimatu**¹²⁰, 29 % s tím nesouhlasí a 19 % neví.¹²¹ **Většina obyvatel České republiky je také přesvědčena, že ke změně klimatu přispívá lidská činnost:** nejvíce občanů si myslí, že klimatická změna je způsobena zcela či převážně lidskými aktivitami (36 %), méně pak, že je zčásti důsledkem přírodních procesů a zčásti lidské činnosti (29 %). Pouze velmi malý

---

120) Odlišnou otázku pokládalo European Social Survey (2016): „Možná jste už slyšel(a) myšlenku, že klima na Zemi se mění v důsledku nárůstu teplot v posledních 100 letech. Jaký na to máte vy osobně názor? Myslíte si, že se klima na Zemi mění?“ Na takovou otázku odpovědělo 38 % Čechů, že se světové klima určitě mění, podle 46 % se pravděpodobně mění a podle pouhých 11 % se určitě či spíše nemění. Lze předpokládat, že takto položená otázka v respondentech nevyvolala asociace, které si spojují s pojmy „změna klimatu“ nebo „globální oteplování“, a proto jich více odpovědělo ve prospěch měnicího se klimatu. Výsledky mohla ovlivnit také forma odpovědí: respondenti měli ve výzkumu European Social Survey (2016) na výběr z „určitě“ a „pravděpodobně“, zatímco ve výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* odpovídali respondenti pouze ano, ne či nevim.

121) Stojí za pozornost, že podle stejného výzkumu jsou si svým názorem méně jistí ti, kdo o probíhající změně klimatu nejsou přesvědčeni: zatímco mezi nimi najdeme 22 % respondentů, kteří si svým názorem nejsou jistí, mezi lidmi přesvědčenými o probíhající změně klimatu je jich jen 5 %.

počet občanů ji převážně či zcela připisuje přírodním procesům (5 %) a už zmíněná část veřejnosti existenci změny klimatu odmítá (29 %).¹²²

„Globální oteplování“¹²³ považuje podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b) v celosvětovém měřítku za velmi či dosti závažný problém 74 % respondentů. Novější Special Eurobarometer (2017a) zjistil, že změnu klimatu vnímá jako velmi či spíše závažný problém dokonce 88 % českých občanů (o 4 procentní body méně, než je průměr EU): 58 % ji považuje za velmi závažný a 30 % za spíše závažný problém.¹²⁴ Většina české veřejnosti – 67 % – považuje změnu klimatu nebo globální oteplování¹²⁵ za závažný problém také v rámci České republiky, jak dokládají výsledky, které důkladněji rozebíráme v *Části II: Výzkum* (str. 177). **Změnu klimatu tedy považuje za závažnou většina české veřejnosti**, míra vnímané závažnosti se však liší výzkum od výzkumu v závislosti na pokládaných otázkách.

Dlouhodobé průzkumy Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b) ukazují, jak se vnímání tohoto problému v průběhu let měnilo. Jako nejzávažnější bylo „globální oteplování“ hodnoceno v letech 2006 a 2007, kdy ho za velmi či dosti závažný problém považovalo 84 % respondentů. V dalších letech vnímaná závažnost klesala až na 61 % v roce 2013, od té doby se opět zvyšuje. Naopak podle Special Eurobarometerů (2009d, 2011e, 2014d, 2015b, 2017a) se vnímání závažnosti změny klimatu příliš neměnilo – součet odpovědí, že se jedná o velmi a spíše závažný problém, kolísal

122) Tyto závěry dokládá také průzkum European Social Survey (2016), podle kterého považuje 35 % Čechů změnu klimatu za výhradně či zejména způsobenou lidskou činností a 10 % za výhradně či zejména způsobenou přírodními procesy. Výsledky těchto dvou výzkumů se však liší v tom, že v European Social Survey (2016) uvedlo celých 47 % Čechů, že změnu klimatu způsobují v podobné míře přírodní procesy a lidská činnost (oproti 29 % z výzkumu Krajhanzla, Chabady et al., 2015), a podle pouhých 2 % respondentů změna klimatu neprobíhá (oproti 29 % z výzkumu Krajhanzla, Chabady et al., 2015). Tento rozdíl bude zřejmě způsoben odlišnou formulací otázky na probíhající změnu klimatu a předloženými odpověďmi: respondenti z šetření European Social Survey (2016) nedostali možnost odpovědi, že ke změně klimatu nedochází – zmíněná 2 % tuto možnost sama spontánně zvolila.

123) Centrum pro výzkum veřejného mínění v citovaných průzkumech používá termín „globální oteplování“. V této publikaci upřednostňujeme přesnější termíny „změna klimatu“ nebo „klimatická změna“, v referencích o průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění však zachováváme původní formulaci.

124) Rozdíl mezi výsledky těchto dvou šetření může být způsobený použitím odlišných pojmů „globální oteplování“ (v případě CVVM) a „změny klimatu“ (v případě Eurobarometru), případně i odlišnou škálou odpovědí: zatímco Centrum pro výzkum veřejného mínění nabízí pro odpověď slovní škálu „velmi závažný“, „dosti závažný“, „málo závažný“, „vůbec to není problém“ a „nevím“, Eurobarometer používá desetibodovou stupnici, kde odpovědi 7–10 kóduje jako „velmi závažný problém“, 5–6 jako „spíše závažný problém“ a 1–4 jako „není to závažný problém“. Dalším rozdílem mezi těmito otázkami je, že v případě šetření Centra pro výzkum veřejného mínění hodnotili respondenti závažnost „globálního oteplování“ v kontextu jiných environmentálních problémů, zato průzkum Eurobarometru byl zaměřený pouze na změnu klimatu.

125) Tento výzkum použil ve formulaci „změna klimatu (globální oteplování“.

mezi lety 2009 a 2017 nanejvýš v rámci 7 procentních bodů, evropský průměr nanejvýš v rámci 5 procentních bodů. Dynamičtěji se vyvíjelo hodnocení změny klimatu jako velmi závažné versus spíše závažné (viz infografika na str. 122).

Za pozornost stojí také emoce spojené s klimatickou změnou: 48 % Čechů uvádí, že informace o změně klimatu v nich vyvolávají obavy,¹²⁶ u 39 % bezmoc, u 33 % smutek, u 30 % úzkost a u 17 % pocity viny (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a).

Většina lidí si uvědomuje rizika spojená se změnou klimatu, avšak nejméně se obávají dopadu klimatické změny na jejich vlastní život a okolí. Jak ukazuje zmiňovaný výzkum *Česká veřejnost a změna klimatu 2015*, podle českých občanů poškodí změna klimatu nejvíce to, co je jim nejvzdálenější – budoucí generace (podle 60 % respondentů budou poškozené hodně nebo středně), svět jako celek (60 %), přírodu bez lidí (60 %) a lidi na celém světě (57 %). Dopadů změny klimatu na své okolí se obávají významně méně: dopadů na Českou republiku (48 %), na svou lokalitu (37 %) či na ně osobně (32 %).

Tento trend – kdy jsou lidé přesvědčeni, že je osobně poškodí změna klimatu nejméně – se projevuje také ve vnímání současných dopadů změny klimatu. **Celkem 40 % českých občanů si již všimlo nějakých projevů změny klimatu** (19 % si není jistých, 12 % si žádných nevšimá a 29 % v tomto výzkumu je přesvědčeno, že jsou přesvědčeni, že změna klimatu neprobíhá), **pouze 22 % však vyjádřilo názor, že konkrétně obyvatelé České republiky jsou poškozováni již nyní.**¹²⁷

Podle European Social Survey (2016) nemalá část české veřejnosti (47 %) hodnotí dopady změny klimatu na lidi po celém světě jako špatné.¹²⁸ Co se týká konkrétních negativních důsledků, výzkum Krajhanzla, Chabady et al. (2015) ukazuje, že **většina české veřejnosti očekává dopady v mnoha různých oblastech. Za nejpravděpodobnější považují Češi přírodní následky klimatických změn:** nárůst povodní (podle 40 % respondentů se to již děje, podle 28 % je to velmi či docela pravděpodobné),¹²⁹

126) Také podle European Social Survey (2016) se zhruba polovina české veřejnosti obává změny klimatu: 22 % se jí velmi či spíše obává, 31 % se poněkud obává, 30 % se jí spíše neobává a 10 % neuvádí žádné obavy.

127) Podle 6 % začne změna klimatu poškozovat obyvatele České republiky za 10 let, podle 9 % za 25 let, podle 10 % za 50 let, podle 8 % za 100 let. Dalších 14 % neví, kdy tyto negativní důsledky pro Českou republiku očekávat.

128) Respondenti ve výzkumu European Social Survey (2016) hodnotili, nakolik budou dopady změny klimatu dobré či špatné na jedenáctibodové škále. Zmíněných 47 %, podle nichž budou dopady špatné, uvedlo čtyři hodnoty od pólu „naprosto špatné“. Tři prostřední, „neutrálnější“ hodnoty označilo 36 % Čechů. Zbýlých 6 % respondentů hodnotí dopady jako dobré (označili čtyři hodnoty od pólu „naprosto dobré“).

129) U všech těchto položek opět platí, že 29 % respondentů tvoří ti, kdo jsou přesvědčeni, že změna klimatu neprobíhá.

vymírání přírodních druhů (35 % a 29 %), sucho a vlny veder (34 % a 33 %), více srážek v některých oblastech (31 % a 34 %), či naopak méně srážek (29 % a 35 %), silnější bouřky (29 % a 36 %), stoupání hladin moří (28 % a 37 %) a nedostatek pitné vody (24 % a 41 %). **Méně pravděpodobné jsou podle českých občanů společenské dopady** – od přílivu uprchlíků z oblastí postižených změnou klimatu (22 % a 37 %) a nárůstu terorismu (23 % a 32 %) přes šíření nemocí (19 % a 40 %) a nedostatek potravin (17 % a 45 %) až po nejméně pravděpodobný společenský chaos a zhroutilí státu (8 % a 40 %).¹³⁰

Větší obavy z přírodních dopadů klimatické změny částečně potvrdil také výzkum Ščasného, Zvěřinové, Mácy, Martínkové a Havránka (2016). Tito autoři se české veřejnosti ptali, jaké důsledky změny klimatu očekává do roku 2040, pokud nebudou podniknuty žádné kroky vedoucí k jejímu zmírnění. Nejvíce respondentů považuje ve svých krajích za pravděpodobná častější období sucha (62 %), úbytek a ohrožení rostlinných i živočišných druhů (48 %), zhoršení zdraví a životní úrovně lidí (35 %) a častější povodně (29 %). Co se týká dopadů, které postihnou je osobně, Češi očekávají, že oni sami budou nejvíce ohroženi suchem (46 %),¹³¹ méně respondentů očekává zhoršení zdraví či kvality života (22 %) či ohrožení povodněmi (11 %).

Podpora mitigačních opatření

„Už toho o změně klimatu víme dost na to, abychom zdůvodnili, že je potřeba s ní něco dělat.“ – to je názor, s nímž podle výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a) souhlasí celkem 43 % obyvatel České republiky (nesouhlasí 10 %, nemá vyhraněný názor 17 %, odmítá existenci změny klimatu 29 %). Podle nejnovějších závěrů (viz *Část II: Výzkum*, str. 179) také **66 % Čechů podporuje, aby stát aktivně řešil změnu klimatu** (26 % to podporuje rozhodně, 23 % podporuje a 17 % spíše podporuje).

Podle Čechů by měly být **za boj se změnou klimatu zodpovědné především průmysl a firmy** (podle 55 % respondentů by měly být hodně a podle 12 % středně zodpovědné) a **velcí političtí aktéři** jako Evropská unie (50 % a 16 %), mezinárodní společenství (49 % a 17 %) či česká vláda (46 % a 19 %). Menší odpovědnost

130) Povšimněme si, že i poslední, tedy nejméně pravděpodobná možnost, je hodnocena jako nepravděpodobná pouze malým podílem veřejnosti (12 %).

131) Češi vnímají intenzivněji potenciální dopady sucha na svou osobu (46 %) než celkový dopad změny klimatu (32 % z výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015*). Tento rozdíl může být způsoben odlišnou formulací otázky i tím, že sucho je viditelnější a snáze představitelný problém.

připisují ekologickým sdružením (42 % a 21 %), místním úřadům (32 % a 28 %) a nejmenší jednotlivcům a jejich rodinám (14 % a 29 %).¹³²

Ve výsledcích Special Eurobarometeru (2017a) se ukazuje, že na úrovni evropského řešení změny klimatu přisuzují Češi výrazně méně odpovědnosti Evropské unii (měla by být za řešení změny klimatu zodpovědná podle 46 % Čechů, což je 13 procentních bodů pod evropským průměrem), ekologickým sdružením (měla by být zodpovědná podle 31 % Čechů, tj. 10 procentních bodů pod evropským průměrem), regionálním a místním orgánům (měly by být zodpovědné podle 29 % Čechů, tj. 13 procentních bodů pod evropským průměrem) a sami sobě (24 % českých respondentů považuje sebe za odpovědné, což je 18 procentních bodů pod evropským průměrem).¹³³

Většina občanů České republiky přitom pro řešení změny klimatu považuje za klíčovou systémovou změnu, jak dokládá výzkum Krajhanzla, Chabady et al. (2015). Za potřebnou pokládají respondenti především změnu životního stylu společnosti (63 %), dále současného ekonomického systému (57 %) a přístupu politiků (54 %), nejméně spoléhají na řešení pomocí technických novinek (47 %).

Většina obyvatel by byla proti tomu, aby česká vláda v ochraně klimatu nedělala nic – 56 % by s tím rozhodně či spíše nesouhlasilo. Mezi opatření s největší podporou se řadí rozvíjení výzkumu a vývoje obnovitelných zdrojů energie (60 % rozhodně či spíše souhlasí),¹³⁴ stanovení přísnějších emisních limitů v oblasti průmyslu (59 %), motivace lidí, aby snížili spotřebu energie (56 %),¹³⁵ zavedení grantové podpory úsporám energie a obnovitelným zdrojům (52 %) a ustanovení poplatků za znečištění ovzduší (51 %). Mezi nejméně podporované politiky patří výstavba jaderných elektráren (29 %) a taková opatření, která finančně dolehnou na domácnosti, jako je zdanění pevných paliv (19 %), zvyšování cen pohonných hmot (8 %), elektřiny (6 %) či plynu (5 %). Nižší podporu těchto opatření ilustruje také šetření European Social Survey (2016), v němž 28 % českých respondentů silně či do jisté míry podporovalo zvýšení daní na fosilní paliva, zatímco 46 % bylo proti.

132) Podle European Social Survey (2016) se 49 % Čechů necítí být osobně zodpovědnými za zmírnění klimatické změny (označili na jedenáctibodové škále čtyři hodnoty od pólu „vůbec ne“). Dalších 31 % uvedlo na této jedenáctibodové škále tři prostřední hodnoty. Pouhých 12 % se cítí být osobně zodpovědnými za její zmírnění (označili čtyři hodnoty od pólu „opravdu hodně“).

133) Zpráva ze šetření tohoto Special Eurobarometeru (2017a) uvádí zvlášť možnost, že by měli být zodpovědní všichni zmínění aktéři. V této publikaci přičítáme hlasy respondentů, kteří zvolili tuto možnost, ke všem aktérům.

134) Tento výsledek dokládá i European Social Survey (2016), podle něhož 60 % Čechů silně či do jisté míry podporuje, aby se v České republice použily peníze z veřejných rozpočtů na podporu obnovitelných zdrojů energie (23 % je proti).

135) Podle výsledků šetření European Social Survey (2016) 57 % Čechů silně či do jisté míry podporuje zákon zakazující prodej energeticky nejméně úsporných domácích spotřebičů (proti je 26 %).

Zjištění, že česká veřejnost podporuje politiky omezující emise, odpovídají také výsledky dvou Eurobarometerů (Special 2017a, Standard 2017c). Jak již bylo zmíněno v kapitole *Energie a energetika*, pro valnou většinu Čechů je velmi či spíše důležité, aby česká vláda podporovala zlepšení energetické účinnosti do roku 2030, jako například zateplení domovů (83 %), a aby stanovila cíle, jak do roku 2030 zvýšit množství energie pocházející z obnovitelných zdrojů (82 %; Special Eurobarometer, 2017a). Co se týká konkrétního cíle snížit emise skleníkových plynů v Evropské unii do roku 2020 o 20 % ve srovnání s rokem 1990, považuje 46 % českých občanů tento cíl za přiměřený (30 % za příliš ambiciózní, 13 % naopak za příliš mírný; Standard Eurobarometer, 2017c). V oblasti zemědělství si 80 % české veřejnosti myslí, že by Evropská unie měla pomoci zemědělcům změnit jejich dosavadní postupy práce, aby mohli bojovat proti klimatickým změnám (Special Eurobarometer, 2010c). Celých 65 % respondentů se přitom vyjádřilo, že by se tak mělo stát i v případech, pokud by to mělo snížit konkurenceschopnost evropského zemědělství.

Special Eurobarometer (2017a) ukazuje, že **většina Čechů si uvědomuje pozitivní přínosy klimatických politik**: podle 65 % českých občanů mohou podpořit hospodářství a pracovní místa v Evropské unii. Také výsledky výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a) potvrzují, že pokud by se česká společnost rozhodla chránit klima, většina Čechů by přivítala důsledky těchto politik: čistější ovzduší (91 %), méně aut ve městech (79 %), větší dostupnost českých potravin (77 %), nové pracovní příležitosti (74 %), nezávislost na energetických doávkách z jiných zemí (73 %) a energetickou soběstačnost a nezávislost domácností (64 %), posílení veřejné dopravy (64 %) a silnější vztah k místu a posílení sousedských vztahů (jako důsledek omezení cestování; 48 %).

Podpora adaptačních opatření

Podle výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a) podporují Češi také různá adaptační opatření, která by mohla realizovat česká vláda. Celkem 57 % respondentů rozhodně či spíše souhlasí se zajišťováním zásob pitné vody do budoucna, 52 % souhlasí s plánováním infrastruktury (silnic, rozvodů vody a energie) s ohledem na změnu klimatu, 49 % s financováním integrovaného záchranného systému jako přípravy na očekávané dopady této změny, 44 % s vytvářením nových pracovních míst a průmyslu pro zvládnutí problémů spojených s klimatickou změnou, 45 % s přípravou na její budoucí dopady a 40 % s plánováním pomoci podnikům, aby se změnám přizpůsobily.

Výzkum Centra pro otázky životního prostředí (Ščasný et al., 2016) se zaměřil na veřejnou podporu adaptačních opatření spojených se zvládnutím sucha a povodní.

Co se týká boje se suchem, valná většina české veřejnosti souhlasí s opatřeními zadržujícími vodu v krajině, konkrétně se změnou způsobu hospodaření v lesích (72 %) a na zemědělské půdě (69 %). Dále obyvatelé České republiky souhlasí s využitím odpadní a dešťové vody (63 %), vytvořením varovných systémů a akčních plánů (51 %)¹³⁶ a s přizpůsobením zákonů a pravidel pro zlepšení hospodaření s vodou (46 %). Podstatně menší část veřejnosti podporuje výstavbu velkých víceúčelových nádrží a přehrad (38 %) a daně či poplatky za nadměrnou spotřebu vody (18 %). Tento trend dokládá také novější studie zaměřená na sucho, jejíž výsledky detailněji přibližujeme v *Části II: Výzkum* (str. 223).

Velice podobné výsledky přinesl výzkum také v **otázce zmírnění dopadů povodní: i v tomto případě česká veřejnost výrazně upřednostňuje přírodní opatření zadržující vodu v krajině**, jako jsou změny způsobu hospodaření v lesích (73 %) a na zemědělské půdě (69 %), před opatřeními, jako jsou aktualizace varovných systémů a akčních plánů (52 %), výstavba velkých nádrží a přehrad (36 %), povinný systém pojištění proti povodním (29 %) nebo daně či poplatky za zastavování ploch (19 %).

Ochrana klimatu v domácnostech

Pokud jde o možnost zmírnit svým chováním změnu klimatu, jsou Češi poměrně skeptičtí (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a) – pouze 17 % veřejnosti odmítá názor, že oni sami mohou udělat velmi málo pro zmírnění nepříznivých dopadů změny klimatu (souhlas s tímto názorem naopak vyjádřilo 47 %, neví 7 %, existenci změny klimatu odmítá 29 %).¹³⁷

Podle studie, kterou detailněji popisujeme v *Části II: Výzkum* (str. 185), **pouze menšina českých občanů se ve svých domácnostech, během nakupování či cestování chová tak, aby zmírňovala změnu klimatu** – během svého rozhodování ji rozhodně či částečně zohledňuje 36 % Čechů, 64 % ji nezohledňuje.

Podle Special Eurobarometeru (2017a) uvádí **38 % českých respondentů, že za posledních šest měsíců vykonali nějakou aktivitu, aby zmírnili změnu**

136) Například s plánem, jak zajistit pitnou vodu.

137) Tyto výsledky dokresluje také výzkum European Social Survey (2016), podle kterého je 48 % Čechů přesvědčeno, že jejich úspora energie nepomůže zmírnit změnu klimatu (tito respondenti označili na jedenáctibodové škále čtyři hodnoty od pólu „vůbec to není pravděpodobné“). Češi zároveň skepticky hodnotí jednání ostatních lidí. Podle stejného výzkumu si 48 % obyvatel myslí, že je nepravděpodobné, že by velký počet lidí opravdu omezil svou spotřebu energie, aby se pokusil zmírnit změnu klimatu (také tito respondenti označili na jedenáctibodové škále čtyři hodnoty od pólu „vůbec to není pravděpodobné“).

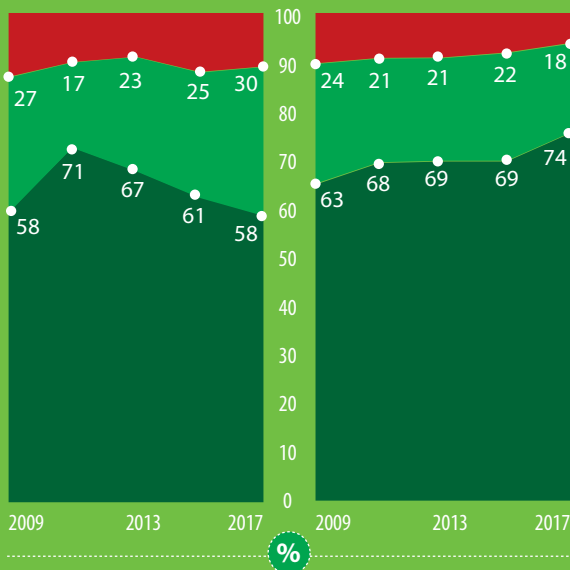
Probíhá globální změna klimatu? ^a

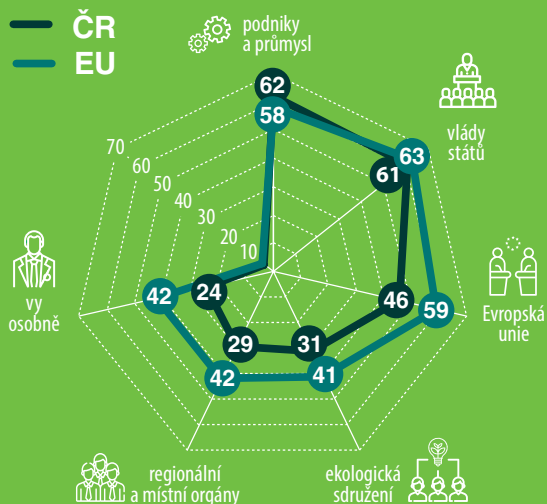
Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil změnu klimatu (globální oteplování)? ^d

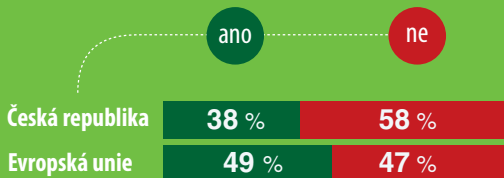
Jak závažný je podle vás v současné chvíli problém změny klimatu? ^b

Kdo v rámci EU je podle vás odpovědný za řešení změny klimatu? (v %) ^e

Podnikl jste vy osobně v posledních 6 měsících nějaké kroky v boji proti změně klimatu? ^g

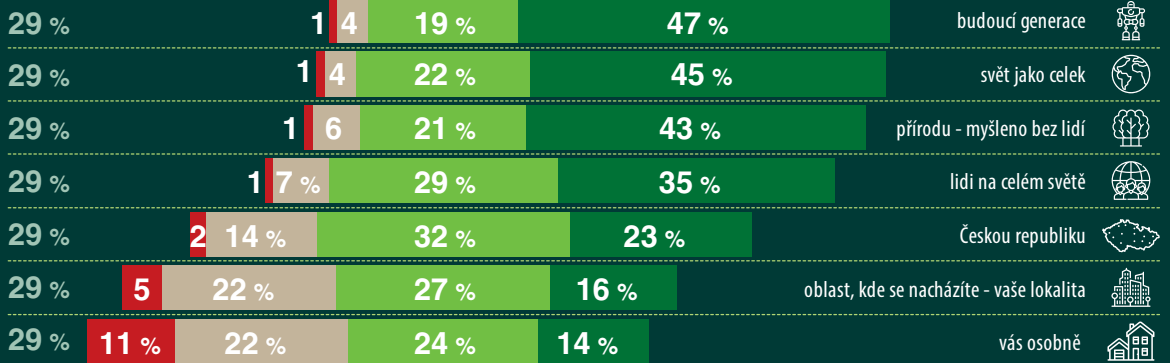

Změna klimatu

Jak moc podle vašeho názoru globální změna klimatu poškodí: (v %) ^c

nevěří, že probíhá změna klimatu

● hodně ● středně ● málo ● vůbec

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími kroky, které by mohla česká vláda učinit v reakci na globální změnu klimatu? (v %) ^f

nesouhlasí

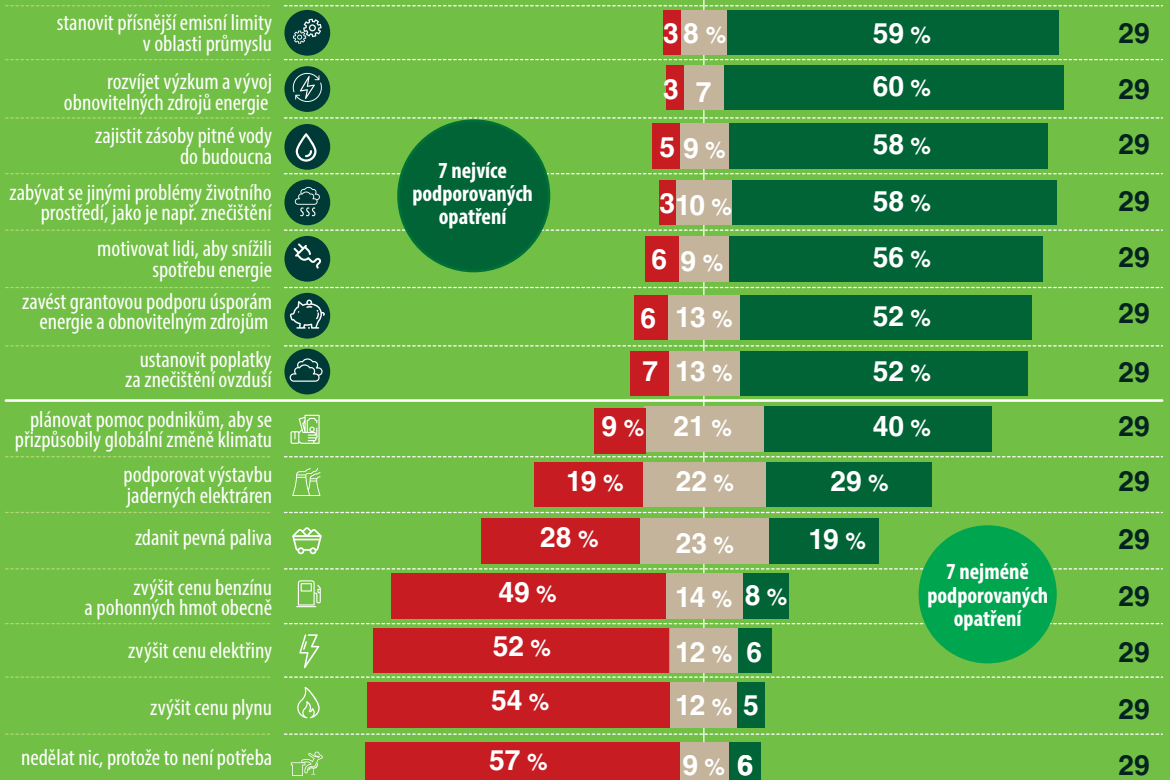

tak ani tak

souhlasí

nevěří, že probíhá změna klimatu

7 nejvíce podporovaných opatření

7 nejméně podporovaných opatření

klimatu (evropský průměr je přitom o celých 11 procentních bodů vyšší). Podle výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a) se jedná především o spotřební a dopravní chování: 36 % respondentů uvedlo, že za poslední rok rozhodně či částečně snížili spotřebu energie a vody, 33 % cestovalo způsobem co nejméně přispívajícím ke změně klimatu¹³⁸ a 31 % upřednostňovalo zboží, které co nejméně přispívá ke klimatické změně.¹³⁹ Více Čechů uvádí, že jsou k těmto aktivitám ochotni v příštích měsících, například chtějí častěji nakupovat klimaticky šetrné zboží (deklarovaná ochota je o 12 procentních bodů vyšší než uvedené chování) a snížit spotřebu energie (ochota vyšší o 11 procentních bodů), méně často pak respondenti mají v úmyslu změnit také své dopravní chování (ochota vyšší o 8 procentních bodů).

Veřejně se v ochraně klimatu angažuje podstatně menší část české veřejnosti: 17 % vyjádřilo svoji podporu ochraně klimatu, 13 % se zapojilo dobrovolnickou prací, 10 % peněžitě či materiálně podpořilo ochranu klimatu a 9 % podepsalo petici. Ochotu zapojit se do těchto aktivit do budoucna však vyjadřuje více lidí: například 35 % respondentů by rádo podepsalo petici na ochranu klimatu, 31 % by chtělo vyjádřit svůj názor a 24 % je ochotno zapojit se do ochrany klimatu dobrovolnickou prací.

---

138) Na konkrétnější otázku Special Eurobarometeru (2017a), zda respondenti pravidelně používají ekologické alternativy k jízdě soukromým automobilem (chůzi, kolo, hromadnou dopravu nebo sdílení auta), odpovědělo kladně 21 % dotázaných. Celkem 14 % Čechů také uvedlo, že pokud možno nelétá na krátké vzdálenosti (viz kapitola *Doprava*).

139) Podle Special Eurobarometeru (2017 a) je pro 41 % Čechů nízká spotřeba energie důležitým faktorem při koupi nového spotřebiče (viz kapitola *Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky*).

Souhrn kapitoly

Většina Čechů považuje změnu klimatu za závažný problém (podle průzkumu 67–88 %) a na přímou otázku nadpoloviční většina odpovídá, že klimatická změna probíhá už v současnosti (52 %). Většina české veřejnosti je také přesvědčena, že ke změně klimatu více či méně přispívá také lidská činnost (65–82 %).

Změnu klimatu si většina české veřejnosti spojuje s celou řadou hrozeb. Za nejpravděpodobnější považují Češi přírodní následky klimatické změny (nárůst povodní je velmi nebo docela pravděpodobný podle 68 %, sucho a vlny veder podle 67 %, vymírání přírodních druhů podle 64 %), ale i společenské dopady vnímá jako pravděpodobné většina populace (příliv uprchlíků v důsledku změny klimatu 59 %, rozšíření nemocí 59 %, nárůst terorismu 55 %). Obyvatelé České republiky očekávají, že změna klimatu dopadne spíše na svět jako celek (bude poškozen hodně nebo středně podle 60 %), budoucí generace (60 %) či přírodu bez lidí (60 %), nejméně se obávají důsledků změny klimatu pro svůj vlastní život (32 %).

Za kroky k řešení změny klimatu by měl být podle české veřejnosti zodpovědný zvláště průmysl a firmy (podle 67 % respondentů), Evropská unie (66 %), mezinárodní společenství (66 %) a česká vláda (65 %). Více šetření potvrzuje, že česká veřejnost si uvědomuje pozitivní přínosy klimatických politik (např. podporu hospodářství a pracovních míst v EU) a silně podporuje především **opatření omezující emise**. V oblasti adaptací na změnu klimatu obyvatelé České republiky upřednostňují přírodě blízká opatření na zadržování vody v krajině.

Většinovou podporu pro klimatické politiky zároveň doprovází určitá **skepse Čechů k efektivitě a smyslu individuálních aktivit v souvislosti s ochranou klimatu**: významná část veřejnosti se domnívá, že svým chováním může pro zmírnění změny klimatu (47 %) udělat jen velmi málo. Pouze 38 % obyvatel uvádí, že v poslední době podnikali kroky ke zmírnění změny klimatu, nejčastěji v oblasti spotřebního a dopravního chování. Ještě méně občanů se v otázce změny klimatu angažuje veřejně.

Zdroje použité v infografice

- a.) Krajhanzl, Chabada, Svobodová, Lechnerová, Špaček, Skalík a Čada (2015a)
- b.) Special Eurobarometer (2009d, 2011e, 2014d, 2015b, 2017a)
Poznámka: Data z roku 2013 jsou uvedena ve Special Eurobarometeru 2014d.
- c.) Krajhanzl, Chabada, Svobodová, Lechnerová, Špaček, Skalík a Čada (2015a)
- d.) Část II: Výzkum (2018)
- e.) Special Eurobarometer (2017a)
- f.) Krajhanzl, Chabada, Svobodová, Lechnerová, Špaček, Skalík a Čada (2015a)
Poznámka: Ve výzkumu dostali respondenti na výběr z více možností, zde uvádíme sedm nejvíce a sedm nejméně podporovaných.
- g.) Special Eurobarometer (2017a)

Průřezové kapitoly

Vnímání problémů životního prostředí

Jak ukazuje tato kapitola, Češi vnímají globální, české a místní problémy životního prostředí odlišně. Zatímco na globální úrovni považuje česká veřejnost skoro všechny problémy zmiňované v šetřeních za závažné, na lokální úrovni hodnotí stav životního prostředí prakticky ve všech oblastech příznivě. Ambivalentní je hodnocení situace na republikové úrovni: jakkoliv mezi obyvateli převažuje spokojenost se stavem životního prostředí v České republice, v řadě oblastí považují dotazovaní situaci za špatnou.

Globální problémy životního prostředí

V předchozích kapitolách jsme několikrát zmiňovali šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b), které pravidelně zjišťuje, jak česká veřejnost hodnotí závažnost vybraných globálních environmentálních problémů. Souhrnně můžeme konstatovat, že **většina českých občanů označuje všechny hodnocené environmentální problémy za velmi nebo dosti závažné**. Nejvíce Čechů **považuje za závažný environmentální problém hromadění odpadů a znečišťování pitné vody**,¹⁴⁰ **oba jevy tak hodnotí 92 % obyvatel České republiky**. Celých 90 % respondentů považuje za závažný globální problém nedostatek pitné vody, 88 % úbytek deštných pralesů, 81 % znečišťování zemědělské půdy, 80 % úbytek druhů,¹⁴¹ 79 % vyčerpání zdrojů přírodních surovin, 76 % přelidnění¹⁴² a 74 %

---

140) Podle International Social Survey Programme (2012) považuje 90 % obyvatel znečištění řek, jezer a potoků v ČR za nebezpečné pro životní prostředí (viz kapitola *Znečištění*).

141) Podle Special Eurobarometeru (2015c) považuje úbytek a možné vymírání živočišných a rostlinných druhů, přírodních stanovišť a ekosystémů na globální úrovni za velmi nebo poměrně závažný problém 90 % českých respondentů (průměr Evropské unie 91 %), na úrovni České republiky 65 % (v EU 76 %) a na úrovni své lokality 44 % (v EU 55 %) (viz kapitola *Ochrana přírody a prostředí kolem nás*).

142) Na druhou stranu v průzkumu International Social Survey Programme (2012) pouze 38 % Čechů souhlasilo s výrokiem „Na planetě Zemi nemůžeme pokračovat v podpoře populačního růstu v jeho dnešní míře.“

„globální oteplování“ (jak problém označilo šetření CVVM).¹⁴³ Pěstování geneticky upravených potravin vnímá jako velmi nebo dosti závažný problém 61 % obyvatel¹⁴⁴ a 50 % tak vnímá provoz jaderných elektráren. **Celkem 26 % respondentů přitom za velmi nebo dosti závažné označilo všech jedenáct hodnocených problémů.**

Jak je patrné z pořadí problémů, **nejvíce obyvatel České republiky se obává hrozeb, které jsou viditelné a snadno představitelné**, tedy těch, jež si umí představit na základě své běžné životní zkušenosti (např. hromadění odpadů či problémy s pitnou vodou). Teprve jako další v pořadí se umísťují hrozby, které jsou hůře pozorovatelné, vzdálenější každodenní zkušenosti respondentů a často pouze nepřímou zprostředkovanou aktéry veřejného prostoru, jako jsou média, politici či neziskové organizace (např. úbytek druhů, vyčerpání zdrojů přírodních surovin, „globální oteplování“). Hrozby spojené s technologiemi vnímá česká veřejnost s nejmenší naléhavostí (pěstování geneticky upravených potravin, jaderné elektrárny).

Časové srovnání průzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b) za více než deset let ukazuje, že **v této oblasti jsou názory české veřejnosti poměrně stabilní**. Určité výkyvy se objevují v hodnocení změny klimatu (v šetření uváděné jako „globální oteplování“), které v letech 2006 a 2007 považovalo za velmi nebo dosti závažné 84 % obyvatel České republiky. Následně však jejich počet postupně klesal až na 61 % v roce 2013, odkdy pozvolna stoupá až na současných 74 %. Vnímání závažnosti pěstování geneticky upravených potravin postupně rostlo ze 46 % v roce 2008 na současných 61 %. V případě jaderných elektráren se zvýšil podíl obyvatel považujících jejich provoz za velmi nebo dosti závažný problém po havárii atomové elektrárny Fukušima v Japonsku v roce 2011 o 13 procentních bodů (ze 47 % v roce 2010 na 60 % v roce 2011), avšak již při dalším průzkumu v roce 2013 došlo k poklesu na původní úroveň.

Podrobnější analýzy Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b) ukazují, že muži označovali o něco častěji některé ze sledovaných problémů za „málo závažné“. Obyvatelé s vysokoškolským vzděláním častěji uváděli, že velmi závažnými problémy jsou úbytek pralesů, znečišťování pitné vody a vyčerpání zdrojů surovin. Za závažnější považují všechny hodnocené globální problémy také ti, kteří uvádějí, že se zajímají o stav životního prostředí v České republice.

143) Podle Special Eurobarometeru (2017a) 88 % českých občanů vnímá změnu klimatu jako velmi či spíše závažný problém (viz kapitola *Změna klimatu*).

144) Podle International Social Survey Programme (2012) považuje genetické upravování plodin za nebezpečné pro životní prostředí 69 % české veřejnosti (viz kapitola *Zemědělství: půda, krajina, zvířata*).

Česká republika a životní prostředí

Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017f) každoročně zjišťuje, jak moc je podle veřejnosti naléhavé zabývat se v daném roce v České republice životním prostředím. V roce 2017 to za velmi naléhavé považovalo 28 % Čechů a 50 % za docela naléhavé, přičemž podle 21 % dotázaných to naléhavé nebylo. Dlouhodobější časové srovnání ukazuje, že vnímání potřeby zabývat se životním prostředím bylo nejvyšší v roce 2007, kdy to za velmi naléhavé považovalo až 42 % Čechů a pouze 12 % to za naléhavé nepovažovalo. Naopak nejnižší hodnoty byly zaznamenány v roce 2011, kdy jen 22 % dotázaných považovalo za velmi naléhavé zabývat se životním prostředím a až 28 % to za naléhavé nepovažovalo.

Jak ukazuje jiné šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017d), 72 % občanů je spokojeno se stavem životního prostředí v České republice (65 % je spíše spokojeno a 7 % velmi spokojeno).¹⁴⁵ V dlouhodobém horizontu vidíme výrazný nárůst spokojenosti – v roce 2002 bylo se stavem životního prostředí spokojeno pouze 40 % obyvatel. Spokojenost stoupá s životní úrovní, nespokojeni jsou lidé žijící ve městech.

Ve srovnání s jinými státy Evropské unie jsou však Češi s životním prostředím své země spokojeni méně. Podle Standard Eurobarometeru (2013e) se 56 % české veřejnosti domnívá, že stav životního prostředí je v České republice horší než průměrná situace v zemích Evropské unie, za lepší považuje situaci u nás naopak 40 % respondentů.

Jak vyplývá z výsledků Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c), veřejnost také kriticky hodnotí stav životního prostředí v České republice v konkrétních oblastech a odvětvích. Situace je podle ní špatná, pokud jde o **zatížení silniční dopravou (83 %)**, **šetrnost k přírodním plochám při výstavbě (73 %)**, **dopad těžby nerostných surovin (72 %)**, **chování podniků a firem (70 %)** a **dopad těžby dřeva na životní prostředí (68 %)**. Negativní hodnocení převažuje také u dalších položek: 53 % respondentů považuje úspornost spotřeby surovin a energií v naší výrobě za špatnou (za dobrou ji pokládá 29 %), 50 % hodnotí jako špatný dopad zemědělské činnosti na životní prostředí (jako dobrý 39 %) a 50 % vnímá úspornost spotřeby surovin a energií občany jako špatnou (jako dobrou 42 %). Z dlouhodobého hlediska se přitom zlepšilo hodnocení chování podniků a firem k životnímu prostředí (od prvního dotazování v roce 2002 kleslo negativní hodnocení o 13 procentních bodů) a zatížení životního prostředí silniční dopravou (od prvního dotazování v roce 2008 kleslo negativní hodnocení o 9 procentních bodů).

145) Jiný průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (2017h) hodnotil ve stejném roce spokojenost se stavem vybraných oblastí v České republice na rozsáhlejší pětibodové škále. Výsledky ukazují, že se stavem životního prostředí je spokojených 49 % Čechů (43 % spíše spokojených a 6 % velmi spokojených), 33 % není spokojených ani nespokojených a 17 % obyvatel je nespokojených (12 % spíše nespokojených a 5 % velmi nespokojených). Také tato měření v dlouhodobé perspektivě zaznamenala nárůst podílu spokojených respondentů, a to o 15 procentních bodů v porovnání s rokem 2003.

Zhoršilo se naopak hodnocení dopadu těžby nerostných surovin na životní prostředí (od prvního dotazování v roce 2002 stoupl negativní hodnocení o 18 procentních bodů) a šetrnosti k přírodním plochám při výstavbě (od prvního dotazování v roce 2002 stoupl negativní hodnocení o 10 procentních bodů).

Studie Pew Research Center (2017) ukázala, že znečištění životního prostředí v České republice považuje 32 % veřejnosti za velmi vážný problém, 46 % za středně vážný problém a 20 % za malý problém. V našem šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 177) respondenti hodnotili, jestli považují za závažný problém situaci v konkrétních oblastech týkajících se životního prostředí v České republice. Výsledky do velké míry odpovídají vnímání problémů na celosvětové úrovni. Nejvíce obyvatel považuje za rozhodně či spíše závažný problém v České republice velké množství odpadů a neefektivní nakládání s nimi (88 %), znečištění ovzduší (88 %), plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji (87 %), poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba) (86 %), znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod) (85 %) a škodlivé látky v prostředí (pesticidy, rizikové chemikálie, těžké kovy ad.) (84 %). Na druhé straně nejmenší podíl obyvatel považuje za závažný problém potenciální rizika jaderné energetiky (50 %, 21 % to nepovažuje za závažný problém) a potenciální rizika geneticky modifikovaných organismů (53 %, 14 % to nepovažuje za závažný problém) – v obou případech však tato skupina respondentů jasně převažuje nad jedinci, kteří to za závažný problém nepovažují.

Výzkum obsahoval také několik položek, které se v předešlých šetřeních neobjevovaly vůbec nebo jenom sporadicky. Výsledky ukazují, že většina Čechů považuje za závažný problém také špatný stav lesů, tzn. nepřirozenou skladbu druhů stromů, schnutí, napadení parazity, poškození lesní půdy (81 %), hluk z dopravy a průmyslové činnosti (78 %), poškozování rázu venkovské krajiny, tzn. příměstskou zástavbu, průmyslové a dopravní stavby, těžbu atd. (76 %), špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod. (69 %) nebo světelné znečištění, tzn. nadměrné venkovní osvětlení v noci (63 %).

Ve starším průzkumu International Social Survey Programme (2012) **označilo nejvíce obyvatel jako nejdůležitější environmentální problém České republiky znečištění ovzduší – jednalo se o 31 % dotázaných.** Jako nejdůležitější problémy dále 15 % občanů vybralo nakládání s komunálními odpady a 13 % vyčerpávání přírodních zdrojů. Potvrzuje se tak zvýšená citlivost obyvatel k problematice odpadů (viz kapitola *Odpady*). **Za problém s největším dopadem na samotné občany a jejich rodiny považuje nejvíce respondentů opět znečištění ovzduší (27 %),** dále nakládání s komunálními odpady (13 %) a klimatickou změnu (10 %).¹⁴⁶

146) Je přitom zajímavé, že právě problém znečištěného ovzduší chybí v pravidelných průzkumech vnímání globálních environmentálních problémů Centra pro výzkum veřejného mínění (2016b).

V místě bydliště

Výrazná většina Čechů (79 %) je podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017d) spokojena s životním prostředím v místě svého bydliště. Z toho je 60 % spíše spokojeno a 19 % velmi spokojeno.¹⁴⁷ Míra této spokojenosti zůstává v dlouhodobé perspektivě poměrně stabilní. Z výsledků vyplývá, že životní prostředí v celé České republice je respondenty dlouhodobě hodnoceno jako horší oproti životnímu prostředí v místě jejich bydliště. V současném šetření je však ze všech let tento rozdíl nejmenší¹⁴⁸ a zároveň obě hodnocení dosahují nejlepšího výsledku za sledované období.

Stejně šetření se podrobněji zaměřilo na spokojenost veřejnosti s vybranými aspekty životního prostředí v místě jejich bydliště. Ve všech zkoumaných oblastech – kromě hustoty silničního provozu – převažuje spokojenost. Největší podíl obyvatel je spokojených s kvalitou pitné vody (85 %), dostupností volné přírody (83 %) a čistotou okolní přírody (81 %). Majorita je spokojena také s čistotou ovzduší (67 %), čistotou povrchových vod (60 %) a úrovní hluku (59 %). Naopak většina Čechů (61 %) je nespokojena s hustotou silničního provozu v místě bydliště (viz kapitola *Doprava*). Z dlouhodobého hlediska se postupně zlepšuje hodnocení kvality pitné vody (od roku 2005 o 15 procentních bodů), hustoty silničního provozu (od roku 2008 o 9 procentních bodů) a čistoty povrchových vod (od roku 2004 o 9 procentních bodů). Poměrně stabilní je spokojenost s čistotou okolní přírody, čistotou ovzduší, dostupností volné přírody a úrovní hluku.

Velké rozdíly v míře spokojenosti jsou mezi respondenty, kteří žijí v různě velkých obcích. Obyvatelé vesnic jsou se všemi aspekty kromě kvality pitné vody mnohem spokojenější než obyvatelé měst. Aspekty životního prostředí v místě bydliště celkově lépe hodnotí obyvatelé, kteří považují svou životní úroveň za dobrou.

Podle šetření Special Eurobarometer (2015d) považují Češi za významné problémy v oblasti, kde žijí, hlavně znečištění ovzduší (37 %, průměr v EU je o 11 procentních bodů nižší), silný provoz (35 %, průměr v EU o 10 procentních bodů nižší) a znečištění hlukem (24 %, průměr v EU o 5 procentních bodů nižší).

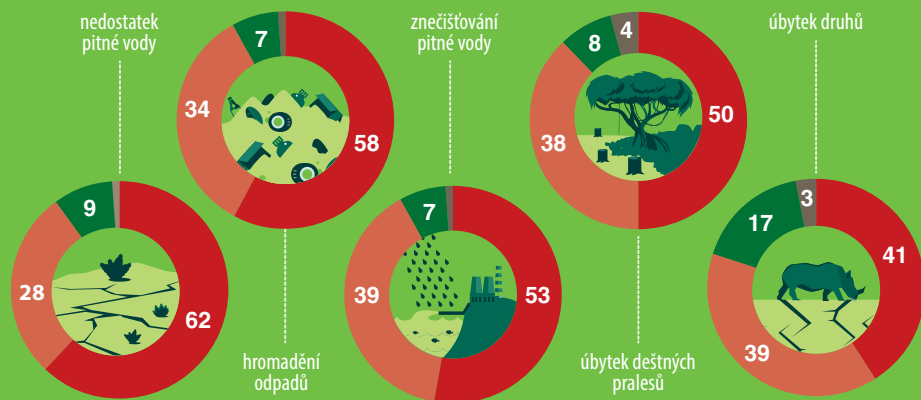
147) Také další průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (2017e) zjišťoval spokojenost Čechů s životními podmínkami v jejich bydlišti. Se životním prostředím v místě bydliště je podle tohoto průzkumu spokojených 76 % respondentů, z toho 27 % velmi spokojených a 49 % spíše spokojených.

148) O 7 procentních bodů více Čechů je spokojených s kvalitou životního prostředí v místě svého bydliště než na celostátní úrovni.

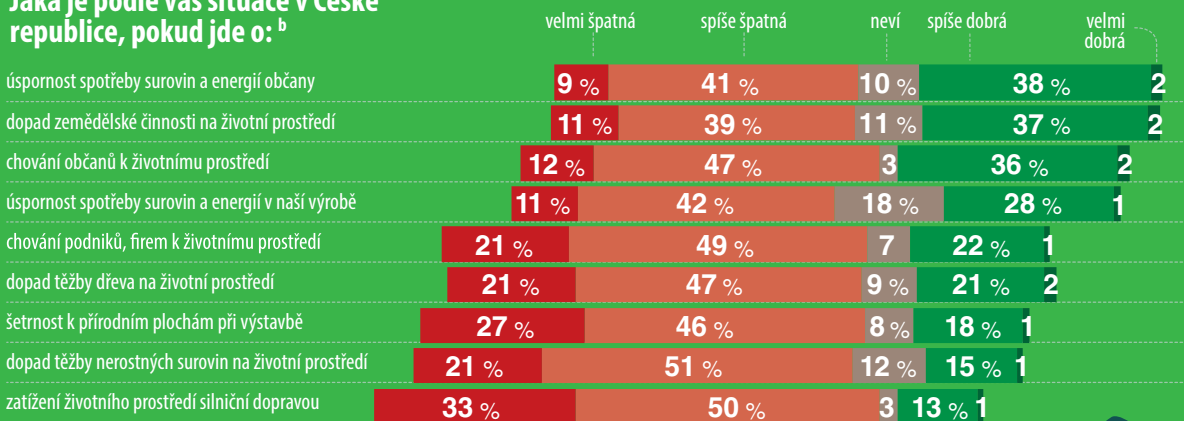
Vnímání problémů životního prostředí

Je v celosvětovém měřítku problém: (%)^a

- velmi závažný + dosti závažný
- spíše závažný
- málo závažný + vůbec to není problém
- neví

Jaká je podle vás situace v České republice, pokud jde o:^b

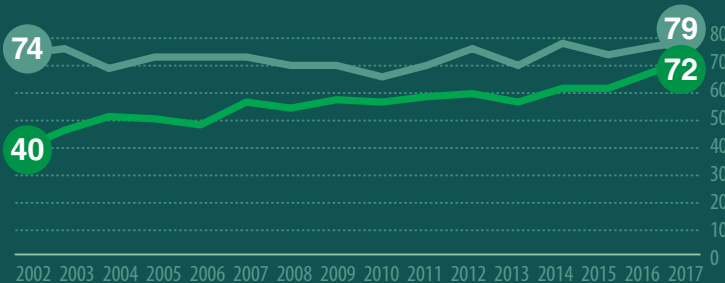

Jak jste spokojeni s:^e

velmi + spíše spokojen (v %)

životním prostředím ve vašem bydlišti

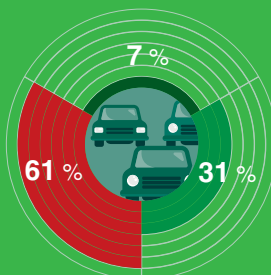
životním prostředím v naší republice

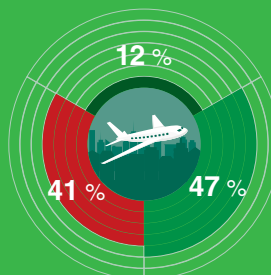
Nakolik jste v místě vašeho bydliště spokojeni či nespokojeni s...⁹

- velmi spokojeni
- spíše spokojeni
- velmi + spíše nespokojeni

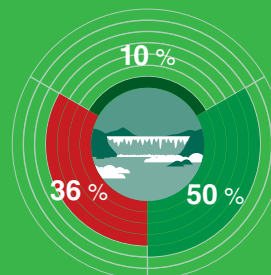
hustotou silničního provozu

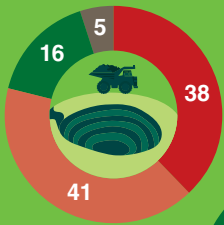

úrovni hluku

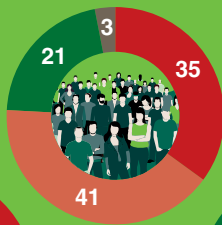
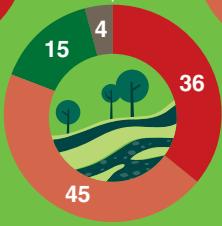
čistotou povrchových vod

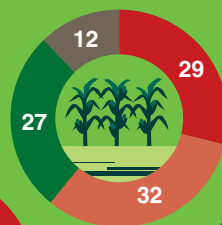
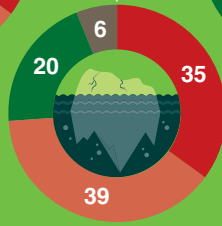
vyčerpávání zdrojů surovin

znečištění zemědělské půdy

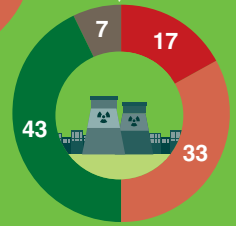
přelidnění

globální oteplování

pěstování geneticky upravených potravin

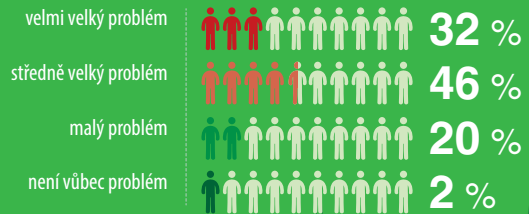
provoz jaderných elektráren

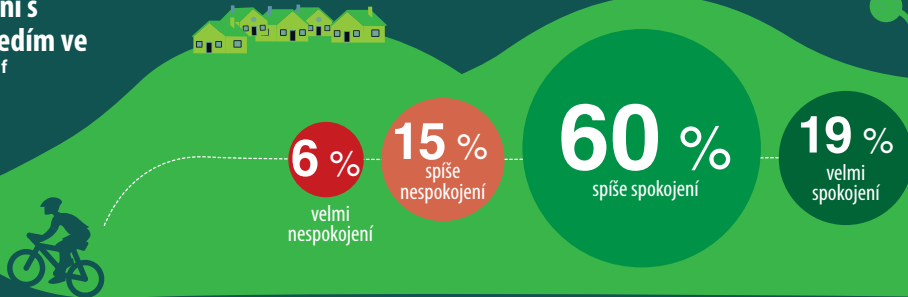
Jak jste spokojen s životním prostředím v naší republice? ^d

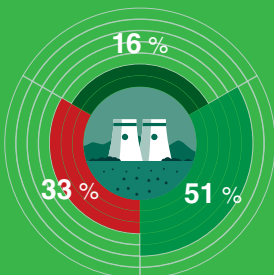
Nakolik si myslíte, že je ve vaší zemi problém znečištění přírodního prostředí? ^c

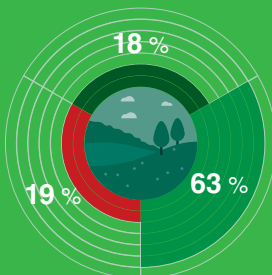
Jak jste spokojeni s životním prostředím ve vašem bydlišti? ^f

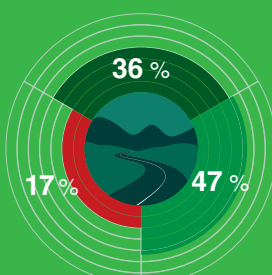
čistotou ovzduší

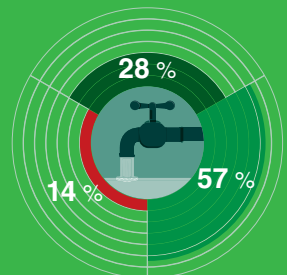
čistotou okolní přírody

dostupností volné přírody

kvalitou pitné vody

Souhrn kapitoly

Globální environmentální problémy vnímají Češi jako nejzávažnější: všechny jsou většinou české veřejnosti hodnocené jako velmi nebo dosti závažné, na prvních příčkách se umístily hromadění odpadů (92 %) a znečišťování pitné vody (92 %), nedostatek pitné vody (90 %), úbytek deštých pralesů (88 %) a znečišťování zemědělské půdy (81 %). Největší závažnost je tak přisuzovaná viditelným a snadno představitelným problémům.

Stav životního prostředí v České republice už vnímají obyvatelé rozporupněji: přestože se situací v této oblasti u nás převažuje celková spokojenost (72 %), je to spokojenost vlažná (65 % je spíše spokojeno, 7 % velmi spokojeno) a doprovázená negativním vnímáním celé řady jevů, jakými jsou na prvních místech zatížení životního prostředí silniční dopravou (83 %), nedostatečná šetrnost k přírodním plochám při výstavbě (73 %), dopad těžby nerostných surovin na životní prostředí (72 %), a dopad těžby dřeva na životní prostředí (68 %).

Příznivě naopak čeští občané vnímají životní prostředí v místě svého bydliště. Kromě hustoty silničního provozu (nespokojených 61 %) hodnotí Češi ostatní oblasti příznivě, a to především kvalitu pitné vody (85 %), dostupnost volné přírody (83 %) a čistotu okolní přírody (81 %).

Zatímco globální environmentální problémy jsou Čechy dlouhodobě a beze změny hodnoceny jako závažné, rozporuplné hodnocení stavu životního prostředí v České republice se postupně zlepšuje (od roku 2002 o 32 procentních bodů) a zlepšuje se také hodnocení kvality pitné vody (od roku 2005 o 15 procentních bodů), hustoty silničního provozu (od roku 2008 o 9 procentních bodů) a čistoty povrchových vod (od roku 2004 o 9 procentních bodů) v místě bydliště.

Zdroje použité v infografice

- a.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2016b)
- b.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c)
- c.) Pew Research Center (2017)
- d.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d)
- e.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d)
- f.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d)
- g.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017d)

Podpora politik v oblasti ochrany přírody a životního prostředí

V České republice rostla během uplynulých let spokojenost s tím, jak se stát stará o životní prostředí – názor, že k péči o ně přistupuje odpovědně, nyní zastává už nadpoloviční většina české veřejnosti. Přesto se výrazně liší hodnocení jednotlivých aktérů, kteří ovlivňují stav životního prostředí: převážně příznivě vycházejí z hodnocení obecní úřady a ekologické organizace, ambivalentně Ministerstvo životního prostředí a krajské úřady, nepříznivě pak průmysl, parlament, vláda, Evropská unie a chování občanů. V oblasti řešení environmentálních problémů vyjadřuje většina Čechů podporu systémovým změnám. Z nástrojů ochrany přírody a životního prostředí podporují obyvatelé České republiky především mezinárodní dohody, restriktivní právní předpisy, finanční postihy pro poškozovatele prostředí a dále environmentální výchovu, vzdělávání a osvětlu. Čeští občané jsou také otevření dotační podpoře a daňovým úlevám zvyšujícím proenvironmentální aktivity, převážně odmítavě se však staví k osobní finanční spoluúčasti na nákladech spojených s ochranou přírody a životního prostředí.

Celkové hodnocení aktérů v ochraně životního prostředí

Jak zjistilo Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c), **58 % obyvatel se domnívá, že Česká republika se o životní prostředí stará přiměřeně, a podle 34 % Čechů se stará nedostatečně** (podle 2 % toho Česká republika dělá příliš mnoho).¹⁴⁹ Když však v šetření Medianu pro Zelený kruh (2016) zazněla otázka na hodnocení české politiky (ne-

---

149) Obdobné výsledky přináší také šetření International Social Survey Programme (2012): 51 % občanů si myslí, že toho Česká republika dělá pro ochranu životního prostředí tak akorát, a 34 % zastává názor, že toho dělá příliš málo (podle 6 % toho dělá Česká republika více než dost).

jen tedy obecně České republiky) v této oblasti, 66 % obyvatel se vyjádřilo, že česká politika by měla brát větší ohled na ekologické otázky (nesouhlasí pouze 7 %).

Ze srovnání se staršími průzkumy vyplývá (2017c), že **postupně roste počet lidí, podle kterých se Česká republika stará o životní prostředí přiměřeně**, zatímco podíl negativního hodnocení klesá – od roku 2006, kdy převládala podíl obyvatel, kteří hodnotili aktivitu České republiky jako nedostatečnou (49 %), nad těmi, kteří ji považovali za přiměřenou (45 %), je to znatelný posun.

Podle výsledků naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 179) většina české veřejnosti podporuje, aby stát aktivně řešil všechny oblasti týkající se životního prostředí. Podpora je největší u následujících oblastí: 84 % znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod), 84 % znečištění ovzduší, 83 % odpady (jejich velké množství, neefektivní nakládání s nimi), 80 % plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji, 80 % škodlivé látky v prostředí (pesticidy, rizikové chemikálie, těžké kovy ad.), 80 % povodně, 79 % špatný stav lesů (nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazity, poškození lesní půdy), 79 % poškozování přírodně cenných území. Z přehledu je patrné, že tato podpora do velké míry kopíruje vnímanou závažnost těchto problémů v rámci České republiky (viz kapitola *Vnímání problémů životního prostředí*).

A jak Češi hodnotí činnost jednotlivých aktérů v oblasti ochrany životního prostředí? Podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2016c) **64 % občanů příznivě vnímá činnost obecních úřadů** (jako špatnou ji hodnotí 26 %)¹⁵⁰ a **55 % tak hodnotí činnost ekologických organizací** (za špatnou ji pokládá 28 %).

Spíše ambivalentně jsou vnímané Ministerstvo životního prostředí (dobré podle 47 %, špatné podle 41 % respondentů)¹⁵¹ a krajské úřady (dobré 41 %, špatné 36 %).¹⁵²

150) Podobná jsou zjištění Special Eurobarometeru (2017b), podle kterého se 59 % české veřejnosti domnívá, že toho jejich město nebo vesnice dělá pro ochranu životního prostředí tak akorát, podle 31 % příliš málo a podle 7 % příliš mnoho. Toto hodnocení přitom řadí Českou republiku v rámci Evropské unie společně s Nizozemskem na druhé místo po Dánsku – převaha obyvatel Evropské unie si myslí, že jejich vesnice a města toho v oblasti ochrany životního prostředí nedělají dostatek (50 %), méně je přesvědčeno, že toho dělají akorát (41 %), a minimum míní, že příliš mnoho (3 %).

151) Tomuto výsledku odpovídá také rozpolcená důvěra české veřejnosti vůči Ministerstvu životního prostředí, kterou v jedné z otázek naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 174) respondenti vyjadřovali na jedenáctibodové škále. Celkem 27 % respondentů označilo čtyři hodnoty od pólu „naprosto nedůvěřuji“, zatímco 24 % označilo čtyři hodnoty od pólu „naprosto důvěřuji“. Tři prostřední, „neutrálnější“ hodnoty označilo 49 % Čechů.

152) Podle Special Eurobarometeru (2017b) si 55 % Čechů myslí, že toho jejich region dělá tak akorát pro ochranu životního prostředí, zatímco podle 34 % toho dělá příliš málo a podle 7 % příliš mnoho. Z celé Evropské unie je tak Česká republika nejpozitivnější ve svém hodnocení. Podle průměru Evropské unie je 53 % obyvatel přesvědčeno, že toho jejich region pro ochranu životního prostředí nedělá dost, a 35 % si myslí, že toho dělá tak akorát, 3 % je přesvědčeno, že příliš mnoho.

Kritická je česká veřejnost v oblasti ochrany životního prostředí k činnosti parlamentu (špatná je podle 54 % respondentů, dobrá podle 23 %), **vlády** (špatná podle 48 %, dobrá podle 36 %) ¹⁵³ a **Evropské unie** (špatná podle 44 %, dobrá podle 32 %). ¹⁵⁴

Podle Special Eurobarometeru (2017b) je u české veřejnosti negativní také obraz dalších aktérů: **příliš málo toho pro ochranu životního prostředí dělají podle 73 % Čechů velké společnosti a průmysl** (podle 19 % akorát, podle 4 % příliš mnoho) a **podle 57 % samotní občané** (37 % akorát, 4 % příliš mnoho). ¹⁵⁵ Většina českých občanů přitom podporuje, aby stát aktivně řešil neekologické chování veřejnosti (75 %) i neekologickou činnost veřejné správy a samosprávy (71 %) (viz *Část II: Výzkum*, str. 179).

Hodnocení průmyslu

Kritický postoj vůči průmyslu potvrzuje také Special Eurobarometer (2011d), podle kterého **je celých 99 % Čechů přesvědčeno, že velcí znečišťovatelé, jako jsou korporace a průmysl, mají nést hlavní odpovědnost za ochranu životního prostředí**. Podíl lidí souhlasících s tímto tvrzením byl přitom nejvyšší ze všech zemí Evropské unie, kde je celkový průměr 91 %. Také v novějším šetření Special Eurobarometeru (2017b) souhlasí 92 % české veřejnosti s tím, aby velcí znečišťovatelé nesli hlavní odpovědnost za nápravu ekologických škod, které sami způsobili. Další výsledky ukazují, že 76 % Čechů podporuje, aby stát aktivně řešil problém neekologické činnosti firem (viz *Část II: Výzkum*, str. 179). Jak ještě bude zmíněno níže, podle International Social Survey Programme (2012) zároveň 83 % českých občanů souhlasí s tím, aby byly přijaty zákony, které přinutí podniky chránit životní prostředí.

153) Negativní hodnocení vlády vyplývá také ze Special Eurobarometeru (2017b): 57 % Čechů zastává názor, že toho vláda pro životní prostředí dělá příliš málo, podle 35 % akorát a podle 3 % příliš mnoho. Podle hodnocení obyvatel Evropské unie toho jejich národní vlády dělají příliš málo podle 67 %, tak akorát podle 24 % a příliš mnoho podle 3 %.

154) Special Eurobarometer (2017b) ukazuje, že podle 50 % obyvatel České republiky toho dělá Evropská unie pro ochranu životního prostředí málo, podle 32 % akorát a podle 6 % příliš mnoho. Ostatní obyvatelé Evropské unie hodnotí Evropskou unii kritičtěji: příliš málo toho dělá podle 62 %, akorát podle 23 %, příliš mnoho podle 3 %.

155) Ještě horší je podle Special Eurobarometeru (2017b) hodnocení těchto aktérů v rámci celé Evropské unie. Celkem 79 % Evropanů myslí, že velké společnosti a průmysl toho pro ochranu životního prostředí dělají příliš málo (podle 14 % akorát, podle 2 % příliš mnoho) a v případě samotných občanů si to myslí 66 % (podle 27 % akorát, podle 3 % příliš mnoho).

Jak jsme viděli v předchozích kapitolách, tento asertivní postoj vůči průmyslu se projevuje v podpoře řady konkrétních opatření: 93 % respondentů souhlasí s tím, aby byl průmysl iniciativnější a více se zasazoval jak za omezení přítomnosti plastového odpadu v prostředí, tak za jeho větší recyklaci (viz kapitola *Odpady*), 78 % podporuje, aby ekologické neziskové organizace kontrolovaly právě velké firmy z hlediska ochrany životního prostředí (viz níže), 59 % podporuje stanovení přísnějších emisních limitů v oblasti průmyslu (viz kapitola *Změna klimatu*) a 46 % označilo jako jedno ze tří nejúčinnějších opatření pro zvýšení kvality ovzduší přísnější regulace znečištění u průmyslových činností a výroby energie (viz kapitola *Znečištění ovzduší*).

Hodnocení ekologických sdružení

Ekologické organizace vnímá česká veřejnost převážně příznivě, jak je patrné ze zjištění Centra pro výzkum veřejného mínění (2016c) uvedeného výše. Důvěra veřejnosti vůči ekologickým sdružením se však liší napříč různými šetřeními. Podle naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 174) ekologickým sdružením větší část Čechů nedůvěřuje (35 %), než důvěřuje (22 %).¹⁵⁶ Tomu neodpovídají výsledky šetření Medianu pro Zelený kruh (2016), podle kterého jsou ekologické organizace nejdůvěryhodnější hned po vědeckých a výzkumných institucích – důvěřuje jim celkem 45 % Čechů a nedůvěřuje jim 26 %.¹⁵⁷

Ve všech dotazovaných oblastech ochrany přírody a životního prostředí přitom podle stejného průzkumu většina Čechů očekává, že se v nich budou ekologické organizace angažovat: 68 % českých občanů podporuje, aby se tuzemské ekologické organizace zabývaly škodlivými látkami v prostředí, 67 % podporuje angažovanost v ochraně ohrožených druhů zvířat a rostlin, 66 % proti špatným životním podmínkám zvířat ve velkochovech a laboratořích, 66 % proti znečištěnému ovzduší, 65 % proti těžbě surovin s negativními dopady na životní prostředí, 65 % proti plýtvání energií a surovinami, 65 % proti ekologicky nepřívětivému chování veřejnosti, 65 % na podporu vztahu dětí k přírodě a životnímu prostředí, 65 % proti nekvalitním potravinám a 64 % proti hrozbě sucha nebo povodní a přívalových dešťů. Jak ukazují další výsledky, 61 % českých občanů podporuje, aby ekologické organizace vystupovaly proti globální změně klimatu, 61 % proti stavebním zásahům do krajiny, 61 % proti nekvalitnímu

156) Respondenti v našem výzkumu označovali, jak důvěřují jednotlivým aktérům na jedenáctibodové škále. Zmíněných 35 % respondentů označilo čtyři hodnoty od pólu „naprosto nedůvěřuji“, zatímco 22 % označilo čtyři hodnoty od pólu „naprosto důvěřuji“. Tři prostřední, „neutrálnější“ hodnoty označilo 42 % Čechů.

157) Pro srovnání doplňme, že vědeckým a výzkumným institucím důvěřuje 58 % české veřejnosti. Ostatním subjektům Češi důvěřují méně než ekologickým neziskovým organizacím: 36 % věří firmám, 35 % odborům, 25 % parlamentu a 18 % církvím.

prostředí měst a vesnic, 59 % proti malé rozloze divoké přírody v České republice, 59 % proti průměru automobilové dopravy a 57 % proti potenciálně nebezpečným technologiím, jako jsou jaderná energetika či geneticky modifikované organismy.

Podrobná očekávání veřejnosti vůči ekologickým iniciativám mapoval také výzkum *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a). Z výsledků je patrné, že **obyvatelé České republiky od ekologických iniciativ očekávají jak osvětu a výchovu, tak kontrolu institucí a organizací, které mohou životní prostředí nedostatečně chránit nebo poškozovat**. Podle 89 % respondentů mají ekologická sdružení informovat veřejnost o stavu životního prostředí, podle 86 % vzdělávat a vychovávat děti a mládež k dobrému vztahu k přírodě a životnímu prostředí, podle 85 % ukazovat lidem krásy přírody, podle 84 % trpělivě vysvětlovat, proč je ochrana přírody a životního prostředí důležitá, podle 83 % ukázat, že jejich řešení fungují ekologicky, ekonomicky i společensky, podle 82 % dělat osvětu mezi veřejností, jak být ve svém životě ohleduplnější k přírodě a životnímu prostředí, podle 80 % prosazovat zákony na ochranu přírody a krajiny, podle 78 % hájit přírodu i proti všem, kteří ji jakkoliv poškozují, podle 78 % kontrolovat velké firmy z hlediska ochrany životního prostředí, podle 77 % nabízet lidem co nejvíce ekologicky šetrných výrobků, podle 72 % kontrolovat politiky z hlediska ochrany životního prostředí, podle 70 % hledat kompromisy, podle 68 % kontrolovat úředníky z hlediska ochrany životního prostředí, podle 67 % snažit se o proměnu společnosti, aby byla skromnější a méně konzumní, podle 65 % hlasitě protestovat proti poškozování přírody a životního prostředí, podle 61 % zastupovat veřejnost v politice, když se řeší ochrana přírody a životního prostředí, podle 41 % vstoupit ve větším počtu do politiky. Zároveň si 42 % Čechů myslí, že ekologická sdružení mají přestat lidem zasahovat do jejich života, avšak jen 18 % se domnívá, že mají ukončit své aktivity, protože „činnost ekologů víc škodí, než pomáhá“.

Hodnocení Evropské unie

Jak česká veřejnost vnímá v oblasti ochrany životního prostředí roli Evropské unie? Podrobnější výsledky potvrzují zjištění představená v úvodu této kapitoly (podkapitola *Celkové hodnocení aktérů v ochraně životního prostředí*), že **česká veřejnost vnímá v této oblasti Evropskou unii poměrně nejednoznačně**. V rámci Special Eurobarometeru (2017b) byla například českým respondentům položena otázka, jestli by rozhodnutí v oblasti ochrany životního prostředí měla přijímat česká vláda, nebo by se mělo rozhodovat společně na úrovni Evropské unie – 53 % upřednostňuje rozhodování české vlády a 45 % Evropské unie. Tato podpora pro rozhodování na úrovni národní vlády je největší ze všech zemí Evropské unie a současně je podpora pro společné rozhodování

na unijní úrovni za všech zemí nejnižší.¹⁵⁸ Na druhou stranu **Češi vnímají Evropskou unii jako důležitého aktéra v ochraně životního prostředí, avšak podstatně méně, než je tomu v celé Evropské unii:** 85 % Čechů je přesvědčených, že Evropská unie by měla více investovat do projektů a programů podporujících životní prostředí, ochranu přírody a opatření v oblasti klimatu v celé EU a podle 74 % Čechů by měla Evropská unie pomáhat nečlenským státům zlepšovat jejich normy týkající se ochrany životního prostředí (nejnižší podpora v EU, průměr EU je o 8 procentních bodů vyšší). Zákony Evropské unie o životním prostředí jsou podle 70 % české veřejnosti nezbytné pro ochranu životního prostředí v České republice (třetí nejnižší podpora v EU, průměr EU je o 10 procentních bodů vyšší) a podle 69 % občanů by měla mít Evropská unie možnost kontrolovat, zda jsou tyto zákony v České republice správně uplatňovány (druhá nejnižší podpora v EU, průměr EU je o 14 procentních bodů vyšší).

Přesvědčení české veřejnosti o významu Evropské unie pro ochranu životního prostředí potvrzují také dílčí výsledky představené v předchozích kapitolách. V několika případech je však podpora české veřejnosti pro aktivity Evropské unie slabší než v ostatních zemích EU. Připomeňme si například, že výrazná většina Čechů podporuje, aby Evropská unie dále pokračovala v poskytování plateb zemědělcům k provádění zemědělských postupů příznivých pro klima a životní prostředí (86 %) a přijala normy regulující ochranu hospodářských zvířat (83 %, viz kapitola *Zemědělství – půda, krajina a zvířata*); společnou energetickou politiku mezi členskými státy Evropské unie (60 %, třetí nejnižší podpora v EU) a společnou legislativu o nakládání s radioaktivním odpadem (83 %, viz kapitola *Energie a energetika*); přijetí dalších opatření pro řešení problémů s vodou (65 %, průměr EU o 8 procentních bodů vyšší, viz kapitola *Znečištění vody*) a kvalitou ovzduší v Evropě (66 %, nejméně ze všech zemí EU, viz kapitola *Znečištění ovzduší*) či pomoc zemědělcům od Evropské unie v boji proti změně klimatu (80 %, viz kapitola *Změna klimatu*).

Ekonomický růst a ochrana životního prostředí

Výsledky šetření Special Eurobarometeru (2014e) ukazují, že **podle 52 % obyvatel by se hodnocení pokroku v České republice mělo stejnou měrou**

158) Průměrný výsledek pro obyvatele Evropské unie je přitom opačný: 67 % obyvatel upřednostňuje, aby se rozhodovalo společně v rámci Evropské unie, 29 % si přeje, aby se rozhodovalo na úrovni jednotlivých vlád.

opírat jak o ekonomická, tak o sociální a environmentální kritéria.¹⁵⁹

V rámci Evropské unie je o této variantě přesvědčen ještě větší podíl obyvatel (o 7 procentních bodů více).

International Social Survey Programme (2012) zjišťoval názor respondentů na vazbu mezi ekonomickým růstem a životním prostředím. Zatímco 28 % dotázaných souhlasí s tím, že ekonomický růst vždy škodí životnímu prostředí, 36 % českých občanů toto tvrzení odmítá. Jak ukazuje jiná otázka, podle 32 % respondentů je ekonomický růst v České republice podmíněný stavem životního prostředí – pokud se o něj nebudeme lépe starat, ekonomický růst se zpomalí (27 % s tímto tvrzením nesouhlasí, 31 % nemá vyhraněný názor). Ekonomický růst zároveň 56 % Čechů považuje za klíčový pro dlouhodobé řešení problémů životního prostředí (viz *Část II: Výzkum*, str. 181).

Podle Special Eurobarometeru (2014e) může šetrnost k životnímu prostředí stimulovat ekonomický růst: 80 % veřejnosti věří, že efektivní využívání přírodních zdrojů může podpořit ekonomický růst v Evropské unii; podle 72 % může ochrana životního prostředí podpořit ekonomický růst Evropské unie.¹⁶⁰ V šetření International Social Survey Programme (2012) se však 66 % občanů vyjádřilo, že Česká republika potřebuje ekonomický růst, aby mohla chránit životní prostředí (proti bylo pouze 13 %), takže tento vztah veřejnost podle všeho vnímá obousměrně. Pokud si však Češi museli ve Special Eurobarometeru (2008a) vybrat mezi ekonomickými a environmentálními zájmy, pak by 57 % Čechů upřednostnilo ochranu životního prostředí před konkurenceschopností ekonomiky, naopak konkurenceschopnosti by dalo přednost 27 %.¹⁶¹

Také v šetření Pew Research Center (2017) si měli respondenti vybrat ze dvou výroků ten, který více odpovídá jejich názoru. Celkem 70 % Čechů si vybralo výrok,

159) Dalších 24 % Čechů preferuje, aby se měření pokroku v ČR opíralo převážně o ekonomická kritéria, jako je HDP, zatímco 14 % by upřednostnilo převážně sociální a environmentální kritéria. V rámci celé Evropské unie naopak převažuje část obyvatel upřednostňujících převážně sociální a environmentální kritéria (20 %) nad skupinou, která upřednostňuje převážně ekonomická kritéria (14 %).

160) Obdobně podle Special Eurobarometeru (2008a) vnímá majorita české veřejnosti opatření zaměřená na ochranu životního prostředí spíše jako motivaci k inovacím (69 %) než jako překážku našeho ekonomického růstu (15 %).

161) Standard Eurobarometer (2012d) ověřil, jak silně veřejnost preferuje ochranu životního prostředí před ekonomickými zájmy. V rámci šetření byli respondenti rozděleni do dvou skupin, přičemž každá z nich posuzovala odlišně formulované výroky. Většina Čechů (66 %) souhlasila s výrokem, že ochrana životního prostředí by měla být prioritou pro naši zemi, i když to bude mít vliv na ekonomický růst (nesouhlasilo jen 28 %). V rámci druhé skupiny větší část respondentů (49 %) souhlasila s výrokem, že ekonomický růst musí být prioritou pro naši zemi, i když to bude mít vliv na životní prostředí, a menší část s tímto výrokem nesouhlasila (47 %). Výsledky se tedy ukázaly být rozdílné v závislosti na užití formulaci. Můžeme však konstatovat, že Češi dávají o trochu větší přednost ochraně životního prostředí před ekonomickým růstem.

podle kterého bychom měli chránit naše přírodní prostředí pro budoucí generace, a to i pokud tím snižujeme ekonomický růst. Dalších 25 % vybralo výrok, podle kterého máme využívat naše přírodní zdroje pro ekonomický růst, i když to způsobí určité poškození životního prostředí.

Tyto výsledky potvrzují také zjištění v kapitole *Ochrana přírody a prostředí kolem nás*. Ty ukazují, že pokud by měl být ekonomický rozvoj realizován na úkor chráněných území, jako je například Natura 2000, většina české veřejnosti jej odmítá a preferuje ochranu přírody: podle 54 % dotázaných má být takový ekonomický rozvoj zakázán, podle 38 % má být povolen pouze v případech velkého veřejného zájmu, kdy následují kompenzace.

Podpora různých druhů politických řešení

Jak ukazují výsledky průzkumů veřejného mínění shrnuté v předchozích kapitolách, **česká veřejnost vyjadřuje větší podporu politickým opatřením a řešením v různých oblastech ochrany přírody a životního prostředí, méně projevu ochotu se v těchto tématech osobně angažovat. Významná část veřejnosti sympatizuje s celospolečenskými systémovými řešeními environmentálních problémů.** Například 85 % Čechů považuje pro dlouhodobé řešení problémů životního prostředí za klíčovou změnu životního stylu většiny společnosti, 81 % nové technologie, 80 % změnu přístupu politiků, 55 % změnu současného ekonomického systému a 43 % omezení růstu lidské populace na zemi (viz *Část II: Výzkum*, str. 181).¹⁶² Celkem 55 % Čechů podporuje, aby český stát aktivně řešil problém konzumního životního stylu, který spočívá v hledání životní spokojenosti v nadměrném nakupování věcí. Jak bylo uvedeno výše, podle výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a) 67 % české veřejnosti také podporuje, aby se ekologické neziskové organizace snažily o proměnu společnosti, aby byla skromnější a méně konzumní.

V otázce ochrany přírody a životního prostředí vkládá česká veřejnost – kromě zmíněných systémových opatření – velkou důvěru do mezinárodních dohod a právních předpisů. Podle International Social Survey Programme (2012) **souhlasí 87 % českých občanů s tím, že by v ochraně životního prostředí měly existovat mezinárodní dohody, které by měla Česká republika a ostatní státy**

---

162) Podle výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a) považuje v souvislosti se změnou klimatu 63 % respondentů za řešení změnu životního stylu společnosti, 57 % změnu současného ekonomického systému, 54 % změnu přístupu politiků, 47 % se kloní ke změně pomocí technických novinek.

dodržovat. Naplňování těchto dohod očekává větší část dotázaných od všech bez rozdílu: 40 % lidí nesouhlasí s tím, aby chudé země dělaly pro ochranu životního prostředí méně než bohaté země, pochopení pro nižší úroveň ochrany životního prostředí v chudých zemích projevilo 31 % respondentů.

Zákazy vybraných činností, které poškozují přírodu a životní prostředí, podporuje podle naší studie (viz Část II: Výzkum, str. 180) většina Čechů jako vhodné opatření k tomu, aby se předešlo takovému poškozování ze strany veřejnosti (83 %) i firem (81 %). Průzkum International Social Survey Programme (2012) dále ukázal, že 83 % obyvatel České republiky podporuje, aby byly přijaty zákony, které přinutí podniky chránit životní prostředí, i kdyby to znamenalo, že se omezí jejich právo na vlastní rozhodování.¹⁶³ Celých 60 % Čechů pak podporuje přijetí zákonů nutících obyvatele k ochraně životního prostředí, a to opět i v případě, kdy by to omezilo jejich právo na vlastní rozhodování.¹⁶⁴

Podpora pro řešení environmentálních problémů prostřednictvím právních restrikcí se projevila napříč celou řadou témat: posílení stávajících pravidel ochrany přírody a biodiverzity (93 %) a jejich lepší používání (93 %) a uplatnění pravidel v bezzásahovém území (větší než 70% podpora ve všech zjišťovaných případech, viz kapitola *Ochrana přírody a prostředí kolem nás*); povolení prodeje pouze pro méně znečišťující auta (pro 43 % respondentů je to nejpreferovanější opatření, viz kapitola *Doprava*); lepší vymahatelnost právních norem proti znečišťování veřejných prostranství (42 %, respondenti mohli ze seznamu sedmi opatření vybrat pouze tři, která nejvíce preferují), zastavení výroby nerecyklovatelných plastů (91 %), zákaz používání plastových mikročástic v kosmetice a podobných produktech (65 %) a zákaz ukládání plastů na skládkách (82 %, viz kapitola *Odpady*); zavedení přísnějších právních předpisů týkajících se vody (66 %) a zajištění lepšího prosazování těch stávajících (72 %, viz kapitola *Znečištění vody*); přísnější regulace znečištění u průmyslových činností a výroby energie (jedno ze tří nejpreferovanějších opatření pro 46 % dotázaných) a emisí u nových vozidel (jedno ze tří nejpreferovanějších opatření pro 22 % dotázaných) a omezení dopravy ve znečištěných městech (jedno ze tří nejpreferovanějších opatření pro 21 % respondentů, viz kapitola *Znečištění ovzduší*) nebo stanovení přísnějších emisních limitů v oblasti průmyslu (59 %) a ustanovení poplatků za znečištění ovzduší (51 %, viz kapitola *Změna klimatu*).

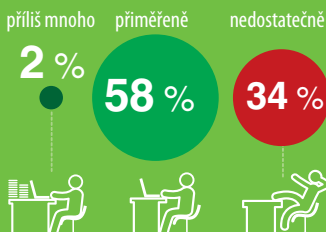
163) Pouze 12 % českých občanů si naopak myslí, že „vláda by měla nechat podniky, aby se samy rozhodly, jak chránit životní prostředí, i kdyby to znamenalo, že neudělají vždy ty správné věci.“

164) Stejný výzkum ukazuje, že 28 % Čechů si naopak myslí, že „vláda by měla nechat obyčejné lidi, aby se sami rozhodli, jak chránit životní prostředí, i kdyby to znamenalo, že neudělají vždy ty správné věci.“

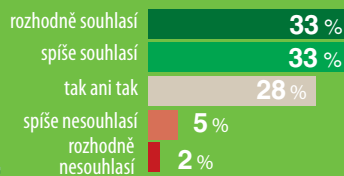

Podpora politik v oblasti ochrany přírody a životního prostředí

Stará se podle vašeho názoru Česká republika o ochranu životního prostředí příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně? ^b

Souhlasíte či nesouhlasíte s tím, že by měla česká politika brát více ohled na ekologické otázky? ^a

velmi špatně
spíše špatně

velmi dobře
spíše dobře

neví

parlamentu

Evropské unie

vlády

obecních úřadů

ekologických organizací

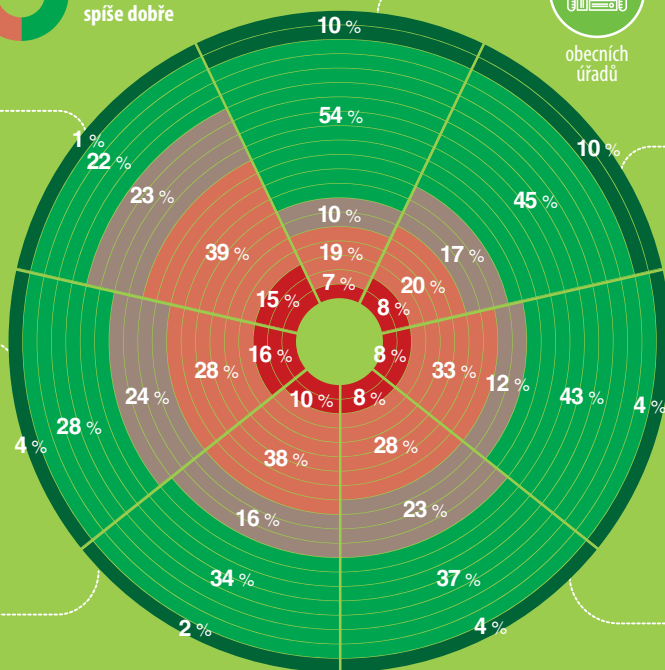

ministerstva životního prostředí

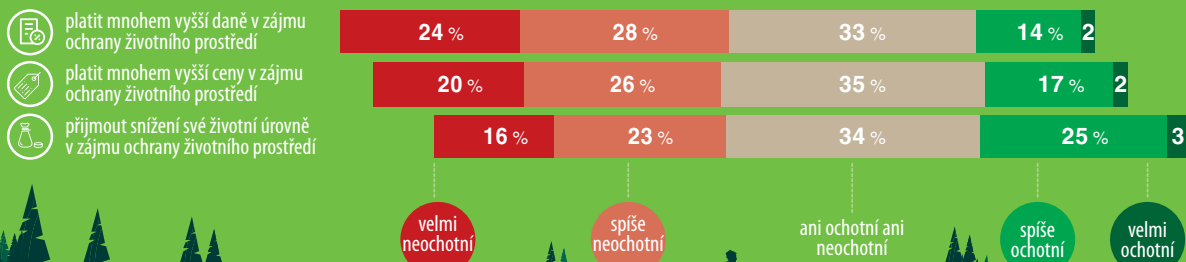

krajských úřadů

Pokud jde o ochranu životního prostředí, jak hodnotíte činnost... ^c

Jak dalece jste vy osobně ochoten... ^h

velmi neochotní

spíše neochotní

ani ochotní ani neochotní

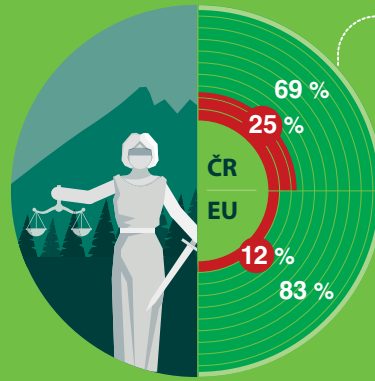
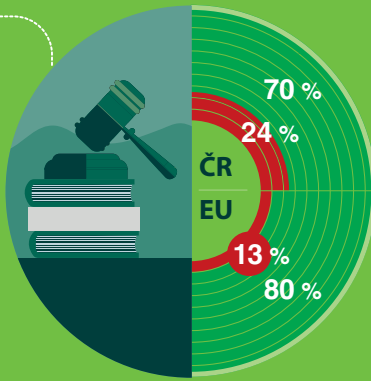
spíše ochotní

velmi ochotní

Nakolik souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky: ^e

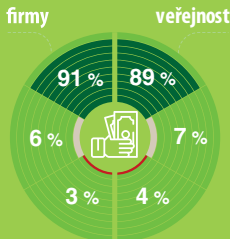
Zákony EU o životním prostředí jsou nezbytné pro ochranu životního prostředí v České republice (v naší zemi).

- rozhodně + spíše souhlasí
- rozhodně + spíše nesouhlasí

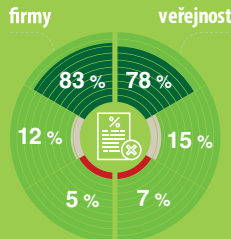

EU by měla mít možnost zkontrolovat, zda jsou zákony EU o životním prostředí v České republice (naší zemi) uplatňovány správně.

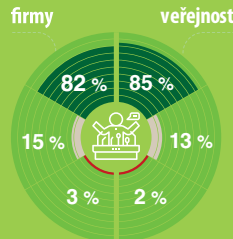
postihy a pokuty za poškození přírody a životního prostředí

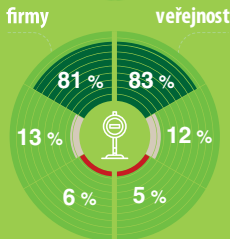
zdanění činností, které poškozují přírodu a životní prostředí

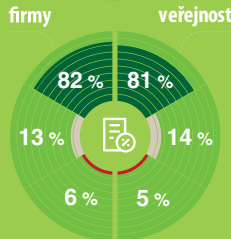
osvěta v otázkách ochrany přírody a životního prostředí

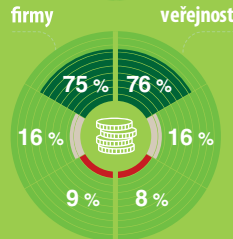
Podporujete či nepodporujete následující opatření směřující k tomu, aby veřejnost nebo firmy nepoškozovaly přírodu a životní prostředí? ^g

zákazy vybraných činností, které poškozují přírodu a životní prostředí

daňové výhody a úlevy na činnosti, které přispívají k ochraně přírody a životního prostředí

dotace a pobídky na činnosti, které přispívají k ochraně přírody a životního prostředí

- podporují
- tak ani tak
- nepodporují

6 %

rozhodně + spíše nesouhlasí

28 %

spíše souhlasí

64 %

rozhodně souhlasí

2 %

neví

Nakolik souhlasíte nebo nesouhlasíte s tím, že by za nápravu ekologických škod, které způsobují velcí znečišťovatelé, měli být primárně odpovědní oni sami? ^d

Který z následujících výroků je vám bližší? ^f

70 %

Měli bychom chránit naše přírodní prostředí pro budoucí generace, i když to sníží ekonomický růst.

25 %

Měli bychom využívat naše přírodní zdroje pro ekonomický růst, i když to způsobí určité poškození životního prostředí.

Velký důraz kladou Češi také na finanční postihy pro ty, kteří přírodu a životní prostředí poškozují. Podle našeho šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 180) výrazná většina Čechů podporuje postihy a pokuty za poškození přírody a životního prostředí jako vhodné opatření vůči firmám (91 %) i veřejnosti (89 %), aby nepoškozovaly přírodu a životní prostředí. V otázce Special Eurobarometeru (2017b), která tři opatření (z 8 navrhovaných) by respondenti považovali za nejúčinnější způsoby, jak řešit ekologické problémy, nejvíce respondentů (47 %) upřednostnilo zavedení tvrdších pokut za porušení zákonů o životním prostředí (pokud by otázka umožnila podpořit více řešení, celková podpora by byla ještě vyšší). Česká republika svou preferencí obsadila první místo v Evropské unii (průměr v EU je o 13 procentních bodů nižší, také mezi obyvateli Evropské unie jde o nejpreferovanější řešení). Zbýlým způsobům řešení ekologických problémů dávalo přednost značně menší množství Čechů.¹⁶⁵

Také v International Social Survey Programme (2012), který umožňoval zvolit jen jedno ze tří řešení, **preferovalo nejvíce Čechů (49 %) vysoké pokuty pro podniky poškozující životní prostředí jako nejvhodnější opatření, které by přimělo podniky a průmysl k jeho ochraně.**

Důvěra ve finanční postihy jako ve vhodný způsob řešení environmentálních problémů se objevila také v jednotlivých kapitolách. Zavedení vyšších pokut pro provinilce označili Češi za nejúčinnější způsob řešení problémů s vodou (84 %, nejvíce ze zemí EU, viz kapitola *Znečištění vody*). Obyvatelé se také v různých oblastech shodují na uplatnění principu „znečišťovatel platí“, například u problematiky znečištěného ovzduší (92 %, viz kapitola *Znečištění ovzduší*). Cena za vodu by podle občanů měla odrážet její spotřebu (81 %) a také dopad používání vody na životní prostředí (55 %, viz kapitola *Znečištění vody*); poplatky za odpad by podle nich měly být úměrné tomu, kolik nevytríděného odpadu domácnost vyprodukuje (pro bylo 40 %, respondenti mohli ze seznamu osmi opatření vybrat tři, která nejvíce preferují, viz kapitola *Odpady*), a všichni uživatelé cest by měli platit za environmentální škody a přetížení cest silniční poplatky (54 %, viz kapitola *Doprava*).

Poměrně oblíbeným nástrojem ochrany přírody a životního prostředí jsou pro českou veřejnost napříč jednotlivými oblastmi také různé dotace a daňové úlevy. Právě daňové výhody a úlevy na činnosti, které přispívají

165) Jak průzkum Special Eurobarometeru (2017b) ukazuje, 33 % respondentů preferuje přijetí přísnějších zákonů o životním prostředí, 32 % zavedení nebo zvýšení finančních pobídek pro podniky a lidi, kteří chrání životní prostředí (např. daňové úlevy, dotace), 31 % zajištění lepšího prosazování zákonů, 29 % investice do výzkumu a vývoje za účelem nalezení technologických řešení, 23 % poskytování více informací, 23 % zavedení nebo zvýšení zdanění činností, které poškozují životní prostředí, 19 % zavedení nebo rozšíření dostupných školení, která lidem pomohou měnit jejich zvyky (třídění odpadů, dopravní chování, spotřeba energie a další).

k ochraně přírody a životního prostředí, podporuje většina Čechů jako vhodný nástroj k tomu, aby veřejnost (81 %) nebo firmy (82 %) nepoškozovaly přírodu a životní prostředí (viz *Část II: Výzkum*, str. 180). Opatření v podobě dotací a pobídek na činnosti přispívající k ochraně přírody a životního prostředí má také podporu obyvatel, a to jako nástroj vůči veřejnosti (76 %) i firmám (75 %). Jak ukazuje International Social Survey Programme (2012), podle 35 % českých občanů by bylo právě odměňování nejvhodnějším opatřením, jak motivovat podniky a průmysl k ochraně životního prostředí (po vysokých pokutách druhé nejčastěji vybírané opatření ze tří možností). V oblasti ochrany přírody obyvatelé podporují přidělení více finančních prostředků na ochranu přírody v Evropě (88 %), vytvoření nových způsobů financování ochrany přírody (87 %) a podporu výzkumu dopadů snižování biodiverzity (87 %, viz kapitola *Ochrana přírody a prostředí kolem nás*). Stát by měl podle obyvatel finančně zvýhodňovat využívání obnovitelných zdrojů energie (68 %, viz kapitola *Energie a energetika*). Dotace pro zemědělce v rámci Společné zemědělské politiky Evropské unie požadují Češi navázat na splnění standardů v oblasti životního prostředí (88 %, viz kapitola *Zemědělství – půda, krajina a zvířata*).

Zdanění činností poškozujících přírodu a životní prostředí Češi podporují jako vhodné opatření vůči firmám (83 %) i veřejnosti (78 %), které by takovému poškozování mohlo předejít (viz *Část II: Výzkum*, str. 180). Tento výzkum však zároveň ukázal, že **jen malá část veřejnosti je ochotná podílet se finančně na řešení otázek životního prostředí.** V zájmu ochrany životního prostředí není větší část veřejnosti ochotná platit mnohem vyšší daně (neochotných 52 %, ochotných 16 %), mnohem vyšší ceny (neochotných 46 %, ochotných 19 %) ani přijmout snížení své životní úrovně (neochotných 39 %, ochotných 28 %).¹⁶⁶ Podobné výsledky přináší i Centrum pro výzkum veřejného mínění (2016e) v průzkumu, který se zabýval znečištěním: 74 % Čechů podporuje, aby vláda omezovala znečišťování životního prostředí pouze za podmínky, že to obyvatele nebude stát žádné peníze. Se zvýšením daní nesouhlasí 63 % veřejnosti ani v případě, kdyby byly tyto peníze použity k ochraně před znečišťováním (souhlasí 27 %). Také 57 % není ochotno věnovat ochraně životního prostředí část svého příjmu, ani kdyby si byli jistí, že budou na tento účel skutečně vynaloženy (souhlasilo by 31 %).

Z dlouhodobého hlediska přitom můžeme sledovat zvyšování počtu obyvatel České republiky, kteří nejsou ochotní finančně se podílet na ochraně životního prostředí. Od roku 2006 se o 15 procentních bodů zvýšil podíl těch, kteří by se nevzdali

166) Ve starším průzkumu International Social Survey Programme (2012) byla neochota ještě větší: 66 % Čechů nebylo v zájmu ochrany životního prostředí ochotno platit mnohem vyšší daně, 59 % mnohem vyšší ceny a 61 % přijmout snížení své životní úrovně.

části svého příjmu ve prospěch ochrany životního prostředí, a o 6 procentních bodů také vzrostl podíl občanů, kteří nesouhlasí se zvýšením daní za tímto účelem.

Neochota veřejnosti platit více, ať už formou daní nebo zvýšených cen, se projevuje také v konkrétních oblastech. Češi například nepodporují opatření na snížení emisí skleníkových plynů, jako jsou vyšší zdanění pevných paliv (proti 58 %, pro 19 %) či zvyšování cen pohonných hmot (proti 78 %, pro 8 %), elektřiny (proti 82 %, pro 6 %), nebo plynu (proti 83 %, podpora 5 %, viz kapitola *Změna klimatu*), nejsou ochotní si připlatit za odběr energie z obnovitelných zdrojů (proti 63 %, pro 37 %, viz kapitola *Energie a energetika*) ani za výrobky pocházející ze systémů dodržujících lepší životní podmínky zvířat (zde je to těsné: proti 48 %, pro 47 %, viz kapitola *Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky*). Na druhou stranu však obyvatelé vyjádřili ochotu kupovat environmentálně šetrné výrobky, i když jsou o něco dražší (71 %, viz kapitola *Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky*), a jsou ochotní zaplatit více za použití dopravy, která bude méně znečišťovat životní prostředí (53 %, viz kapitola *Doprava*).

Češi se staví rezervovaně až odmítavě k investičním záměrům, které spočívají v rozsáhlé stavební a těžební činnosti se značným dopadem na životní prostředí – podporu mají naopak opatření šetrná k přírodě a životnímu prostředí. V oblasti energetiky odmítá česká veřejnost výrobu energie z uhlí (56 %) a naopak podporuje používání obnovitelných zdrojů energie (podpora jednotlivých zdrojů 79 až 90 %) i jejich zvýhodňování ze strany státu (68 %, viz kapitola *Energie a energetika*). Výstavba jaderných elektráren patří mezi nejméně přijatelná opatření v boji proti změně klimatu (29 %), většina občanů by naopak uvítala rozvíjení výzkumu a vývoje obnovitelných zdrojů energie (60 %) a zavedení grantové podpory úsporám energie a obnovitelným zdrojům (52 %). V oblasti adaptačních opatření pro zvládání sucha a povodní podporuje jen menší část Čechů výstavbu velkých víceúčelových nádrží a přehrad (38 %) a většina upřednostňuje přírodě blízká opatření spočívající ve změně způsobu hospodaření v lesích (72 %) a na zemědělské půdě (69 %) či využívání odpadní a dešťové vody (63 %, viz kapitola *Změna klimatu*).

Velké podpoře se mezi českou veřejností těší environmentální výchova, vzdělávání a osvěta. Podle Nadace Proměny Karla Komárka (2016) věří 85 % českých rodičů, že je důležité děti od malička vychovávat k odpovědnému chování k životnímu prostředí. Jak vyplývá z výzkumu *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* (Krajhanzl, Chabada et al., 2015a) a jak již bylo zmíněno výše, česká veřejnost očekává od ekologických sdružení právě poskytování informací, výchovu

a osvětu.¹⁶⁷ Také *Výzkum postojů české veřejnosti k ekologickým NNO* (Zelený kruh, 2016) ukazuje, že podle 65 % veřejnosti by se měly české ekologické organizace zasazovat o dobrý vztah dětí k přírodě a životnímu prostředí.

Výsledky našeho šetření (viz *Část II: Výzkum*, str. 180) dokládají, že osvětu v otázkách ochrany přírody a životního prostředí výrazná většina české společnosti podporuje jako opatření směřované k veřejnosti (85 %) nebo firmám (82 %), aby nepoškozovaly přírodu a životní prostředí. Češi také stojí o lepší informování občanů o významu biodiverzity (93 %, viz kapitola *Ochrana přírody a prostředí kolem nás*), poskytování více informací o tom, které plasty jsou recyklovatelné (93 %, viz kapitola *Odpady*), o důsledcích používání vody na životní prostředí (80 %, viz kapitola *Znečištění vody*) a o zdravotních a environmentálních důsledcích znečištěného ovzduší (podrobněji kapitola *Znečištění ovzduší*).

---

167) Přední příčky v očekáváních obsadily: informování veřejnosti o stavu životního prostředí (89 %), vzdělávání a vychovávání dětí a mládeže k dobrému vztahu k přírodě a životnímu prostředí (86 %), ukazovat krásy přírody lidem (85 %), trpělivě vysvětlovat, proč je ochrana přírody a životního prostředí důležitá (84%), ukázat, že řešení ekologických sdružení fungují ekologicky, ekonomicky i společensky (83%), dělat osvětu mezi veřejností, jak udělat svůj život ohleduplnější k přírodě a životnímu prostředí (82 %).

Souhrn kapitoly

V současné době je 58 % českých občanů přesvědčeno, že se Česká republika stará o životní prostředí přiměřeně, přičemž tato spokojenost v posledních letech postupně roste. Zároveň se však 66 % Čechů domnívá, že by česká politika měla brát větší ohled na ekologické otázky a většina Čechů podporuje aktivní řešení různých environmentálních problémů ze strany státu.

V oblasti ochrany životního prostředí veřejnost nejlépe hodnotí činnost obecních úřadů (dobrá je podle 64 % dotázaných) a ekologických organizací (dobrá podle 55 %), nejhůře naopak činnost průmyslu (dělají málo podle 73 %), parlamentu (špatná podle 54 %), vlády (špatná podle 48 %, dělá málo podle 57 %), samotných občanů (dělají málo podle 57 %) a Evropské unie (špatná podle 44 %, dobrá podle 32 %, dělá málo podle 50 %). Názory se nejvíce rozcházejí v hodnocení činnosti Ministerstva životního prostředí (dobrá podle 47 %, špatná podle 41 %) a krajských úřadů (dobrá podle 41 %, špatná podle 36 %).

Veřejnost podporuje angažovanost ekologických organizací ve všech dotazovaných environmentálních problémech. Ze spektra jejich aktivit občané nejvíce podporují výchovné, vzdělávací a osvětové aktivity (podpora více než 80 %), ochranu přírody proti všem, kteří ji poškozují (78 %), a kontrolu velkých firem (78 %), politiků (72 %) a úředníků (68 %).

Češi jsou nakloněni systémovým řešením, pro dlouhodobé řešení problémů životního prostředí považují za klíčovou změnu životního stylu většiny společnosti (85 %), nové technologie (81 %), změnu přístupu politiků (80 %) a změnu současného ekonomického systému (55 %). Česká veřejnost by uvítala, kdyby problematiku životního prostředí upravovaly mezinárodní dohody (87 %).

Velmi nekompromisní je postoj Čechů vůči znečišťovatelům (nejtvrdší v Evropské unii), kteří mají podle české veřejnosti nést hlavní odpovědnost za ochranu životního prostředí (99 %). Celých 57 % občanů upřednostňuje ochranu životního prostředí před konkurenceschopností ekonomiky.

Většina české veřejnosti podporuje, aby vláda vydala zákony, které by přiměly firmy (83 %) a obyčejné lidi (60 %) chránit životní prostředí. **Češi podporují řadu dalších opatření k tomu, aby firmy nebo veřejnost nepoškozovaly přírodu a životní prostředí.** Patří mezi ně postihy a pokuty (u veřejnosti 89 %, u firem 91 %), osvěta (u veřejnosti 85 %, u firem 82 %), zákazy vybraných činností (u veřejnosti 83 %, u firem 81 %), daňové výhody a úlevy (u veřejnosti 81 %, u firem 82 %), zdanění škodlivých činností (u veřejnosti 78 %, u firem 83 %), a dotace a pobídky (u veřejnosti 77 %, u firem 75 %).

Osobně je však jen malá část Čechů ochotná spolupodílet se na nákladech spojených s ochranou přírody a životního prostředí: **16 % je ochotno v této věci platit mnohem vyšší daně, 19 % platit vyšší ceny a 28 % by akceptovalo snížení své životní úrovně.**

Zdroje použité v infografice

- a.) Median pro Zelený kruh (2016)
- b.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c)
- c.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2016c)
- d.) Special Eurobarometer (2017b)
- e.) Special Eurobarometer (2017b)
- f.) Pew Research Center (2017)
- g.) Část II: Výzkum (2018)
- h.) Část II: Výzkum (2018)

Environmentální chování

Češi považují odpovědné chování k životnímu prostředí za správnou věc potřebnou k řešení environmentálních problémů. Chování české veřejnosti k životnímu prostředí hodnotí jako špatné. Velká většina občanů třídí odpady, avšak v dalších oblastech dává přednost ekonomicky výhodnému a přitom nenáročnému chování, například šetření vodou či energiemi. Češi příliš nechtějí omezovat jízdy autem z environmentálních důvodů. Přestože široká veřejnost vyjadřuje ochotu aktivně se zapojovat do ochrany přírody a životního prostředí v řadě oblastí, podle dostupných šetření se angažuje jen malá část obyvatel.

Environmentální chování pohledem české veřejnosti

Česká veřejnost je k možnosti jednotlivce řešit environmentální problémy skeptičtější než obyvatelé většiny ostatních zemí Evropské unie. Podle Special Eurobarometeru (2017b) si 79 % Čechů myslí, že oni sami nemohou hrát roli v ochraně životního prostředí v České republice. Ačkoli se jedná o velký podíl občanů, evropský průměr je o 8 procentních bodů vyšší. Česká veřejnost je v tomto srovnání pátou nejskeptičtější zemí Evropské unie.

Jak ukazuje Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c), **59 % Čechů hodnotí chování české veřejnosti k životnímu prostředí jako spíše či velmi špatné.**¹⁶⁸ Podle naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 177) **považuje 86 % obyvatel „neekologické chování veřejnosti“ za závažný problém.** Celých 75 % také podporuje, aby český stát aktivně řešil tento problém a – jak dokládá výzkum Medianu pro Zelený kruh (2016) – 65 % občanů si přeje, aby se jím zabývaly i ekologické neziskové organizace. Kritické hodnocení chování lidí však většina nepovažuje za důvod k pasivitě (CVVM, 2016e): **62 % české veřejnosti se rozhodně či spíše kloní k názoru, že má význam dělat něco pro životní prostředí navzdory tomu, že to nedělají ostatní lidé.** Větší překážku však představuje náročnost proenvironmentálního chování. **Ačkoliv podle Centra pro výzkum veřejného mínění**

---

168) Respondenti však hodnotí chování veřejnosti lépe než dříve – hodnocení se od roku 2002 zlepšilo o 15 procentních bodů.

(2016e) 82 % české veřejnosti souhlasí s tím, že je dobré dělat něco pro životní prostředí, i když to stojí více peněz nebo to zabírá více času, pouze 39 % Čechů podle International Social Survey Programme (2012) uvádí, že se tak také sami chovají (26 % tvrdí, že nikoliv). Jak uvidíme dále v této kapitole, Češi v proenvironmentálním chování skutečně upřednostňují ekonomicky výhodné a méně náročné aktivity.

Určitá nejistota Čechů v této oblasti se projevuje v hodnocení ekologičnosti vlastního chování (ISSP, 2012): 25 % respondentů uvedlo, že je pro ně těžké rozeznat, zda je jejich způsob života pro životní prostředí prospěšný, či škodlivý, a zároveň dalších 30 % dotazovaných nevyjádřilo souhlas, ani nesouhlas s tímto názorem, pouze 43 % uvedlo, že pro ně není těžké rozeznat ekologičnost svého způsobu života. Významná část veřejnosti cítí jen omezenou možnost dále rozvíjet své proenvironmentální chování – podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2016e) **51 % obyvatel České republiky uvádí, že pro lidi, jako jsou oni sami, je dost těžké dělat pro životní prostředí něco více.**¹⁶⁹

Proenvironmentální chování v domácnosti

Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c) se obyvatel České republiky pravidelně ptá, co ve svých domácnostech dělají a nedělají pro životní prostředí. **Již od prvního měření v roce 2002 se na prvním místě pomyslného žebříčku proenvironmentálního chování umísťuje třídění běžného odpadu a na druhém místě třídění nebezpečného odpadu.** Také jiná šetření se shodují (Special Eurobarometer, 2017a; 2017b; viz *Část II: Výzkum*), že **třídění odpadu je mezi Čechy jednoznačně nejčastějším proenvironmentálním chováním – podle různých průzkumů třídí odpad 67 % až 91 % české veřejnosti.** ¹⁷⁰ Jak podrobněji uvádíme v kapitole *Odpady*, Češi třídí v rámci Evropské unie většinu druhů odpadů nadprůměrně (Flash Eurobarometer, 2014b) a řadou svých dalších domácích aktivit pomáhají snižovat množství produkovaného odpadu (například 72–79 % Čechů uvádí, že pijí kohoutkovou vodu).

¹⁶⁹ Podobnou otázku kladl také International Social Survey Programme (2012), když se ptal na hodnocení výroku: „Pro člověka, jako jsem já, je vlastně dost těžké dělat toho moc pro životní prostředí.“ Podle výsledků šetření s ním 45 % obyvatel souhlasí a 33 % nesouhlasí.

¹⁷⁰ Údaj s nejvyšší aktuální hodnotou pochází z naší studie (viz *Část II: Výzkum*, str. 183), podle které třídilo v posledním roce odpad vždy, velmi často či často celých 91 % respondentů. Nejnižší hodnotu v posledních letech uvádí Special Eurobarometer (2017b), který se respondentů ptal značně odlišně: zda za posledních šest měsíců vytrídili většinu svého odpadu k recyklaci. Na takto položenou otázku odpovědělo kladně 67 % Čechů, což je o dva procentní body nad evropským průměrem.

Ostatní druhy proenvironmentálního chování jsou mezi českou veřejností podstatně méně rozšířeny. Opět se tak potvrzuje, že od obecných sympatií k ochraně přírody a životního prostředí k osobnímu proenvironmentálnímu chování vede poměrně složitá cesta. Stejně tak nelze ani vyjádření podpory politikám na ochranu přírody a životního prostředí chápat jako indikátor ochoty respondentů k příznivému environmentálnímu chování, jedná se zkrátka o dvě rozdílné záležitosti (viz str. 20). Jak vyplývá z dílčích poznatků představených v předchozích kapitolách, **Češi zpravidla upřednostňují takové proenvironmentální chování, které se jim ekonomicky vyplatí,** například šetří vodou a energiemi a jen málo jich nakupuje dražší biopotraviny. **Podstatně méně si pak Češi osvojují chování, které jim přináší nepohodlí nebo na ně klade jiné nároky,** jako je například omezování jízd autem, přechod k jinému dodavateli energie s větším podílem energie z obnovitelných zdrojů, domácí kompostování či zastavení odběru nevyžádané pošty. Přestože byla motivace úsporami finančních nákladů a demotivace náročností chování patrná v dílčích výsledcích předchozích kapitol, stojí za pozornost, že nejoblíbenější třídění odpadů se této logice vymyká (přináší nepohodlí a neplynou z něj domácím žádání úspory). V ostatních oblastech environmentálního chování domácími jsou však tyto tendence zřejmé.

V průzkumech Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) se na třetím místě „žebříčku“ pravidelně umisťuje šetření energiemi a vodou (daleko za dvěma způsoby třídění odpadu). Jak přibližujeme v kapitolách *Energie a energetika* a *Znečištění vody*, procento českých respondentů šetřících zdroji se různí podle formulace otázky v konkrétním výzkumu. V již zmíněném průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) uvedlo 55 % respondentů, že vždy či často šetří energiemi a vodou kvůli ochraně životního prostředí. V jiné studii (viz *Část II: Výzkum*, str. 183) nalezneme otázky zvláště na šetření vodou a energiemi. Podle ní **80 % Čechů dělalo v posledním roce vždy, velmi často či často aktivity, aby doma snížilo svou spotřebu vody, a 77 % vykonávalo vždy, velmi často či často činnosti snižující spotřebu energie.** O něco menší počet dotázaných – 59 % – odpověděl v šetření European Social Survey (2016), že stále, velmi často nebo často dělá něco pro to, aby snížil svou spotřebu energií. Konkrétnější otázky byly respondentům kladeny v průzkumu Special Eurobarometeru (2017a): podle něj je pro 41 % občanů nízká spotřeba energie důležitým faktorem při koupi nového domácího spotřebiče (o 4 procentní body více, než je průměr Evropské unie). K namáhavějším jednorázovým opatřením přistoupila podstatně menší část veřejnosti, ať se již jednalo o izolaci domu (19 %), přechod k dodavateli energie s větším podílem energie vyrobené z obnovitelných zdrojů (5 %), domácí instalaci solárních panelů (3 %) či koupi nízkoenergetického domu (2 %).

Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c) ukazuje, že jako **další v pořadí pomyslného žebříčku různých oblastí proenvironmentálního chování se umisťuje nákupní chování.** Také v tomto případě se však množství občanů, kteří si

osvojují různé chování, podstatně liší. Podle průzkumu Flash Eurobarometer (2013b) považuje 75 % Čechů dopad výrobků na životní prostředí za důležitý faktor při rozhodování o jejich koupi a celých 86 % by jich za výrobky zaplatilo více, pokud by si byli jistí, že jsou příznivé pro životní prostředí.¹⁷¹ S tímto vyjádřením však kontrastuje deklarované chování respondentů napříč různými průzkumy (viz kapitola *Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky*). Například závěry Special Eurobarometeru (2017b) dokládají, že pouhých 43 % respondentů nakoupilo v posledních šesti měsících výrobky místního původu (může se jednat také o potraviny), a podle výsledků Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c) jen 24 % respondentů uvádí, že se při nákupu výrobků vždy nebo často řídí tím, zda jsou šetrné k životnímu prostředí.

Ohled na životní prostředí se o něco více projevuje u nákupu potravin, ačkoli i zde můžeme pozorovat velké rozdíly mezi jednotlivými typy chování (viz kapitola *Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky*). Například podle šetření agentury Focus (2015) dává 61 % respondentů přednost českým potravinám před zahraničními. V průzkumech Centra pro výzkum veřejného mínění (2016d, 2017c, 2017m) dotazovaní uváděli, že 56 % nakupuje vždy či často regionální potraviny (výjimečně to dělá 30 % respondentů; CVVM, 2016d), avšak už jen pouhých 10–16 % v obchodech vždy či často sáhne po biopotravinách (43–44 % je nakupuje alespoň výjimečně).¹⁷² Special Eurobarometer (2017a) zjistil, že sezónní potraviny od místních dodavatelů nakupuje 30 % českých spotřebitelů (o 11 procentních bodů méně, než je průměr Evropské unie).

Průzkumy shrnuté v kapitole *Doprava* ukazují, že si **Češi vybírají šetrný způsob dopravy z jiných než environmentálních důvodů a že z jízd autem slevují spíše neradi** – to je pro 47 % respondentů nejčastějším dopravním prostředkem během typického dne a také na delší cesty (minimálně 300 kilometrů) preferuje automobil celých 70 % obyvatel České republiky (Special Eurobarometer, 2014f). Omezování jízd autem se také pravidelně ukazuje jako jeden z nejméně rozšířených typů proenvironmentálního chování podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c). Podle tohoto průzkumu jízdu autem omezuje vždy či často 17 % Čechů, 29 % to dělá výjimečně a celých 33 % nikdy. Odlišně formulované otázky dokládají, že i když občané nechtějí omezovat své jízdy autem, zároveň nemálo z nich tvrdí, že v poslední době volili i jiné formy dopravy (viz kapitola *Doprava*). Například v naší studii (viz *Část II: Výzkum*, str. 183) si celých 56 % často, velmi často či vždy během posledního roku vybíralo veřejnou dopravu, jízdu na kole nebo chůzi namísto automobilu a ve výzkumu

171) Ochota Čechů je pátá největší v rámci Evropské unie (podrobněji viz kapitola *Spotřeba a environmentálně šetrné výrobky*).

172) Nižší podíl respondentů kupujících biopotraviny pochází z šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017m), vyšší pak z jiného šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (2017c).

Special Eurobarometeru (2017b) uvedlo 28 % respondentů, že si za posledních šest měsíců někdy vybralo environmentálně šetrnou formu dopravy (chůzi, kolo, hromadnou dopravu či elektromobil).

Jaké skupiny obyvatel České republiky se chovají ve větší míře proenvironmentálně? Podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2016d, 2017c) lidé s vysokoškolským vzděláním a lidé s dobrou životní úrovní častěji třídí odpad, šetří energiemi a vodou a nakupují biopotraviny, regionální potraviny a výrobky šetrné k životnímu prostředí. Starší data Centra pro výzkum veřejného mínění (2011a, 2012 a 2013) ukazují, že biopotraviny a výrobky šetrné k životnímu prostředí častěji nakupují také ženy, což zřejmě souvisí s rozšířenou rolí ženy v domácnosti. Naopak méně často tyto výrobky a biopotraviny nakupují lidé starší 60 let. Tato věková skupina však častěji šetří energiemi a vodou. Detailnější analýzy jsou uvedeny také v *Části II: Výzkum* (viz str. 213).

Občanská angažovanost v ochraně přírody a životního prostředí

V environmentální oblasti se občansky angažuje ještě méně obyvatel České republiky, než kolik se jich zapojuje do domácího proenvironmentálního chování. Přitom však podle Centra pro výzkum veřejného mínění (2014a) tyto aktivity většina veřejnosti oceňuje: **pro 72 % občanů je důležité aktivně se podílet na zlepšování života v místě bydliště a pro 67 % na ochraně přírody** (viz kapitola *Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí*).

Velice podrobnou analýzu, jak konkrétně se Češi angažovali, podává *Mapa české environmentální angažovanosti 2015* (Krajhanzl & Protivínský, 2015).¹⁷³ Tento výzkum ukazuje, že se česká veřejnost za poslední rok nejčastěji podílela na environmentálních aktivitách (třeba i jednorázových a velmi drobných) spojených se zlepšováním okolního prostředí, například veřejného prostoru či krajinného rázu (22 % obyvatel), s čistotou ovzduší, řek či obecně čistotou prostředí (16 %), se zdravými potravinami (12 %),

173) Za zmínku stojí také výzkum Hadlera a Wohlköniga (2012), kteří porovnali vývoj občanské angažovanosti Čechů, Rakušanů a Němců v environmentálních otázkách od roku 1993 do roku 2010. Autoři čerpali z dat sesbíraných International Social Survey Programme v letech 1993, 2000 a 2010 a zaměřili se na členství v environmentální organizaci, darování peněz, účast na demonstraci a podpis petice. Jejich výsledky ukazují, že Češi se angažují ve srovnání s Rakouskem, západním a východním Německem nejméně. Míra jejich zapojení do veřejných aktivit je přitom od roku 1993 stabilní, oproti tomu mezi obyvateli Rakouska, západního i východního Německa angažovanost od roku 1993 klesla, a přiblížila se tak české úrovni. Výzkum také ukazuje dlouhodobý rozdíl mezi postsocialistickou Českou republikou a východním Německem na jedné straně oproti více angažovanému Rakousku a západnímu Německu. Ve všech zemích se potvrzuje, že čím vyšší je vzdělání respondenta, tím pravděpodobnější je jeho veřejná angažovanost.

s útulky pro opuštěná zvířata či záchrannými stanicemi pro živočichy (11 %), se zákazem staveb na určitém území, například dálnic či nákupních center (10 %), a s ochranou přírodních druhů a divočiny (8 %). Méně časté environmentální aktivity se týkaly práv zvířat ve velkochovech či laboratořích (6 %), klimatické změny (4 %), zákazu těžby surovin na určitém území (3 %) a regulace šíření nebezpečných technologií (3 %). **Vidíme, že se Češi angažují především v aktivitách, kterými zlepšují své okolí, chrání své zdraví a pomáhají zvířatům.** Tyto závěry částečně podporují také výsledky studie, které detailněji rozebíráme v *Části II: Výzkum* (str. 187).

Tyto preference se projevují také při výběru oblastí, v nichž jsou respondenti ochotní se v budoucnu angažovat (dotazník se ptal na ochotu angažovat se v příštím roce určitě či možná). **Výsledky ukazují, že široká veřejnost je ochotná zapojit se do aktivit týkajících se zdravých potravin (65 %), čistého ovzduší, řek a obecně prostředí (63 %), zlepšování prostředí kolem nás (60 %) a útulků či záchranných stanic pro opuštěná zvířata (50 %).** Dále by obyvatelé České republiky byli určitě či možná ochotní podílet se na ochraně přírodních druhů a divočiny (42 %), ochraně klimatu (37 %), boji za práva zvířat ve velkochovech či laboratořích (32 %), proti stavbám na určitém území (30 %), proti těžbě surovin (26 %) a regulaci šíření nebezpečných technologií (27 %). Stojí za pozornost, že i u posledních uvedených (tzn. nejméně preferovaných) agend projevuje ochotu zapojit se více než čtvrtina české veřejnosti. **Ačkoliv je tedy široká veřejnost otevřená angažmá v celé řadě oblastí ochrany přírody a životního prostředí, jen poměrně malý počet občanů se aktuálně do těchto aktivit zapojuje.**

Jakou formou se obyvatelé České republiky nejčastěji do ochrany přírody a životního prostředí zapojují? Podle *Mapy české environmentální angažovanosti 2015* (Krajhanzl & Protivínský, 2015) se Češi v posledním roce před dotazováním nejčastěji angažovali prostřednictvím manuální práce (13 %), podpisem papírové (11 %) či internetové petice (8 %) a přesvědčováním blízkých (8 %). K velice podobným závěrům dochází i Centrum pro výzkum veřejného mínění (2016d), které dodává, že čeští občané v posledních pěti letech také dávali peníze na podporu skupin zabývajících se životním prostředím (11 %), snažili se ovlivnit rozhodování úřadů ve prospěch životního prostředí (9 %) a nejméně z nich se zúčastnilo demonstrace s environmentálním tématem (4 %). Podle zjištění tohoto průzkumu od roku 2004 jen nepatrně kolísá počet environmentálně angažovaných lidí, celkově tedy zůstává poměrně stabilní. Výsledky studie, které prezentujeme v *Části II: Výzkum* (str. 186), ukazují na celkově větší angažovanost všemi zmíněnými formami.

Studie *Mapy české environmentální angažovanosti 2015* (Krajhanzl & Protivínský, 2015) rozlišuje na základě statistických analýz **pět segmentů české veřejnosti z hlediska její environmentální angažovanosti.** Nejpočetnější je segment tzv. pasivních, kteří se do aktivit v environmentální oblasti prakticky nezapojují (55 %).

Pijete vodu z kohoutku, abyste se vyhnuli zbytečnému odpadu? ^f

EU

ano
55%

ano
78%

ČR

Češi jsou v pití kohoutkové vody třetí v EU.

Jak často jste za poslední rok třídil odpad? ^e

nikdy

výjimečně

občas

vždy

velmi často

často

Do jaké míry souhlasíte či nesouhlasíte s tím, že „pro člověka jako jsem já je vlastně dost těžké dělat něco víc pro životní prostředí“? ^d

12%
rozhodně nesouhlasí

34%
spíše nesouhlasí

40%
spíše souhlasí

11%
rozhodně souhlasí

3%
neví

Jaká je podle vás situace u nás, pokud jde o chování občanů k životnímu prostředí? ^a

velmi špatná

spíše špatná

velmi dobrá

spíše dobrá

Do jaké míry souhlasíte či nesouhlasíte s tím, že „dělat něco pro životní prostředí je dobré, i když to stojí více peněz nebo to zabírá více času“? ^b

rozhodně souhlasí

spíše souhlasí

neví

spíše nesouhlasí

rozhodně nesouhlasí

rozhodně souhlasí

spíše souhlasí

tak ani tak

spíše nesouhlasí

rozhodně nesouhlasí

Děláte, co je dobré pro životní prostředí, i když to stojí více peněz nebo to zabírá více času? ^c

V jakých environmentálních oblastech jste se v posledním roce občansky angažovali? ^l

22%

zlepšování prostředí kolem nás (veřejný prostor, krajina, aj.)

12%

zdravé potraviny

10%

proti stavbě na určitém území (dálnice, nákupní centra, atd.)

6%

práva zvířat ve velkochovech, laboratořích apod.

3%

proti těžbě surovin na určitém území

16%

čisté ovzduší, čisté řeky, prostředí bez škodlivin apod.

11%

útluky pro opuštěná zvířata, záchrané stanice pro živočichy

8%

ochrana přírodních druhů a divočiny

4%

ochrana klimatu (opatření ke globální klimatické změně)

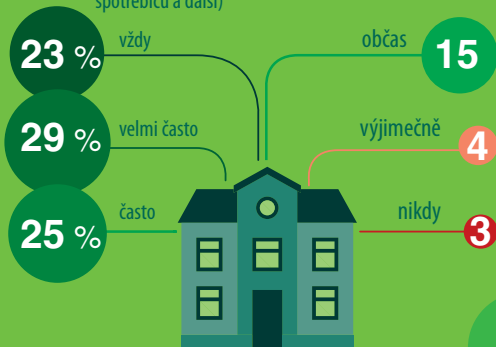
3%

regulace šíření nebezpečných technologií

Jak často jste v posledním roce dělali aktivity, abyste doma snížili spotřebu energie? ^h

(nižší pokojová teplota, používání úsporných spotřebičů a další)

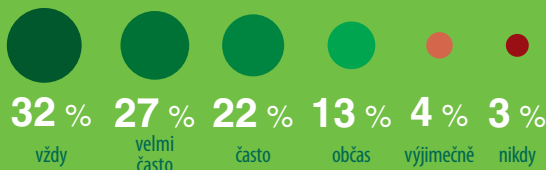

Environmentální chování

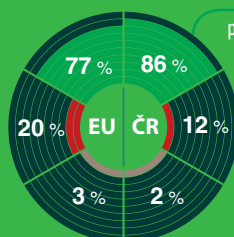
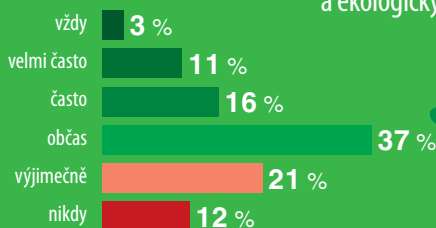

Jak často jste v posledním roce dělali aktivity, abyste doma snížili spotřebu vody? ^g

(sprchování místo koupání, vypínání vody při holení nebo čištění zubů, používání vybavení šetřícího vodu a další)

Jak často jste za poslední rok kupoval výrobky označené jako šetrné k životnímu prostředí (např.: bio výrobky a ekologicky šetrné výrobky)? ^j

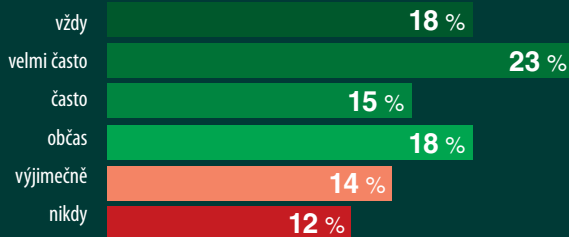
pátá největší ochota v EU

Byli byste ochotni zaplatit více za výrobky, kdybyste si byli jisti, že jsou šetrnější k životnímu prostředí? ⁱ

byli by ochotni zaplatit min. o 5 % více | nebyli by ochotni zaplatit více | neví

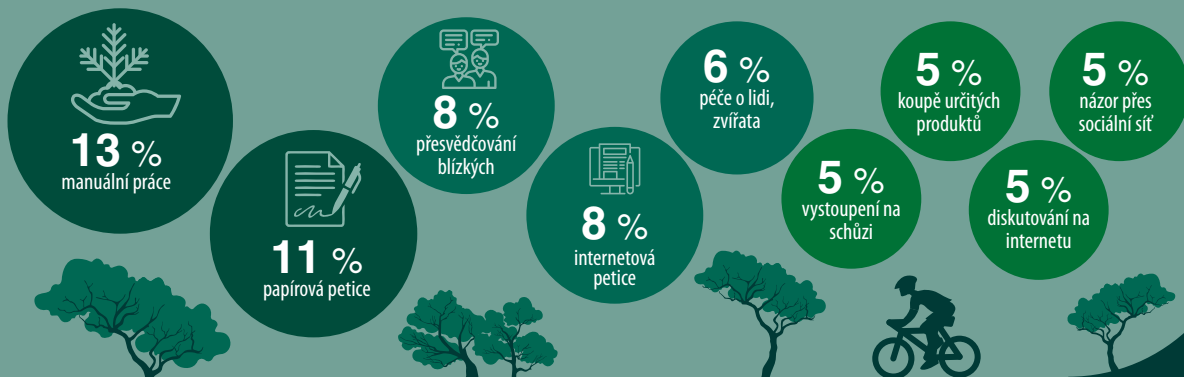
DOPRAVNÍ CHOVÁNÍ

Jak často jste si za poslední rok vybíral pro cesty do práce nebo ve volném čase (na území České republiky) veřejnou dopravu, pěší chůzi nebo jízdu na kole (místo jízdy osobním automobilem)? ^k

OBČANSKÁ ANGAŽOVANOST

Jakými způsoby jste se v posledním roce angažovali (vybrány jen způsoby, které dělalo minimálně 5 % Čechů)? ^m

Ostatních 45 % můžeme rozdělit na čtyři proenvironmentálně angažované segmenty: nejvíce je tzv. pečovatelů o území měst, venkova a přírody (24 %), mezi nimiž převládají muži, více zastoupeni jsou lidé s vyšším vzděláním a příjmem a bydlící blízko místa svého původu. Další segmenty jsou podstatně menší. Patří mezi ně tzv. milovníci zvířat (8 %), převážně ženy, s větším podílem mladších lidí a lidí s nižšími příjmy, tzv. příznivci zdravého životního stylu (7 %), také častěji mladší, avšak s nejvyšším příjmem domácností a tzv. ryzí environmentalisté (6 %), kteří mají nejvyšší vzdělání, jsou mezi nimi více zastoupeni lidé nad 55 let a méně ve věku 35–44 let (častěji se také hlásí k nějakému náboženskému vyznání a častěji bydlí blízko místa svého původu). V naší studii (viz *Část II: Výzkum*, str. 188) se 5 % respondentů označilo za členy nějaké organizace, pro kterou je ochrana přírody a životního prostředí hlavní nebo vedlejší činností.

Souhrn kapitoly

Většina obyvatel České republiky si uvědomuje význam šetrného chování jednotlivců a domácností k životnímu prostředí, například 82 % uvádí, že je dobré dělat něco pro životní prostředí, i když to stojí více peněz nebo to zabírá více času, a 62 % konstatuje, že má smysl chránit životní prostředí, i když to ostatní nedělají. Jejich přesvědčení však naráží na řadu překážek: v souhrnu 55 % občanů neumí jasně určit, zda je jejich způsob života pro životní prostředí prospěšný, či škodlivý, a 51 % reflektuje, že pro lidi jako jsou oni sami, je dost těžké dělat něco více pro životní prostředí. Celkově hodnotí většina Čechů environmentální chování české veřejnosti kriticky (59 % jako špatné) a podporuje ekologické neziskové organizace, aby se environmentálně nepříznivým chováním české veřejnosti zabývaly (65 %).

V průzkumech zaměřených na proenvironmentální chování Češi nejčastěji uvádějí, že třídí odpad (podle průzkumů 67–91 %) – v rámci Evropské unie patří mezi obyvatele nadprůměrně svědomitě hospodařící s odpadem. **V dalších oblastech domácího proenvironmentálního chování dávají Češi přednost aktivitám, které jsou pro ně ekonomicky výhodné a nezpůsobují jim nepohodlí.** Jakkoliv se procenta v různých průzkumech liší, s odstupem se většinou na dalším místě pomyslného žebříčku českého proenvironmentálního chování drží úspory vody a energií, za nimiž následuje nákup environmentálně příznivých potravin a šetrných výrobků. Omezování jízd autem pravidelně v průzkumech vychází jako jeden z nejméně rozšířených typů proenvironmentálního chování.

V oblasti občanské angažovanosti zřetelná většina deklaruje, že je důležité aktivně se podílet na zlepšování života v místě bydliště (72 %) a na ochraně přírody (62 %). **Široká veřejnost také vyjadřuje ochotu se do ochrany přírody a životního prostředí v řadě oblastí zapojit.** Podle dostupných zjištění se však ukazuje, že jen zřetelně menší část populace se skutečně občansky angažuje (podle metodiky průzkumu 29 % až 45 %). Aktivnější jsou Češi v ochraně svého okolního prostředí, zdraví a zvířat.

Zdroje použité v infografice

- a.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2017c)
- b.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2016e)
- c.) International Social Survey Programme (2012)
- d.) Centrum pro výzkum veřejného mínění (2016e)
- e.) Část II: Výzkum (2018)
- f.) Flash Eurobarometer (2014b)
Poznámka: Otázka byla pokládána respondentům, kteří uvedli, že usilují o snížení množství domovního odpadu (92 % Čechů, evropský průměr 92 % a 1 %, které odpovědělo „nevím“).
Zde jsme procenta přepočítali tak, aby odpovídala procentům z celého vzorku respondentů.
- g.) Část II: Výzkum (2018)
- h.) Část II: Výzkum (2018)
- i.) Flash Eurobarometer (2013b)
- j.) Část II: Výzkum (2018)
- k.) Část II: Výzkum (2018)
- l.) Krajhanzl a Protivínský (2015)
- m.) Krajhanzl a Protivínský (2015)

Část II: Výzkum

Cíle a metody výzkumu

V *Části I: Přehledu šetření veřejného mínění* jsme skládali z dílčích průzkumů a výzkumů veřejného mínění co nejcelistvější obraz vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí. Některá témata však v dosavadních výzkumech chyběla, jiná zjištění byla spíše útržkovitá a cítili jsme potřebu je ověřit. Rozhodli jsme se proto připravit vlastní rozsáhlý výzkum v této oblasti, abychom obraz vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí dále doplnili.

Představovaný výzkum má dvě části. První, týkající se **vztahu k přírodě a životnímu prostředí**. Zde bylo naším cílem zvolit takový formát výzkumu, který by umožňoval připravené šetření (resp. jeho stěžejní části) opakovaně použít v příštích letech a začít tak sledování trendů vývoje environmentálních postojů a chování české veřejnosti. Druhou část našeho šetření jsme se rozhodli zaměřit na jedno aktuální environmentální téma. Vybrali jsme proto čím dál více společensky diskutované **téma sucha**.

Jako nejvhodnější rámec pro náš záměr jsme si zvolili **explorativní studii**. Je pro ni charakteristické, že netestuje žádnou konkrétní teorii či vědecky formulované hypotézy, ale široce prozkoumává danou oblast, identifikuje důležité proměnné a strukturu vztahů mezi nimi. Takové studie neposkytují definitivní odpovědi, avšak jsou cenné tím, že nabízí lepší porozumění a nové vhledy do dané problematiky (Babbie, 2007, str. 88–90).

Hlavním cílem výzkumu je podrobně zmapovat postoje a chování české veřejnosti v oblasti ochrany přírody a životního prostředí. Kládeme si přitom tyto výzkumné otázky:

- Jaké jsou aktuální postoje a chování české veřejnosti v oblasti ochrany přírody a životního prostředí?
- Jaké vlivy působí na tyto postoje a chování?
- Jaké skupiny české veřejnosti můžeme rozlišit z hlediska jejich postojů a chování v oblasti ochrany přírody a životního prostředí a v jakých dalších charakteristikách se tyto skupiny liší?

Naším záměrem bylo poučit se ze slabin průzkumů a výzkumů shrnutých v *Části I* (včetně těch, které jsme realizovali my sami). Na dalších stranách popisujeme, jak jsme se snažili zvýšit validitu našeho výzkumu rozsáhlým a pokud možno co nejvíce reprezentativním vzorkem, sběrem dat ve spolupráci s významnou výzkumnou

agenturou či důkladnou kontrolou dat a testováním pozornosti respondentů. Podrobně na následujících stránkách také popisujeme široký tematický záběr našeho šetření, použití (kde to bylo možné) ověřených zahraničních škál v dotazníku a podrobné statistické analýzy.

Metodika sběru dat a výzkumný vzorek

Výběrovým souborem tohoto výzkumu je výzkumný vzorek reprezentativní pro populaci České republiky starší 18 let. Sběr dat takto zadaného vzorku zajišťovala výzkumná agentura Median, s. r. o. Pilotní testování dotazníku se uskutečnilo v termínu od 1. listopadu do 5. listopadu 2017 na 101 respondentech, kteří byli vybíráni podle stanovených kvót pro pohlaví, věk a vzdělání. Na základě analýzy získaných dat a zpětné vazby od respondentů a tazatelů agentury byla vytvořena finální verze dotazníku.

Hlavní fáze sběru dat probíhala od 10. listopadu do 10. prosince 2017 formou osobního dotazování školenými tazateli za pomoci počítače (metoda CAPI – Computer Assisted Personal Interviewing) a formou dotazování na webovém formuláři (metoda CAWI – Computer Assisted Web Interviewing). Dosběr dat prostřednictvím metody CAPI se uskutečnil v dalších dvou termínech, konkrétně v prosinci roku 2017 (18.–20. 12.) a v únoru a březnu roku 2018 (1. 2.–6. 3.). Respondenti byli vybráni do výzkumu prostřednictvím tazatelské sítě (metoda CAPI) a z online panelu společnosti Median, s. r. o. (metoda CAWI).

Reprezentativita sběru byla zajištěna vymezením kvót odvozených od reálného rozložení požadovaných znaků v populaci České republiky. **Kvóty byly stanoveny na základě dat z Českého statistického úřadu pro pohlaví, věk (7 kategorií), vzdělání (4 kategorie), velikost místa bydliště (5 kategorií), kraje (14 kategorií) a intenzitu používání internetu (3 kategorie).** Zpětně byla data kontrolována také na **reprezentativitu z hlediska příjmu domácnosti přepočteného na člena domácnosti.**¹⁷⁴

Vedle základních kvót byly **sledovány také křížené kvóty, tedy naplněnost jednotlivých sociodemografických ukazatelů (pohlaví, věku, vzdělání, velikosti místa bydliště a kraje) ve vzájemné kombinaci.** Příjem byl sledován pouze v kombinaci s krajem z důvodu nedostupnosti relevantních podkladů, které by obsahovaly reálné rozložení příjmu přepočteného na člena domácnosti v kombinaci s ostatními sledovanými kategoriemi.

174) V propočtu byla členům domácnosti ve věku do 13 let přiřazena váha 0,3, prvnímu dospělému členovi váha 1 a ostatním členům starším 13 let váha 0,5.

Kontrola kvality sesbíraných dotazníků probíhala na několika úrovních. V případě osobních rozhovorů byla kvalita dat kontrolována prostřednictvím jejich audio nahrávek,¹⁷⁵ zpětným kontaktováním respondenta e-mailem nebo telefonem a kontrolou celkových časů rozhovorů i časových stop na jednotlivých otázkách. V případě dotazníků přes webový formulář byla kontrolována celková délka času vyplňování, časové stopy na jednotlivých otázkách a pozornost v průběhu vyplňování, která byla ověřována pomocí čtyř položek rozmístěných v jeho různých částech.

V rámci metody dotazování na webovém formuláři bylo osloveno celkem 6 812 lidí, z nichž 3 970 z oslovených na výzvu nereagovalo, 681 nedokončilo vyplňování dotazníku a 2 161 jej vyplnilo celý. Celkově tedy byla dosažená návratnost přibližně 32 %. Z těch, kdo vyplnili celý dotazník, bylo na základě kontroly celkové délky vyplňování dotazníku,¹⁷⁶ kontrol časových stop na jednotlivých otázkách v dotazníku, testů pozornosti a kontroly kvót vyřazeno 282 respondentů. Platných CAWI respondentů tak zůstalo ve finálním vzorku 1 878.

V průběhu hlavního sběru a dosběrů bylo dohromady realizovaných 1 521 rozhovorů formou osobního dotazování, z toho dva dotazníky nebyly dokončené. Na základě kontrolních poslechů nahrávek, kontrol časových stop na jednotlivých otázkách a kontroly kvót bylo celkově vyřazeno 724 rozhovorů. Ve finálním vzorku tak zůstalo 795 platných CAPI rozhovorů.

Výsledná velikost vzorku tohoto výzkumu je tedy 2 673 respondentů, z toho 1 878 (70 %) sesbíraných formou dotazování na webovém formuláři a 795 (30 %) prostřednictvím osobního dotazování. Na osobním dotazování se podílelo 111 tazatelů společnosti Median, s. r. o., přičemž byl stanoven maximální limit 15 rozhovorů na jednoho tazatele. Průměrná délka dotazníku byla v případě CAPI dotazování 50 minut 49 sekund (medián = 51 minut a 37 sekund), u CAWI 52 minut 39 sekund (medián = 53 minut a 26 sekund).

Rozdíly mezi strukturou sebraného vzorku a populace České republiky byly vyrovnávány pomocí vážení. Použitá váha má stanovené minimum 0,4 a maximum 4. Váha zahrnuje kombinaci sociodemografických proměnných, užívání internetu a ukazatele čistého měsíčního příjmu domácnosti na člena spolu s kříženými sociodemografickými proměnnými mezi sebou. **Získaný dovažovaný vzorek je podle porovnání s daty Českého statistického úřadu reprezentativní pro populaci České republiky ve věku od 18 let** (viz str. 168-169 a 274-282).

175) Nahrávaly se a následně kontrolovaly tři otázky z dotazníku.

176) Vyřazení byli ze souboru tzv. speedeři, kteří měli výrazněji kratší dobu vyplňování dotazníku, než tomu bylo u ostatních dotazníků. Hranice pro vyřazení byla stanovena jako 48 % mediánu času vyplnění dotazníku.

Dotazník

Dotazník použitý v našem šetření se skládal ze čtyř tematických částí:

- 1. Sociodemografické proměnné**, které zahrnovaly pohlaví, věk, vzdělání, kraj, velikost místa bydliště, počet osob v domácnosti, příjem a také subjektivně vyjádřený sociální status.
- 2. Hodnoty, životní styl a politické postoje**. V této části jsme se zaměřili na hodnotovou orientaci, sociální vliv, zájem o mediální témata, politickou orientaci, důvěru v různé instituce a účast ve volbách.
- 3. Vztah k přírodě a životnímu prostředí**. Tato obsáhlá část mapovala nejrůznější aspekty environmentálních témat:
  - a. obecná environmentální přesvědčení,
  - b. vnímání závažnosti environmentálních problémů v České republice;
  - c. podporu dlouhodobých řešení, konkrétních opatření proti neekologickému chování firem a veřejnosti i politického řešení jednotlivých environmentálních problémů v České republice;
  - d. ochotu k sebeomezení, proenvironmentální chování a jednání, environmentální občanskou angažovanost a její formy;
  - e. čas trávený venku a potěšení z něj, zahrádkaření, chalupaření a chov zvířat.

Vnímání závažnosti, podporu politických řešení, proenvironmentální jednání a environmentální občanskou angažovanost jsme sledovali u dvaceti tří environmentálních problémů. Ty jsme vymezili na základě literatury a témat, která řeší velké instituce zabývající se environmentálními otázkami (např. United Nations Environment Programme, 2018; Evropská agentura pro životní prostředí, 2018; United States Environmental Protection Agency, 2018; Moldan, 2015). Naším cílem bylo pokrýt všechny hlavní environmentální problémy v České republice. Během přípravy této baterie jsme se snažili o to, aby byla jejich formulace i pro laické respondenty srozumitelná, vyhýbali jsme se proto odborným pojmům.

Uvedené části dotazníku ještě doplňuje část zaměřená na aktuální téma:

- 4. Sucho**. V této části jsme se zaměřili na osobní zkušenost se suchem, odpovědnost za jeho řešení, podporu dlouhodobých politických řešení i konkrétních opatření při vyhlášení stavu sucha, představu o dopadech sucha za dvacet let a chování v domácnostech s ohledem na sucho.

Také během přípravy otázek týkajících se sucha jsme je konzultovali s odborníky z Ministerstva životního prostředí České republiky, z akademické i komerční sféry a inspirovali se předchozími výzkumy v této oblasti (zvláště Stoutenborough & Vedlitz, 2014; Switzer & Vedlitz, 2017).

Během tvorby dotazníku jsme dbali na to, aby formulace otázek a jejich pořadí co nejméně ovlivňovalo odpovědi respondentů. Otázky, které jsme sami vytvářeli, jsme vždy kladli tím způsobem, aby respondentům nepodsouvaly žádnou z odpovědí – svou formulací tedy připouštěli jak možný souhlas, tak nesouhlas (např. „podporujete či nepodporujete“, „souhlasíte či nesouhlasíte“ apod.). Jednotlivé otázky jsme seřadili tak, aby respondenti přednostně odpovídali na ty, které by mohly být nejvíce náchylné ke zkreslení předchozími otázkami (viz např. Tourangeau et al., 1989). Pokud by například respondenti nejdříve hodnotili závažnost environmentálních problémů a až poté by odpovídali, jak se oni sami podílejí na jejich řešení, mohlo by to jejich odpovědi ovlivnit – řada respondentů by mohla cítit podvědomou potřebu svými odpověďmi prokázat, že se zapojují do řešení problémů, které jen před malou chvílí sami označili jako závažné.

V dotazníku jsme použili několik převzatých škál, které blíže popisujeme v příslušných rámečcích níže. Všechny proměnné jsou podrobněji popsány v *Příloze* (str. 283).

Statistické metody

Pro vyhodnocení získaných dat jsme použili několik statistických analýz, jejichž výsledky prezentujeme v následujících kapitolách. Patří mezi ně korelační analýza, explorační faktorová analýza, vícenásobná lineární regrese, shluková analýza K-means a srovnávací analýzy ANOVA, Kruskal-Wallisův test a Chi-kvadrát. Čtenářům, kteří by rádi důkladně porozuměli výsledkům, jednotlivé typy analýz představujeme v *Příloze* 3 (str. 296), kde popisujeme také přesný způsob jejich aplikace v našem výzkumu.

Tabulka 1: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku

	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
POHLAVÍ			
Muži	47,7%	48,7%	48,6%
Ženy	52,3%	51,3%	51,4%
VĚK			
18-24 let	8,5%	8,7%	8,7%
25-34 let	17,4%	16,5%	16,4%
35-44 let	21,8%	20,4%	20,4%
45-54 let	17,1%	16,2%	16,1%
55-64 let	14,4%	15,7%	15,7%
65-69 let	7,5%	7,7%	7,8%
70 let +	13,2%	14,8%	14,9%
VZDĚLÁNÍ			
Základní	7,9%	10,9%	11,2%
Střední bez maturity	31,1%	35,1%	35,0%
Střední s maturitou	39,7%	36,2%	36,2%
Vysokoškolské	21,4%	17,7%	17,7%
VELIKOST MÍSTA BYDLIŠTĚ			
Do 999 obyvatel	16,1%	16,9%	16,9%
1 000 - 4 999	18,2%	21,6%	21,6%
5 000 - 19 999	17,7%	18,5%	18,5%
20 000 - 99 999	26,1%	21,3%	21,2%
100 000 a více	22,0%	21,7%	21,8%
PŘÍJEM DOMÁCNOSTI (pře počítaný na hlavu)			
Do 12 000 Kč	16,5%	9,3%	11,9%
12 001 - 16 000 Kč	23,2%	23,7%	20,1%
16 001 - 20 000 Kč	20,3%	22,1%	19,7%
20 001 - 30 000 Kč	20,3%	23,9%	24,6%
30 001 Kč a více	5,6%	7,3%	9,7%
Chybějící údaj	14,0%	13,7%	14,0%
UŽÍVÁNÍ INTERNETU			
Vůbec	5,6%	10,0%	16,5%
Méně často	9,4%	14,9%	12,5%
Denně, téměř denně	85,1%	75,0%	71,0%
KRAJ			
Praha	12,0%	12,2%	12,2%
Středočeský	11,5%	12,4%	12,3%
Jihočeský	6,3%	6,1%	6,0%

	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
Plzeňský	4,8%	5,5%	5,5%
Karlovarský	3,2%	2,9%	2,8%
Ústecký	8,2%	7,7%	7,7%
Liberecký	4,1%	4,1%	4,1%
Královohradecký	6,1%	5,2%	5,2%
Pardubický	5,2%	4,9%	4,9%
Vysočina	4,3%	4,8%	4,8%
Moravskoslezský	11,9%	11,4%	11,5%
Olomoucký	5,9%	6,0%	6,0%
Zlínský	5,7%	5,6%	5,6%
Jihomoravský	10,7%	11,2%	11,2%

Výsledky a interpretace výzkumu vztahu k přírodě a životnímu prostředí

Základní popis environmentálních postojů a chování české veřejnosti (deskriptivní a faktorové analýzy)

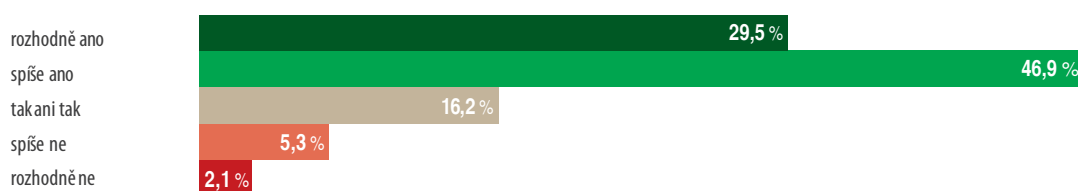
Jak česká veřejnost přistupuje k otázkám ochrany přírody a životního prostředí? Na kolik vnímá závažnost environmentální problémů v naší zemi? Kolik procent Čechů podporuje řešení jednotlivých problémů ze strany českého státu a kolik jich souhlasí s používáním konkrétních nástrojů ochrany přírody a životního prostředí? Jaký význam má pro Čechy kontakt s přírodou a kolik jich chová doma zvířata?

Obecné postoje veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí

Na úvod se podívejme na několik proměnných, které vyjadřují obecné uvažování české veřejnosti o tématech přírody a životního prostředí.

Výsledek zobrazený v grafu 1 koresponduje se závěry kapitoly *Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí* (viz str. 27-30): v různých otázkách napříč

Graf 1: Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí

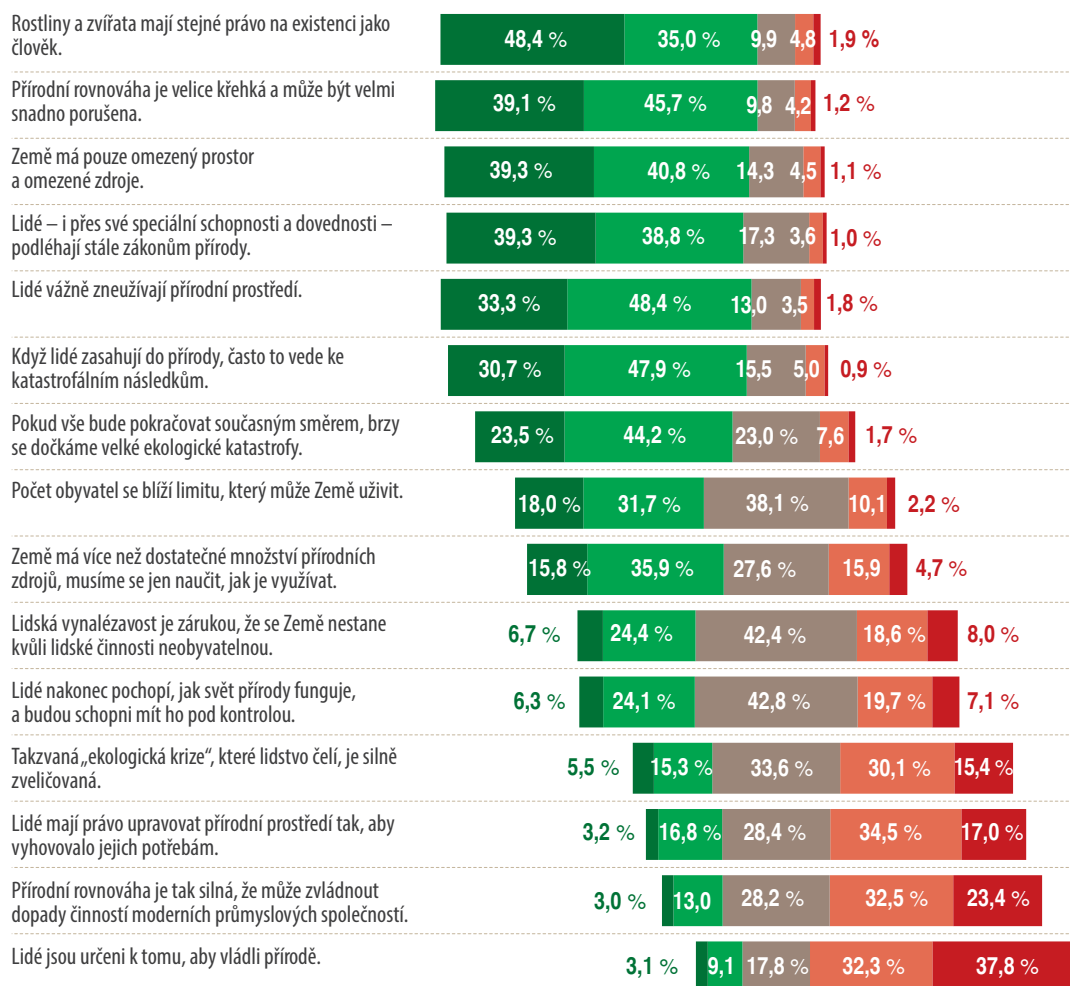

Položená otázka: Jsou Vám blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí?
n = 2 672

průzkumy a výzkumy se – stejně jako v této – ukazuje, že minimálně dvě třetiny české veřejnosti souzní s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí (zde 76,4 %), z toho přibližně jedna čtvrtina (opět záleží na formulaci otázky) se hlásí k těmto myšlenkám intenzivně (zde 29,5 %). Otázka, kterou jsme zde položili, byla použita ve shodném znění již v předchozím výzkumu a přinesla obdobný výsledek (Krajhanzl, Chabada, Svobodová, Lechnerová, Špaček, Skalík, & Čada, 2015a).

Graf 2: Environmentální přesvědčení (Nové ekologické paradigma)

● rozhodně souhlasím ● spíše souhlasím ● nejsem si jist(a) ● spíše nesouhlasím ● rozhodně nesouhlasím

Polozená otázka: Nyní bychom se Vás rádi zeptali na Váš názor na různá témata týkající se životního prostředí. U každého tvrzení, prosím, uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.
n = 2 672

Environmentální přesvědčení české veřejnosti jsme zjišťovali jedním z nejpoužívanějších dotazníků environmentální sociologie a psychologie, Škálou Nového ekologického paradigmatu (viz příslušný rámeček níže).¹⁷⁷ Výsledky této škály (viz graf 2) nepřímo navazují na předchozí otázku a ukazují, že většina Čechů – na obecné úrovni – skutečně s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí souzní. **Podle jejich názoru je přírodní rovnováha velice křehká a může být velmi snadno porušena (84,8 %), rostliny a zvířata mají stejné právo na existenci jako člověk (83,4 %), lidé podléhají zákonům přírody (78,1 %) a vážně zneužívají přírodní prostředí (81,7 %), jejich zásahy do přírody často vedou**

Nové ekologické paradigma (New Ecological Paradigm)

Škála Nové ekologické paradigma (NEP, *New Ecological Paradigm*) je spolu se svou předchůdkyní jedním z nejpoužívanějších nástrojů (Stern, Dietz, & Guagnano, 1995), který měří „podporu ekologického světónázoru (Dunlap, Van Liere, Mertig & Jones, 2000).

Nové ekologické paradigma navazuje na původní škálu Nové environmentální paradigma (*New Ecological Paradigm*), kterou představili Riley Dunlap a Kent Van Liere již v sedmdesátých letech (1978). Desítky let hojného testování prověřily její kvalitu (jak reliabilitu, tak validitu) na nejrůznějších vzorcích respondentů z celého světa včetně České republiky (Hawcroft & Milfont, 2010).

V roce 2000 se autoři původní škály spolu s dalšími kolegy (Dunlap, Van Liere, Mertig a Jones) rozhodli pro její aktualizaci: přidali nové tematické položky a upravili některé původní. Revidovanou škálu nazvali Nové ekologické paradigma a také z ní se stal zavedený a často používaný nástroj (Hawcroft & Milfont, 2010).

Aktualizované NEP se skládá z patnácti položek, které pokrývají pět aspektů obecného ekologického světónázoru (Dunlap et al., 2000): přesvědčení o limitech růstu, potenciální ekologické krizi a křehkosti přírodní rovnováhy, odmítnutí výjimečnosti lidského postavení v přírodě a antropocentrismu (tedy přesvědčení, že se hodnota přírody odvíjí od její užitečnosti pro člověka, viz poznámka 5 na str. 24).

Ačkoli NEP pokrývá různá témata, jeho autoři (Dunlap et al. 2000) ho koncipovali jako škálu měřící jeden konstrukt: ekologický světónázor. Jiní autoři však běžně pracují s faktory získanými faktorovou analýzou, které jsou pro daný vzorek relevantní (Hawcroft & Milfont, 2010, str. 146).

177) Dunlap a Van Liere (1978) pojmenováním škály *New Environmental Paradigm* (Nové ekologické paradigma) odkazují na její odlišnost od tzv. Dominantního společenského paradigmatu (*Dominant Social Paradigm*). To popsali Pirages a Ehrlich (1974) a myslí jím pohled na svět, kdy jsou lidé považováni za nadřazené nad ostatní druhy a vyňati z přírodních zákonů. Podle nich toto paradigma v jejich době v západních společnostech převládalo. *New Environmental Paradigm* (Nové ekologické paradigma) naopak označuje přesvědčení, že je člověk součástí přírody podléhající jejím zákonům.

ke katastrofálním následkům (78,6%), Země má pouze omezené zdroje (80,1 %) a pokud vše bude pokračovat současným směrem, brzy se dočkáme velké ekologické katastrofy (67,7 %). Většina veřejnosti pak odmítá názory opačné, jako například představu člověka jako vládce přírody nebo názor, že ekologická krize je zveličována.

Nejvíce rozdělení jsou Češi v otázkách, které se týkají technooptimismu, tedy nakolik je lidská vynalézavost zárukou, že se Země nestane kvůli lidské činnosti neobyvatelnou (souhlasí 31 %, nesouhlasí 26,5 %) a zda lidé nakonec pochopí, jak svět přírody funguje – a budou schopni ho mít pod kontrolou (souhlasí 30,4 %, nesouhlasí 26,8 %).

Výsledky faktorové analýzy ukazují (viz *Přílohy*, str. 306), že v pozadí odpovědí respondentů lze v této oblasti nalézt čtyři faktorové dimenze: míru „**environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení**“ (křehkost přírodní rovnováhy, katastrofální důsledky lidských zásahů do přírody, vážné zneužívání životního prostředí, možnost velké ekologické katastrofy, stejné právo rostlin a zvířat na existenci jako u lidí), míru „**technooptimismu a manažerského přístupu k přírodě**“ (právo lidí upravovat přírodní prostředí pro své potřeby, pochopení přírody dá lidem schopnost mít ho pod kontrolou, předurčení lidí vládnout přírodě, lidská vynalézavost jako záruka zachování obyvatelnosti Země), míru „**uvědomování limitů Země**“ (přibližování se přelidnění Země a omezenost zdrojů Země) a míru „**optimismu a umírněnosti environmentálního přesvědčení**“ (lidé podléhající zákonům přírody, důležité je naučit se využívat množství přírodních zdrojů poskytovaných Zemí, ekologická krize je silně zveličována). Dohromady tyto čtyři faktory vysvětlují 54,9 % rozptylu odpovědí respondentů v této škále.

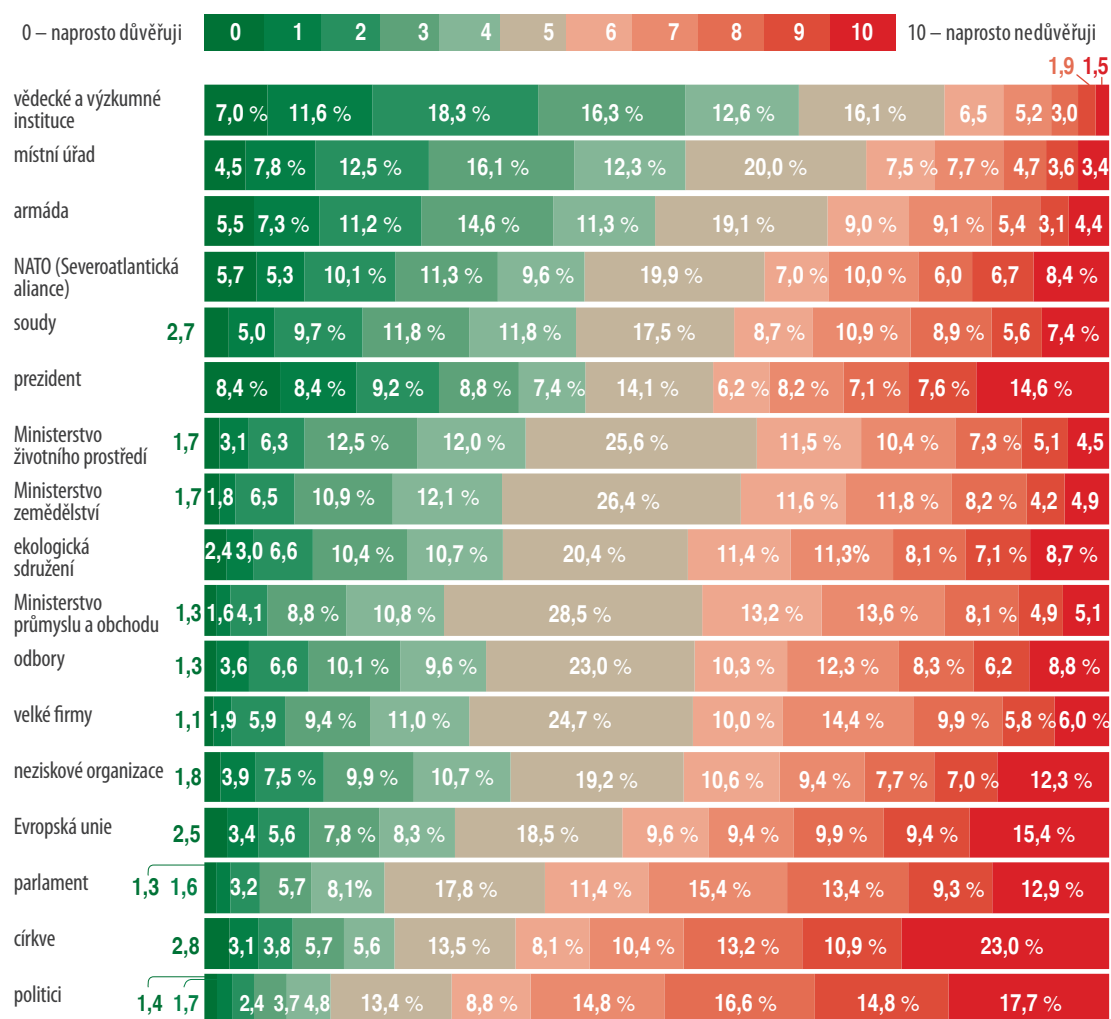
Výsledky v grafu 3 potvrzují, že česká veřejnost je k většině institucí a aktérů veřejného života nedůvěřivá (srv. CVVM, 2017a): nadpoloviční většina respondentů věří pouze vědeckým a výzkumným institucím (důvěřuje 65,8 %, nedůvěřuje 18,2 %) a místním úřadům (důvěřuje 53,1 %, nedůvěřuje 26,8 %). Nejnížší důvěru mají politici (nedůvěra 72,7 %, důvěra 13,9 %) a církve (nedůvěřuje 65,6 %, důvěřuje 21 %). **Přibližně uprostřed tohoto žebříčku se nacházejí oba zástupci environmentálně zaměřených aktérů, Ministerstvo životního prostředí ČR (důvěřuje 35,5 %, nedůvěřuje 38,9 %) a ekologická sdružení (důvěřuje 33,0 %, nedůvěřuje 46,6 %).** Stojí za pozornost, že obě mají podobné procento důvěry, avšak liší se v míře nedůvěry (o osm procentních bodů).

Z faktorové analýzy vyplývá (viz *Přílohy*, str. 303), že odpovědi respondentů jsou rozloženy podle tří faktorových dimenzí: první vypovídající o míře **důvěry v liberálně-demokratický systém** (důvěra Evropské unii, politikům parlamentu, církvím, neziskovým organizacím, ekologickým sdružením atd.), druhá vyjadřující míru **důvěry apolitickým institucím** (důvěra vědeckým a výzkumným institucím, důvěra armádě, důvěra místnímu úřadu, důvěra NATO, důvěra soudům) a třetí indikující

důvěru prezidentovi a silám národního hospodářství (důvěra prezidentovi, odborům, Ministerstvu průmyslu a obchodu, Ministerstvu zemědělství, velkým firmám). Je zajímavé, že Ministerstvo životního prostředí i ekologická sdružení jsou více součástí důvěry v liberálně-demokratický systém než důvěry v apolitické organizace. Dohromady vysvětlují zmíněné tři faktory 57,0 % rozptylu odpovědí respondentů.

Překvapením může být výsledek škály, která zjišťovala zájem veřejnosti o široké spektrum mediálních témat (viz graf 4): ta ukazuje, že příroda je pro české čtenáře, diváky a posluchače tím nejzajímavějším tématem ze všech nabízených (zajímá 79,9 %) a téma životního prostředí třetím (zajímá 67,9 %). Potvrzuje se tím výsledek

Graf 3: Důvěra v instituce

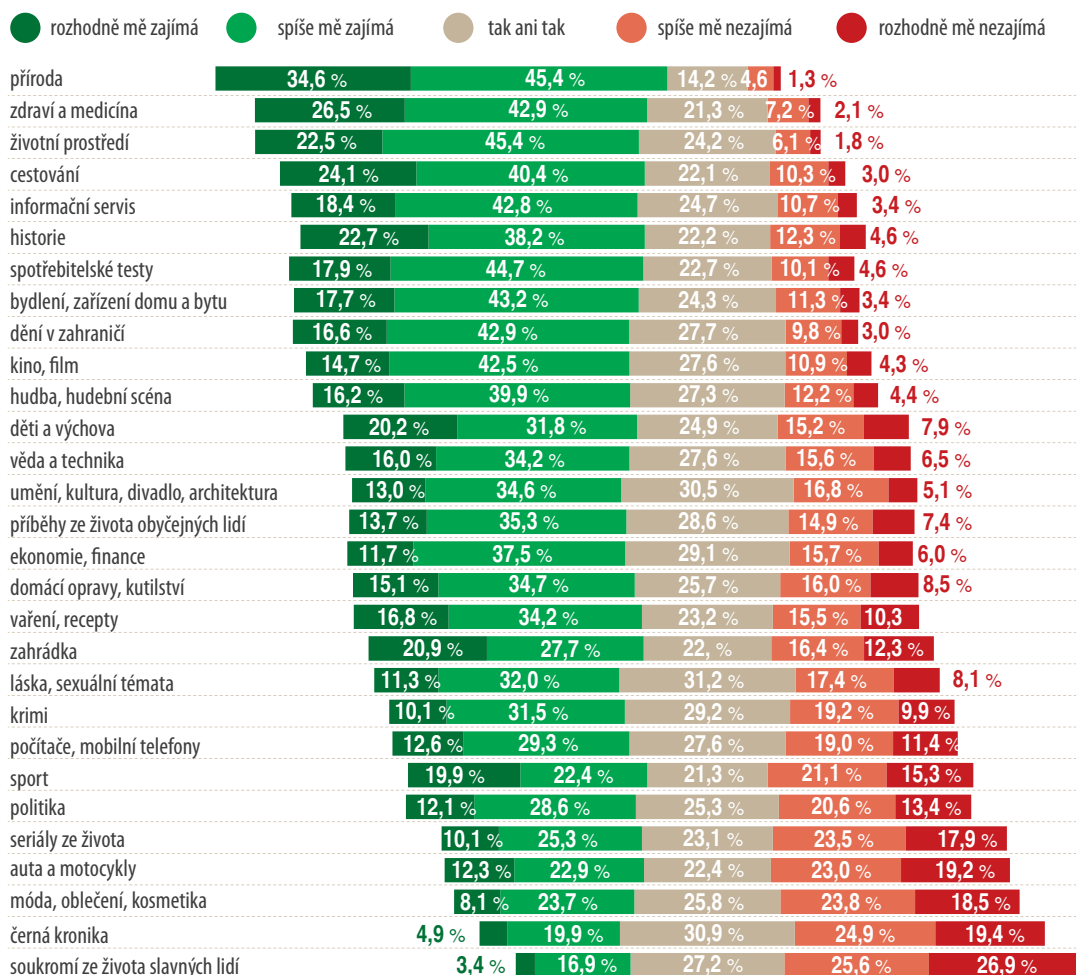

Položená otázka: U každé z následujících institucí, prosím označte, do jaké míry každé z nich Vy osobně důvěřujete.
n = 2 672

předchozího šetření (Krajhanzl, Protivínský, Matějka, & Bakošová, 2015, viz kapitola *Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí*, str. 26). Z tohoto výsledku lze odvodit, že zatímco jiná dotazovaná mediální témata oslovují vždy konkrétní část veřejnosti (například politické zpravodajství, soukromí ze života slavných lidí či auta a motocykly), **témata přírody a životního prostředí oslovují různorodé skupiny české společnosti** (spolu s tématem zdraví a medicíny, které se umístilo na druhém místě).

Právě přírodě a životnímu prostředí jsme věnovali zvláštní pozornost. Ukazuje se, že spolu tato témata silně korelují (výše korelace 0,70). Z hlediska hledání veřejně

Graf 4: Zájem o mediální témata

Položená otázka: Nabídneme Vám některá témata, kterým se věnují noviny, časopisy, internetové stránky, televizní i rozhlasové pořady. U každého z nich, prosím, zaškrtněte, do jaké míry Vás dané téma v mediích zajímá nebo nezajímá. n = 2 672

podpory pro politiky ochrany přírody a životního prostředí je přitom zajímavé, že obě témata korelují se zájmem o politiku spíše slabě (příroda 0,12, životní prostředí 0,21).

Podrobnější vhled nabízí faktorová analýza (viz *Přílohy*, str. 304). Z výsledku vyplývá, že v odpovědích respondentů lze rozlišit šest skupin mediálních témat, která obsahují témata propojená vzájemnou korelací. Jsou jimi **bulvární témata** (černá kronika, krimi, seriály ze života, soukromí ze života slavných lidí atd.), **zpravodajská témata** (politika, dění v zahraničí, ekonomie a finance, věda a technika atd.), **témata domácnosti** (děti a výchova bydlení, zařízení domu a bytu, vaření, recepty, sportovní testy, móda, oblečení a kosmetika atd.), **všeobecné zájmy** (příroda, životní prostředí, zahrádka, historie, domácí opravy a kutilství atd.), **kultura a trendy** (hudba a hudební scéna, kino a film, móda, oblečení a kosmetika, láska a sexuální témata, umění, kultura, divadlo a architektura atd.) a **technika a sport** (auta a motocykly, počítače a mobilní telefony, domácí opravy a kutilství, sport atd.). Celkově vysvětluje uvedených šest faktorů 55,0 % rozptylu odpovědí.

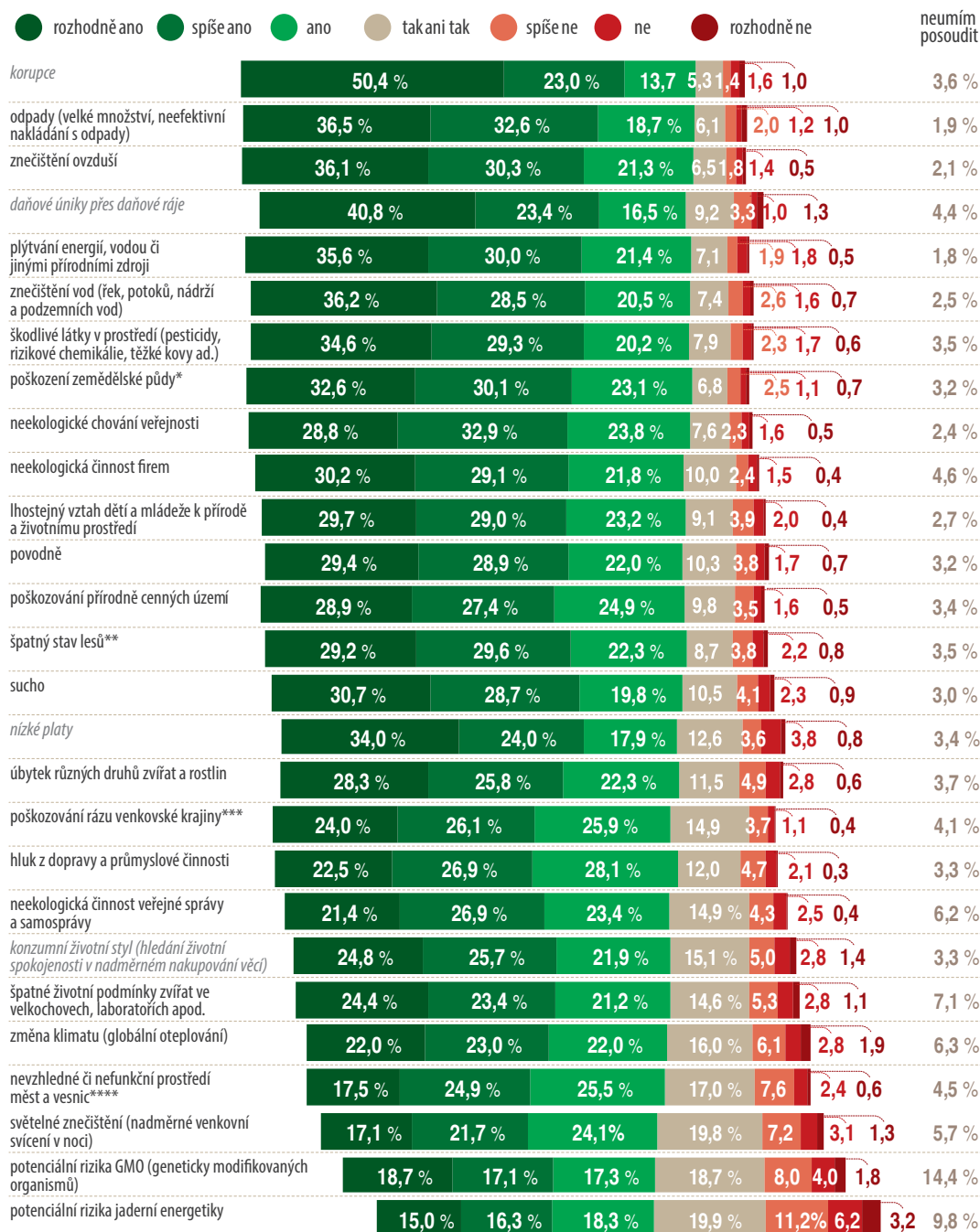
Vnímání závažnosti environmentálních problémů v České republice

Výsledky grafu 5 ukazují, že většina veřejnosti vnímá jako závažné pro Českou republiku všechny dotazované problémy – ve všech případech významně převažuje počet těch, kteří problém považují za závažný, nad těmi, kteří ho takto nevnímají (u jednotlivých položek je rozdíl minimálně 2,5násobný až více než 20násobný). **Míra environmentálního znepokojení veřejnosti je přitom výrazná:** dvanáct problémů označilo jako závažné více než 80 % veřejnosti, dalších pět více než 70 %, čtyři více než 60 % veřejnosti a pouze dva problémy vnímá jako závažné přibližně polovina respondentů. Největší znepokojení přitom vyvolávají ty nejvíce viditelné, nejsnáze představitelné a nejčastěji diskutované problémy (odpady, znečištění ovzduší, plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji), nejmenší ty spojené s technologickými riziky (geneticky modifikované organismy, jaderná energetika).

Pozornost si také zaslouží podíl těch, kteří zvolili na sedmibodové škále krajní odpověď „rozhodně ano“: 36,5 % v případě odpadů, 36,2 % u znečištění vod, 36,1 % u znečištění ovzduší, u většiny dalších problémů více než 20–30 % veřejnosti. Odpovědi na druhém konci škály („rozhodně ne“) je výrazně méně, povětšinou desetinou, maximálně jednotky procent.

Pro lepší pochopení toho, jak závažné jsou environmentální problémy pro českou veřejnost ve srovnání s jinými společenskými tématy, jsme do dotazníku zařadili také několik neenvironmentálních položek. Může překvapit, že problematiku odpadů (velké množství, neefektivní nakládání s odpady) vnímají respondenti s podobnou

Graf 5: Vnímání závažnosti environmentálních problémů

*eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba | **nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy | ***příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba ad. | ****nevhodná architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně

Položená otázka: Představuje nebo nepředstavuje podle Vašeho názoru situace v těchto oblastech v rámci České republiky závažný problém?

Srovnávací (neenvironmentální) položky jsou označeny kurzívou, n = 2 672

naléhavostí jako korupci. **Více než polovinu uvedených environmentálních problémů pak veřejnost považuje za závažnější problém než nízké platy.**

Faktorová analýza (viz *Přílohy*, str. 311) rozlišila dva faktory, podle kterých v této otázce respondenti odpovídali. První faktor jsme nazvali „**environmentální znepokojení hlavního proudu**“ a týká se environmentálních problémů, které jsou v povědomí široké (laické) veřejnosti, např. plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji, znečištění vod, poškození zemědělské půdy, znečištění ovzduší, odpady či škodlivé látky v prostředí. Druhým faktorem je „**environmentální znepokojení spojené se silnějšími emocemi**“. Týká se problémů, které mají potenciál vyvolávat silnější emoce, např. potenciální rizika jaderné energetiky, potenciální rizika GMO, změnu klimatu, nevzhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic, špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod. či světelné znečištění (nadměrné venkovní svícení v noci). Dohromady tyto dva faktory vysvětlují 62,5 % rozptylu odpovědí k položkám této škály.

Podpora řešení environmentálních problémů v České republice

Výsledky této otázky se v mnohém podobají zjištěním, jak respondenti vnímají závažnost environmentálních problémů (viz předchozí otázka). **Většina české veřejnosti si přeje, aby český stát řešil všechny dotazované environmentální problémy:** čtyři environmentální problémy považuje za potřebné řešit více než 80 % občanů, dalších patnáct problémů více než 70 %, dva problémy více než 60 % a další dva více než 50 %.

Výrazné je také procento respondentů, kteří na sedmibodové škále volí nejrozhodnější odpověď požadující řešení daného problému: u čtyř témat je to více než 40 %, u dalších 13 položek je to více než 30 %, u dalších šesti více než 20 %.

Porovnání s položkami z jiných oblastí společenského života opět poněkud překvapivě ukazuje, že řada environmentálních témat oslovuje svou naléhavostí českou veřejnost více než jiné, často politicky a mediálně diskutovanější otázky. Více Čechů například podporuje, aby český stát řešil znečištění vod, odpady a znečištění ovzduší, než kolik jich podporuje řešení korupce. **Většina dotazovaných environmentálních problémů pak v míře veřejné podpory pro aktivitu českého státu předstihla například řešení nízkých platů.**

Pořadí podpory pro řešení jednotlivých environmentálních problémů se do značné míry shoduje s pořadím vnímané závažnosti těchto problémů (větší výjimkou je neekologické chování veřejnosti, které Češi vnímají jako závažný problém, avšak v pořadí problémů, které by měl řešit český stát, o sedm míst oproti pořadí vnímané závažnosti problémů poklesl; naopak povodně jsou méně vnímané jako

Graf 6: Podpora řešení environmentálních problémů

● rozhodně podporuji
 ● podporuji
 ● spíše podporuji
 ● takani tak
 ● spíše nepodporuji
 ● nepodporuji
 ● rozhodně nepodporuji
 neumím posoudit

znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod)	44,9 %	27,1 %	12,2 %	5,3 %	1,7 %	3,9 %	3,7 %	1,2 %
odpady (velké množství, neefektivní nakládání s odpady)	45,7 %	26,4 %	11,2 %	5,9 %	1,8 %	3,7 %	4,3 %	1,0 %
znečištění ovzduší	44,3 %	26,3 %	13,0 %	5,4 %	1,4 %	4,3 %	4,1 %	1,2 %
korupce	53,2 %	16,8 %	8,5 %	5,8 %	1,5 %	4,5 %	6,6 %	3,0 %
povodně	36,3 %	28,2 %	15,1 %	9,1 %	1,9 %	3,8 %	2,9 %	2,6 %
škodlivé látky v prostředí (pesticidy, rizikové chemikálie, těžké kovy ad.)	40,5 %	24,8 %	14,6 %	7,9 %	1,9 %	4,0 %	4,2 %	2,1 %
plytvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji	39,9 %	26,8 %	13,7 %	7,0 %	1,8 %	4,8 %	4,2 %	1,8 %
poškození přírodně cenných území	39,5 %	25,1 %	14,4 %	9,0 %	2,3 %	4,3 %	3,8 %	1,5 %
daňové úniky přes daňové ráje	46,5 %	18,3 %	10,2 %	8,6 %	2,5 %	4,2 %	6,1 %	3,6 %
špatný stav lesů*	34,3 %	27,9 %	16,9 %	8,5 %	2,1 %	4,2 %	3,9 %	2,2 %
poškození zemědělské půdy**	35,8 %	27,1 %	14,0 %	10,5 %	2,6 %	4,4 %	3,6 %	1,9 %
sucho	33,7 %	26,9 %	16,2 %	10,7 %	2,2 %	4,2 %	3,5 %	2,6 %
lhostejný vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí	36,2 %	25,7 %	14,5 %	9,5 %	2,8 %	5,2 %	3,9 %	2,1 %
neekologická činnost firem	35,1 %	26,3 %	14,1 %	10,5 %	2,7 %	4,8 %	4,1 %	2,3 %
úbytek různých druhů zvířat a rostlin	33,9 %	25,0 %	16,3 %	10,6 %	3,2 %	5,0 %	3,8 %	2,2 %
neekologické chování veřejnosti	32,1 %	26,5 %	16,9 %	10,5 %	2,7 %	5,5 %	4,2 %	1,6 %
nízké platy	35,7 %	23,3 %	13,4 %	12,1 %	2,8 %	6,3 %	4,2 %	2,2 %
poškození rázu venkovské krajiny***	32,1 %	25,0 %	16,4 %	12,9 %	3,6 %	4,8 %	3,4 %	1,9 %
hluk z dopravy a průmyslové činnosti	27,4 %	29,2 %	18,0 %	12,0 %	3,8 %	4,6 %	2,9 %	2,2 %
neekologická činnost veřejné správy a samosprávy	31,3 %	26,0 %	13,7 %	12,9 %	2,6 %	6,3 %	3,4 %	3,8 %
špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratorích apod.	31,8 %	23,9 %	15,8 %	12,8 %	3,8 %	4,6 %	3,9 %	3,4 %
nevzhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic****	25,3 %	24,2 %	21,1 %	14,8 %	4,1 %	4,2 %	3,4 %	3,0 %
změna klimatu (globální oteplování)	26,3 %	22,6 %	16,9 %	17,2 %	3,9 %	5,1 %	3,8 %	4,2 %
světelné znečištění (nadměrné venkovní svícení v noci)	23,5 %	22,7 %	19,4 %	17,4 %	4,8 %	5,9 %	2,8 %	3,4 %
potenciální rizika GMO (geneticky modifikovaných organismů)	22,6 %	17,1 %	14,4 %	22,0 %	4,6 %	6,3 %	4,0 %	9,0 %
potenciální rizika jaderné energetiky	21,1 %	20,1 %	15,7 %	21,3 %	5,8 %	5,2 %	4,6 %	6,2 %
konzumní životní styl (hledání životní spokojenosti v nadměrném nakupování věcí)	20,0 %	20,0 %	14,5 %	21,1 %	8,4 %	7,2 %	5,9 %	2,8 %

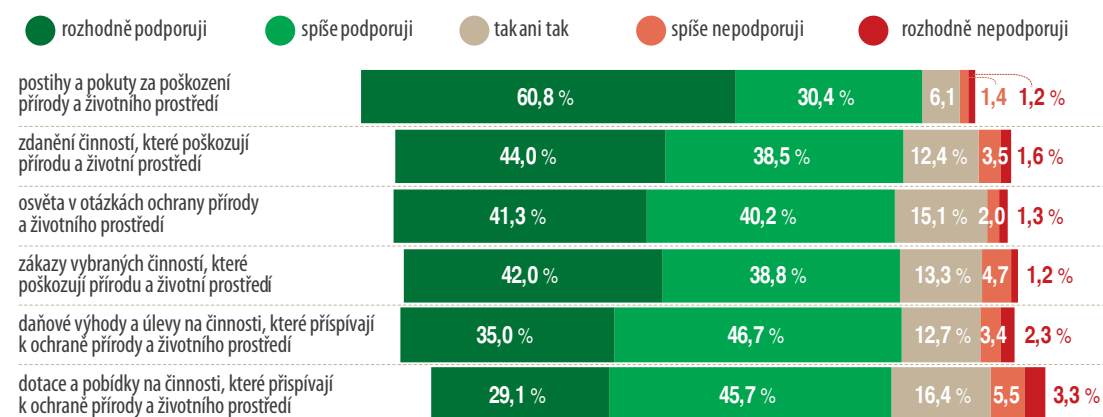
*nepřírozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy | **eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba | ****příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba, atd. | *****nefunkční architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně

Položená otázka: Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil tyto záležitosti?
 Srovnávací (neenvironmentální) položky jsou označeny kurzívou
 n = 2 672

závažný problém, ale v oblasti podpory řešení environmentálních problémů se jejich pořadí mezi jinými položkami o šest míst zlepšilo). Faktorová analýza odhalila, že všechny položky jsou spojené jedním faktorem, což znamená, že odpovědi na jednotlivé otázky vyjadřují obecnější postoj respondentů k otázce, zda český stát má či nemá řešit tuzemské environmentální problémy.

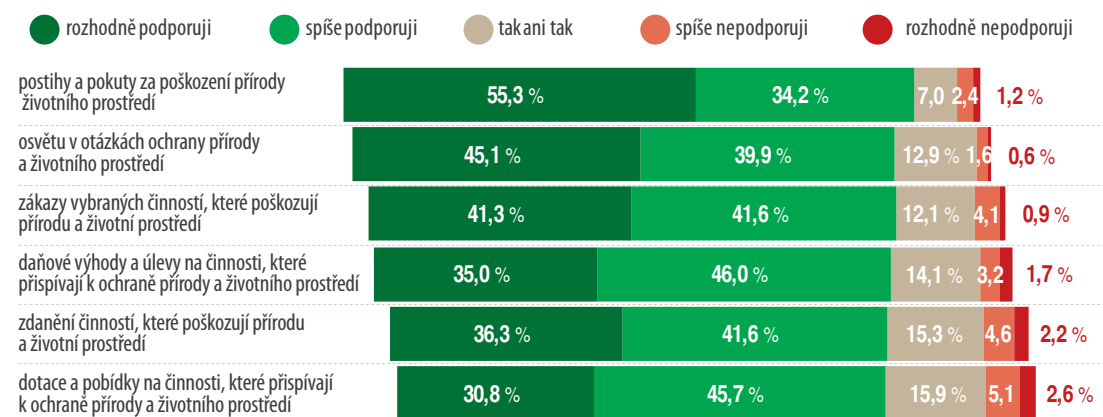
Jak vyplývá z výsledků grafů 7 a 8, **každý z uvedených nástrojů ochrany přírody a životního prostředí podporuje více než 70 % české veřejnosti**. Nejvíce preferované jsou postihy a pokuty za poškození přírody a životního prostředí

Graf 7: Podpora politických opatření vůči firmám

Položená otázka: Podporujete či nepodporujete následující opatření směřující k tomu, aby firmy nepoškozovaly přírodu a životní prostředí?
n = 2 672

Graf 8: Podpora politických opatření vůči veřejnosti

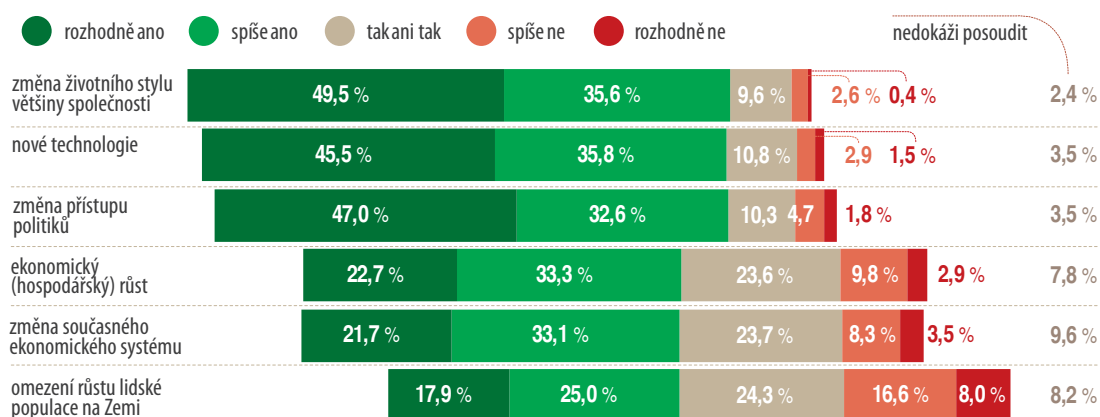
Položená otázka: Podporujete či nepodporujete následující opatření směřující k tomu, aby veřejnost nepoškozovala přírodu a životní prostředí?
n = 2 672

– v případě firem 91,2 %, v případě veřejnosti 89,4 %, což odpovídá také výsledkům dalších šetření (viz kapitola *Podpora politik v oblasti ochrany přírody a životního prostředí*, str. 142-149). Odmítavě se k dotazovaným nástrojům ochrany přírody a životního prostředí staví pouze několik procent respondentů.

Faktorová analýza zjistila u každé ze škál (pro firmy a pro veřejnost) jeden faktor, tedy za odpověďmi respondentů na uvedené položky se u každé z těchto dvou otázek skrývá celkový (nebo můžeme říci jednotící) postoj k dané problematice.

Občas zaznívají hlasy, že environmentální udržitelnosti nelze dosáhnout dílčími politickými opatřeními, že potřebné je přemýšlet o změnách na systémové úrovni. Zjišťovali jsme tedy mezi našimi respondenty, jak hodnotí jednotlivá dlouhodobá řešení environmentálních problémů.

Graf 9: Dlouhodobá řešení environmentálních problémů

Položená otázka: Co je podle Vás klíčové pro dlouhodobé řešení problémů životního prostředí?
n = 2 672

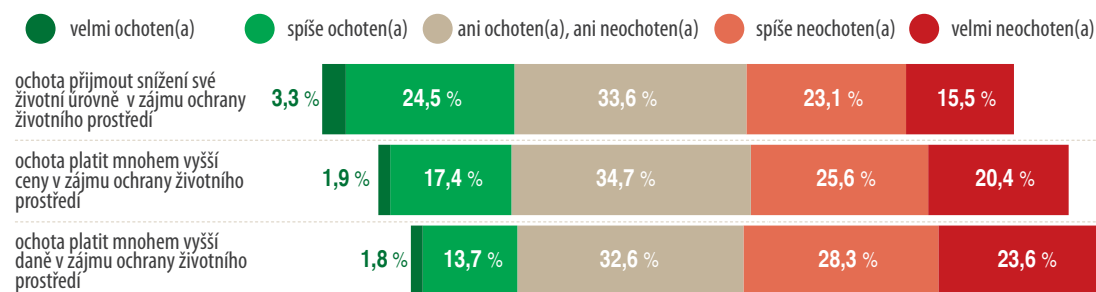
Ukázalo se (viz graf 9), že i v tomto případě vyjadřuje souhlas s navrženými řešeními výrazně více respondentů než nesouhlas. Zároveň **podporuje nadpoloviční většina dotázaných skoro všechna uvedená dlouhodobá řešení** kromě jednoho (omezení růstu lidské populace na zemi, 42,9 %). Velmi silnou podporu má naopak změna životního stylu většiny společnosti (85,0 %) a nové technologie (81,3 %) následované změnou přístupu politiků (79,6 %).

Faktorová analýza rozlišila dva faktory (viz *Přílohy* str. 307), které celkově vysvětlují 50,9 % rozptylu odpovědí respondentů: **první faktor, který klade důraz na změnu systému** (ekonomickou, společenskou, politickou), a **druhý, který očekává řešení environmentálních problémů dalším rozvojem systému** (technologickým rozvojem, ekonomickým růstem, případně omezením růstu populace).

Proenvironmentální aktivity na individuální úrovni

Jsou Češi ochotni omezit se kvůli zájmům ochrany životního prostředí? Jak vyplývá ze zdá se příliš nepřikrášlovaných odpovědí respondentů (viz graf 10), tak pouze jejich menší část. Z výsledků je zřejmé, že pouze jednotky procent jsou velmi ochotny se zapojit do ochrany přírody snížením své životní úrovně (3,3 %), placením vyšších cen (1,9 %) nebo vyšších daní (1,8 %). Když přičteme další respondenty, kteří určitou ochotu připouští, uvidíme, že **přibližně pětina dospělé populace by byla alespoň částečně ochotna se pro životní prostředí omezit**: nejvíce ve své životní úrovni (27,8 %), dále v placení vyšších cen (19,2 %) a nejméně placením vyšších daní (15,5 %). **Převažuje však část veřejnosti, která jakákoliv omezení odmítá**: vyšší daně by nebylo ochotno platit 51,8 %, vyšší ceny 46,0 % a snížit svou životní úroveň 38,6 %.

Graf 10: Ochota k sebeomezení v zájmu ochrany životního prostředí

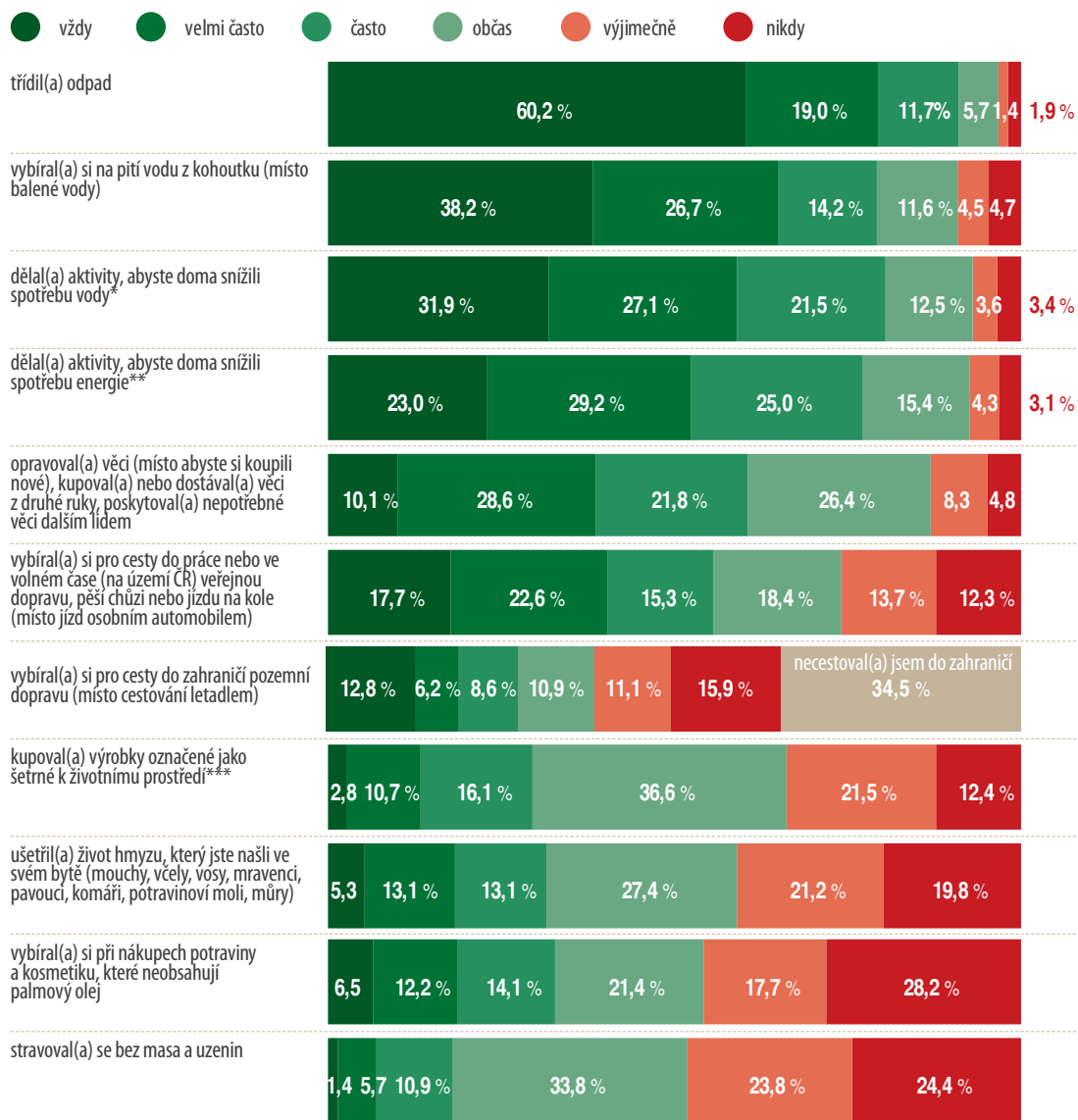

Položená otázka: Jak dalece jste Vy osobně ochoten/ochotna...
n = 2 672

Co Češi dělají ve svých domácnostech, při nakupování a cestování pro ochranu životního prostředí? Jak vyplývá z grafu 11, **nejčastěji třídí odpad** (vždy, velmi často nebo často) 91,0 %, **snížují svou spotřebu vody** 80,5 %, **pijí vodu z kohoutku** (místo balené) 79,2 %, snižují spotřebu energie 77,2 % a opravují věci místo toho, aby si koupili nové 60,5 %. **Potvrzuje se tím jak vysoká míra zapojení české veřejnosti do třídění odpadu, tak preference pro používání vody na pití z vodovodního kohoutku** (viz kapitola *Odpady*, str. 94). Výsledky korespondují také s naším závěrem z rešerše (viz kapitola *Environmentální chování*, str. 154), že **Češi se zapojují především do takového proenvironmentálního chování, které přináší ekonomickou úsporu jejich domácnostem**. Tomu odpovídá také většina chování, které si česká veřejnost osvojila nejméně, tedy kupování výrobků označených jako šetrné k životnímu prostředí (vždy, velmi často nebo často) 29,5 % nebo výrobků bez palmového oleje 32,7 %.

Faktorová analýza ukázala (viz Přílohy, str. 310), že rozptyl odpovědí respondentů lze dobře vysvětlit dvěma faktorovými dimenzemi. První jsme nazvali jako „**proenvironmentální chování hlavního proudu**“ a týká se především každodenního chování, jako je snížení spotřeby vody a energie, používání vody z vodovodního kohoutku

Graf 11: Proenvironmentální chování

*sprchování místo koupání, vypínání vody při holení nebo čištění zubů, používání vybavení šetřícího vodu a další | **nižší pokojová teplota, používání úsporných spotřebičů a další | ***např.: bio výrobky a ekologicky šetrné výrobky

Položená otázka: Jak často jste za poslední rok...
n = 2 672

na pití či třídění odpadu. Druhý faktor bychom označili jako „**šetrné nakupování a soucit se zvířaty**“ – ten reprezentuje chování, které je v české populaci méně časté, např. nakupování výrobků bez palmového oleje, bezmasá strava, kupování výrobků šetrných k životnímu prostředí a ušetření života hmyzu nalezeného v bytě. Dohromady tyto faktory vysvětlovaly menší část rozptylu odpovědí respondentů, konkrétně 41,9 %.

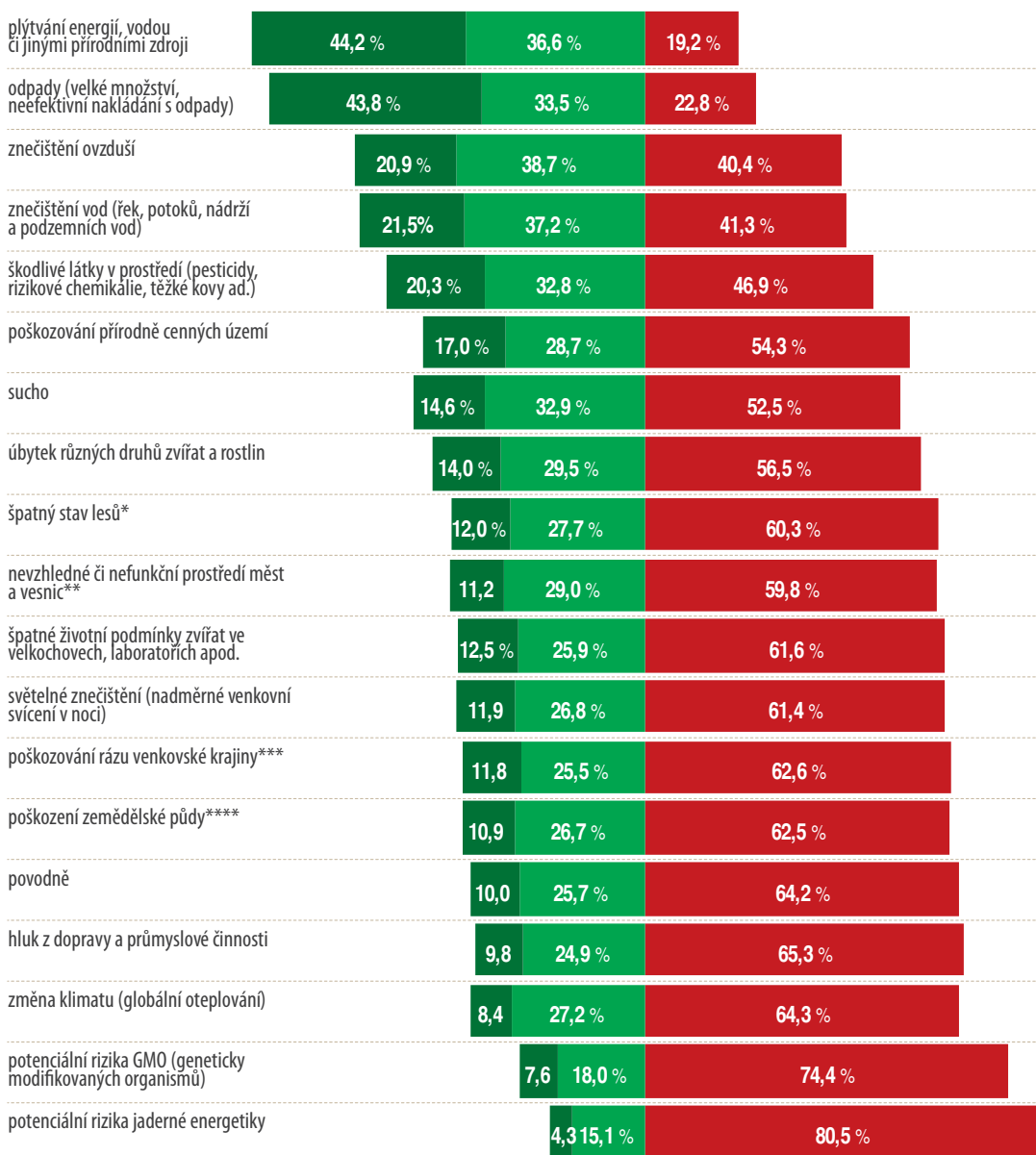
Předchozí otázka zjišťovala, co Češi dělají podle svých výpovědí pro ochranu přírody a životního prostředí. Cílem této škály je předchozí otázku doplnit a ukázat, jaké environmentální problémy je motivují k aktivitě (viz graf 12). Ukazuje se, že pro nadpoloviční většinu je to rozhodně či částečně plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji (80,8%), odpady (77,2 %), znečištění ovzduší (59,6 %) a vod (58,7 %) a škodlivé látky v prostředí (53,1 %). Jak je patrné, jedná se o problémy, které česká veřejnost považuje za nejzávažnější (viz výše) a podporuje, aby je řešil český stát (také výše). Jen malá část veřejnosti se naopak snaží svým domácím a spotřebitelským chováním přispět k řešení problémů, která se samozřejmě hůře ovlivňují hospodařením domácnosti, ať už se jedná o řešení potenciálních rizik jaderné energetiky (19,5 %), rizika geneticko-modifikovaných organismů (25,6 %) či hluk z dopravy a průmyslové činnosti (34,7 %). Nejprekvapivější pak je, že se mezi těmito nejhůře umístěnými problémy objevuje také změna klimatu (35,7 %), která přitom skýtá možnosti pro domácí proenvironmentální jednání víc než dost (viz kapitola *Změna klimatu*, str. 121 a 124).

Podle faktorové analýzy se za odpověďmi respondentů na tuto škálu skrývají dva faktory, které společně vysvětlují 54,9 % rozptylu odpovědí respondentů (viz *Přílohy*, str. 309). První faktor jsme nazvali jako „**důsledné proenvironmentální jednání**“, které předpokládá určitou environmentální poučenost respondentů a zároveň ochotu se zabývat tématy, kterými se většina ostatních nezabývá. Je spojen s jednáním proti potenciálním rizikům jaderné energetiky, proti poškození zemědělské půdy a rázu venkovské krajiny a proti špatnému stavu lesů. Druhý faktor „**jednání zaměřené na témata hlavního proudu**“ do značné míry koresponduje s tím, které environmentální problémy se umístily v této škále nejvýše a které zároveň vnímá česká veřejnost jako nejvíce závažné (viz výše) a měl by je podle názorů veřejnosti řešit český stát (viz výše). Jedná se kupříkladu o plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji, odpady, znečištění vod a ovzduší.

Šetrné hospodaření domácnosti, nakupování a cestování je pouze jednou ze sfér, ve které se občané demokratického státu mohou zapojit do ochrany přírody a životního prostředí. Tou druhou je občanská angažovanost v environmentální problematice. Zjišťovali jsme proto mezi českou veřejností, zda se angažovali v posledním roce pro zájmy přírody či životního prostředí, event. se v některých situacích angažovali proti těmto zájmům. Výsledky nepřekvapí tím (viz graf 13), že většina veřejnosti se do aktivit nezapojila a jen zlomek populace se angažoval proti zájmům ochrany přírody a životního prostředí. Přibližně pětina až třetina veřejnosti u jednotlivých aktivit

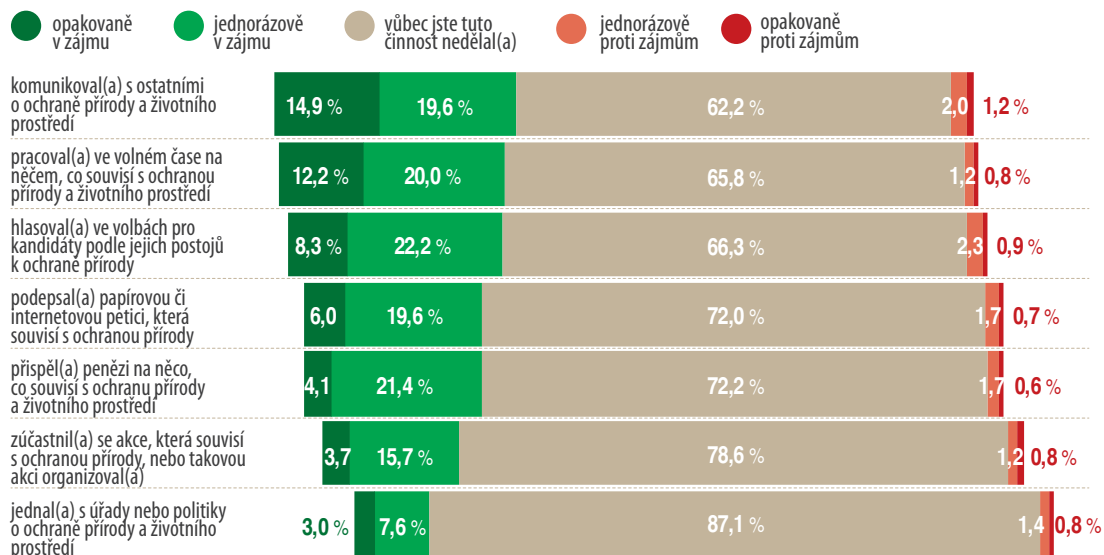
Graf 12: Oblasti proenvironmentálního jednání

● rozhodně ano   ● částečně ano   ● ne

* nepřírozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy | **nekválitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně | ***příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba atd. | ****eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba

Položená otázka: Nyní se Vás zeptáme na ochranu přírody a životního prostředí ve Vašem osobním životě: ve Vašich domácnostech, během nakupování nebo cestování. Když se člověk rozhoduje s ohledem na ochranu přírody a životního prostředí, znamená to, že se záměrně uskromní, dělá něco navíc, něco nedělá nebo si za něco připlatí. Rozhodujete či nerozhodujete se takto ve svém osobním životě s ohledem na následující oblasti?
n = 2 672

Graf 13: Aktivity environmentální občanské angažovanosti

Polozená otázka: Někteří lidé si myslí, že se to s ochranou přírody a životního prostředí přehání a že je proti ní potřeba v určitých záležitostech aktivně vystoupit. Jiní lidé se naopak aktivně snaží podporovat ochranu přírody a životního prostředí. A řada jiných není v této oblasti aktivní vůbec.

Proto se Vás zeptáme: Dělal(a) jste v posledním roce některou z uvedených aktivit? Pokud ano, byl(a) jste aktivní v zájmu ochrany přírody a životního prostředí nebo jste aktivně vystupoval(a) proti těmto zájmům?

n = 2 672

deklaruje, že se zapojila do těchto aktivit alespoň jednou za loňský rok (u jednání s politiky je to méně, přibližně desetina veřejnosti). Tento podíl koresponduje s podílem respondentů, kteří, jak dokládáme v kapitole *Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí*, projevují v různých otázkách napříč průzkumy své jednoznačně proenvironmentální postoje a chování (viz str. 27-30).

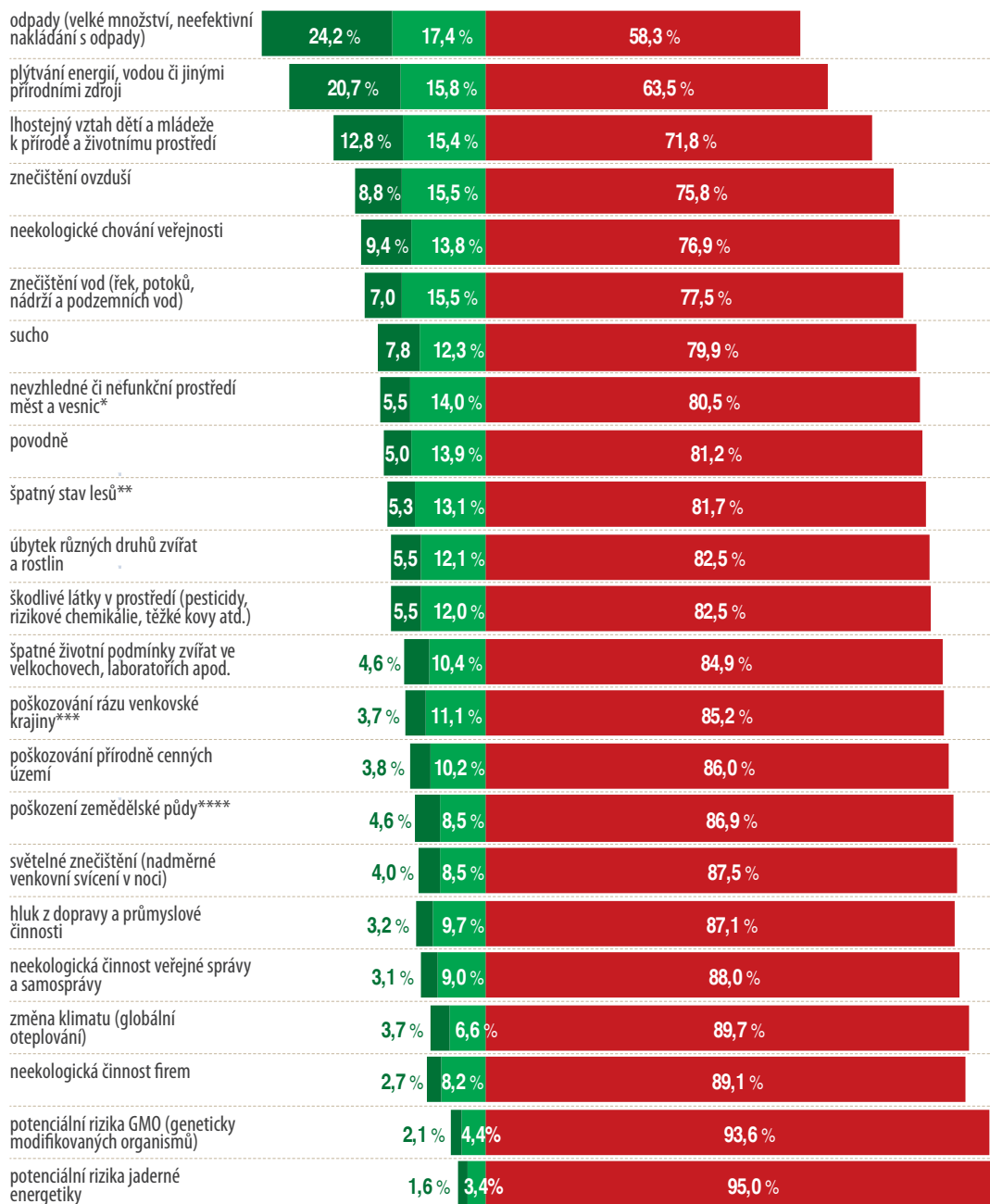
Přestože celkové výsledky nevyvolávají dojem vysoké angažovanosti českých občanů, skutečná míra participace bude pravděpodobně ještě nižší. Důležité je v tomto případě (stejně jako u dalších otázek týkajících se chování) kriticky zvažovat spolehlivost výsledků: pokud by se opravdu zapojilo za loňský rok alespoň do jednoho jednání s úřady či politiky 10,6 % veřejnosti, znamenalo by to, že pak by se do takového jednání muselo zapojit kolem tří čtvrtě milionu lidí. Lze tedy předpokládat, že tyto výsledky jsou přinejmenším částečně nadhodnocené, viz problematika sociální desirability popsaná v kapitole *Limity průzkumů veřejného mínění* (str. 18).

Předchozí otázku o aktivitách environmentální občanské angažovanosti doplňuje otázka, která zjišťuje, jaký environmentální problém chtěli svou aktivitou pomoci řešit (viz graf 14).

Je důležité si povšimnout, že ačkoliv v předchozí otázce uváděla nanejvýš pětina až třetina respondentů, že se občansky angažovala uvedenými způsoby, otázka

Graf 14: Oblasti environmentální občanské angažovanosti

● opakovaně podporuji ● jednorázově ● vůbec

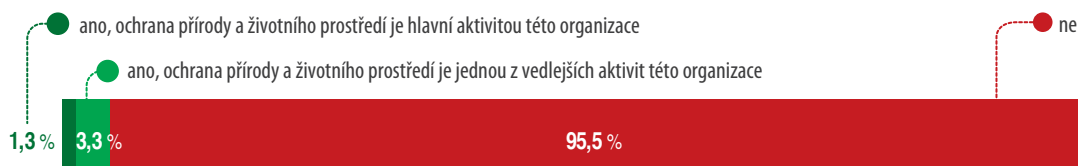
*nekválnitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně | **nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy | ***příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba ad. | ****eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba

Položená otázka: Vzpomeňte si, prosím, jestli jste se za poslední rok občansky zapojil(a) do ochrany přírody nebo životního prostředí. Mohlo se jednat například o podpis petice, peněžní příspěvek, dobrovolnou práci ve volném čase, jednání s úřady a podobně. | n = 2 672

na zaměření angažovanosti přináší diametrálně odlišné výsledky. Podle ní se například v oblasti odpadů občansky angažovalo jednorázově či opakovaně 41,7 % veřejnosti, v oblasti plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji 36,5 %, v oblasti lhostejného vztahu dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí 28,2 %, v oblasti znečištění ovzduší 24,2 % atd. Je proto otázkou, nakolik všichni tazatelé a respondenti správně porozuměli zadání a zda si někteří nespojili takto formulovanou otázku například s běžným tříděním odpadů v domácnosti či šetřením vody. Stojí přitom za pozornost, že pořadí problémů, ve kterých se respondenti podle svých slov občansky angažovali, se nápadně shoduje s pořadím problémů, které je podle jejich vyjádření měly motivovat k domácímu proenvironmentálnímu chování.

Pro úplnost doplníme i u této otázky výsledek faktorové analýzy (viz *Přílohy*, str. 308). Ta zjistila tři faktory, které celkově vysvětlují 49,5 % rozptylu odpovědí. První faktor nazvaný „**angažovanost hlavního proudu zaměřená na přírodu**“ je spojen s odpověďmi respondentů, že se angažovali proti úbytku různých druhů zvířat a rostlin, proti poškození zemědělské půdy, proti špatnému stavu lesů nebo proti povodním. Druhý faktor „**aktivistická environmentální angažovanost**“ se pojí s angažovaností proti neekologické činnosti veřejné správy a samosprávy, proti neekologické činnosti firem, proti nevhlednému či nefunkčnímu prostředí měst a vesnic či proti hluku z dopravy a průmyslové činnosti. Třetí faktor je komplementární k faktoru prvnímu, označili jsme ho jako „**angažovanost hlavního proudu zaměřená na životní prostředí**“. Je nejvíce propojen s angažovaností proti odpadům, plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji, proti lhostejnému vztahu dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí či proti znečištění ovzduší.

Graf 15: Členství v organizaci spojené s ochranou přírody či životního prostředí

Položená otázka: Jste členem/členkou některé z organizací, které se zabývají ochranou přírody a životního prostředí?
n = 2 672

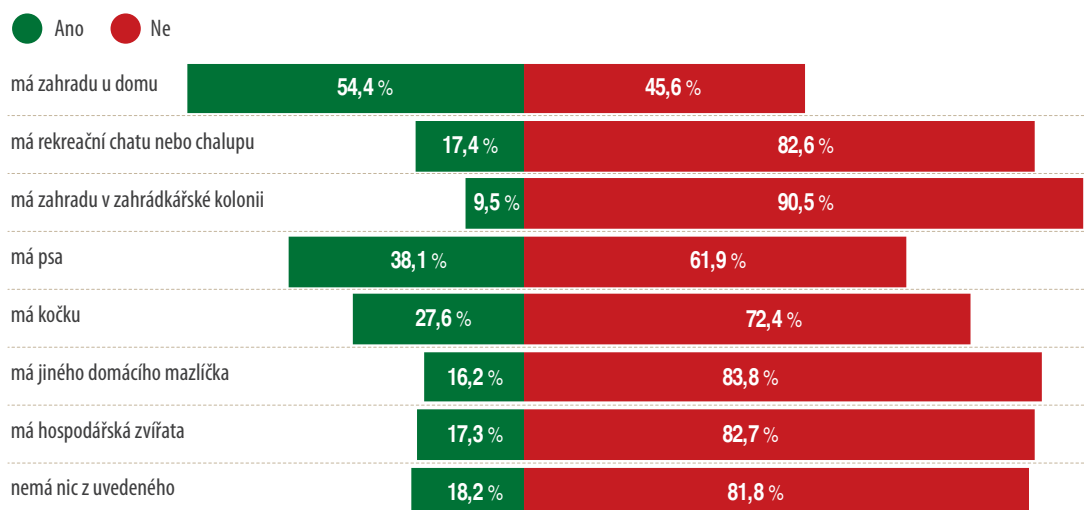
Dosud jsme se věnovali občanské – organizované i neorganizované – angažovanosti v ochraně přírody a životního prostředí bez rozdílu. Proto poslední otázka této části zjišťovala členství respondentů v takto zaměřených organizacích (viz graf 15). Výsledky ukazují, že 4,5 % českých občanů je členem organizací věnujících se (více či méně) ochraně přírody a životního prostředí; přitom **1,3 % členy organizací, pro které je tato činnost jejich hlavní aktivitou.**

Rekreace v přírodě a chovatelství zvířat

U této otázky (viz graf 16) snad jen shrňme, že podle výpovědí respondentů má mírně nadpoloviční většina obyvatel České republiky zahradu u domu, skoro dvě pětiny Čechů chovají psy a více než čtvrtina chová kočky. Hospodářská zvířata má necelá pětina populace, stejně jako chatu nebo chalupu.

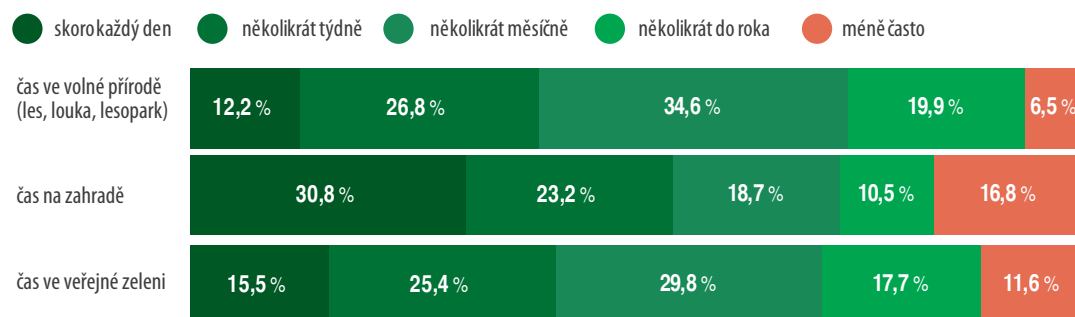
Jak je vidět z grafu 17, nejvíce času z uvedených možností Češi tráví na zahradách: přinejmenším několikrát týdně zahradu využívá 54,0 % obyvatel (stojí za

Graf 16: Zahradkaření, chalupaření a chov zvířat

Položená otázka: Označte, prosím, zdali máte:
n = 2 672

Graf 17: Čas trávený venku

Položená otázka: Jak často trávíte svůj čas v následujícím prostředí?
n = 2 672

povšimnutí, že podle výsledků předchozí otázky má zahradu 54,4 % a v zahrádkářské kolonii 9,5 %). Veřejnou zeleň alespoň jednou týdně navštíví 40,9 % a volnou přírodu 39,0 %. Několikrát do měsíce tráví podle svých slov čas ve volné přírodě 73,6 % obyvatel.

Jak Češi prožívají kontakt s přírodou? Pokud budeme vycházet z odpovědí respondentů na Škálu potěšení z přírody (viz rámeček níže), tak v tichu přírody se cítí po všech stránkách dobře 86,6 %, pobývání v přírodě snižuje stres 84,2 % a na výlety venkovskou krajinou rádo chodí 81,3 %. Z grafu 18 je zároveň zřejmé, že pouhé jednotky procent s uvedenými výroky nesouhlasí. Stejně nízký podíl obyvatel České republiky považuje čas v obchodním centru za zajímavější než v lese (6,9 %), pobyt v divoké přírodě za nudný (6,4 %) či trávení času v přírodě za nudné (4,7 %). Výsledky této škály tak potvrzují velmi pozitivní vztah české veřejnosti k rekreaci v přírodním prostředí (viz kapitola *Rekreace v přírodě*, str. 32).

Škála potěšení z přírody (Enjoyment of Nature)

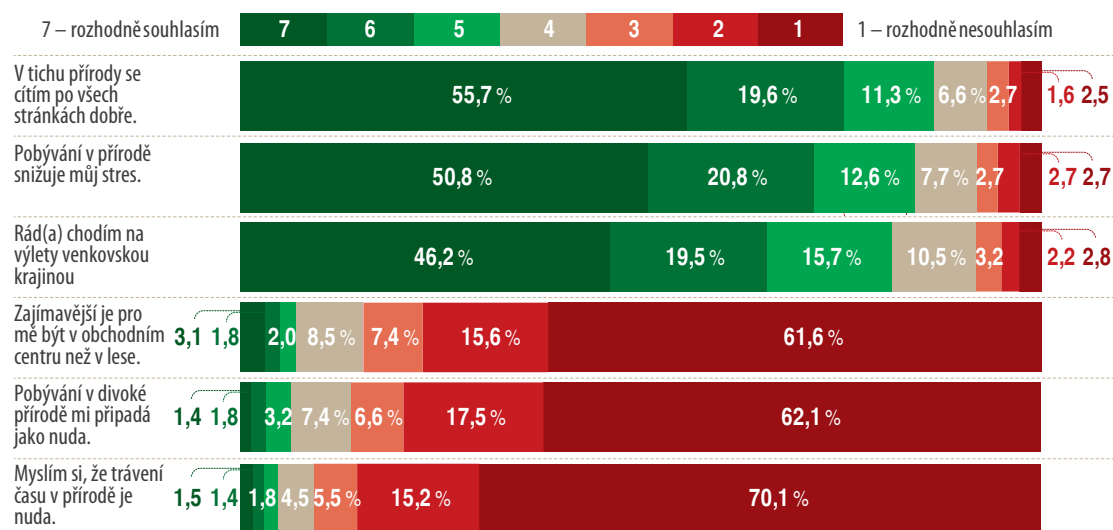
Z předchozích šetření vyplývalo, že kontakt s přírodou je pro Čechy důležitou součástí života – většina z nich zahradničí nebo chalupaří, pravidelně si nejčastěji ze všech zemí Evropské unie vybírají místo dovolené podle tamní přírody a nedostatek kontaktu dospělých i dětí s přírodou hodnotí jako velký problém dnešní doby (viz kapitola *Rekreace v přírodě*).

Dosavadní průzkumy však věnovaly pobytu v přírodě spíše méně pozornosti. Chtěli jsme tuto mezeru zaplnit a zjistit nejen množství času, které Češi tráví venku, ale také jak tento čas vnímají a prožívají.

Právě subjektivní vnímání pobytu v přírodě měří škála *Enjoyment of Nature* (mohli bychom přeložit jako *Potěšení z přírody*). Konkrétně je zaměřena na to, jak se člověk v přírodě cítí a zda preferuje pobyt v ní, nebo ve městě. Jejimi autory jsou Taciano Milfont a John Duckitt (2010), kteří ji zařadili jako součást svého obsáhlého dotazníku zaměřeného na environmentální postoje *Environmental Attitudes Inventory*. Tito autoři navázali na starší škálu od Bognera a Wisemana (1999) s totožným názvem, která byla zaměřená pouze na potěšení z pobytu v přírodě a nesrovnávala ho s pobytem ve městě.

V úplné verzi obsahuje škála *Enjoyment of Nature* deset položek, ve zkrácené verzi, kterou jsme použili v našem výzkumu, šest položek. Milfont a Duckitt (2010) ve třech studiích zjišťovali psychometrické kvality obou verzí. V jejich i jiných výzkumech (například Sutton & Gyuris, 2013) se ukázalo, že obě verze spolehlivě měří to, co mají měřit (dosahovaly dobrých hodnot v různých testech reliability a validity).

Škála *Enjoyment of Nature* od Milfonta a Duckitta (2010) zatím, pokud je nám známo, nebyla použita v žádném šetření na české populaci.

Graf 18: Škála potěšení z přírody

Položená otázka: Prosím označte, do jaké míry souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími výroky.
n = 2 672

Vazby mezi environmentálními postoji a chováním a dalšími charakteristikami (korelační analýzy)

Mezi jakými zkoumanými charakteristikami vztahu k přírodě a životního prostředí, sociodemografiky, hodnotami, životním stylem a politickými postoji jsou statisticky významné vazby? Roste například vnímání závažnosti environmentálního příjmu s úrovní dosaženého vzdělání, klesá nebo tyto vazby nejsou statisticky významné?

Vazba mezi sociodemografiky a vztahem k přírodě a životnímu prostředí (korelační analýza)

Přestože tabulka 2 ukazuje výsledky mnoha statisticky významných korelací mezi sociodemografiky a vztahem k přírodě a životnímu prostředí, bližší pohled ukazuje, že těch silnějších je jen pár. Nejzajímavější je výsledek, že zájem o mediální témata přírody a životního prostředí roste s **věkem**, stejně jako celkové vnímání závažnosti environmentálních problémů v České republice. Stejně tak si zaslouží pozornost výsledky, že proenvironmentální chování v domácnosti, při nákupu a cestování roste se **vzděláním** (toto zjištění odpovídá závěrům dalších studií, např. CVVM 2016d, 2017b). Ostatní korelace jsou až překvapivě nízké. Můžeme tak konstatovat, že **vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí není významně podmíněn sociodemografickými proměnnými.**

Tabulka 2: Výsledky korelačních vazeb mezi sociodemografií a vztahem k přírodě a životnímu prostředí

	Věk	Vzdělání (S)	Velikost místa bydliště (S)	Počet osob ve společné domácnosti	Počet dětí žijících ve společné domácnosti (do 17 let včetně)	Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu (S)	Subjektivní sociální status (S)
Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí (S)	,101**	,052*	,043*	-,059**	-,060**	-,017	,077**
Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)	-,012	,081**	,024	-,008	-,026	,026	-,042*
Environmentální přesvědčení faktor environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení	,135**	-,078**	,041*	-,060**	-,071**	-,095**	-,099**
Environmentální přesvědčení faktor technoptimismu a manažerského přístupu k přírodě	,101**	-,097**	,020	-,036	,001	-,061**	,011
Environmentální přesvědčení faktor vědomí limitů Země	-,085**	,139**	,035	,015	,037	,116**	,030
Environmentální přesvědčení faktor environmentální umírněnosti a optimismu	,021	,106**	-,002	-,008	,035	,068**	,090**
Důvěra ekologickým sdružením	-,129**	,060**	,048*	,045*	,033	,015	,128**
Důvěra Ministerstvu životního prostředí	-,022	,040	,060**	,039*	,004	,090**	,153**
Zájem o téma příroda	,287**	-,021	-,033	-,084**	-,125**	-,079**	-,043*
Zájem o téma životní prostředí	,270**	-,029	,014	-,085**	-,130**	-,098**	-,007
Škála vnímání závažnosti env. problémů	,238**	-,113**	,010	-,102**	-,114**	-,144**	-,103**
Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení hlavního proudu	,188**	-,010	,092**	-,066**	-,071**	-,040	,021
Vnímání závažnosti env. problémů faktor environmentálního znepokojení spojeného se silnějšími emocemi	,171**	-,116**	-,031	-,104**	-,078**	-,195**	-,182**
Škála podpory řešení env. problémů	,083**	,014	,046*	,003	-,026	-,004	,005
Dlouhodobé řešení env. problémů faktor podpory změny systému	,098**	,086**	,047*	-,015	-,071**	-,006	-,078**
Dlouhodobé řešení env. problémů faktor podpory rozvoje systému	,101**	,013	,071**	-,051*	-,078**	,103**	,035

	Věk	Vzdělání (S)	Velikost místa bydliště (S)	Počet osob ve společné domácnosti	Počet dětí žijících ve společné domácnosti (do 17 let včetně)	Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu (S)	Subjektivní sociální status (S)
Škála ochoty k sebeomezení	-,028	,160**	,088**	,032	,001	,101**	,137**
Škála proenvironmentálního chování	,039*	,208**	,108**	,050**	,046*	,047*	,047*
Proenvironmentální chování faktor proenvironmentálního chování hlavního proudu	,123**	,159**	,059*	,022	,046	,072*	,051
Proenvironmentální chování faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty	-,076**	,110**	-,075**	,060*	,045	-,063*	-,002
Škála oblastí proenvironmentálního jednání	-,075**	,158**	-,038	,050**	,072**	,127**	,079**
Oblasti proenvironmentálního jednání faktor důsledného proenvironmentálního jednání	-,069**	,041	-,060**	,029	,051**	,059**	,007
Oblasti proenvironmentálního jednání faktor jednání zaměřeného na témata hlavního proudu	-,029	,187**	,017	,045*	,052**	,136**	,110**
Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	,001	,193**	,022	,037	,017	,106**	,066**
Škála oblastí environmentální občanské angažovanosti	,010	,120**	,001	,035	,058**	,046*	,057**
Oblasti environmentální občanské angažovanosti faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na přírodu	-,051**	-,095**	-,087**	,009	-,001	-,019	-,019
Oblasti environmentální občanské angažovanosti faktor aktivistické environmentální angažovanosti	,002	,050*	,044*	,026	,040*	,060**	,059**
Oblasti environmentální občanské angažovanosti faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na životní prostředí	,074**	,122**	-,018	,026	,063**	-,020	,012
Škála potěšení z přírody	,145**	,026	-,040	-,039*	-,029	,026	-,024

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Vazba mezi hodnotami, životním stylem, politickými postoji a vztahem k přírodě a životnímu prostředí (korelační analýza)

Silnější hodnoty než v předchozí analýze vychází pro korelace hodnot, životního stylu a politických postojů ke vztahu k přírodě a životnímu prostředí (viz tabulka 3). Ukazuje se, že čím více jsou lidé ve svém životě hodnotově orientováni na **překročení sebe sama**, tím více jsou jim blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí, tím více souzní s environmentálními přesvědčeními (podle škály Nového ekologického paradigmatu), tím více se v médiích zajímají o téma přírody a životního prostředí, tím více prožívají větší potěšení z přírody, tím více považují za závažné environmentální problémy v České republice, tím více jsou ochotni se pro ochranu životního prostředí omezit a tím více uvádějí, že se ve svém životě chovají proenvironmentálně. Lidé hodnotově orientováni na **posilování ega** (hodnoty jako moc, úspěch či hédonismus) naopak cítí menší environmentální znepokojení a méně uvažují biocentricky, méně se v médiích zajímají o témata přírody a životního prostředí, hodnotí jako méně závažné problémy životního prostředí v České republice a v přírodě prožívají menší potěšení.

Korelační analýza dále ukazuje, že lidé se zájmem o širší spektrum mediálních témat (tzn. vyšším skórem ve škále zájmu o mediální témata) vnímají environmentální problémy v České republice jako více závažné, v oblasti dlouhodobých řešení environmentálních problémů preferují spíše řešení zaměřená na další rozvoj systému (ekonomický, technologický, eventuálně regulaci porodnosti; platí to zejména pro ty, kteří se zajímají o zpravodajství v médiích), chovají se ve svém životě více šetrně k životnímu prostředí a zažívají více potěšení v přírodě.

Výrazné korelace s celou řadou oblastí vztahu k přírodě a životního prostředí vychází pro **všeobecné zájmy a koníčky**. Zde je však potřebné připomenout, že tento faktor je výrazně syčen právě zájmem o témata přírody a životního prostředí.

Jak z výsledků dále vyplývá, poměrně **slabá je vazba mezi politickými orientacemi a vztahem k přírodě a životnímu prostředí**. Za povšimnutí stojí snad pouze to, že s pravicovou orientací (viz faktorová analýza v *Příloze*, str. 305) roste důvěra v Ministerstvo životního prostředí stejně jako s levicovou (ministerstvu tedy méně věří ti, kteří nejsou ani pravicově, ani levicově profilováni). Levicová orientace je přitom také spojena s větší důvěrou v ekologická sdružení. V souvislosti s důvěrou v instituce pak stojí za povšimnutí, že důvěra v prezidenta a síly národního hospodářství koreluje s technooptimismem a manažerským přístupem k environmentální problematice (viz faktorová analýza v *Příloze*, str. 306). S tímto přístupem také pozitivně koreluje zájem o bulvár. Ti, kteří jsou aktivními voliči, přistupují podle výsledků také více aktivně k proenvironmentálnímu chování.

Dotazník hodnotových portrétů (Portrait Values Questionnaire)

Portrait Values Questionnaire (PVQ, mohli bychom přeložit jako Dotazník hodnotových portrétů, avšak česky se většinou nepřekládá) je široce používaným nástrojem, který vychází z propracované a respektované teorie hodnot představené roku 1992 Shalomem H. Schwartzem.

Teorie stanovila na základě rozsáhlých mezikulturních výzkumů deset základních univerzálních hodnot, které jsou společné lidem po celém světě. Tyto hodnoty můžeme shrnout do čtyř hodnotových dimenzí vyššího řádu, které odráží společné prvky daných hodnot (Schwartz, 1992, 2001, 2012). Podle Schwartze můžeme vztahy mezi hodnotami popsat na základě dvou os. První z os tvoří dvě protikladné hodnotové dimenze: Otevřenost změně (*Openness to change*), pro níž je charakteristická „nezávislost v myšlení, jednání i prožívání a ochota ke změně“, a Ukázněnost a opatrnost (*Conservation*¹⁷⁸), která zahrnuje hodnoty spojené s „řádem, sebeomezením, uchováním minulosti a odporem vůči změně“ (Schwartz, 2012, str. 8). Druhá osa se skládá z opozičních hodnotových dimenzí Posilování ega (*Self-Enhancement*) a Překročení sebe sama (*Self-Transcendence*). Posilování ega se vyznačuje „sledováním vlastních zájmů, touhou po úspěchu a dominancí nad ostatními“. Překročení sebe sama naopak tvoří hodnoty spojené se zájmem a aktivním usilováním o blaho ostatních lidí i přírody (Schwartz, 2012, str. 7–8).

Hodnotové orientace popsané Schwartzem můžeme měřit dvěma způsoby: starší škálou *Schwartz Value Survey* (Schwartzův dotazník hodnot; Schwartz, 1992) nebo novějším *Portrait Values Questionnaire* (PVQ), jehož výhodou je mimo jiné menší náročnost pro respondenty (Schwartz, 2001). PVQ je celosvětově používaným nástrojem, jehož psychometrické kvality byly testovány ve velkém množství výzkumů z nejrůznějších oblastí (Schwartz, 2012) včetně environmentální (např. Schultz, Gouveia, Cameron, Tankha, Schmuck, & Franěk, 2005; Shwom, Bidwell, Dan, & Dietz, 2010; Poortinga, Spence, Whitmarsh, Capstick, & Pidgeon, 2011; Milfont, Milojev, Greaves, & Sibley, 2015).

PVQ je dostupný ve verzích se 40 a 21 položkami, přičemž kratší verze je mimo jiné součástí pravidelných šetření European Social Survey. Také my jsme se rozhodli pro kratší, v Česku vícekrát testovanou verzi (např. Řeháková, 2006; Anýžová, 2014; Krajhanzl, Protivínský, Matějka, & Bakošová, 2015). Respondentovi je v ní představeno 21 portrétů osob a u každého z nich hodnotí, nakolik se mu tato popsaná osoba podobá či nepodobá.

Vzájemné vazby mezi různými oblastmi vztahu k přírodě a životnímu prostředí (korelační analýza)

Vzájemné korelace mezi proměnnými vztahu k přírodě a životnímu prostředí jsou ze všech prezentovaných korelačních matic přirozeně nejsilnější (viz tabulka 4). Zaměřme

¹⁷⁸) Tato hodnotová dimenze se do češtiny doposud většinou překládala jako „konzervace“ (např. Řeháková, 2006; Anýžová, 2014).

Tabulka 3a: Výsledky korelačních vazeb mezi hodnotami, životním stylem, politickými postoji a vztahem k přírodě a životnímu prostředí

	Hodnotová orientace (PVQ)			
	Subškála otevřenosti ke změně	Subškála ukázněnosti a opatrnosti	Subškála překročení sebe sama	Subškála posilování ega
Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí (S)	-,038	,007	,226**	-,149**
Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)	-,070**	,050**	,215**	-,172**
faktor environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení	-,103**	,109**	,253**	-,241**
faktor technoptimismu a manažerského přístupu k přírodě	-,009	,038*	-,126**	,073**
faktor vědomí limitů Země	-,027	,033	-,107**	,080**
faktor environmentální umírněnosti a optimismu	,002	-,024	,080**	-,042*
Důvěra ekologickým sdružením	,008	-,093**	,138**	-,015
Důvěra Ministerstvu životního prostředí	-,082**	,027	,053**	,007
Zájem o téma příroda	-,145**	,114**	,272**	-,220**
Zájem o téma životní prostředí	-,132**	,097**	,289**	-,228**
Škála vnímání závažnosti env. problémů	-,141**	,160**	,201**	-,218**
faktor env. znepokojení hlavního proudu	-,088**	,100**	,193**	-,193**
faktor environmentálního znepokojení spojeného se silnějšími emocemi	-,158**	,187**	,078**	-,127**
Škála podpory řešení env. problémů	-,078**	,043*	,161**	-,109**
Dlouhodobé řešení env. problémů				
faktor podpory změny systému	-,076**	,062**	,167**	-,140**
faktor podpory rozvoje systému	-,051*	,039	-,081**	,075**
Škála ochoty k sebeomezení	,018	-,097**	,223**	-,093**
Škála proenvironmentálního chování	-,070**	,015	,268**	-,175**
faktor proenvironmentálního chování hlavního proudu	-,140**	,090**	,223**	-,157**
faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty	,050*	-,107**	,182**	-,080**
Škála oblastí proenvironmentálního jednání	,060**	-,123**	,085**	,012
faktor důsledného proenvironmentálního jednání	,068**	-,110**	-,010	,071**
faktor jednání zaměřeného na témata hlavního proudu	,006	-,056**	,168**	-,083**
Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	,079**	-,147**	,173**	-,054**
Škála oblastí environmentální občanské angažovanosti	,092**	-,138**	,012	,060**
faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na přírodu	,081**	-,086**	-,051**	,063**
faktor aktivistické environmentální angažovanosti	,068**	-,085**	-,043*	,068**
faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na životní prostředí	,008	-,069**	,122**	-,031
Škála potěšení z přírody	-,073**	,101**	,253**	-,263**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Sociální vliv (Škála názorového vůdcovství)	Škála zájmu o mediální témata	Zájem o mediální témata					
		faktor bulváru	faktor zpravodajství	faktor domácnosti	faktor všeobecných zájmů a koníčků	faktor kultury a trendů	faktor techniky a sportu
,056**	,187**	-,111**	,124**	,050*	,491**	,090**	-,086**
-,097**	-,024	-,186**	-,029	-,034	,278**	,019	-,089**
-,041*	,165**	,022	-,014	,076**	,354**	,044*	-,109**
,108**	,174**	,257**	,081**	,064**	-,083**	,026	,054**
-,016	-,032	-,039*	,057**	-,101**	-,020	,031	,039*
,037	,007	-,086**	,122**	-,032	,035	-,036	,046*
,096**	,123**	,034	,042*	,039*	,153**	,139**	-,145**
,043*	,149**	,117**	,071**	,029	,139**	,083**	-,114**
,007	x	x	x	x	x	x	x
,035	x	x	x	x	x	x	x
-,019	,258**	,077**	,054**	,160**	,311**	,025	-,023
-,019	,205**	-,030	,173**	,086**	,311**	-,021	-,020
-,032	,174**	,176**	-,118**	,141**	,157**	,063**	-,038
,030	,138**	-,026	,146**	,019	,219**	,011	-,025
,006	,154**	-,103**	,048*	,141**	,313**	,010	-,042
,098**	,203**	,020	,208**	,006	,086**	,043*	,179**
,068**	,081**	-,133**	,128**	,035	,229**	,055**	-,159**
,078**	,202**	-,175**	,200**	,168**	,340**	,071**	-,149**
,030	,177**	-,152**	,182**	,179**	,293**	-,013	-,075**
,103**	,119**	-,122**	,061*	,119**	,239**	,109**	-,170**
,152**	,172**	-,119**	,107**	,110**	,205**	,077**	,034
,151**	,146**	-,015	,023	,093**	,109**	,061**	,077**
,047*	,092**	-,190**	,157**	,058**	,205**	,046*	-,051**
,129**	,183**	-,158**	,188**	,081**	,274**	,102**	-,056**
,175**	,189**	-,045*	,085**	,082**	,214**	,062**	,049*
,054**	,100**	,026	-,008	,010	,109**	,039*	,066**
,143**	,132**	-,026	,099**	,035	,090**	,087**	,039*
,108**	,094**	-,084**	,060**	,098**	,176**	-,022	-,022
-,040*	,222**	-,045*	,090**	,112**	,357**	,028	-,013

Tabulka 3b: Výsledky korelačních vazeb mezi hodnotami, životním stylem, politickými postoji a vztahem k přírodě a životnímu prostředí

	Politická orientace			
	faktor liberální	faktor konzervativní	faktor levicová	faktor pravicová
Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí (S)	,084**	,096**	,068**	,060**
Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)	,106**	,032	-,025	-,099**
faktor environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení	,098**	,089**	,113**	-,136**
faktor technoptimismu a manažerského přístupu k přírodě	-,067**	,073**	,137**	,043*
faktor vědomí limitů Země	-,015	,033	,023	,010
faktor environmentální umírněnosti a optimismu	,037	,125**	-,096**	,063**
Důvěra ekologickým sdružením	,200**	-,096**	,269**	,167**
Důvěra Ministerstvu životního prostředí	,086**	-,015	,249**	,271**
Zájem o téma příroda	,059**	,140**	,128**	,015
Zájem o téma životní prostředí	,065**	,091**	,179**	,039*
Škála vnímání závažnosti env. problémů	-,008	,114**	,153**	-,097**
faktor env. znepokojení hlavního proudu	,022	,185**	,054*	-,049*
faktor environmentálního znepokojení spojeného se silnějšími emocemi	,008	,048*	,180**	-,170**
Škála podpory řešení env. problémů	,002	,041*	,108**	,058**
Dlouhodobé řešení env. problémů				
faktor podpory změny systému	,097**	,035	,100**	-,120**
faktor podpory rozvoje systému	-,044*	,208**	,007	,159**
Škála ochoty k sebeomezení	,109**	-,149**	,043*	,187**
Škála proenvironmentálního chování	,160**	,016	,039*	,020
faktor proenvironmentálního chování hlavního proudu	,073**	,087**	,005	-,007
faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty	,197**	-,101**	,055*	,059*
Škála oblastí proenvironmentálního jednání	,142**	,036	,002	,026
faktor důsledného proenvironmentálního jednání	,102**	,012	,004	-,018
faktor jednání zaměřeného na témata hlavního proudu	,103**	,046*	-,003	,072**
Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	,132**	-,027	,008	,029
Škála oblastí environmentální občanské angažovanosti	,099**	,028	,031	,004
faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na přírodu	,057**	,021	,021	-,015
faktor aktivistické environmentální angažovanosti	,058**	,024	,022	,028
faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na životní prostředí	,057**	,004	,007	-,003
Škála potěšení z přírody	,015	,083**	,009	-,038*

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | x označuje vzájemně propojené proměnné, u kterých nemělo význam analyzovat korelace | * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Škála důvěry v instituce	Důvěra v instituce			Účast ve volbách 2013–2017
	důvěra v liberálně–demokratický systém	důvěra apolitickým institucím	důvěra prezidentovi a silám národního hospodářství	
,085**	,045*	,122**	–,045*	,131**
–,094**	–,084**	,061**	–,178**	,014
–,013	–,058**	,063**	–,037	–,027
,137**	,058**	,013	,219**	–,009
,009	–,016	,047*	–,008	,047*
–,018	–,062**	,060**	–,032	,072**
x	x	x	x	–,002
x	x	x	x	,075**
,067**	–,007	,101**	,018	,134**
,159**	,077**	,153**	,026	,168**
–,040*	–,080**	,008	,013	,037
,012	–,103**	,152**	–,026	,099**
–,034	–,011	–,105**	,072**	–,080**
,068**	–,006	,118**	,002	,037
–,087**	–,082**	,010	–,098**	,086**
,062**	–,003	,081**	,046*	,068**
,136**	,172**	,125**	–,144**	,119**
,008	,022	,086**	–,147**	,223**
,014	–,043	,125**	–,082**	,203**
,004	,096**	–,009	–,152**	,126**
–,005	,006	,053**	–,100**	,111**
–,030	,020	–,059**	–,030	,060**
,035	–,020	,181**	–,136**	,111**
,030	,034	,088**	–,130**	,196**
–,005	,015	,008	–,053**	,131**
,025	,053**	–,031	,005	,010
–,016	,019	–,025	–,031	,094**
–,019	–,049*	,073**	–,070**	,128**
–,010	–,066**	,096**	–,065**	,079**

Tabulka 4a: Výsledky korelačních vazeb mezi různými oblastmi vztahu k přírodě a životnímu prostředí

	Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí (S)	Škála env. přesvědčení (Nové ekologické paradigma)	Environmentální přesvědčení		
			faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení	faktor technoptimismu a manažerského přístupu k přírodě	faktor vědomí limitů Země
Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí (S)					
Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)	,309**				
faktor environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení	,307**	,632**			
faktor technoptimismu a manažerského přístupu k přírodě	-,124**	-,673**	x		
faktor vědomí limitů Země	,058**	,365**	x	x	
faktor environmentální umírněnosti a optimismu	,088**	,103**	x	x	x
Důvěra ekologickým sdružením	,182**	,109**	,158**	-,03	-,02
Důvěra Ministerstvu životního prostředí	,133**	-,01	,042*	,061**	,01
Zájem o téma příroda	,443**	,242**	,313**	-,057**	-,01
Zájem o téma životní prostředí	,548**	,242**	,351**	-,04	-,01
Škála vnímání závažnosti env. problémů	,247**	,336**	,454**	-,046*	,042*
faktor env. znepokojení hlavního proudu	,270**	,326**	,368**	-,088**	,051*
faktor environmentálního znepokojení spojeného se silnějšími emocemi	,045*	,124**	,306**	,076**	-,02
Škála podpory řešení env. problémů	,241**	,273**	,251**	-,083**	,125**
Dlouhodobé řešení env. problémů					
faktor podpory změny systému	,281**	,337**	,375**	-,130**	,03
faktor podpory rozvoje systému	,02	-,054*	-,01	,152**	,118**
Škála ochoty k sebeomezení	,313**	,232**	,222**	-,127**	,03
Škála proenvironmentálního chování	,349**	,309**	,288**	-,165**	,02
faktor proenvironmentálního chování hlavního proudu	,232**	,278**	,244**	-,143**	,03
faktor šetřícího nakupování a soucitu se zvířaty	,281**	,173**	,217**	-,03	,02
Škála oblastí proenvironmentálního jednání	,228**	,124**	,146**	-,02	,03
faktor důsledného proenvironmentálního jednání	,106**	0,00	,084**	,077**	,02
faktor jednání zaměřeného na témata hlavního proudu	,249**	,216**	,136**	-,150**	,03
Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	,282**	,204**	,203**	-,106**	0,00
Škála oblastí environmentální občanské angažovanosti	,167**	,061**	,144**	,044*	,01
faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na přírodu	,069**	,03	,102**	,056**	,01
faktor aktivistické environmentální angažovanosti	,048*	-,02	,03	,062**	,02
faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na životní prostředí	,177**	,102**	,118**	-,047*	-,01
Škála potěšení z přírody	,281**	,304**	,306**	-,143**	0,00

Tabulka 4b: Výsledky korelačních vazeb mezi různými oblastmi vztahu k přírodě a životnímu prostředí

	Dlouhodobé řešení env. problémů		Škála ochoty k sebeomezení	Škála proenvironmentálního chování	Proenvironmentální chování	
	faktor podpory změny systému	faktor podpory rozvoje systému			faktor proenvironmentálního chování hlavního proudu	faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty
Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí (S)						
Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)						
faktor environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení						
faktor techonoptimismu a manažerského přístupu k přírodě						
faktor vědomí limitů Země						
faktor environmentální umírněnosti a optimismu						
Důvěra ekologickým sdružením						
Důvěra Ministerstvu životního prostředí						
Zájem o téma příroda						
Zájem o téma životní prostředí						
Škála vnímání závažnosti env. problémů						
faktor env. znepokojení hlavního proudu						
faktor environmentálního znepokojení spojeného se silnějšími emocemi						
Škála podpory řešení env. problémů						
Dlouhodobé řešení env. problémů						
faktor podpory změny systému						
faktor podpory rozvoje systému	x					
Škála ochoty k sebeomezení	,270**	-,03				
Škála proenvironmentálního chování	,349**	,063**	,322**			
Proenvironmentální chování						
faktor proenvironmentálního chování hlavního proudu	,306**	,120**	,229**	x		
faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty	,173**	-,02	,310**	,608**	x	
Škála oblastí proenvironmentálního jednání	,211**	,046*	,271**	,383**	,192**	,373**
faktor důsledného proenvironmentálního jednání	,112**	0,00	,175**	,161**	-,03	,298**
faktor jednání zaměřeného na témata hlavního proudu	,212**	,076**	,225**	,443**	,392**	,221**
Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	,260**	,02	,292**	,445**	,282**	,355**
Škála oblastí environmentální občanské angažovanosti	,189**	,089**	,184**	,307**	,121**	,321**
faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na přírodu	,063**	,049*	,095**	,096**	-,064**	,169**
faktor aktivistické environmentální angažovanosti	,060**	,095**	,061**	,155**	,074**	,182**
faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na životní prostředí	,211**	,01	,163**	,287**	,209**	,200**
Škála potěšení z přírody	,217**	-,02	,163**	,320**	,263**	,177**

se na ty, které jsou něčím zajímavé nebo překvapivé. Z výsledků vyplývá, že **existuje poměrně silná korelace mezi proměnnými obecných postojů a jednotlivými oblastmi vztahu k přírodě a životnímu prostředí**. Tak například velmi dobře koreluje souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí, environmentální přesvědčení (Nové ekologické paradigma), zájem o mediální téma přírody a životního prostředí či ochota k sebeomezení s vnímáním závažnosti environmentálních problémů v České republice, podporou řešení environmentálních problémů českým státem nebo různými otázkami proenvironmentálního chování a angažovanosti. Stojí za pozornost, že z výsledků vyplývá, že **lidé prožívající větší potěšení v přírodě také hodnotí environmentální problémy jako více závažné, více podporují jejich řešení a sami se do nich aktivněji zapojují**.

Některé proměnné spolu přitom korelují silněji než jiné. **Výrazně například souvisí vnímání závažnosti environmentálních problémů v České republice s podporou pro jejich řešení českým státem. Zřetelně slabší je naopak vazba obou uvedených oblastí na proenvironmentální chování a angažovanost**, mezi kterými je také poměrně úzká korelační vazba.

Tento výsledek potvrzuje také faktorová analýza, do které jsme zadali škály, které podle nás v tomto výzkumu nejvíce vyjadřují vztah k přírodě a životnímu prostředí (viz *Příloha* str. 312). K uvedeným škálám vnímané závažnosti problémů, podpory jejich řešení, proenvironmentálního chování a environmentální občanské angažovanosti jsme přidali také škálu environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma) se Škálou potěšení z přírody. Výsledky ukazují, že 58,3 % rozptylu odpovědí respondentů je možné vysvětlit prostřednictvím dvou faktorů. První můžeme nazvat **celkový proenvironmentální postoj**. Je spojený především s vnímáním závažnosti environmentálních problémů v České republice a podporou jejich řešení ze strany českého státu, ale také obecným environmentálním přesvědčením (NEP) a potěšením z přírody. Druhý faktor jsme pojmenovali celkové **proenvironmentální chování a angažovanost**, a jak název napovídá, vyjadřuje především proenvironmentální chování a environmentální angažovanost, částečně ještě doplněné potěšením z přírody a environmentálními přesvědčeními (NEP). **Výsledek faktorové analýzy tedy ukazuje, že právě celkový proenvironmentální postoj nemusí být spojen s celkovým proenvironmentálním chováním a angažovaností**.

Velmi silně koreluje také důvěra v Ministerstvo životního prostředí s důvěrou v ekologická sdružení. Je však poměrně velkým překvapením, jak důvěra v oba tyto environmentální aktéry jen minimálně koreluje s jinými oblastmi vztahu k přírodě a životnímu prostředí.

Co ovlivňuje vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí (regresní analýza)

Jaký vliv na vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí mají sociodemografické proměnné, hodnotové orientace, životní styl, politické postoje a dílčí environmentální postoje a chování?

Zatímco korelační analýza zjišťuje vazby pouze mezi dvěma proměnnými (například věkem a časem stráveným ve volné přírodě), vícenásobná regresní analýza nabízí pokročilejší zkoumání vazeb. Umožňuje zjišťovat, jaký vliv má několik proměnných (např. věk, pohlaví, vzdělání, velikost místa bydliště a výše příjmu) na jinou proměnnou (například celkové environmentální přesvědčení). Výsledek ukáže, jak velký vliv tyto proměnné mají na zkoumanou proměnnou společně a také jak silné či slabé (případně statisticky nevýznamné) je působení každé zkoumané proměnné (podrobně o této statistické analýze a parametrech jejího zadání v naší studii viz str. 297-298).

Cílem naší regresní studie bylo zkoumat, co a jakým způsobem ovlivňuje vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí. Ten v této naší studii reprezentuje šest vybraných škál, které společně s výsledky zobrazuje tabulka 5.

Podívejme se nejdříve stručně na nejdůležitější zjištění jednotlivých regresních analýz (ty s nejvyšší úrovní statistické významnosti, podrobnější výsledky jsou uvedeny v tabulce) a poté si všimněme některých výsledků, která jdou napříč těmito analýzami. Jednotlivé regresní modely uvádíme otázkou, na kterou odpovídají.

Co zvyšuje a snižuje environmentální přesvědčení (NEP)? Výsledky ukazují, že lidé mají na obecné úrovni tím silnější proenvironmentální přesvědčení, čím více potěšení jim přináší čas v přírodě, čím jsou ochotnější se omezit kvůli ochraně životního prostředí (platit vyšší daně, vyšší ceny či snížit svou životní úroveň) a čím více preferují v médiích témata všeobecných zájmů a koníčků (především přírodu a životní prostředí, ale také zahrádku či historii, podrobně k tomuto faktoru viz str. 304). Jejich proenvironmentální přesvědčení méně podporuje jejich konzervativní politická orientace. Působením některých vlivů naopak jejich proenvironmentální přesvědčení klesá, zejména s rostoucím zájmem o bulvární témata a pravicovou orientací; slaběji pak také s důvěrou v prezidenta a síly národního hospodářství (odborníky, ministerstva průmyslu a obchodu a zemědělství, velké firmy), zájmem o mediální témata spojená s domácností a subjektivním sociálním statutem (na jaké pozici ve společnosti se sami cítí).

Co ovlivňuje vnímání závažnosti environmentálních problémů české veřejnosti? Jak je zřejmé z tabulky, lidé tím více vnímají závažnost problémů životního prostředí v České republice, čím silnější je jejich environmentální znepokojení a biocentrické přesvědčení (faktor environmentálních přesvědčení NEP).

Tabulka 5a: Přehled výsledků šesti modelů vícenásobné regresní analýzy (metoda enter)

	Škála environ- mentálních přesvědčení (NEP)	Škála vnímání závažnosti environ- mentálních problémů
Pohlaví (ženy)	0,04	0,02
Věk		0,09**
Základní vzdělání	-0,02	
Střední vzdělání bez maturity, vyučen/á bez maturity	-0,01	-0,06*
Střední vzdělání s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)		
Vysokoškolské vzdělání		-0,04*
Velikost místa bydliště do 999 obyvatel		
Velikost místa bydliště 1000–4999 obyvatel	-0,02	
Velikost místa bydliště 5000–19999 obyvatel		
Velikost místa bydliště 100000 a více obyvatel		
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu do 12000 Kč		
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 12001–16000 Kč		
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 16001–20000 Kč		-0,05*
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 20001–30000 Kč		
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 30001 Kč a více		-0,02
Subjektivní sociální status	-0,07**	
Počet osob žijících ve společné domácnosti		
Subškála posilování ega (PVQ)		-0,02
Subškála překročení sebe sama (PVQ)		0,02
Subškála ukázněnosti a opatrnosti (PVQ)		
Sociální vliv (Škála názorového vůdcovství)		
Zájem o mediální témata faktor bulváru	-0,16**	0,03
Zájem o mediální témata faktor zpravodajství		0,07**
Zájem o mediální témata faktor domácnosti	-0,08**	0,11**
Zájem o mediální témata faktor všeobecných zájmů a koníčků	0,15**	0,12**
Zájem o mediální témata faktor kultury a trendů		
Zájem o mediální témata faktor techniky a sportu	-0,04	
Politická orientace faktor liberální		
Politická orientace faktor konzervativní	0,06**	0,04*
Politická orientace faktor levicová		0,09**
Politická orientace faktor pravicová	-0,14**	
Důvěra v instituce faktor důvěry v liberálně–demokratický systém		-0,05*
Důvěra v instituce faktor důvěry apolitickým institucím	0,04*	-0,04*

Každý sloupec představuje jeden regresní model spojený s danou závislou proměnnou. Řádky obsahují nezávislé proměnné (prázdné buňky označují ty, které nebyly zařazeny do daného regresního modelu). Hodnoty v tabulce vyjadřují standardizovaný koeficient beta a na posledním řádku R^2 (podrobně k regresní analýze str.W298-300). | *p < 0,05; **p < 0,01

Škála podpory řešení environmentálních problémů	Škála proenvironmentálního chování	Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	Škála potěšení z přírody
	0,17**	0,05	0,03
0,03	-0,07*		0,01
		0,01	
	0,05*		
0,03	0,06*	0,08**	0,03
			0,01
	0,06*		
	0,10**		
-0,07**			
-0,06*	0,04		
	0,04		0,03
	0,04	0,05*	0,05**
		0,05*	
0,05*	0,04*		
		-0,08**	-0,19**
0,06*	0,05*		
		-0,19**	-0,03
		0,05*	
-0,03	-0,11**	-0,08**	-0,04*
0,09**	0,17**	0,14**	0,09**
-0,03	0,08**	0,08**	0,07**
	0,21**	0,27**	0,27**
	-0,01	0,05*	
	0,02	-0,03	
	0,05*		
0,08**	0,02		
	-0,05*	-0,08**	
0,04*		0,03	

Tabulka 5b: Přehled výsledků šesti modelů vícenásobné regresní analýzy (metoda enter)

	Škála environmentálních přesvědčení (NEP)	Škála vnímání závažnosti environmentálních problémů
Důvěra v instituce faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství	-0,09**	-0,02
Škála účasti ve volbách 2013–2017		
Škála ochoty k sebeomezení	0,16**	
Env. přesvědčení (NEP) ffaktor environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení		0,36**
Env. přesvědčení (NEP) faktor technoptimismu a manažerského přístupu k přírodě		-0,07**
Env. přesvědčení (NEP) faktor vědomí limitů Země		0,07**
Env. přesvědčení (NEP) faktor env. umírněnosti a optimismu		
Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení hlavního proudu		
Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení spojeného se silnějšími emocemi		
Škála potěšení z přírody	0,20**	
Čas ve volné přírodě několikrát do roka		
Čas ve volné přírodě méně často		
Čas na zahradě několikrát týdně		
Čas na zahradě skoro každý den		
Čas na zahradě méně často		
Čas ve veřejné zeleni několikrát měsíčně		
Čas ve veřejné zeleni několikrát do roka		
R^2	,22	,29

Každý sloupec představuje jeden regresní model spojený s danou závislou proměnnou. Řádky obsahují nezávislé proměnné (prázdné buňky označují ty, které nebyly zařazeny do daného regresního modelu). Hodnoty v tabulce vyjadřují standardizovaný koeficient beta a na posledním řádku R^2 (podrobně k regresní analýze str. 298-300). | *p < 0,05; **p < 0,01

Škála podpory řešení environmentálních problémů	Škála proenvironmentálního chování	Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	Škála potěšení z přírody
	-0,05*	-0,06*	
-0,03	0,13**	0,10**	
	0,13**		
0,07*	0,09**		
-0,07*	-0,08**		
0,10**	0,01		
0,07*			
0,30**	0,10**		
0,19**	0,07**		
			-0,10**
			-0,11**
			0,05*
			0,06*
			0,05*
			0,02
			-0,02
,23	,37	,21	,21

Tento vliv je přitom velmi silný. Méně roste vnímání závažnosti problémů s tím, čím více lidé v médiích upřednostňují témata všeobecných zájmů a koníčků a témata domácnosti, čím vyšší mají věk, čím více jsou levicoví, vědomi si limitů (zdrojů) Země a čím větší je jejich zájem o zpravodajství. Vnímání závažnosti environmentálních problémů je naopak tím nižší (jakkoliv se jedná spíše o slabší vliv), čím více lidé uvažují technooptimisticky a s manažerským přístupem k přírodě.

Kde se bere podpora veřejnosti pro řešení environmentálních problémů ze strany českého státu? Z regresní analýzy vyplývá, že lidé tím silněji podporují řešení problémů životního prostředí, čím více vnímají závažnost těchto problémů (konkrétně obou faktorů z této škály; tento vliv je silný). Už méně jejich podpora environmentálních politik roste s tím, čím více si uvědomují limity (zdrojů) Země, čím více se zajímají o zpravodajská témata a čím více jsou levicově orientováni. Jejich podpora řešení problémů je naopak nižší, pokud mají příjem pod 12 000 Kč čistého na jednoho člena domácnosti.

Co podporuje proenvironmentální chování české veřejnosti? V tabulce vidíme, že nejvíce odpovědně se k životnímu prostředí chovají ti, kteří v médiích preferují témata všeobecných zájmů a koníčků a také zpravodajství, dále ženy, ti, kteří chodí častěji k volbám a jsou ochotní se omezit pro zájmy ochrany životního prostředí. Méně pak proenvironmentální chování stoupá s tím, čím více jsou lidé znepokojeni environmentálními problémy hlavního proudu, pokud žijí ve městech nad 100 000 obyvatel, čím silnější mají environmentální znepokojení a biocentrické přesvědčení, čím více se v médiích zajímají o témata domácnosti a čím více jsou environmentálně znepokojeni problémy spojenými se silnějšími emocemi. Proenvironmentální chování naopak klesá s tím, čím více se lidé zajímají o bulvární témata a čím více uvažují technooptimisticky a manažersky o přírodě.

Co přispívá k aktivitám občanské environmentální angažovanosti? I v tomto případě se ukazuje, že lidé se tím více angažují v ochraně přírody a životního prostředí, čím jsou jim bližší mediální témata všeobecných zájmů a koníčků. Slabší vliv na vyšší angažovanost má ještě to, pokud se zajímají o zpravodajství, účastní se voleb, mají vysokoškolské vzdělání a zajímají se o témata domácnosti. Angažovanost lidí je naopak tím menší, čím více jsou ve svém životě zaměřeni na hodnoty ukázněnosti a opatrnosti (bezpečí, konformitu a tradici) a – už slaběji – čím více jsou zaměřeni na posílení ega (moc, bohatství a hédonismus), bulvární témata v médiích a politicky orientováni na pravici.

Co zvyšuje potěšení české veřejnosti z přírody? Jak vyplývá z výsledků, lidé cítí tím silnější potěšení z času tráveného v přírodě, čím více se mediálně zaměřují na témata všeobecných zájmů a koníčků. Jedná se přitom o silný vliv. Méně pak roste potěšení z přírody se zájmem o zpravodajství a témata domácnosti. Potěšení z přírody naopak klesá, čím více jsou lidé ve svém životě zaměřeni na posilování ega (jak už bylo

zmíněno, je spojeno s mocí, bohatstvím a hédonismem) a čím méně jsou ve volné přírodě (pouze několikrát do roka a méně).

Jak jsme předeslali v úvodu, nyní se podívejme na výsledky získané napříč těmito šesti regresními analýzami.

Věc, která si zaslouží pozornost na prvním místě, je – zejména vzhledem k vysokému počtu obsažených proměnných – **spíše nízká síla regresních modelů, tedy skutečnost, že vysvětlují jen nevelkou část rozptylu zkoumaných proměnných vztahu k přírodě a životnímu prostředí.** Nejmenší schopnost vysvětlit zkoumané proměnné (celkově 21 až 23 % rozptylu) mají regresní modely pro škálu environmentálních přesvědčení (NEP), škálu podpory řešení environmentálních problémů, škálu aktivit občanské environmentální angažovanosti a škálu potěšení z přírody. Nelze říci, že by výsledky těchto modelů byly nezajímavé, neboť identifikují několik vlivů působících na zmíněné škály, avšak jejich spíše slabý výsledek napovídá, že je důležité v dalších výzkumech pokračovat v hledání dalších – a silnějších – vlivů.

Větší sílu mají dva zbývající modely: ten spojený se škálou proenvironmentálního chování (použité proměnné vysvětlují 37 % rozptylu), který je ze všech zkoumaných nejsilnější, a **ten zaměřený na škálu vnímání závažnosti environmentálních problémů v České republice** (proměnné vysvětlují 29 % rozptylu).

Přestože výsledky jednotlivých proměnných nelze exaktně sčítat nebo průměrovat,¹⁷⁹ můžeme z tabulky vyčíst, jaké proměnné hrají napříč různými regresními analýzami jakou roli. Ukazuje se, že celkově vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí roste nejvíce s tím, jak lidé preferují mediální témata všeobecných zájmů a koníčků (jak jsme zmiňovali, těžištěm tohoto faktoru je i zájem o přírodu a životní prostředí).¹⁸⁰ Významný vliv má také zájem o zpravodajství (pozitivní), témata domácnosti (ve čtyř modelech pozitivní, v jednom negativní) a bulvár (negativní). Vztah k přírodě a životnímu prostředí je ještě poměrně silně podporován vyšším environmentálním znepokojením a biocentrickým přesvědčením (faktor Nového ekologického paradigmatu).

Stejně tak je zajímavé sledovat, jaký vliv mají na vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí jednotlivé skupiny proměnných. **Proenvironmentální postoje a chování jsou ze strany sociodemografických proměnných posilovány především vysokoškolským vzděláním** (ve dvou modelech pozitivně, v jedné negativně) a **dílním způsobem také pohlavím (ženským) a vyšším věkem** (jednou pozitivně a jednou negativně). Vliv ostatních sociodemografik je velmi

179) Každá regresní analýza dává výsledek k dané kombinaci proměnných. Protože byly v každé z těchto analýz použité jiné nezávislé proměnné, jsou výsledky mezi nimi nepřenositelné.

180) Viz výsledek faktorové analýzy v *Příloze* na str. 304.

slabý, případně statisticky nevýznamný. Jinými slovy: z představených výsledků regresních analýz vyplývá, že pro rozdíly v české společnosti v oblasti vztahu k přírodě a životnímu prostředí nejsou sociodemografické proměnné příliš důležité (korespondují s tím i výsledky korelačních analýz výše, viz str. 191-193).

Poměrně velký vliv na vztah k přírodě a životnímu prostředí mají proměnné životního stylu, reprezentované v naší studii především zájmem o různá mediální témata. Určitý vliv na český vztah k přírodě a životnímu prostředí mají také hodnotové orientace (záporný efekt má orientace na posilování ega, stejně jako na ukázněnost a opatrnost), slabší je vliv politických orientací (především negativní vliv pravicové orientace a slabší pozitivní vliv levicové orientace).

Škála subjektivního sociálního statusu (Scale of Subjective Social Status)

Tato škála, někdy také nazývaná *MacArthur Scale of Subjective Social Status* (MacArthurova škála subjektivního sociálního statusu), měří, jak člověk sám hodnotí své sociální postavení ve společnosti. Mezi její výhody patří názornost, s jakou zobrazuje sociální pozici ve společnosti. Respondenti dostanou obrázek žebříku s deseti příčkami, který znázorňuje postavení lidí v dané společnosti. Na vrcholu žebříku jsou lidé s vyšším postavením, dole naopak ti s nižším. Úkolem respondentů je umístit sami sebe na jednu z příček.

Škála byla vytvořena výzkumnou skupinou MacArthur Research Network on Socioeconomic Status and Health a je rozšířená zvláště v oblasti psychologie zdraví. Poprvé byla použita ve dvou výzkumech zaměřených na ženy (Adler, Epel, Castellazzo & Ickovics, 2000; Ostrove, Adler, Kuppermann & Washington, 2000). Později byla testována na různorodějších vzorcích, například mezi americkou (Operario, Adler & Williams, 2004) či brazilskou veřejností (Giatti, Camelo Ldo, Rodrigues & Barreto, 2012). Tyto a další studie (např. Cundiff, Smith, Uchino & Berg, 2013) dokládají, že se jedná o kvalitní (reliabilní a validní) nástroj. Pokud je nám známo, tato škála zatím nebyla použita na vzorku české populace.

Segmenty české veřejnosti ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí (shluková analýza)

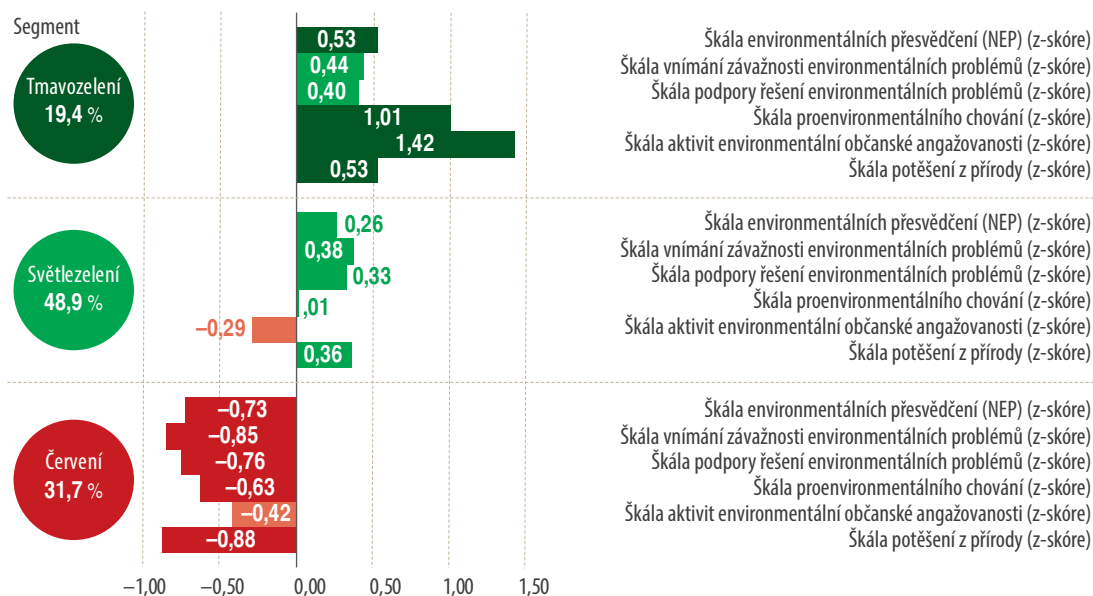
Jaké skupiny české veřejnosti můžeme rozlišit v otázkách ochrany přírody a životního prostředí? Co je pro tyto skupiny charakteristické a čím se mezi sebou liší například z hlediska svého věku, vzdělání, nebo také životního stylu a politických postojů?

V této publikaci jsme probrali postoje a chování české veřejnosti v celé řadě témat ochrany přírody a životního prostředí. Když jsme v *Části I: Přehled šetření veřejného mínění* z dílčích zjištění reprezentativních studií skládali širší obraz české veřejnosti nebo na předchozích stranách prezentovali výsledky našeho výzkumu, čtenáře mohlo napadnout, zda existují v české společnosti určité skupiny lidí, které se vyznačují podobnými environmentálními postoji a chováním napříč různými oblastmi ochrany přírody a životního prostředí. Pokud takové segmenty existují, jak jsou početné? A liší se mezi sebou například z hlediska věku, vzdělání či životního stylu?

Rádi bychom na položené otázky odpověděli touto kapitolou. Ta přináší výsledky tzv. shlukové analýzy, která umí rozdělit respondenty podle jejich podobnosti do shluků neboli skupin či segmentů (viz seznámení s touto metodou na str. 300). Shody a rozdíly mezi respondenty jsme primárně hledali v těch otázkách našeho dotazníku, které mají pro postoje a chování ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí největší vypovídací schopnost (podrobně viz str. 205). Výsledkem shlukové analýzy je rozdělení české veřejnosti do tří segmentů. V tabulce si můžeme přečíst velikost těchto segmentů a profily lidí do nich zařazených.

Už na první pohled je zřejmé (viz graf 19, tabulky 6 a 7), že provedená analýza rozpoznala **tři segmenty, které se významně liší ve svém celkovém přístupu k přírodě a životnímu prostředí**. Zajímavé je, že jsou mezi nimi **statisticky významné rozdíly také v naprosté většině dalších charakteristik**. Podrobnou informaci o všech těchto charakteristikách nabízí tabulka. Podívejme se nyní na profily těchto tří segmentů, které pro jednoduchost popisujeme prostřednictvím typických zástupců těchto skupin. Jejich profil sestavujeme kombinací průměrných hodnot daných segmentů, které jsou obsahem zmíněné tabulky.¹⁸¹

181) Pokud tedy například píšeme, že zástupcem daného segmentu je žena ve věku 51 let, neznamená to, že je takových lidí v segmentu většina. Znamená to pouze to, že v daném segmentu převládají ženy a průměrný věk všech respondentů zařazených do segmentu je 51 let. Pro úplnost doplňme ještě elementární poučku, která se váže k interpretaci průměrných hodnot: pokud mají 3 lidé příjem 20 000 Kč a 3 lidé nulový příjem, je průměr 10 000 Kč na každého. To však vůbec neznamená, že by ve skupině převládali lidé s příjmem 10 000 Kč. To je potřeba brát v úvahu při čtení následujících řádků.

Graf 19: Segmenty české veřejnosti ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí (shluková analýza)

První segment, který představuje přibližně 19,4 % veřejnosti, můžeme nazvat jako „**Tmavozelení**“. Zastávají většinu environmentálních přesvědčení Nového ekologického paradigmatu (viz str. 172), vnímají závažnost většiny environmentálních problémů v České republice a podporují jejich politická řešení. Od obou dalších segmentů se přitom liší ve své větší snaze aktivně chránit přírodu a životní prostředí, ať již ve svých domácnostech, při nákupu a cestování nebo svou občanskou angažovaností. Na prakticky všechny ostatní otázky ochrany přírody a životního prostředí odpovídají z uvedených tří segmentů nejvíce proenvironmentálně. Jejich profil dokresluje, že zatímco podporují řešení environmentálních problémů změnou systému, k řešení prostřednictvím dalšího rozvoje se staví podobně jako ostatní populace. Oproti ostatním více odmítají technooptimismus a manažerský přístup k životnímu prostředí a tráví nejvíce svého času ve volné přírodě, na zahradě i ve veřejné zeleni.

Jak si můžeme představit typického představitele této skupiny? Především se jedná o ženu (59 % segmentu) ve věku 47 let s přibližným čistým měsíčním příjmem na hlavu v její domácnosti 18 000 až 20 000 Kč, což je více než u ostatních dvou skupin.¹⁸² Podobně má ze všech tří skupin nejvyšší vzdělání. Vyznává životní hodnoty spojené s překročením sebe sama (tedy s pomáháním druhým a přesvědčením, že každý

182) Upřesňme, že se zde (a v dalších případech níže) jedná o průměrnou kategorii čistého příjmu, nikoliv o průměr čisté mzdy.

Tabulka 6a: Srovnání segmentů vztahu k přírodě a životnímu prostředí (test ANOVA)

	Segmentace vztahu k přírodě a životnímu prostředí (průměrné hodnoty)					Deskriptivní statistika			ANOVA	
	Segment Tmavozelení	Segment Světlezí	Segment Červení	Celkový průměr	Minimum	Maximum	F	Sig.		
Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)	3,92	3,79	3,31	3,66	1,47	5,00	462,05	0,000		
Škála vnímání závažnosti environmentálních problémů	5,97	5,91	4,69	5,53	1,00	7,00	668,14	0,000		
Škála podpory řešení environmentálních problémů	6,01	5,91	4,46	5,47	1,00	7,00	480,78	0,000		
Škála proenvironmentálního chování	3,55	2,77	2,27	2,76	0,00	4,91	637,00	0,000		
Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	3,91	3,17	3,11	3,30	1,00	5,00	1292,72	0,000		
Škála potěšení z přírody	6,63	6,45	5,11	6,06	1,00	7,00	764,17	0,000		
Škála ochoty k sebeomezení	3,12	2,54	2,30	2,58	1,00	5,00	133,96	0,000		
Dlouhodobé řešení env. problémů (z-skóre) faktor podpory změny systému	0,48	0,15	-0,50	-0,00	-4,26	1,77	174,01	0,000		
Dlouhodobé řešení env. problémů (z-skóre) faktor podpory rozvoje systému	0,02	0,03	-0,06	-0,00	-4,38	2,22	1,94	0,144		
Env. přesvědčení (NEP) (z-skóre) faktor environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení	0,49	0,25	-0,69	0,00	-5,12	2,71	392,65	0,000		
Env. přesvědčení (NEP) (z-skóre) faktor technoptimismu a manažerského přístupu k přírodě	-0,30	-0,09	0,32	0,00	-3,33	4,04	78,09	0,000		
Env. přesvědčení (NEP) (z-skóre) faktor vědomí limitů Země	0,03	0,09	-0,15	-0,00	-3,67	3,28	15,34	0,000		
Env. přesvědčení (NEP) (z-skóre) faktor env. umírněnosti a optimismu	0,05	0,08	-0,15	0,00	-4,04	3,26	15,06	0,000		
Oblasti env. občanské angažovanosti (z-skóre) faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na přírodu	0,36	-0,12	-0,03	0,00	-3,25	5,35	45,77	0,000		
Oblasti env. občanské angažovanosti (z-skóre) faktor aktivistické env. angažovanosti	0,48	-0,18	-0,01	0,00	-2,83	7,13	88,43	0,000		

n = 1750 – 2672

Tabulka 6b: Srovnání segmentů vztahu k přírodě a životnímu prostředí (test ANOVA)

	Segmentace vztahu k přírodě a životnímu prostředí (průměrné hodnoty)					Deskriptivní statistika			ANOVA	
	Segment Tmavozeleňí	Segment Světlezeňí	Segment Červení	Celkový průměr	Minimum	Maximum	F	Sig.		
Oblasti env. občanské angažovanosti (z-skóre) faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na životní prostředí	0,64	-0,11	-0,23	0,00	-3,04	3,45	151,01	0,000		
Oblasti proenv. jednání (z-skóre) faktor důsledného proenv. jednání	0,44	-0,15	-0,04	-0,00	-1,52	4,17	68,14	0,000		
Oblasti proenv. jednání (z-skóre) faktor jednání zaměřeného na témata hlavního proudu	0,70	0,01	-0,45	-0,00	-2,51	2,33	253,42	0,000		
Proenv. chování (z-skóre) faktor proenv. chování hlavního proudu	0,62	0,14	-0,55	0,00	-3,90	2,15	199,64	0,000		
Proenv. chování (z-skóre) faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty	0,82	-0,10	-0,33	-0,00	-2,57	3,45	180,71	0,000		
Vnímání závažnosti env. problémů (z-skóre) faktor env. znepekolení hlavního proudu	0,54	0,28	-0,74	0,00	-5,46	2,87	379,96	0,000		
Vnímání závažnosti env. problémů (z-skóre) faktor env. znepekolení spojeného se silnějšími emocemi	0,13	0,20	-0,37	-0,00	-4,30	2,55	70,97	0,000		
Věk	47,10	50,94	44,91	48,29	18	90	35,19	0,000		
Počet osob žijících ve společné domácnosti	2,60	2,47	2,60	2,54	1	9	3,84	,022		
Děti žijící ve společné domácnosti (do 17 let včetně)	0,30	0,26	0,33	0,29	0,00	1,00	4,69	,009		
Subškála otevřenosti ke změně (PVQ)	-0,13	-0,25	-0,12	-0,19	-1,93	1,81	21,68	0,000		
Subškála ukázněnosti a opatrnosti (PVQ)	0,17	0,42	0,23	0,31	-2,50	2,69	45,06	0,000		
Subškála posilování ega (PVQ)	-0,96	-0,96	-0,55	-0,83	-3,38	1,71	92,46	0,000		
Subškála překročení sebe sama (PVQ)	0,71	0,57	0,31	0,51	-1,57	2,65	122,90	0,000		
Sociální vliv (Škála názorového vůdcovství)	3,14	2,86	2,97	2,95	1,00	5,00	24,51	0,000		
Škála zájmu o témata	3,46	3,39	3,16	3,33	1,00	5,00	81,07	0,000		

Tabulka 6c: Srovnání segmentů vztahu k přírodě a životnímu prostředí (test ANOVA)

	Segmentace vztahu k přírodě a životnímu prostředí (průměrné hodnoty)					Deskriptivní statistika			ANOVA	
	Segment Tmavozeleňí	Segment Světlezeňí	Segment Červení	Celkový průměr	Minimum	Maximum	F	Sig.		
Zájem o mediální témata (z-skóre) faktor bulváru	-0,38	0,08	0,11	-0,00	-2,73	3,07	49,34	0,000		
Zájem o mediální témata (z-skóre) faktor zpravodajství	0,30	-0,01	-0,16	0,00	-3,64	2,86	34,97	0,000		
Zájem o mediální témata (z-skóre) faktor domácnosti	0,14	0,06	-0,18	-0,00	-4,10	2,77	22,04	0,000		
Zájem o mediální témata (z-skóre) faktor všeobecných zájmů a koníčků	0,57	0,14	-0,57	0,00	-4,39	2,87	285,53	0,000		
Zájem o mediální témata (z-skóre) faktor kultury a trendů	0,17	-0,01	-0,09	-0,00	-3,75	3,18	11,10	0,000		
Zájem o mediální témata (z-skóre) faktor techniky a sportu	-0,20	0,04	0,07	-0,00	-2,74	2,98	13,51	0,000		
Politická orientace (z-skóre) faktor liberální	0,30	-0,08	-0,07	-0,00	-2,84	3,09	30,01	0,000		
Politická orientace (z-skóre) faktor konzervativní	-0,04	0,09	-0,12	0,00	-4,23	2,87	12,64	0,000		
Politická orientace (z-skóre) faktor levicová	0,01	0,06	-0,09	-0,00	-4,04	3,28	5,71	,003		
Politická orientace (z-skóre) faktor pravicová	0,07	-0,07	0,06	-0,00	-3,12	4,35	6,50	,002		
Důvěra v instituce (z-skóre) faktor důvěry v liberálně–demokratický systém	0,05	-0,11	0,13	-0,00	-2,86	4,19	16,17	0,000		
Důvěra v instituce (z-skóre) faktor důvěry apolitickým institucím	0,15	0,03	-0,13	-0,00	-3,52	3,22	13,04	0,000		
Důvěra v instituce (z-skóre) faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství	-0,26	0,02	0,12	-0,00	-2,99	2,77	24,68	0,000		
Škála účasti ve volbách 2013–2017	1,84	1,71	1,68	1,73	1,00	2,00	39,31	0,000		

n = 1 750 – 2 672

Tabulka 7: Srovnání segmentů vztahu k přírodě a životnímu prostředí (Kruskall–Wallisův test)

	Segmentace vztahu k přírodě a životnímu prostředí (průměrné hodnoty)				Deskriptivní statistika		Kruskall–Wallisův test	
	Segment Tmavozeleň	Segment Světlezeleň	Segment Červení	Celkový průměr	Minimum	Maximum	Chi–Square	Asymp. Sig.
Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí Jsou Vám blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí?	4,48	4,06	3,50	3,96	1	5	356,48	0,000
Členství v organizaci spojené s ochranou přírody či životního prostředí	1,19	1,07	1,02	1,08	0	4	50,07	0,000
Čas trávený venku čas ve volné přírodě (les, louka, lesopark)	2,58	2,18	1,94	2,18	0	4	79,69	0,000
Čas trávený venku čas na zahradě	2,76	2,39	2,22	2,41	0	4	37,47	0,000
Čas trávený venku čas ve veřejné zeleni	2,60	2,12	1,94	2,16	1	6	87,87	0,000
Vzdělání	4,20	3,70	3,74	3,81	1	6	60,97	0,000
Velikost místa bydliště	3,22	3,06	3,06	3,09	1	5	4,43	,109
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu	5,67	5,18	5,40	5,35	0	9	28,40	0,000

n = 1 937 - 2 259

Tabulka 8: Srovnání segmentů vztahu k přírodě a životnímu prostředí (chi–kvadrát test)

	Segmentace vztahu k přírodě a životnímu prostředí (průměrné hodnoty)				Deskriptivní statistika		Chi-kvadrát test		
	Segment Tmavozelení	Segment Světlezelení	Segment Červení	Celkový průměr	Minimum	Maximum	Chi-Square	df	Sig.
Pohlaví	1,59	1,52	1,45	1,51	1	2	25,771a	2	,000
Má zahradu u domu	61,2%	52,7%	52,8%	0,54	0	1	11,895a	2	,003
Má zahradu v zahrádkářské kolonii	10,7 %	8,8 %	9,7 %	0,09	0	1	1,757a	2	,415
Má rekreační chatu nebo chalupu	22,2%	16,1 %	16,4 %	0,17	0	1	10,350a	2	,006
Má hospodářská zvířata	18,8%	18,7%	14,1%	0,17	0	1	24,753a	2	,000
Má psa	47,4%	36,8%	34,5%	0,38	0	1	24,753a	2	,000
Má kočku	34,2%	26,3%	25,7%	0,28	0	1	14,061a	2	,001
Má jiného domácího mazlíčka	21,1%	15,7%	13,8%	0,16	0	1	13,262a	2	,001
Nemá nic z uvedeného	12,0%	19,0%	20,8%	0,18	0	1	18,056a	2	,000

n = 2 672

má právo na důstojný život), naopak jednoznačně odmítá hodnoty spojené s posilováním ega (bohatství, moc, hédonismus). Celkově má nadprůměrný vliv na názory lidí ve svém okolí (viz Škála názorového vůdcovství S-GOLS, str. 221). V médiích nadprůměrně sleduje témata související se všeobecnými zájmy a koníčky a také zpravodajství. Méně než ostatní věnuje pozornost bulvárním tématům, technice a sportu. Z popisovaných tří segmentů se nejvíce kloní k liberální politické orientaci, více než ostatní nedůvěřuje prezidentovi a silám národního hospodářství. Mezi lety 2013 až 2017 se zúčastnila tří až čtyř voleb ze čtyř konaných.

Druhý segment můžeme nazvat jako „**Světlezelení**“. Tvoří takřka polovinu české veřejnosti, konkrétně 48,9 %. Je pro ně typické, že se v mnohém podobají Tmavozeleným, konkrétně především v tom, jak prožívají svůj čas v přírodě (Škála potěšení z přírody), jak přemýšlejí o otázkách životního prostředí (Škála environmentálních přesvědčení NEP), jak vnímají závažnost environmentálních problémů v České republice a jak podporují řešení těchto problémů. Co je však pro jejich profil důležité, jsou v ochraně přírody a životního prostředí ve srovnání s Tmavozelenými zřetelně pasivnější: ve svých domácnostech se méně chovají proenvironmentálně a méně jsou ochotní se environmentálně občansky angažovat.

Zástupce Světlezelených si můžeme představit jako ženu (a případně i muže; žen je mezi nimi 52 %) ve věku 51 let s čistým měsíčním příjmem na jednoho člena domácnosti 16 000 až 18 000 Kč. Ve svém životě se orientuje především na hodnoty překročení sebe sama (o něco méně než Tmavozelení) a zároveň na ukázněnost a opatrnost (hodnoty bezpečí, konformity a tradice). V obdobné míře jako Tmavozelení odmítá hodnoty posilování ega (bohatství, moc, hédonismus). Má podprůměrný vliv na své sociální okolí (Škála názorového vůdcovství S-GOLS). Její preference pro témata v médiích není příliš vyprofilovaná, svými zájmy se blíží průměru populace. Ve volbách konaných v posledních letech se zúčastnila tří voleb ze čtyř.

Posledním segmentem jsou „**Červení**“, kteří představují přibližně 31,7 % české veřejnosti. Ve svých přesvědčeních jsou více než ostatní kritičtí k myšlenkám ochrany přírody a životního prostředí, více se kloní např. k technooptimismu a manažerskému přístupu k přírodě, výrazně více odmítají environmentální znepokojení a biocentrické přesvědčení. Problémy životního prostředí v České republice vnímají jako méně závažné než většina populace, méně se zapojují do aktivit na ochranu přírody a životního prostředí (Škála proenvironmentálního chování a Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti). Oproti ostatním se o poznání méně přiklánějí k myšlenkám změny systému v rámci dlouhodobé ochrany životního prostředí. V přírodě tráví podprůměrné množství času a tento čas jim přináší méně potěšení. Pro koho jsou takové postoje a chování charakteristické? Typicky pro muže (55 %) ve věku 45 let, který stejně jako ostatní segmenty nejvíce uznává hodnoty překročení sebe sama (avšak

Škála názorového vůdcovství (Short Generalized Opinion Leadership Scale)

Obecně můžeme říct, že názorové vůdcovství představuje schopnost jedince neformálně ovlivňovat postoje nebo chování dalších lidí (Batinic, Appel, & Gnambs, 2016). Konceptu názorového vůdcovství a způsobům jeho měření se v sociálních vědách už několik desetiletí věnuje značná pozornost. Jednotliví autoři však tento koncept různě definují a odlišně přistupují i k jeho měření.

Batinic, Appel a Gnambs (2016) charakterizují obecné názorové vůdcovství nezávisle na specifické zájmové oblasti a identifikují jeho pět základních charakteristik. Názoroví vůdci podle nich:

1. mají vliv na postoje a chování lidí ve své sociální skupině,
2. mají tendence často radit ostatním v různých oblastech,
3. přijímají, filtrují a posouvají informace dalším lidem,
4. stávají se důvěryhodnými vzory pro druhé a legitimizují postoje a chování své sociální skupiny,
5. pomáhají udržovat soudržnost a harmonii své sociální skupiny.

Představený koncept zachycuje škála Short Generalized Opinion Leadership Scale (S-GOLS), která slouží k měření individuálních rozdílů v sociálním vlivu a může být využitelná v libovolném sociálním kontextu (Gnambs & Batinic, 2011; Batinic et al., 2016). Tato devítipoložková škála vznikla zkrácením původní škály s 22 položkami navržené Wiesnerem (2009). Testování devítipoložkové škály na reprezentativním vzorku v Německu prokázalo její dobré psychometrické vlastnosti (Batinic et al., 2016).

Při testování tří zaužívaných škál měřících názorové vůdcovství (vedle S-GOLS také Roper ASW's a Influentials a Personality Strength Scale) na reprezentativním vzorku české populace se právě škála S-GOLS ukázala být nejvhodnější (měla dobrou reliabilitu a validitu) (Buchtik, 2016).

méně než ostatní) doplněné ukázněností a opatrností a odmítá posilování ega (také méně než ostatní). Podprůměrně se zajímá o většinu mediálních témat, zejména všeobecné zájmy a koníčky ho zajímají méně než ostatní. Velmi mírně nadprůměrný zájem projevuje pouze o bulvární témata, sport a techniku. Politicky není vyhraněn žádným směrem, poměrně dost se shoduje s politickým přístupem průměru populace. Více než ostatní důvěřuje v liberálně-demokratický systém, prezidentovi a silám národního hospodářství. Od roku 2013 do roku 2017 se zúčastnil přibližně tří voleb ze čtyř.

Představené tři segmenty – Tmavozelené, Světlezelené a Červené – můžeme porovnat s rozdělením české společnosti v otázkách ochrany přírody a životního prostředí, které jsme popsali v kapitole *Obecné postoje k ochraně přírody a životního prostředí* (viz str. 27 a infografika str. 28-29). **Srovnání výsledků rešerše s výsledky**

shlukové analýzy ukazuje nápadnou shodu – v závěrech zmíněné kapitoly jsme konstatovali, že napříč výzkumy vždy skupina přibližně pětiny až čtvrtiny společnosti odpovídá na různorodé otázky jednoznačně proenvironmentálním způsobem (srv. s Tmavozelenými, jejichž podíl nyní vychází na 19,4 %); přibližně polovina české společnosti napříč průzkumy sympatizuje s **myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí** (srv. se Světlezelenými, 48,9 %); a přibližně pětina české veřejnosti se k ochraně přírody a životního prostředí staví kriticky (srv. s Červenými, v našem výzkumu jich je 31,7 %). Výraznější rozdíl mezi závěry rešerše a **výsledkem shlukové analýzy** nacházíme pouze mezi Červenými. Nabízí se nicméně interpretace, že segment Červených zahrnuje dvě podskupiny, které shluková analýza nerozlišila: ty, komu jsou otázky ochrany přírody a životního prostředí lhostejné (a v oblasti obecných postojů k této problematice často odpovídají „nevím“), a ty, kdo se vůči ochrannářským myšlenkám staví jednoznačně kriticky.

Výsledky a interpretace výzkumu na aktuální téma: česká veřejnost a sucho

---

Cílem této části je představit výsledky výzkumu na aktuální téma, na které jsme se rozhodli podívat podrobněji než na ostatní zkoumané otázky. Tím tématem je sucho. V této kapitole si představíme ty nejdůležitější výsledky podrobných statistických analýz veřejného mínění k dané problematice.

Podíváme se, co si česká veřejnost myslí o jednotlivých otázkách spojených se suchem, jaká politická opatření proti suchu podporují, co Češi dělají a jsou ochotní dělat proti suchu. Tyto výsledky následně doplníme korelačními analýzami, které nám ukáží vazby mezi postoji a chováním spojenými s touto problematikou, a ukážeme si, jak se na problematiku sucha dívají tři segmenty představené v předchozích kapitolách: Tmavozelení, Světlezelení a Červení.

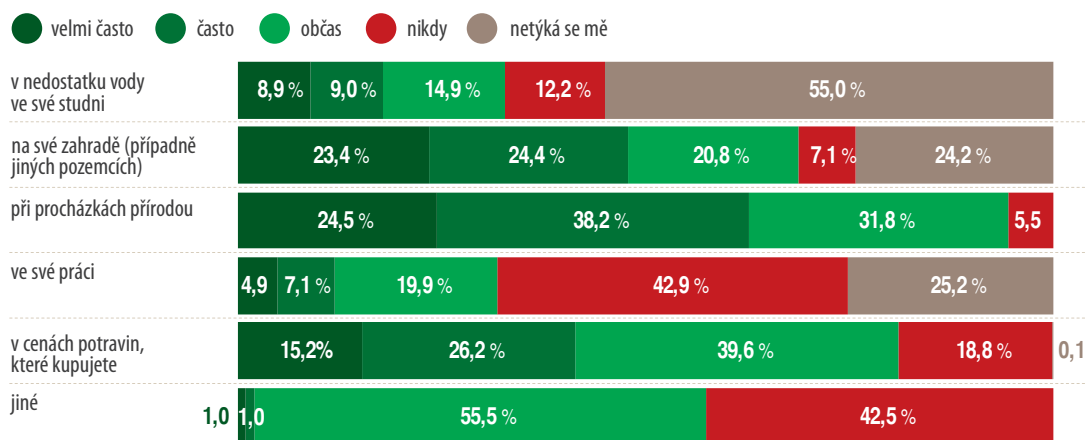
Základní popis postojů a chování české veřejnosti ve vztahu k suchu (deskriptivní a faktorové analýzy)

Jak Češi vnímají problémy se suchem, a jaký vývoj očekávají do budoucna? Kdo podle nich nese odpovědnost za aktivní řešení problémů se suchem a jaká opatření proti suchu podporují? Do jakých aktivit se zapojují, a případně by byli ochotni se zapojit?

V jakých situacích se česká veřejnost setkává se suchem? Z výsledků grafu 20 je patrné, že **nejvíce obyvatel vnímá problémy se suchem při svých procházkách přírodou** (velmi často nebo často 62,7 %). Vysoký podíl zkušeností se suchem mají také zahrádkáři – konkrétně tuto zkušenost má velmi často či často 63,1 % těch, kteří zahrádky mají. Mezi vlastníky studen má stejnou zkušenost 39,8 % z nich. Za povšimnutí

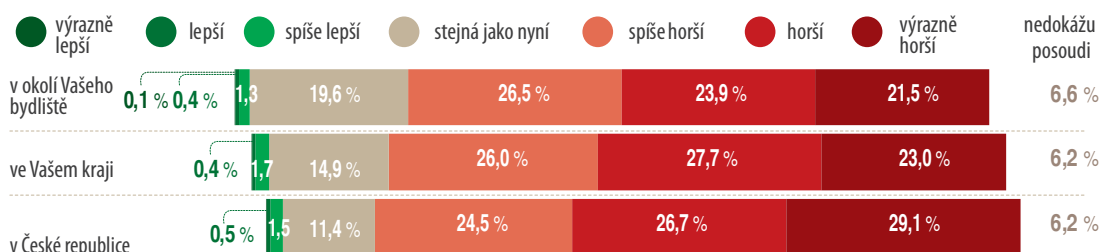

Graf 20: Vnímání sucha

Položená otázka: V jaké oblasti svého života si všímáte či nevšímáte v posledních letech dopadů sucha?
n = 2 672

Graf 21: Přesvědčení o vývoji sucha za 20 let

Položená otázka: Pokud se český stát nebude aktivně věnovat řešení sucha, jaká bude podle Vás za 20 let situace se suchem...
n = 2 672

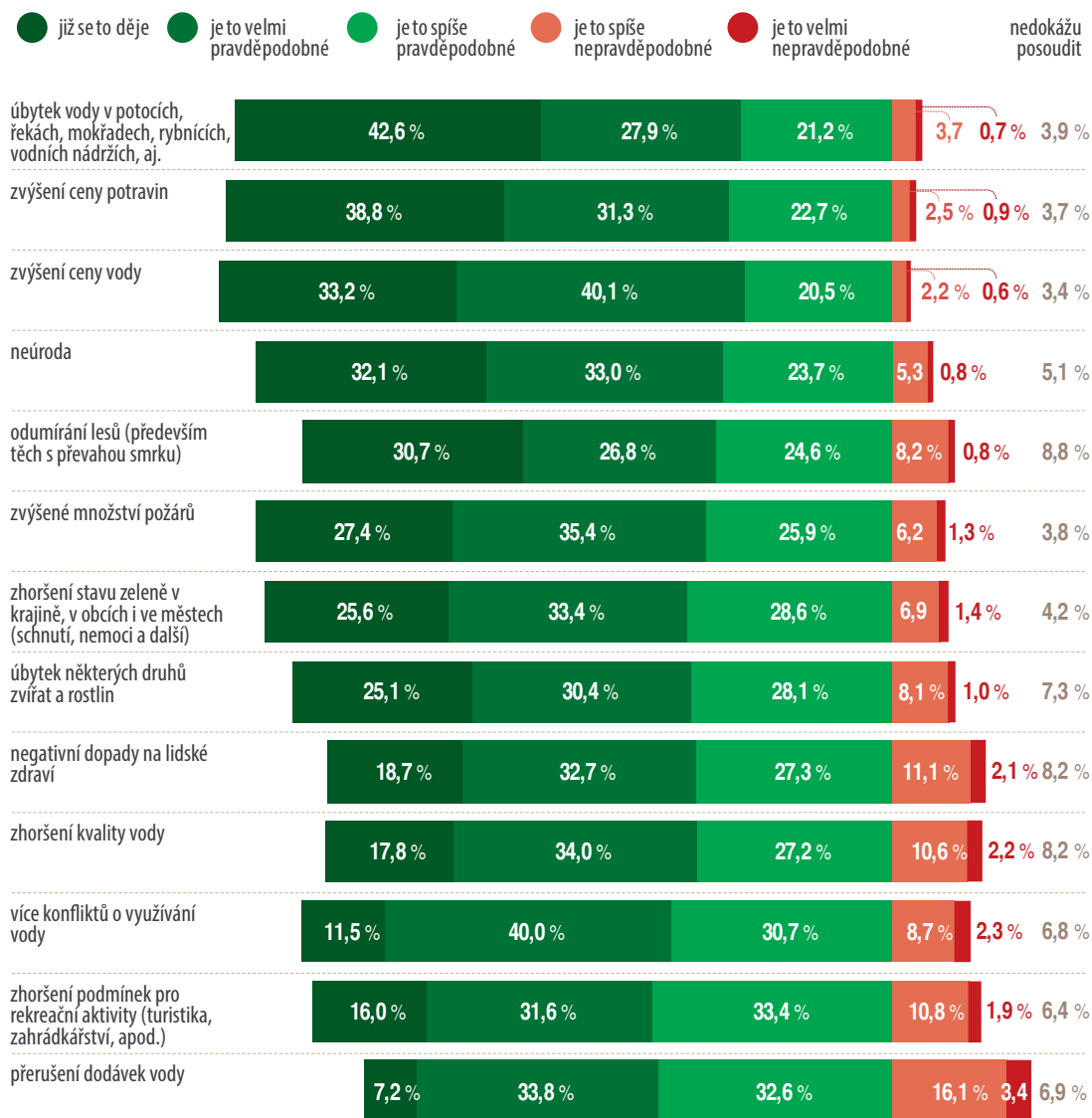
stojí také 41,4 % české veřejnosti, která v současné době vnímají velmi často nebo často problémy se suchem v cenách potravin, které kupují. Další analýzy ukazují, že alespoň jednu z uvedených zkušeností se suchem má velmi často či často 78,1 % české veřejnosti.

Z grafu 21 zjišťujeme, že přibližně tři čtvrtiny české veřejnosti se shodují, že pokud by se český stát aktivně nevěnoval problémům se suchem, situace v této oblasti se v příštích dvaceti letech zhorší. Nejvíce Čechů očekává takový vývoj na celostátní úrovni (80,3 %), nejméně na úrovni svého bydliště (71,9 %). Takový výsledek není překvapením. Jak se ukazuje ve vnímání řady jiných environmentálních problémů, vzdálenější úroveň (např. globální) vyvolává silnější pocit hrozby než úroveň lokální (viz *Závěr*, str. 263). Dává to smysl: území České republiky

je samozřejmě větší než místo bydliště a je přirozené, že s velikostí území (stejně geografické oblasti) roste pravděpodobnost, že bude čelit ve větší míře – v některé ze svých oblastí – problémům se suchem.

Graf 22 potvrzuje, že si Češi spojují sucho s celou řadou vážných dopadů. Když sečteme procenta lidí, kteří vnímají uvedené problémy se suchem už nyní, s těmi, kteří považují za velmi či spíše pravděpodobné zhoršení během příštích dvaceti let,

Graf 22: Přesvědčení o závažnosti dopadů sucha za 20 let

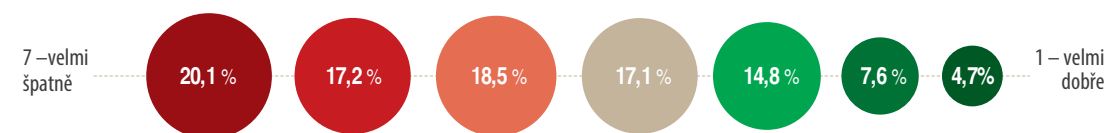

Položená otázka: Jak je podle Vašeho názoru pravděpodobné či nepravděpodobné, že Českou republiku do 20 let postihnou následující dopady sucha?
n = 2 672

vnímá jednotlivá uvedená rizika jako reálnou hrozbu 73,6 % až 91,7 %. Za největší rizika sucha obyvatelé České republiky považují úbytek vody v potocích, řekách, mokřadech, rybnících, vodních nádržích aj., zvýšení cen potravin, zvýšení cen vody, neúrodu, zvýšené množství požárů a odumírání lesů (především těch s převahou smrku). Podle faktorové analýzy jsou všechny dopady uvedené v této otázce spojeny s jedním faktorem. Se suchem mnohdy souvisí vlny veder (viz graf 23). Dobře je snáší 27,1 % veřejnosti, špatně 55,8 % – konkrétně 20,1 % je snáší velmi špatně.

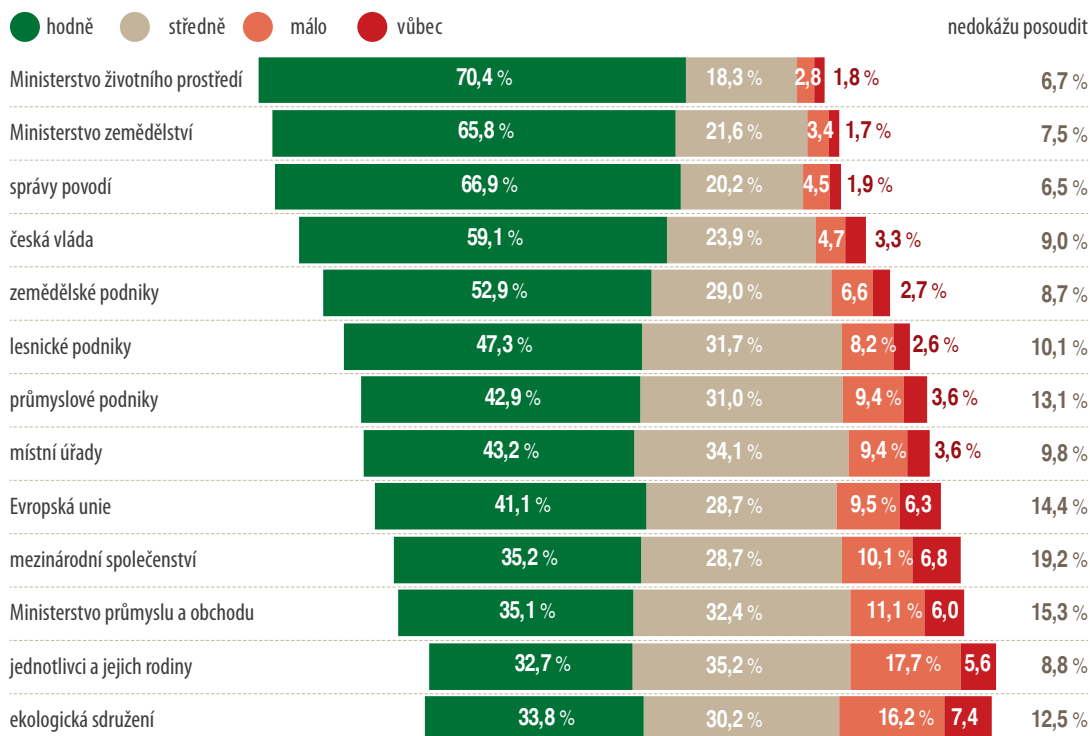
Kdo by měl být podle veřejnosti zodpovědný za aktivity proti suchu? Podle grafu 24 je to na prvním místě především **Ministerstvo životního prostředí**

Graf 23: Pocity při vlnách veder

n = 2 672

Graf 24: Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha

Položená otázka: Kdo by podle Vás měl být zodpovědný za aktivity proti suchu?

n = 2 672

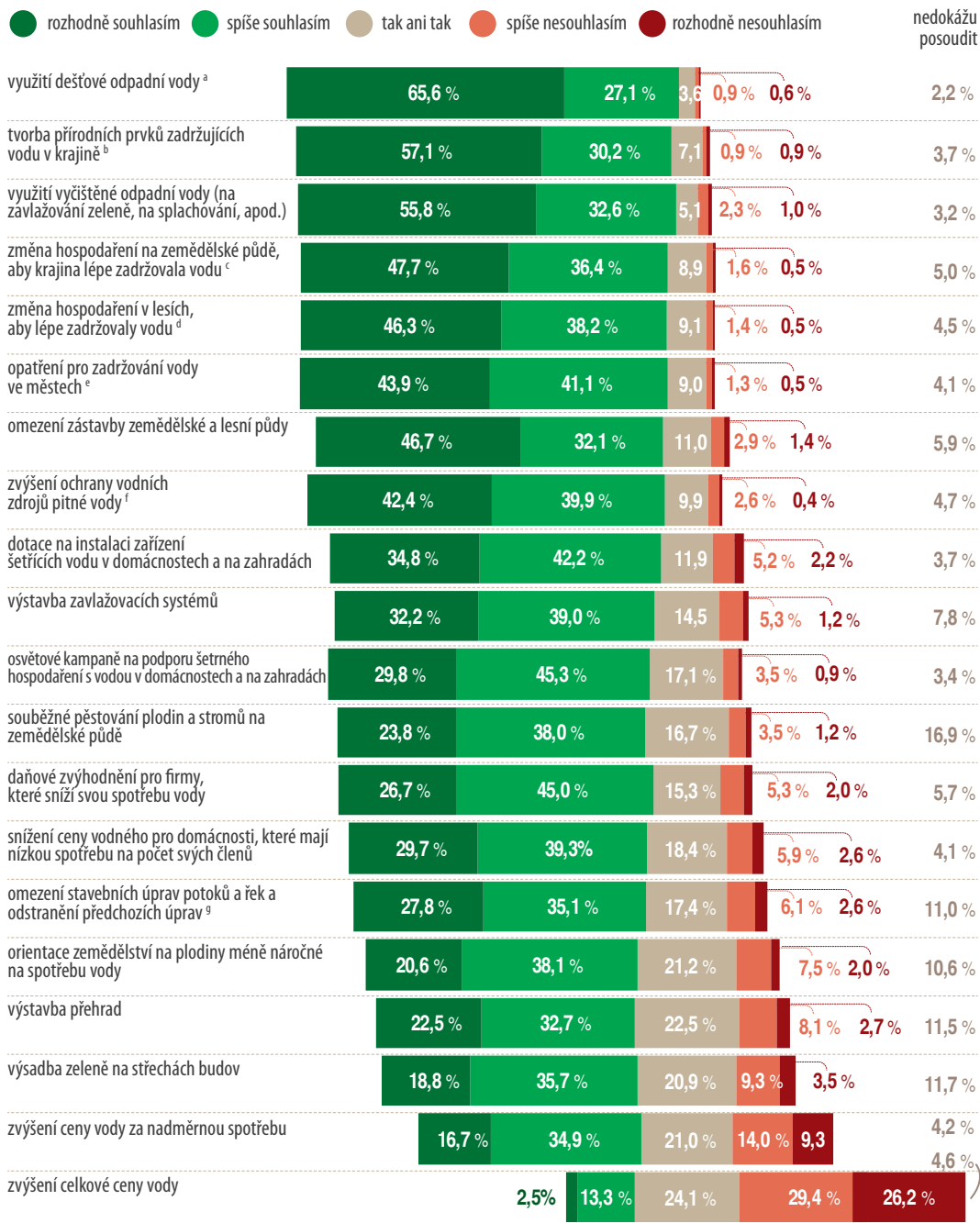
České republiky (hodně 70,4 %, středně 18,3 %), následované Ministerstvem zemědělství České republiky (hodně 65,8 %, středně 21,6 %) a správou povodí (hodně 66,9 %, středně 20,2 %). Nejmenší odpovědnost pak podle veřejnosti mají ekologická sdružení (hodně 33,8 %, středně 30,2 %) a jednotlivci a jejich rodiny (hodně 32,7 %, středně 35,2 %). Je tedy zřejmé, že řešení sucha očekávají především na celostátní systémové úrovni. Jednotlivé odpovědi na tuto otázku jsou podle faktorové analýzy spojené s jedním faktorem.

Jakou podporu veřejného mínění mají konkrétní opatření proti suchu? Jak se ukazuje (viz graf 25), je jich několik, na jejichž podpoře se shodne více než 80 % české veřejnosti. **Na prvním místě je to využití dešťové odpadní vody** (souhlasí 92,7 %), **následované využitím vyčištěné odpadní vody** (88,3 %) a **tvorbou přírodních prvků zadržujících vodu v krajině** (87,4 %). Obyvatelé České republiky výrazně podporují také změnu hospodaření v lesích, aby krajina lépe zadržovala vodu (84,5 %), a změnu hospodaření na zemědělské půdě (84,0 %). **Nejnižší podporu má naopak zvýšení cen vody** (souhlasí 15,8 %, nesouhlasí 55,5 %). Ve vztahu k ostatním opatřením má nižší podporu výstavba přehrad (souhlasí 55,2%, nesouhlasí 10,8%), výsadba zeleně na střechách budov (souhlasí 54,5 %, nesouhlasí 12,8 %) a zvýšení ceny vody za nadměrnou spotřebu (souhlasí 51,6%, nesouhlasí 23,3%).

Výsledky faktorové analýzy ukazují, že za konkrétními odpověďmi respondentů na tuto otázku lze najít pět faktorů, které společně vysvětlují 55,5 % rozptylu jejich odpovědí (viz *Přílohy* str. 313). Prvním faktorem je **podpora zadržování vody a její recyklace**, která je spojena především s využitím dešťové odpadní vody, využitím vyčištěné odpadní vody a tvorbou přírodních prvků zadržujících vodu v krajině. Druhý faktor jsme nazvali **podpora změny současného hospodaření**, který se týká především souběžného pěstování plodin a stromů na zemědělské půdě, omezení stavebních úprav potoků a řek a odstranění předchozích úprav a změny hospodaření na zemědělské půdě, aby krajina lépe zadržovala vodu. Třetím faktorem je **podpora šetrného hospodaření s vodou**, která je společným jmenovatelem pro opatření, jako je snížení ceny vodného pro domácnosti, které mají nízkou spotřebu na počet svých členů, dotace na instalaci zařízení šetřících vodu v domácnostech a na zahradách a daňové zvýhodnění pro firmy, které sníží svou spotřebu vody. Čtvrtý faktor jsme označili jako **podporu vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření** – vysvětluje především podporu respondentů pro výstavbu přehrad, výstavbu zavlažovacích systémů a orientaci zemědělství na plodiny méně náročné na spotřebu vody. Pátý, poslední faktor **podpora zvýšení cen vody** diferencuje mezi respondenty, kteří podporují a nepodporují zvýšení celkové ceny vody a zvýšení ceny vody za nadměrnou spotřebu.

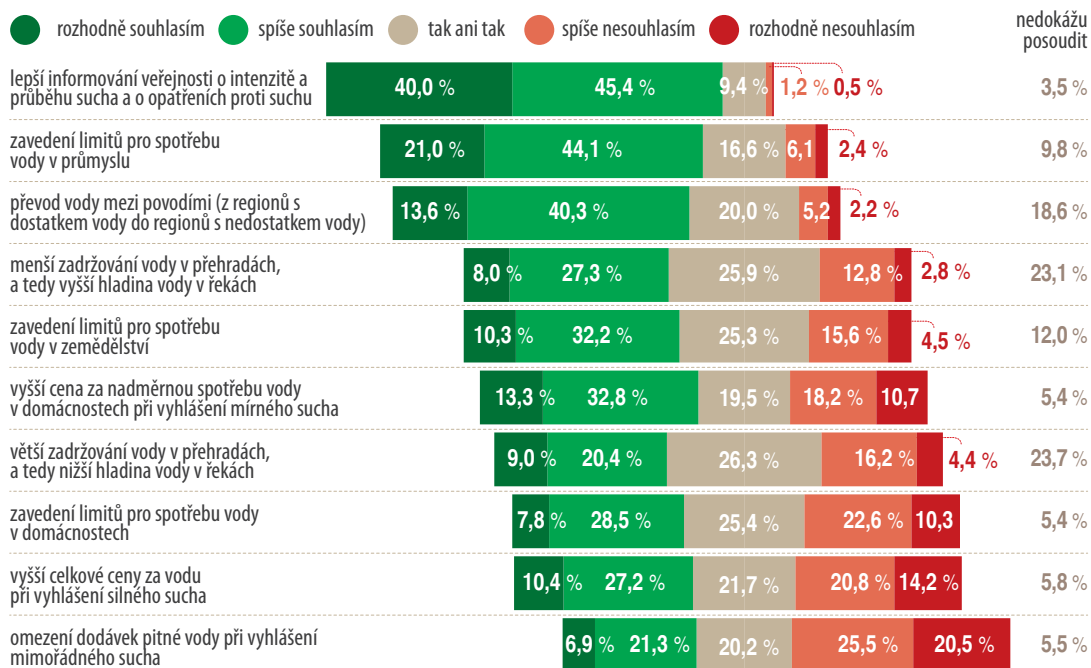
Mimořádná situace nastává při akutním suchu (viz graf 26). **Největší podporu veřejnosti z možných opatření českého státu má lepší informování veřejnosti o intenzitě a průběhu sucha a o opatřeních proti suchu** (85,4 %),

Graf 25: Podpora pro opatření státu proti suchu

^a na zavlažování zeleně, na splachování, apod. | ^b např. remízků, mezí na polích, mokřadů | ^c např. menší pole, vhodný výběr plodin a vhodné obdělávání půdy | ^d např. více listnatých stromů a méně jehličnatých, omezení těžby těžkou technikou, nevykácet velké plochy lesa | ^e např. více vodních ploch, více zeleně | ^f např. plánování staveb s ohledem na zachytávání vody | ^g např. přísnější omezení aktivit v ochranných pásmech | ^h v případě narovnání toků, betonování vodních koryt, vedení potrubím

Položená otázka: Ohodnotte, jak silně souhlasíte či nesouhlasíte s každým z následujících kroků, kterými by mohl český stát řešit problémy se suchem. | n = 2 672

Graf 26: Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha

Položená otázka: V následující otázce bychom se Vás chtěli zeptat na to, jak má český stát postupovat při vyhlášení stavu sucha. Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími kroky, kterými by mohl český stát reagovat na vyhlášení stavu sucha?
n = 2 672

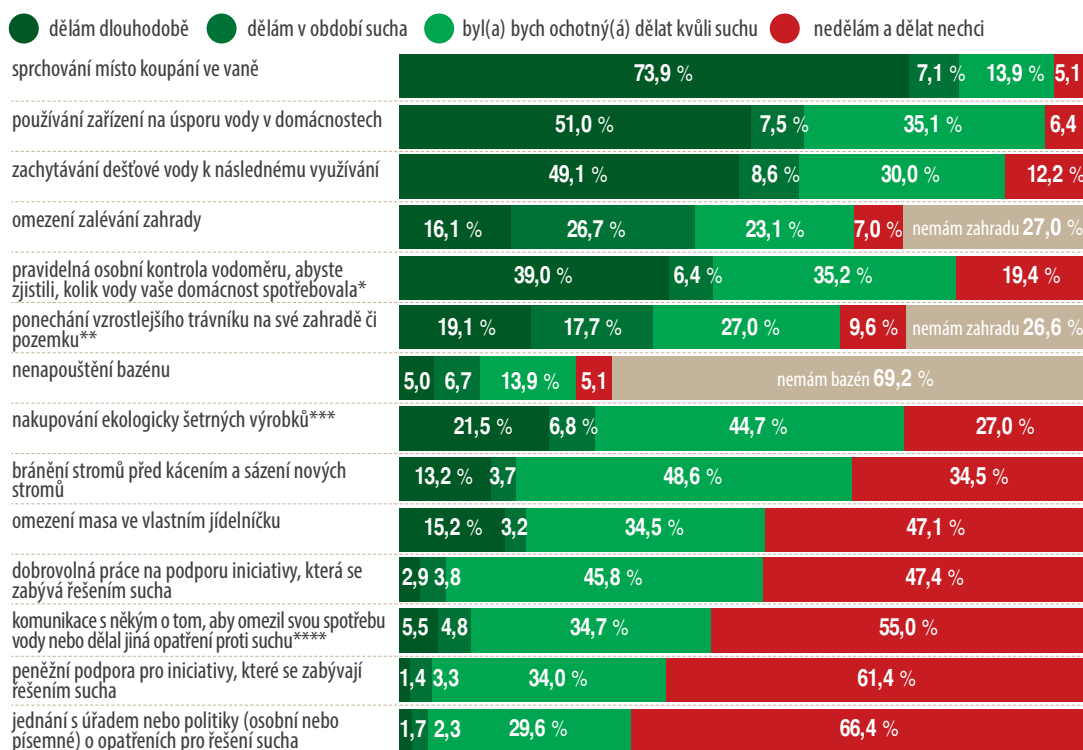
zavedení limitů pro spotřebu vody v průmyslu (65,2 %) a převod vody mezi povodími (53,9 %). Zajímavé je, že více občanů v případě vyhlášení mírného sucha podporuje i zavedení vyšší ceny za nadměrnou spotřebu vody v domácnostech (souhlasí 46,2 %, nesouhlasí 28,9 %). Zároveň však názor na celkové zvýšení ceny vody při vyhlášení silného sucha rozděluje veřejnost (souhlasí 37,6 %, nesouhlasí 34,9 %). Nejvíce lidí odmítá omezení dodávek pitné vody při vyhlášení mimořádného sucha (souhlasí s ním jen 28,2 %, nesouhlasí 46,0 %).

Z výsledků faktorové analýzy vyplývá, že tři faktorové dimenze vyjadřují 59,8 % rozptylu odpovědí respondentů (viz *Přílohy* str. 314). První **ochota k (sebe)omezení ve spotřebě vody** vyjadřuje míru ochoty obyvatel se omezit ve spotřebě vody, eventuálně omezit dodávky vody pro jiné subjekty. Je spojena zvláště s tím, jak souhlasí či nesouhlasí s opatřeními, jako jsou vyšší celkové ceny za vodu při vyhlášení silného sucha, vyšší cena za nadměrnou spotřebu vody v domácnostech při vyhlášení mírného sucha a omezení dodávek pitné vody při vyhlášení mimořádného sucha. Druhý faktor **podpora řešení bez dopadu na domácnosti** se týká podpory těch opatření, která se nedotknou domácností. Jedná se především o lepší informování veřejnosti o intenzitě a průběhu sucha a o opatřeních proti suchu, převod vody mezi

povodími a zavedení limitů pro spotřebu vody v průmyslu. Třetí faktor **podpora zadržování vody v přehradách** vyjadřuje rozdílné názory veřejnosti na to, zda mají při suchu přehrady zadržovat vodu více, či méně.

Co dělají obyvatelé České republiky proti suchu ve svých domácnostech a co jsou ochotni dělat? Jak ukazuje graf 27, nejvíce Čechů uvádí, že se kvůli suchu **sprchují místo koupou ve vaně** (dlouhodobě či v období sucha 81,0 %), **používají zařízení na úsporu vody v domácnostech** (58,5 %) a zachytávají **dešťovou vodu k následnému využívání** (57,8 %). Největší ochotu se nově zapojit do boje proti suchu vyjadřují u aktivit, jako je bránění stromů před kácením a sázení nových stromů (48,6 %), dobrovolné práce na podporu iniciativy, která se zabývá řešením sucha (45,8 %),¹⁸³ a nakupování ekologicky šetrných výrobků (44,7 %).

Graf 27: Aktivita domácností proti suchu

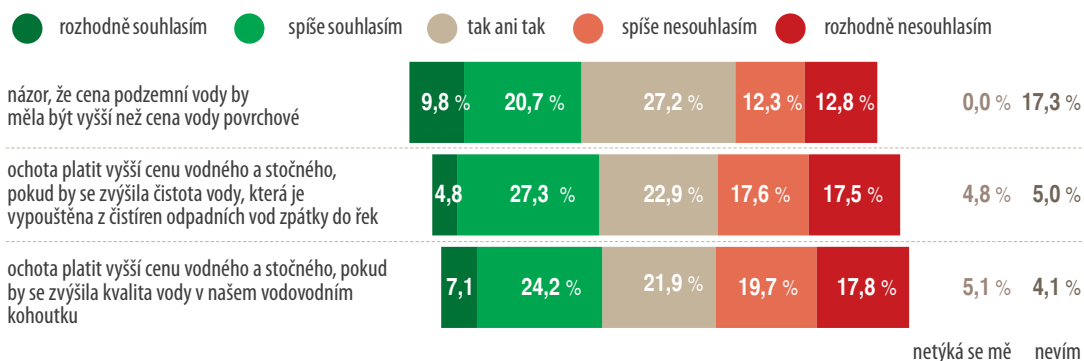
*např.: každý měsíc nebo několikrát do roka | ** tedy neudržování krátkého trávníku | *** např.: biopotravin, ekologických mycích prostředků či pracích prášků | **** osobně nebo po internetu

Položená otázka: Nabídneme vám několik aktivit. Které z nich děláte dlouhodobě (celoročně), které z nich v situaci vyhlášení stavu sucha, které byste byl(a) ochotný(á) dělat kvůli suchu do budoucna a které dělat neplánujete?
n = 2 672

183) Zde stojí za připomenutí, že reálná angažovanost české veřejnosti je spíše nižší (viz kapitola *Environmentální chování*, str. 156).

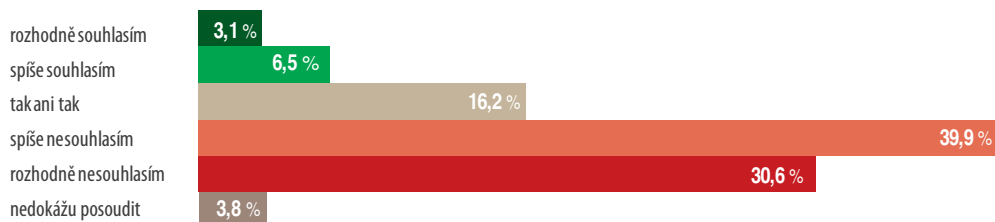
Faktorová analýza ukazuje, že v pozadí odpovědí respondentů lze rozpoznat tři faktorové dimenze, které společně vysvětlují 49,7 % rozptylu (viz *Přílohy* str. 315). Podle první se lidé liší v míře **aktivistické angažovanosti** a ochotě k ní. Ta je spojena především s komunikací s lidmi o tom, aby omezili svou spotřebu vody nebo dělali jiná opatření proti suchu, dobrovolnou práci na podporu iniciativy, která se zabývá řešením sucha a jednáním s úřadem nebo politiky o opatřeních pro řešení sucha. Druhý faktor ukazuje, že se lidé liší také v míře šetrného hospodaření s vodou v domácnostech. Týká se to hlavně omezení zalévání zahrady, používání zařízení na úsporu vody v domácnostech, zachytávání dešťové vody k následnému využívání a sprchování místo koupání ve vaně. Třetí faktor vyjadřuje, jaké jsou mezi lidmi rozdíly v jejich **odpovědném spotřebitelství s dopadem na sucho**, tedy zda omezují maso ve vlastním jídelníčku, nakupují ekologicky šetrné výrobky a pravidelně osobně kontrolují vodoměr, aby zjistili, kolik vody jejich domácnost spotřebovala.

Graf 28: Ochota platit více za vodu a postoj k cenám podzemní a povrchové vody

Položená otázka: Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími názory?
n = 2 672

Graf 29: Postoj ke splachování pitnou vodou

Položená otázka: Souhlasíte či nesouhlasíte s tím, aby se pitná voda využívala ke splachování na toaletách?
n = 2 672

Otázky spojené s řešením sucha doplňují ještě čtyři, které se týkají celkové problematiky ochrany vod (viz grafy 28 a 29). **V otázkách ohledně cen různých druhů vod je přitom česká veřejnost významně rozdělená** – ve všech případech jsou

poměrně vyrovnaná procenta těch, kteří s předloženým tvrzením souhlasí, a těch, kteří nesouhlasí. Stojí za povšimnutí také to, že v případě názoru na cenu podzemní vody oproti vodě povrchové neumí vyjádřit názor 17,3 % veřejnosti.

Jednoznačný je oproti tomu názor české veřejnosti na otázku poslední: **30,6 % rozhodně nesouhlasí s tím, aby se pitná voda používala ke splachování v toaletách, a dalších 39,9 % s tím také spíše nesouhlasí.** Pouze 9,6 % pak se splachováním pitnou vodou rozhodně či spíše souhlasí.

Vazby mezi postoji a chováním v oblasti sucha a dalšími charakteristikami (korelační analýzy)

Jaká je vazba mezi postoji a chováním ve vztahu k suchu a sociodemografickými proměnnými, hodnotami, životním stylem, politickými postoji a vztahem k přírodě a životnímu prostředí? Kde vazba potvrzuje, že s jednou rostoucí proměnnou roste i druhá, kde druhá naopak klesá, a kde nejsou statisticky významné vazby?

Jak je vidět z přehledové korelační matice (viz tabulka 9), přestože je statisticky významná vazba mezi celou řadou sociodemografik na jedné straně a postoji a chováním spojenými se suchem na druhé straně, silných vazeb, které stojí za zmínku, je velmi málo. Všimněme si korelace věku s dvěma proměnnými – ukazují nám, že **starší lidé si více všímají projevů sucha a také ve svých domácnostech šetrněji hospodaří s vodou.**

Analýza korelací mezi postoji a chováním v oblasti sucha a hodnotami, životním stylem a politickými postoji ukazuje (viz tabulka 10), že si více všímají projevů sucha ti, kdo se zajímají o více mediálních témat (Škála zájmu o mediální témata), více se v médiích zajímají o témata domácnosti a všeobecné zájmy a koníčky.¹⁸⁴

Podpora opatření, která spočívají v zadržování vody a její recyklaci, roste společně se **všeobecnými zájmy a koníčky**. Klesá naopak s hodnotovou orientací zaměřenou na posilování ega (hodnoty moci, bohatství a hédonismu).

Podpora pro změnu současného hospodaření se zvyšuje také se všeobecnými zájmy a koníčky a zájmem o zpravodajství, kdežto podpora vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření roste s levicovou politickou orientací, celkovým zájmem o mediální témata, specificky o témata bulvární.

184) Mezi těmi hraje nejvýznamnější roli podle výsledků faktorové analýzy právě příroda a životní prostředí, viz *Přílohy* str. 304.

Tabulka 9: Výsledky korelačních vazeb mezi sociodemografií a postoji a chováním v oblasti sucha

	věk	vzdělání (S)	velikost místa bydliště (S)	počet osob žijících ve společné domácnosti	děti žijící ve společné domácnosti (do 17 let včetně)	čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu (S)	subjektivní sociální status (S)
Škála vnímání projevů sucha	,287**	-,131**	-,122**	-,092**	-,100**	-,190**	-,160**
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	,148**	-,070**	-,046*	-,045*	-,079**	-,099**	-,136**
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	,151**	-,094**	-,034	-,058**	-,049*	-,141**	-,146**
Nepřijemné pocity při vlnách veder (S)	,191**	-,031	,120**	-,086**	-,119**	-,133**	-,184**
Prisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	,081**	,003	,030	-,038	-,044*	-,023	-,023
Prisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	,088**	-,130**	-,056*	-,079**	-,042	-,139**	-,111**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadřívání vody a její recyklace	,129**	,070**	-,017	,045	,005	,011	,026
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	,145**	,062**	,079**	-,059*	-,048*	,007	-,029
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetřemého hospodaření s vodou	,124**	-,096**	-,063**	-,063**	-,055*	-,082**	-,018
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	,099**	-,115**	,052*	-,023	-,053*	-,010	-,052*
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zvýšení cen vody omezení ve spotřebě vody	-,117**	,047*	,065**	,038	,055*	,014	-,005
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe) omezení na domácnosti	-,000	,055*	,035	-,009	-,013	-,005	-,018
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	,021	,004	,028	-,037	-,029	-,054	-,063*
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadřívání vody v přehradách	,085**	,017	,048*	-,029	,001	-,055*	,012
Škála aktivit domácností proti suchu	,123**	,088**	-,102**	,039*	,016	-,011	,033
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	-,047	-,048	,011	-,024	,032	-,056	,063
Aktivity domácností proti suchu faktor šetřemého hospodaření s vodou	,284**	,004	-,069*	-,034	-,008	-,081*	-,089*
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	-,056	,010	,038	,020	-,011	-,005	,038

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01
n = 551 - 2.672

Tabulka 10a Výsledky korelačních vazeb mezi hodnotami, životním stylem, politickými postoji a postoji a chováním v oblasti sucha

	Subškála otevřenosti ke změně (PVQ)	Subškála ukázněnosti a opatrnosti (PVQ)	Subškála překročení sebe sama (PVQ)
Škála vnímání projevů sucha	-,152**	,179**	,149**
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	-,106**	,148**	,125**
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	-,097**	,139**	,130**
Nepříjemné pocity při vlnách veder (S)	-,168**	,159**	,099**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	-,052*	,109**	,149**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	-,090**	,077**	,049*
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	-,095**	,139**	,168**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	-,041	,004	,121**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	-,127**	,163**	,072**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	-,105**	,111**	-,077**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	-,005	-,073**	,026
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	-,091**	,022	,064**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	-,072**	,099**	,033
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	,016	-,026	-,070**
Škála aktivit domácností proti suchu	-,079**	,018	,187**
Aktivita domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,106**	-,117**	-,090*
Aktivita domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	-,109**	,174**	,100**
Aktivita domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,014	-,042	,202**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. *p < 0,05; **p < 0,01

Subškála posilování ega (PVQ)	Sociální vliv (Škála názorového vůdcovství)	Škála zájmu o témata	Zájem o mediální témata faktor bulváru	Zájem o mediální témata faktor zpravodajství	Zájem o mediální témata faktor domácnosti
-,185**	-,039*	,297**	,187**	,015	,216**
-,171**	-,054**	,099**	,076**	,000	,054**
-,177**	,001	,157**	,088**	-,064**	,144**
-,109**	-,105**	,037	,105**	,031	,045*
-,175**	-,004	,116**	,013	,042	,060**
-,048*	-,065**	,138**	,130**	-,058**	,085**
-,209**	-,009	,149**	-,061*	,173**	,058*
-,067**	,000	,114**	-,078**	,211**	-,023
-,123**	-,031	,176**	,154**	-,049*	,105**
,041	,032	,213**	,243**	-,040	,106**
,067**	,052*	-,072**	-,113**	-,037	-,002
,012	,025	-,021	-,042	-,007	,032
-,071**	,034	,136**	,021	,076**	,123**
,074**	,012	,011	,055*	-,009	-,035
-,101**	,122**	,253**	-,104**	,120**	,186**
,108**	,257**	,155**	,011	,088*	,133**
-,181**	-,026	,144**	,002	,058	,067
-,139**	,014	,087*	-,122**	,049	,125**

Tabulka 10b: Výsledky korelačních vazeb mezi hodnotami, životním stylem, politickými postoji a postoji a chováním v oblasti sucha

	Zájem o mediální témata faktor všeobecných zájmů a koníčků	Zájem o mediální témata faktor kultury a trendů	Zájem o mediální témata faktor techniky a sportu	Politická orientace faktor liberální
Škála vnímání projevů sucha	,298**	-,031	-,025	-,047*
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	,182**	-,012	-,086**	-,047*
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	,228**	-,010	-,041*	-,024
Nepříjemné pocity při vlnách veder (S)	,071**	-,054**	-,111**	-,024
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	,112**	,079**	-,009	-,014
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	,091**	,083**	-,002	-,035
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	,278**	-,052*	-,026	,053*
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	,230**	-,004	-,043	,115**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	,172**	,023	,011	-,072**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	,005	,122**	,052*	-,033
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	,023	,020	-,092**	,111**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	,113**	-,063**	-,129**	,034
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	,103**	,052*	-,065**	,021
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	-,005	,009	,012	-,036
Škála aktivit domácností proti suchu	,376**	,029	-,028	,112**
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,027	,078*	,031	,053
Aktivity domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	,278**	-,044	-,014	-,103**
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,147**	,099**	-,127**	,161**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Politická orientace faktor konzervativní	Politická orientace faktor levicová	Politická orientace faktor pravicová	Škála důvěry v instituce	Důvěra v instituce faktor důvěry v liberálně–demokratický systém	Důvěra v instituce faktor důvěry a politickým institucím	Důvěra v instituce faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství	Škála účasti ve volbách 2013-2017
,103**	,126**	–,142**	–,012	–,089**	,037	,052**	,078**
,050*	,056**	–,136**	–,080**	–,110**	–,007	–,007	,010
,062**	,090**	–,180**	–,105**	–,137**	–,031	,009	–,035
–,003	,091**	–,071**	–,055**	–,034	–,017	–,009	–,062**
,012	–,002	–,039	,025	–,053*	,116**	–,019	,072**
,046*	,115**	–,044	,076**	,037	,040	,072**	–,014
,183**	,013	–,018	,041	–,057*	,123**	,006	,125**
,077**	,013	,052*	–,023	–,072**	,142**	–,147**	,086**
,131**	,180**	–,128**	,071**	–,061*	,085**	,129**	–,013
,067**	,226**	–,033	,135**	,054*	,045	,186**	–,006
–,183**	,051*	,146**	,084**	,155**	,047	–,099**	,013
–,119**	,089**	,180**	,133**	,178**	,029	–,027	,018
,087**	,105**	–,034	,070**	–,056*	,152**	,036	,014
–,027	,045	–,032	–,035	–,031	–,054*	,057*	,066**
,047*	,060**	,022	,041*	,012	,088**	–,061**	,200**
–,051	,150**	–,005	,059	,129**	–,092**	,028	,062
,174**	–,007	–,155**	–,170**	–,233**	–,010	–,014	,089*
–,010	,102**	,062	,044	,043	,109**	–,131**	,104**

Tabulka 11a: Výsledky korelačních vazeb mezi vztahem k přírodě a životnímu prostředí a postoji a chováním v oblasti sucha

	Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí (S)	Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)
Škála vnímání projevů sucha	,150**	,154**
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	,117**	,260**
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	,146**	,266**
Nepříjemné pocity při vlnách veder (S)	-,017	,087**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	,101**	,147**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	,040	-,046*
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	,230**	,308**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	,213**	,230**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	,071**	,114**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	-,040	-,098**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	,030	,094**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	,052*	,115**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	,112**	,125**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	,006	-,083**
Škála aktivit domácností proti suchu	,327**	,217**
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,140**	-,006
Aktivity domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	,215**	,141**
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,208**	,105**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Env. přesvědčení (NEP) faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení	Env. přesvědčení (NEP) faktor technoptimismu a manažerského přístupu k přírodě	Env. přesvědčení (NEP) faktor vědomí limitů Země	Env. přesvědčení (NEP) faktor env. umírněnosti a optimismu	Důvěra ekologickým sdružením
,271**	,023	,014	-,031	,045*
,281**	-,084**	,088**	-,026	-,015
,323**	-,052**	,091**	-,029	-,007
,101**	-,021	,058**	-,048*	-,005
,165**	-,044*	,062**	,057**	,062**
,103**	,126**	-,045*	-,075**	,089**
,261**	-,165**	,055*	,092**	,021
,271**	,025	,134**	,175**	,053*
,237**	,076**	,033	,064**	,095**
,080**	,190**	-,027	-,068**	,052*
,117**	,010	,105**	-,143**	,164**
,142**	-,010	,065**	-,114**	,190**
,239**	,088**	,040	,135**	,074**
-,010	,092**	-,022	-,022	-,033
,247**	-,095**	-,010	-,003	,112**
,094**	,130**	,079*	-,129**	,129**
,185**	-,055	-,049	-,010	-,138**
,157**	-,013	-,022	-,009	,099**

Tabulka 11b: Výsledky korelačních vazeb mezi vztahem k přírodě a životnímu prostředí a postoji a chováním v oblasti sucha

	Důvěra Ministerstvu životního prostředí	Zájem o téma příroda (S)
Škála vnímání projevů sucha	,030	,269**
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	-,005	,142**
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	-,026	,194**
Nepříjemné pocity při vlnách veder (S)	,035	,090**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	,016	,077**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	,082**	,038
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	,053*	,214**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	-,038	,221**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	,081**	,151**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	,125**	,027
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	,105**	,021
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	,165**	,097**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	,071**	,134**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	-,055*	-,017
Škála aktivit domácností proti suchu	,072**	,337**
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,069	,073*
Aktivity domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	-,150**	,203**
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,070*	,157**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Zájem o téma životní prostředí (S)	Škála vnímání závažnosti environmentálních problémů	faktor env. znepokojení spojeného se silnějšími emocemi	Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení spojeného se silnějšími emocemi
,282**	,372**	,297**	,277**
,175**	,361**	,290**	,218**
,239**	,384**	,308**	,258**
,091**	,185**	,089**	,128**
,107**	,218**	,285**	,050*
,086**	,271**	,100**	,272**
,249**	,306**	,354**	,069**
,214**	,312**	,316**	,120**
,169**	,268**	,212**	,192**
,042	,192**	,051*	,242**
,074**	,039	-,055*	,133**
,116**	,114**	,005	,180**
,111**	,309**	,274**	,161**
,023	,000	,016	,016
,351**	,222**	,212**	,129**
,125**	,044	-,080*	,173**
,193**	,216**	,203**	,081*
,202**	,111**	,090*	,091*

Tabulka 11c: Výsledky korelačních vazeb mezi vztahem k přírodě a životnímu prostředí a postoji a chováním v oblasti sucha

	Škála podpory řešení environmentálních problémů	Dlouhodobé řešení env. problémů faktor podpory změny systému
Škála vnímání projevů sucha	,123**	,202**
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	,178**	,143**
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	,185**	,207**
Nepříjemné pocity při vlnách veder (S)	,123**	,017
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	,264**	,205**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	,201**	,066**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	,254**	,197**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	,236**	,241**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	,209**	,149**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	-,002	,027
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	,014	,122**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	,105**	,175**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	,172**	,208**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	-,064**	,001
Škála aktivit domácností proti suchu	,139**	,309**
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	-,020	,113**
Aktivity domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	,154**	,311**
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,042	,140**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Dlouhodobé řešení env. problémů faktor podpory rozvoje systému	Škála ochoty k sebeomezení	Škála proenvironmentálního chování	Proenv. chování faktor proenv. chování hlavního proudu
,054*	,048*	,230**	,203**
-,004	,019	,131**	,153**
-,013	,021	,164**	,137**
,062**	-,029	,040	,027
,064**	,096**	,110**	,083**
,063*	,033	,036	-,027
,100**	,118**	,315**	,312**
,131**	,141**	,235**	,201**
,045	-,005	,069**	,124**
,153**	-,094**	-,060*	-,040
,056*	,414**	,144**	,053
,101**	,434**	,104**	,106**
,096**	,049*	,166**	,192**
-,035	-,034	-,027	-,036
,081**	,284**	,523**	,342**
,085*	,171**	,089*	-,119**
,126**	,029	,314**	,340**
-,081*	,245**	,421**	,123**

Tabulka 11d: Výsledky korelačních vazeb mezi vztahem k přírodě a životnímu prostředí a postoji a chováním v oblasti sucha

	Proenv. chování faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty	Škála oblastí proenvironmentálního jednání	Oblasti proenv. jednání faktor důsledného proenv. jednání
Škála vnímání projevů sucha	,161**	,180**	,142**
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	,043	,057**	,012
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	,092**	,111**	,090**
Nepříjemné pocity při vlnách veder (S)	,024	-,053*	-,067**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	,099**	,059**	-,048*
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	,094**	,046*	,026
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	,139**	,136**	-,002
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	,104**	,219**	,135**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	,024	,018	-,026
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	-,025	,001	,083**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	,246**	,127**	,128**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	,180**	,123**	,142**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	,082**	,076**	,022
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	-,031	,015	,044
Škála aktivit domácností proti suchu	,423**	,373**	,223**
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,278**	,328**	,352**
Aktivity domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	,027	,149**	-,019
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,498**	,159**	,056

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Oblasti proenv. jednání faktor jednání zaměřeného na témata hlavního proudu	Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	Škála oblastí environmentální občanské angažovanosti	Oblasti env. občanské angažovanosti faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na přírodu
,111**	,154**	,214**	,152**
,084**	,092**	,047*	,030
,065**	,133**	,158**	,105**
-,013	-,002	-,025	,009
,148**	,135**	,016	-,007
,033	,021	,036	,064**
,252**	,184**	,036	-,039
,193**	,174**	,099**	,028
,072**	,134**	,049*	,034
-,127**	-,094**	,050*	,077**
,039	,105**	,074**	,078**
,008	,110**	,075**	,071**
,103**	,083**	,060*	,035
-,040	-,067**	,060*	,070**
,336**	,401**	,387**	,190**
,061	,234**	,460**	,269**
,306**	,218**	,197**	,061
,205**	,180**	,111**	,019

Tabulka 11e: Výsledky korelačních vazeb mezi vztahem k přírodě a životnímu prostředí a postoji a chováním v oblasti sucha

	Oblasti env. občanské angažovanosti faktor aktivistické env. angažovanosti	Oblasti env. občanské angažovanosti faktor angažovanosti hlavního proudu zaměřené na životní prostředí	Škála potěšení z přírody
Škála vnímání projevů sucha	,044*	,175**	,265**
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	-,030	,086**	,194**
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	,037	,135**	,175**
Nepříjemné pocity při vlnách veder? (S)	-,049*	,001	,094**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	-,041	,057**	,145**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	-,040	,046*	,059**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	-,019	,133**	,321**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	,070**	,083**	,220**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	-,012	,066**	,121**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	,025	-,021	-,017
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	-,030	,082**	-,034
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	-,004	,064**	,012
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	-,048*	,120**	,160**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	,016	,016	-,013
Škála aktivit domácností proti suchu	,166**	,321**	,238**
Aktivita domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,378**	,138**	,009
Aktivita domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	,083*	,200**	,090*
Aktivita domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,004	,170**	,107**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Tabulka 12a: Výsledky korelačních vazeb mezi postoji a chováním v oblasti sucha.

	Škála vnímání projevů sucha	Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	,344**		
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	,437**	,475**	
Nepříjemné pocity při vlnách veder? (S)	,266**	,262**	,242**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	,160**	,223**	,176**
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	,189**	,150**	,138**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	,164**	,210**	,176**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	,178**	,175**	,213**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	,249**	,208**	,172**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	,202**	,102**	,114**
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	,021	-,027	-,018
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	,016	-,004	,003
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	,253**	,231**	,214**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	-,062**	-,035	-,053*
Škála aktivit domácností proti suchu	,302**	,171**	,246**
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,150**	,088*	,205**
Aktivity domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	,235**	,194**	,292**
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,116**	,064	,130**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Tabulka 12b: Výsledky korelačních vazeb mezi postoji a chováním v oblasti sucha.

	Nepříjemné pocity při vlnách veder? (S)	Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let				
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let				
Nepříjemné pocity při vlnách veder? (S)				
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)	,077**			
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)	,068**	,356**		
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace	,041	,253**	,091**	
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření	,150**	,175**	,038	
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	,046	,187**	,217**	
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	,111**	,041	,225**	
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody	,019	,019	,057*	
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	,031	,086**	,128**	,029
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	,122**	,208**	,168**	,207**
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách	-,053*	-,060*	,058*	-,059*
Škála aktivit domácností proti suchu	-,006	,104**	,093**	,253**
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,079*	,066	,209**	-,024
Aktivity domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	,051	,142**	-,012	,205**
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,050	,071	,110**	,092*

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Tabulka 12c: Výsledky korelačních vazeb mezi vztahem k přírodě a životnímu prostředí a postoji a chováním v oblasti sucha

	Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let			
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let			
Nepříjemné pocity při vlnách veder? (S)			
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí (S)			
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení (S)			
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zadržování vody a její recyklace			
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory změny současného hospodaření			
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory šetrného hospodaření s vodou			
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření			
Podpora pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody			
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody			
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti			
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha faktor podpory zadržování vody v přehradách			
Škála aktivit domácností proti suchu	,150**	,162**	-,015
Aktivity domácností proti suchu faktor aktivistické angažovanosti	,207**	,141**	-,052
Aktivity domácností proti suchu faktor šetrného hospodaření s vodou	-,100*	,192**	,068
Aktivity domácností proti suchu faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	,100*	,169**	-,166**

Pearsonův korelační koeficient použit všude kromě případů označených (S), kde byly vazby testovány Spearmanovým korelačním koeficientem. | *p < 0,05; **p < 0,01

Domácích aktivit proti suchu přibývá společně s tím, jak často lidé chodí k volbám a jak roste jejich celkový zájem o mediální témata, zejména všeobecné zájmy a koníčky.

Šetrně pak hospodaří s vodou ti, kdo se při sledování médií orientují na všeobecné zájmy a koníčky a méně věří v liberálně-demokratický systém.

Za povšimnutí stojí ještě tři korelace: ti, kteří mají větší sociální vliv (S-GOLS), se více aktivisticky angažují v otázkách sucha; ti, kteří jsou více ve svém životě orientováni na hodnoty překročení sebe sama (univerzalizmus a péče o druhé), se více ve svých domácnostech angažují proti suchu šetrným spotřebitelstvím, které má na sucho dlouhodobé dopady; ti, kteří více v médiích vyhledávají tematiku všeobecných zájmů a koníčků, jsou více přesvědčení o závažnosti dopadů sucha v období příštích dvaceti let.

V interpretaci vazeb mezi environmentálními postoji a chováním na jedné straně, a postoji a chováním ve vztahu k suchu na straně druhé (viz tabulka 11), věnujme pozornost těm nejsilnějším korelacím.

Všimnout si můžeme, že **existuje poměrně silná vazba mezi proenvironmentálním chováním a aktivitami domácnosti proti suchu**. Stejně tak má **ochota omezit se pro ochranu životního prostředí vazbu nejen na aktivity domácností proti suchu** (zejména na odpovědné spotřebitelství s dopadem na sucho), **ale také na podporu politických opatření proti suchu, které určité omezení pro domácnosti představují** (v podpoře pro opatření státu proti suchu faktor podpory zvýšení cen vody, v podpoře pro opatření státu při vyhlášení sucha ochota k sebeomezení a omezení ve spotřebě vody).

Za pozornost také stojí, že čím více lidé zažívají potěšení z přírody, tím více vnímají projevy **sucha, podporují zadržování vody a její recyklaci a změnu současného hospodaření a také se ve svých domácnostech zapojují do více aktivit proti suchu**.

Zájem o téma přírody a životní prostředí, environmentální přesvědčení (zejména jeho faktor environmentálního znepokojení a biocentrického přesvědčení), stejně jako **vnímání závažnosti environmentálních problémů v České republice** (a jeho faktory), **koreluje pozitivně s celou řadou postojů ve vztahu k suchu a také se zapojením domácnosti do aktivit proti suchu**. Další statisticky významné korelace jsou zobrazeny v tabulce.

Poslední přehled korelací ukazuje vazby mezi postoji a chováním ve vztahu k suchu. Je patrné, že **poměrně silně koreluje vnímání závažnosti sucha** (a přesvědčení o vývoji do budoucna) **s podporou pro politická opatření proti suchu a také se zapojením domácnosti do aktivit proti suchu**. Za povšimnutí také stojí, že jen velmi slabě koreluje způsob prožívání veder s podporou opatření a chováním lidí v problematice sucha.

Segmenty vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí z hlediska postojů a chování v oblasti sucha (srovnávací analýza)

*Jak se mezi sebou liší segmenty vztahu k přírodě a životnímu prostředí (Tmavozele-
lení, Světlezelení, Červení) z hlediska postojů a chování ve vztahu k suchu?*

V předchozí kapitole o shlukových analýzách (viz str. 213) jsme si představili tři segmenty české veřejnosti, které se liší ve svém vztahu k přírodě a životnímu prostředí. Výzkum na téma vnímání sucha obyvateli České republiky proto uzavřeme analýzou, jak se tyto tři segmenty liší ve svých postojích a chování v oblasti sucha (viz tabulka 13 a 14).

Srovnání všech tří segmentů ukazuje, že statisticky významné rozdíly existují ve všech zkoumaných postojích a chováních ve vztahu k suchu kromě jediné. Reálné rozdíly v celkovém vnímání problémů se suchem však nejsou mezi zkoumanými segmenty příliš velké. **Větší rozdíly se ukazují spíše ve faktorových výsledcích, které odrážejí specifitější postoje a chování ve vztahu k suchu** (např. podpora zadržování vody a její recyklace, podpora změny současného hospodaření, podpora šetrného hospodaření s vodou a také aktivistická angažovanost proti suchu či šetrné hospodaření s vodou v domácnostech).

V několika řádcích tabulky si můžeme povšimnout zajímavých rozdílů mezi Tmavozele-
lenými a Světlezele-
nými: zatímco Světlezele-
ní podporují vodohospodářskou vý-
stavbu a větší změny v hospodaření nejvíce, tak Tmavozele-
ní nejméně. Naopak Tma-
vozele-
ní se proti suchu nejvíce aktivisticky angažují, Světlezele-
ní nejméně.

Výsledky tohoto srovnání pro téma sucha přesvědčivě korespondují s celkovým
charakterem zkoumaných segmentů vztahu k přírodě a životnímu prostředí, které
jsme představili v předchozí kapitole (viz str. 213).

Tabulka 13: Srovnání segmentů vztahu k přírodě a životnímu prostředí v oblasti postojů a chování ve vztahu k suchu (Kruskall-Wallisův test)

	Segmentace vztahu k přírodě a životnímu prostředí (průměrné hodnoty)				Deskriptivní statistika		Kruskall-Wallisův test	
	Segment Tmavozele- lení	Segment Světleze- lení	Segment Červení	Celkový průměr	Minimum	Maximum	Chi-Square	Asymp. Sig.
Nepříjemné pocity při vlnách veder	4,82	4,85	4,36	4,69	1,00	7,00	41,351	,000

n = 2 672

Tabulka 14: Srovnání segmentů vztahu k přírodě a životnímu prostředí v oblasti postojů a chování ve vztahu k suchu (test ANOVA)

	Segmentace vztahu k přírodě a životnímu prostředí (průměrné hodnoty)				Deskriptivní statistika			ANOVA
	Segment Tma-vození	Segment Světlezení	Segment Červení	Celkový průměr	Minimum	Maximum	F	
Škála vnímání projevů sucha	1,67	1,56	1,15	1,45	0,00	3,00	134,17	,000
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	5,85	5,78	5,12	5,59	1,00	7,00	123,17	,000
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha do 20 let	3,96	3,89	3,45	3,76	1,00	5,00	127,94	,000
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha Ministerstvo životního prostředí	2,85	2,75	2,47	2,69	0,00	3,00	73,02	,000
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha ekologická sdružení	2,12	2,10	1,87	2,03	0,00	3,00	16,48	,000
Podpora pro opatření státu proti suchu (z-skóre) faktor podpory zadržování vody a její recyklace	0,37	0,22	-0,56	0,00	-5,99	2,52	156,92	,000
Podpora pro opatření státu proti suchu (z-skóre) faktor podpory změny současného hospodaření	0,39	0,11	-0,40	0,00	-4,70	2,55	82,41	,000
Podpora pro opatření státu proti suchu (z-skóre) faktor podpory šetrného hospodaření s vodou	0,20	0,14	-0,33	0,00	-4,99	3,78	49,12	,000
Podpora pro opatření státu proti suchu (z-skóre) faktor podpory vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření	-0,21	0,10	-0,01	0,00	-5,14	3,79	11,75	,000
Podpora pro opatření státu proti suchu (z-skóre) faktor podpory zvýšení cen vody	0,20	-0,05	-0,06	0,00	-3,01	2,78	8,60	,000
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha (z-skóre) faktor ochoty k (sebe)omezení ve spotřebě vody	0,17	0,01	-0,11	0,00	-2,64	2,55	8,24	,000
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha (z-skóre) faktor podpory řešení bez dopadu na domácnosti	0,19	0,13	-0,30	0,00	-4,96	3,03	41,58	,000
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha (z-skóre) faktor podpory zadržování vody v přehradách	-0,15	0,03	0,04	0,00	-2,60	2,77	4,40	,012
Škála aktivit domácností proti suchu	1,62	1,24	1,04	1,25	0,00	3,00	293,22	,000
Aktivita domácností proti suchu (z-skóre) faktor aktivistické angažovanosti	0,43	-0,20	-0,02	0,00	-1,74	3,88	25,80	,000
Aktivita domácností proti suchu (z-skóre) faktor šetrného hospodaření s vodou	0,30	0,13	-0,39	0,00	-2,94	2,34	33,24	,000
Aktivita domácností proti suchu (z-skóre) faktor odpovědného spotřebitelství s dopadem na sucho	0,56	-0,11	-0,23	0,00	-2,04	3,42	41,53	,000

n = 805 - 2 672

Souhrn nejdůležitějších zjištění výzkumu

Představený reprezentativní výzkum vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí doplněný šetřením na aktuální téma sucha přinesl rozsáhlé množství empirických zjištění. Podívejme se na tomto místě na ta nejdůležitější:

Většina české veřejnosti sympatizuje s ochranou přírody a životního prostředí. Tento celkový postoj je patrný v celé řadě výsledků tohoto výzkumu. Většině Čechů jsou například rozhodně či spíše blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí (76,4 %) a souhlasí s tím, že lidé vážně zneužívají životní prostředí (81,7 %), přírodní rovnováha je velice křehká (84,8 %) a rostliny a zvířata mají stejné právo na existenci jako lidé (83,4 %). V čele mediálních témat, která zajímají českou veřejnost, se umístil zájem o téma přírody (na prvním místě, zajímá 79,9 %) a životního prostředí (na třetím místě, zajímá 67,9 %). Většina občanů považuje skoro všechny dotazované environmentální problémy za závažné pro Českou republiku, zejména ty viditelné nebo snadno představitelné. Většina si také přeje, aby všechny ve výzkumu uvedené problémy řešil český stát. Stojí přitom za pozornost, že aktivní kroky českého státu v případě většiny dotazovaných environmentálních problémů podporuje více Čechů než v případě řešení nízkých mezd – opatření proti znečištění vod, odpadů či znečištění ovzduší mají dokonce větší podporu než řešení korupce. Češi také podporují všechny nástroje na ochranu přírody a životního prostředí před poškozením ze strany firem a veřejnosti (konkrétně postihy a pokuty, zdanění environmentálně škodlivých činností, osvětu, zákazy, daňové výhody a úlevy, dotace a pobídky na činnosti).

Většina obyvatel České republiky je ráda v přírodě. Přinejmenším několikrát do měsíce tráví svůj čas ve volné přírodě (73,6 %), která jim snižuje stres (84,2 %) a kde se cítí po všech stránkách dobře (86,6 %).

Zároveň jsou Češi rozděleni ve své důvěře organizacím, které **se ochraně přírody a životního prostředí věnují** – v našem výzkumu se jednalo o Ministerstvo životního prostředí České republiky (důvěřuje 35,5 %, nedůvěřuje 38,9 %) a ekologická sdružení (důvěřuje 33,0 %, nedůvěřuje 46,6 %).

Rezervovaně se obyvatelé České republiky staví k možnosti omezit se kvůli ochraně životního prostředí – jen menšina je ochotná platit vyšší daně

(15,5 %), platit vyšší ceny (19,2 %) nebo snížit svou životní úroveň (27,8 %). Skutečnost, že celkové proenvironmentální postoje ještě nemusí vést k celkovému proenvironmentálnímu chování a angažovanosti, potvrdil také výsledek naší faktorové analýzy. S výjimkou třídění odpadů (které si osvojilo nejvíce lidí, často až vždy třídí podle svých slov 91 %) se více než polovina Čechů aktivně zapojuje pouze do takového proenvironmentálního chování, které přináší určitou ekonomickou úsporu domácnostem, jako je například pití vody z kohoutku (místo balené vody, 79,2%), snižování spotřeby vody (80,5 %) a energie (77,2 %).

Českou veřejnost můžeme rozdělit podle jejich postojů a chování v oblasti vztahu k přírodě a životnímu prostředí na tři segmenty. Tmavozelení (19,4 % veřejnosti), kteří kromě jiného podporují řešení environmentálních problémů ze strany českého státu a sami se do ochrany zapojují. Světlezelení (48,9 %), kteří také mimo jiné podporují aktivní roli českého státu při řešení většiny dotazovaných problémů, ale k osobnímu zapojení do ochrany přírody a životního prostředí se staví rezervovaněji. Červení (31,7 %), kteří jsou vůči environmentální problematice lhostejní, případně se vůči ní vymezují nejkritičtěji ze všech.

Vztah Čechů k přírodě a životnímu prostředí je přitom ovlivňován především jejich životním stylem, zkoumaným v našem výzkumu prostřednictvím zjišťování zájmu o široké spektrum mediálních témat. Nejsilněji zvyšuje proenvironmentální postoje a chování veřejnosti vliv všeobecných zájmů a koníčků (které zahrnují velmi silně i témata přírody a životního prostředí), následovaný s určitým odstupem zájmem o zpravodajství. Negativně v této oblasti naopak působí zájem o bulvární témata. Slabší je vliv životních hodnot a politické orientace, stejně jako věku, pohlaví a vzdělání. Překvapením může být, že zcela minimální vliv na environmentální postoje a chování má velikost místa bydliště, výše čistého příjmu na jednoho člena domácnosti a subjektivní sociální status.

Výzkum veřejného mínění k aktuálnímu tématu ukázal, že většina obyvatel České republiky je nakloněna aktivnímu řešení problematiky sucha. Převažují ti, kteří kolem sebe pozorují projevy sucha už v současné době (velmi často či často 78,1 %), a pokud by se stát aktivně nevěnoval problémům se suchem v České republice, očekávají v příštích 20 letech zhoršení (80,3 %). To pak podle nich přinese celou řadu nepříznivých dopadů. Prakticky všechna dotazovaná opatření pro dlouhodobé řešení problémů se suchem občané podporují, upřednostňují přitom především šetrné hospodaření s vodou, přírodě blízká opatření v krajině a změnu hospodaření v lesích a na zemědělské půdě; naopak odmítají plošné zvyšování cen vody.

Diskuse limitů výzkumu a směr dalšího zkoumání

Záměr našeho výzkumu byl široký – zmapovat postoje a chování české veřejnosti v oblasti ochrany přírody a životního prostředí. Tento výzkum je tak typickým příkladem „satelitního snímku české veřejnosti“ (viz str. 17, Kempton et al., 1995) – z výšky nahlíží na postoje a chování v různých environmentálních oblastech, avšak neposkytuje bližší pohled na jednotlivá témata. Detailněji jsme uchopili pouze téma sucha, i to by však bylo vhodné doplnit „terénními sondami“ – podrobnými, byť dílčími kvalitativními výzkumy.

V tomto výzkumu jsme se aktivně snažili zmírnit některé limity společné pro dotazníková šetření, která jsme blíže popsali v *Části I* (viz str. 17-19). Jak detailněji uvádíme v kapitole *Cíle a metody výzkumu*:

- 1) Velkou pozornost jsme věnovali tvorbě dotazníku: výběru použitých škál, formulaci vlastních otázek a jejich pořadí. Snažili jsme se například přiblížit jazyku respondentů a vyhýbali jsme se odborným pojmům.
- 2) Reprezentativitu našeho vzorku jsme posílili výběrem respondentů na základě křížených kvót a vážením dat.
- 3) Široký záběr našeho dotazníku odráží jeho celková délka¹⁸⁵ a potenciální náročnost pro respondenty. Toho jsme si byli vědomi, proto jsme do dotazníku zařadili čtyři položky testující pozornost a následně jsme vyřadili respondenty, u nichž jsme měli pochybnosti o jejich pozorném vyplňování dotazníku (viz str. 165).
- 4) Pro zvýšení kvality dat jsme uskutečnili hloubkovou kontrolu jejich sběru včetně nahrávek rozhovorů. Na jejich základě jsme vyřadili rozhovory tazatelů, u nichž jsme si nebyli jisti, zda důkladně četli otázky či zda nedodržením metodiky nesnižují validitu uskutečněných rozhovorů.

Snaha o co nejkvalitnější data a výsledky však má své limity. Jak shrnujeme v druhém bodě, snažili jsme se, aby náš vzorek co nejvíce odpovídal reálnému rozložení

---

185) Průměrné vyplňování dotazníku trvalo 50 minut 49 sekund (metodou CAPI), respektive 52 minut 39 sekund (metodou CAWI; viz str. 165).

ve společnosti. Po vážení dat dosahuje vzorek ve většině kvót rozložení, které je velmi blízké či totožné reálnému zastoupení v české populaci (viz str. 168-169 a 274-282). O trochu větší rozdíly mezi vzorkem a populací nalezneme pouze u používání internetu. Ve vzorku jsou po vážení dat méně zastoupeni lidé, kteří ho vůbec nepoužívají (je jich o zhruba dvě pětiny méně než v populaci), a naopak o trochu více jsou zastoupeni ti, kdo ho používají méně často než téměř denně (o pětinu více než v populaci), a lidé používající internet denně (o zhruba dvacetinu více než v populaci). Rozdíly najdeme i u různých příjmových kategorií. Největší rozdíl oproti rozložení v populaci tvoří mírně vyšší zastoupení respondentů žijících v domácnostech s příjmem 12 001–16 000 Kč na hlavu (o 17,9 % více než v populaci).

Jednotlivé kvóty byly mezi sebou vzájemně kříženy, kromě příjmu – ten byl kombinován pouze s krajem, a to kvůli nedostupnosti dat, které by vypovídaly o reálném rozložení různých příjmových skupin v kombinaci s ostatními sociodemografickými ukazateli.

Výše zmiňujeme, že jsme uskutečnili kontrolu nahrávek rozhovorů. Určitý limit této kontroly spočívá v tom, že z každého rozhovoru byly z technických důvodů nahrávány pouze tři otázky rozmístěné v různých částech dotazníku. Tyto otázky navíc patřily mezi ty jednodušší. Lepší přehled bychom získali, kdyby byly nahrávány komplikovanější škály s větší náchylností k chybnému přečtení. U nich jsme neměli možnost ověřit, nakolik je tazatelé správně četli a jak jim respondenti porozuměli.

Vnímání závažnosti, podporu politik, proenvironmentální jednání a občanskou angažovanost jsme sledovali u dvaceti tří environmentálních problémů. Jejich dlouhý seznam u několika otázek mohl způsobit, že respondenti méně rozlišovali mezi jednotlivými problémy (Krosnick, 1991). Předpokládali jsme, že by se u těchto proměnných mohlo objevit několik skupin problémů různých zaměření, mezi nimiž budou respondenti výrazněji rozlišovat. K tomu však došlo pouze u škály oblastí environmentální občanské angažovanosti (viz str. 308).¹⁸⁶ Ukázalo se, že všechny předložené problémy byly většinově považovány za závažné a jejich řešení za žádoucí. Otázkou zůstává, do jaké míry je tento výsledek ovlivněn charakterem dotazníku – nevíme, zda respondenti opravdu příliš nerozlišují mezi jednotlivými problémy, nebo zda by mezi nimi více rozlišovali, kdyby je nehodnotili v kontextu dlouhého a náročného dotazníku, případně kdyby jim byl nabídnut kratší seznam problémů.

U škály aktivit environmentální občanské angažovanosti jsme si při interpretaci výsledků kladli otázku, zda jí respondenti správně porozuměli. Jak detailněji

---

186) Dva faktory, podle nichž respondenti odpovídali, jsme našli u škály vnímání závažnosti environmentálních problémů a škály oblastí proenvironmentálního jednání. Tyto faktory však neukázaly, že by respondenti důkladněji diferencovali mezi různými druhy environmentálních problémů. Škála podpory řešení environmentálních problémů pak nerozlišila více než jeden celkový faktor.

popisujeme na str. 186, podstatně více respondentů u této otázky uvedlo, že se angažovali v určitých environmentálních tématech, než jich angažovanost deklarovalo u jiné otázky. Navíc se pořadí oblastí, v nichž se dle svých slov angažovali, nápadně překrývá s oblastmi jejich domácího chování. Je tedy možné, že část respondentů nerozlišovala mezi těmito dvěma škálami – vyložila si otázku na angažovanost jako další otázku zjišťující domácí chování.

Celkově dosahují škály použité v tomto výzkumu dobrých až vysokých hodnot reliability (viz Cronbachovo alfa v tabulkách na str. 285-295). Dva použité nástroje však mají výraznější limity, jakkoli stále nesou výpovědní hodnotu. První z nich je způsob měření času tráveného venku. Naše tři takto zaměřené položky totiž neměří to samé (nejsou homogenní) – vyšší hodnocení jedné položky nevede k vyššímu hodnocení jiné položky –, což limituje její použití pro analýzy. Například respondent, který často pobývá na vlastní zahradě, nemusí zároveň často trávit čas ve volné přírodě.

Původním záměrem bylo vytvořit ze šestnácti položek měřících politickou orientací dvě subškály po osmi položkách. První z nich by měřila orientaci na škále levice–pravice a druhá na škále liberální–konzervativní. Provedená analýza však ukázala nízkou míru vnitřní konzistence u obou z nich, proto jsme je nemohli pro další analýzy v této podobě využít. V následujícím kroku jsme zkontrolovali, jak jednotlivé položky korelují se čtyřmi dimenzemi politické orientace (levicová, pravicová, liberální, konzervativní), které mají zachycovat. U každé dimenze jsme se rozhodli ze čtyř položek vynechat jednu, která s ní měla nejnižší korelaci. Pro zůstávajících dvanáct položek jsme provedli faktorovou analýzu, která odhalila čtyři faktory (viz str. 305). Získané čtyři faktory jsme interpretačně vymezili jako konzervatismus, pravicovost, levicovost a liberalismus – a tyto využíváme v dalších analýzách.

Náš výzkum přináší několik zajímavých výsledků, kterým by bylo vhodné se blíže věnovat v dalších studiích. Jedním z nich je velká podpora řešení environmentálních problémů na systémové úrovni, z nichž některá jsou poměrně radikální (viz str. 181). Tyto položky byly formulovány obecně, bylo by přitom zajímavé zaměřit se na to, zda se obecný souhlas promítá i do konkrétnějších postojů k těmto řešením.

Dále stojí za pozornost škála potěšení z přírody – ukázalo se, že lidé, kteří prožívají větší potěšení v přírodě, vnímají environmentální problémy jako více závažné, více podporují jejich politická řešení a chovají se tak, aby je sami řešili (viz str. 204). Škála potěšení z přírody má také pozitivní vliv na obecné environmentální přesvědčení (NEP). Budoucí studie by se mohly zaměřit na další roviny pobytu v přírodě, například na estetické ocenění přírody a krajiny a jeho případnou vazbu na vnímání závažnosti environmentálních problémů, podporu jejich řešení či proenvironmentální chování.

Budoucí výzkumy by také mohly věnovat větší pozornost nepoměru mezi většinově sdílenou podporou pro ochranu přírody a životního prostředí a vnímanou potřebou řešit environmentální problémy na straně jedné, a ambivalentním vnímáním

hlavních aktérů této ochrany na straně druhé. Hodnocení činnosti Ministerstva životního prostředí a ekologických organizací i důvěra v ně totiž v různých šetřeních vycházejí poměrně rozporuplně (viz str. 173 a kapitola *Podpora politik v oblasti ochrany přírody a životního prostředí*). Bylo by zajímavé důkladněji prozkoumat, co ovlivňuje hodnocení těchto aktérů a důvěru v ně.

Abychom lépe porozuměli české veřejnosti a jejímu vztahu k přírodě a životnímu prostředí, zařadili jsme do tohoto výzkumu řadu proměnných, které se zaměřovaly na celkový životní styl, hodnoty a chování v neenvironmentálních oblastech. Budoucí výzkumy mohou otestovat další proměnné, například tzv. širší kulturní rozhled, a prohloubit tak dosavadní zjištění.

Shluková analýza identifikovala v našem výzkumu tři skupiny veřejnosti, které se mezi sebou významně liší ve svém celkovém přístupu k přírodě a životnímu prostředí (str. 213) i v konkrétních postojích a chování v oblasti sucha (str. 252) Rozložení a charakter těchto skupin koresponduje se závěry předchozích šetření, jak jsme shrnuli na str. 27 a 30. Příští výzkumy by mohly dále otestovat validitu tohoto rozdělení veřejnosti a zjistit, zda se tyto tři skupiny profilují i v jiných konkrétních oblastech ochrany přírody a životního prostředí. Bylo by také zajímavé prohloubit dosavadní znalosti o nalezených skupinách a doplnit jejich profily o další postoje a chování v jiných než environmentálních tématech.

Jak jsme již několikrát zmínili, tento výzkum je jako „satelitní snímek“. Jedním z limitů podobných snímků je jejich časová podmíněnost – zachycují aktuální postoje a chování české veřejnosti, které se však v čase mění. Za několik let mohou být tyto výsledky zastaralé, proto by bylo vhodné jeho pravidelné opakování.

Závěr

Charakteristika vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí

V první části jsme v *Tematických kapitolách* nabídli souhrn důležitých zjištění průzkumů veřejného mínění a akademických výzkumů pro jednotlivé oblasti ochrany přírody a životního prostředí. V *Průřezových kapitolách* jsme připravili tři syntézy: jak Češi podle dostupných reprezentativních šetření vnímají environmentální problémy, jaké politiky podporují a jak se sami chovají k přírodě a životnímu prostředí. V *Části II: Výzkum* jsme představili rozsáhlou studii realizovanou na reprezentativním vzorku obyvatel České republiky, která ověřila některá zjištění z rešerše a doplnila k dosavadním poznatkům nové výsledky.¹⁸⁷

Vraťme se tedy na tomto místě k otázce, kterou klademe v *Úvodu*: **Jak je možné na základě reprezentativních průzkumů veřejného mínění charakterizovat vztah Čechů k přírodě a životnímu prostředí?**

Odpovědi na tuto otázku je čtrnáct charakteristik, které představujeme v této závěrečné kapitole. Snažíme se jimi vyjádřit to nejdůležitější, s čím jsme se při své rešerši a explorativní výzkumné studii setkali. Jedná se přitom o charakteristiky, které se podle výsledků prezentovaných v předchozích kapitolách dají vztáhnout k (zpravidla výrazně) nadpoloviční části české veřejnosti (konkrétní procenta v této závěrečné části znovu neopakujeme, jsou uvedena v předchozích kapitolách). Vytvořená charakteristika vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí v sobě odráží jak projevy společné pro řadu zemí našeho kulturního okruhu, tak česká specifika.

Jak bychom tedy charakterizovali postoje a chování Čechů ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí?

---

187) Například jaký podíl obyvatel vnímá jako závažný problém České republiky znečištění ovzduší, světelné a hlukové znečištění, poškození krajinného rázu atd., a zda podporují aktivitu českého státu v těchto oblastech. Podobně výzkum doplňuje také reprezentativní data o pobývání dospělé populace ve venkovním prostředí, zjišťuje podporu pro řešení environmentálních problémů na systémové úrovni a podrobněji než dosavadní výzkumy zkoumá environmentální chování české veřejnosti.

1. Češi sympatizují s ochranou přírody a životního prostředí

Ochrana přírody a životního prostředí je podle většiny obyvatel České republiky důležitá a myšlenky ochrany přírody jsou jim blízké. Domnívají se, že přírodní rovnováha je křehká a lidé dnes vážně zneužívají životní prostředí. Považují za důležité žít ve zdravém a hezkém prostředí. Soudí, že stav životního prostředí ovlivňuje kvalitu jejich života a ekologické problémy mají přímý dopad na jejich život. Příroda a životní prostředí patří mezi ta mediální témata, která českou veřejnost zajímají nejvíce – konkrétně příroda se umístila první ze všech devěťadvaceti témat a životní prostředí jako třetí. Rodiče v České republice se shodují, že je důležité děti od malička vychovávat k odpovědnému chování k životnímu prostředí.

Rešerše průzkumů veřejného mínění a výsledky analýz našeho reprezentativního výzkumu ukazují, že kromě veřejnosti většinově sympatizující s ochranou přírody a životního prostředí můžeme rozeznat přibližně pětinu až třetinu respondentů (naš výzkum ukazuje bezmála pětinu), kteří u jednotlivých otázek vyjadřují hlubší vztah k environmentální problematice. Uvádějí například, že se často zabývají otázkami životního prostředí, že se angažují v ochraně přírody a životního prostředí a že je pro ně aktivní podíl na ochraně přírody velmi důležitý. Z výsledků naší rešerše ještě můžeme doplnit, že je jim blízké „ekologické politické smýšlení“.

Proti sympatiím většiny společnosti k ochraně přírody a životního prostředí stojí naopak ti, kteří popírají vše, co s ochránářským étosem souvisí – podle výsledků rešerše se to týká méně než desetiny až čtvrtiny odpovědí na jednotlivé otázky, podle analýz dat z našeho výzkumu třetiny veřejnosti (pravděpodobně včetně těch, kterým je environmentální problematika lhostejná). Respondenti jsou rezervovaní k myšlenkám ochrany přírody a životního prostředí, a domnívají se, že je ekologická krize zveličována a lidé jsou předurčení k tomu, aby vládli přírodě. Tito lidé v průzkumech také odmítají, že by ekologické problémy měly přímý dopad na jejich život nebo že by stav životního prostředí ovlivňoval kvalitu jejich života.

2. Češi jsou rádi v přírodě a přejí si více přírodních území

Češi si výjimečně cení pobytu v přírodě: srovnání s obyvateli ostatních zemí opakovaně ukazuje, že Češi si nejvíce ze všech obyvatel Evropské unie vybírají svou hlavní roční dovolenou podle přírody v daném místě. Většina českých dětí tráví ráda svůj čas venku, výrazná většina dospělých se cítí v tichu přírody po všech stránkách dobře a pobývání v přírodě snižuje její stres. Více než polovina veřejnosti chodí alespoň jednou týdně na procházku a alespoň jednou měsíčně chatař, chalupař nebo zahrádkař. Majorita

české veřejnosti je spokojena s blízkostí zeleně v místě svého bydliště, zároveň však za velký problém dnešní doby považuje nedostatek kontaktu dětí i dospělých s přírodou.

Češi jednoznačně podporují ochranu přírodních území a přejí si jejich rozšiřování: v případě lesů o 5 procentních bodů oproti odhadované rozloze (o 7 procentních bodů oproti skutečnosti), v případě chráněných území v průměru o 3 procentní body oproti odhadu (o 5 procentních bodů oproti skutečnosti), v případě území divoké – bezzáhrové – přírody o 3 procentní body více oproti odhadu (o 12 procentních bodů více oproti skutečnosti). Většina Čechů podporuje, aby český stát aktivně řešil úbytek různých druhů zvířat a rostlin, poškozování přírodně cenných území, špatný stav lesů a poškozování rázu venkovské krajiny. Podporuje také veškerá opatření na ochranu biodiverzity zmíněná v šetřeních a souhlasí, že je potřebné chránit divokou přírodu v České republice.

3. Češi mají rádi zvířata (a živočišné výrobky)

Většina obyvatel deklaruje, že rostliny a zvířata mají stejné právo na existenci jako člověk, a také v případě, kdy jsou dotázáni na důvody rozšiřování divoké přírody, argumentují především biocentricky. Divokým zvířatům česká veřejnost fandí, na našem území by podporovala výskyt všech divokých druhů zvířat, která byla do šetření zahrnuta, tedy rysů, divokých koňů, zubrů, vlků, lišek, medvědů a bobrů. Vztah ke zvířatům se projevuje i v domácnostech: bezmála tři pětiny obyvatel chovají ve svých domácnostech domácího mazlíčka a podobný počet se jim alespoň jednou týdně věnuje.

Češi se také shodují ve svém vztahu k hospodářským zvířatům: většina obyvatel považuje za důležité chránit životní podmínky zvířat v České republice a je přesvědčena, že jejich celkové životní podmínky mají být lepší, než jsou nyní. V oblasti mezinárodních norem na ochranu životních podmínek zvířat podporují Češi všechna v dotaznících jmenovaná opatření. Rezervovaní jsou však k možnosti připlatit si za výrobky ze systémů výroby, které poskytují lepší životní podmínky zvířatům, a jen menšina se při nákupu dívá po etiketách, jimiž jsou takové výrobky označeny. Naprostá většina Čechů přitom konzumuje maso – a ačkoliv připouští snížení spotřeby masa z environmentálních důvodů, o přechodu na bezmasou stravu neuvažuje.

4. Češi jsou znepokojeni problémy životního prostředí nejméně na lokální a nejvíce na globální úrovni

Většina obyvatel České republiky vyjadřuje spokojenost s kvalitou životního prostředí v místě svého bydliště a příznivě hodnotí životní prostředí ve všech zkoumaných

oblastech s výjimkou hustoty silničního provozu. Oceňuje například kvalitu pitné vody, dostupnost volné přírody, čistotu okolní přírody, čistotu ovzduší, úroveň hluku a čistotu povrchových vod. Jen menšina Čechů se obává, že by změna klimatu poškodila jejich lokalitu nebo je osobně.

Hodnocení celorepublikového stavu životního prostředí je rozporuplnější než v případě životního prostředí v místě bydliště respondentů. Přestože se spokojenost na obecné úrovni během uplynulých let zlepšovala a v současnosti mezi veřejností převažuje, Češi považují naprostou většinu environmentálních problémů za závažné pro Českou republiku a domnívají se, že by se jejich řešením měl aktivně zabývat český stát. Výrazné znepokojení vyvolávají zejména témata jako odpady, znečištění ovzduší, plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji, poškození zemědělské půdy, znečištění vod a škodlivé látky v prostředí.

Výsledky rešerše zároveň naznačují, že s největším znepokojením vnímají Češi stav životního prostředí na globální úrovni. Za závažné považují všechny problémy zjišťované šetřením, například hromadění odpadu, znečišťování pitné vody, nedostatek pitné vody, úbytek deštných pralesů a znečišťování zemědělské půdy. Většina Čechů očekává, že klimatická změna poškodí to, co je jim nejvzdálenější, tedy budoucí generace, svět jako celek, přírodu bez lidí a lidi na celém světě.

5. Češi považují za nejzávažnější ty environmentální problémy, které jsou snadno představitelné

Češi jsou nejvíce znepokojeni problémy, jako je velké množství odpadů a hospodaření s nimi, znečištění ovzduší a vod, plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji. Ty si umí snadno představit, protože jsou dostupné jejich osobní zkušenosti. Teprve další v pořadí se objevují problémy, které je sice možné z odborného hlediska považovat za větší globální hrozby, avšak pro obyvatele České republiky jsou hůře pozorovatelné a obtížněji rozpoznatelné. Jsou jim zároveň většinou zprostředkované přes média a další aktéry veřejného prostoru – například vyčerpání zdrojů přírodních surovin a přelidnění. Lidé tak například vnímají jako větší problém sucho, jež je jasně představitelné oproti hůře představitelné změně klimatu. Takové výsledky přinášejí průzkumy veřejného mínění, přestože odborná veřejnost ví, že tyto problémy jsou propojené a změna klimatu přispívá kromě sucha také k dalším závažným dopadům a hrozbám. Rizika spojená s technologiemi, jako je výroba jaderné energie nebo GMO, jsou pro Čechy znepokojující nejméně.

6. Češi sice rezervovaně, ale přesto podporují roli Evropské unie v ochraně přírody a životního prostředí

Většina české veřejnosti jednoznačně podporuje aktivní roli Evropské unie v celé řadě environmentálních agend. Například v energetice čeští občané od Evropské unie očekávají společnou energetickou politiku mezi členskými státy Evropské unie a společnou legislativu o nakládání s radioaktivním odpadem, v zemědělství regulaci na ochranu hospodářských zvířat, pomoc zemědělcům v boji proti změně klimatu a pokračování pravidel Společné zemědělské politiky. Většina obyvatel považuje právní normy Evropské unie o životním prostředí za nezbytné pro ochranu životního prostředí v České republice a podporuje, aby Evropská unie měla možnost kontrolovat, zda jsou zákony v oblasti životního prostředí v České republice správně uplatňovány. Většina české veřejnosti také podporuje, aby se Evropská unie angažovala v problémech s vodou, kvalitou ovzduší a změnou klimatu.

Přestože má aktivita Evropské unie v těchto oblastech podporu většiny české veřejnosti, průzkumy veřejného mínění ukazují, že podpora majority českých občanů je v řadě případů slabší než ve většině ostatních zemí Evropské unie. Například podpora pro společné rozhodování v rámci Evropské unie v oblasti ochrany životního prostředí je nejnižší z Evropské unie, podpora řešení problémů s kvalitou ovzduší na úrovni Evropské unie je nejnižší z celé Evropské unie a podpora společné energetické politiky třetí nejnižší.

7. Češi upřednostňují zájmy ochrany přírody a životního prostředí před ekonomickými zájmy

Většina občanů České republiky dává přednost ochraně životního prostředí před konkurenceschopností ekonomiky. Zároveň je však většina obyvatel přesvědčena o propojení ochrany životního prostředí s ekonomickým růstem: ochrana podle jejich názoru přispívá k ekonomickému růstu a současně se většina domnívá, že Česká republika potřebuje ekonomický růst, aby mohla chránit životní prostředí. V situacích, kdy má být ekonomický rozvoj uskutečňován na úkor ochrany přírodních území, stojí většina české veřejnosti na straně ochrany přírody. Podobně většina souhlasí s tím, že bychom měli chránit naše přírodní prostředí pro budoucí generace, i když to sníží ekonomický růst; zároveň pouze pětina české veřejnosti dává za pravdu opačnému tvrzení, že bychom měli využívat naše přírodní zdroje pro ekonomický růst, i když to způsobí určité poškození životního prostředí. Ve shodě s tímto názorem si většina veřejnosti cení na lesích především jejich mimoprodukčních funkcí. Také v dalších otázkách dávají Češi přednost environmentálním zájmům před ekonomickými: většina podporuje

například daňové zvýhodnění pro suroviny a výrobky šetrné k životnímu prostředí, finanční příspěvky státu na využívání obnovitelných zdrojů energie apod. Zároveň se většina občanů domnívá, že by veřejná správa měla při nákupech zohledňovat environmentální šetrnost více než ekonomické náklady.

8. Češi vyjadřují podporu radikálním opatřením vůči komerčnímu sektoru

Většina české veřejnosti je nedůvěřivá k informacím, které firmy poskytují o tom, jak v rámci své činnosti chrání životní prostředí. Názor občanů České republiky je ve vztahu k průmyslu jednoznačný: velcí znečišťovatelé, jako jsou korporace a průmysl, mají nést hlavní odpovědnost za ochranu životního prostředí. V řadě ohledů jsou Češi vůči komerčnímu sektoru přísnější ve svých očekáváních a požadavcích než většina obyvatel Evropské unie. Většina Čechů podporuje přijetí zákonů, které přimějí podniky chránit životní prostředí, například souhlasí se zastavením výroby nerecyklovatelných plastů či stanovením striktnějších emisních limitů v průmyslu. Podle české veřejnosti by ekologická sdružení měla kontrolovat, jak velké firmy chrání životní prostředí. V oblasti ochrany ovzduší by Češi uvítali striktnější kontroly průmyslových provozů a výroby energie, které produkují znečištění; také pro zvýšení kvality ovzduší by považovali za nejúčinnější řešení přísnější regulaci znečištění u průmyslových činností a výroby energie. Většina občanů podporuje pokuty pro firmy podle principu „znečišťovatel platí“, například při ochraně ovzduší. Většina české veřejnosti kritizuje efektivitu využívání vody v průmyslu, a stejně tak i v oblasti odpadů očekávají od průmyslu větší iniciativu jak v omezení produkce plastů, tak jeho větší recyklaci.

9. Češi souhlasí s finančními postihy jako nástrojem pro ochranu přírody a životního prostředí

Pokuty pro ty, kteří poškozují přírodu a životní prostředí, považuje česká veřejnost za nejúčinnější řešení environmentálních problémů (nejvíce v celé Evropské unii). Týká se to jak zmíněných pokut pro producenty znečištění v komerční sféře, tak pro „provinilce“ mezi fyzickými osobami. Češi podporují uplatňování finančních postihů vůči znečišťovatelům ovzduší a vody. Poplatky za svoz směsného odpadu by podle české veřejnosti měly zohledňovat objem vyprodukovaného odpadu, stejně jako by měl být cenově zohledněn objem spotřebované vody. Podle většiny obyvatel mají uživatelé silnic hradit prostřednictvím silničních poplatků environmentální škody související s automobilovou dopravou.

10. Češi podporují zákazy jako nástroj pro ochranu přírody a životního prostředí

Většina české veřejnosti považuje restriktce za účinný prostředek pro prosazování zájmů ochrany přírody a životního prostředí a uvítali by zákony, které by donutily firmy i veřejnost chránit životní prostředí (i za cenu omezení jejich práva se samostatně rozhodovat). Restriktce Češi podporují také v celé řadě konkrétních oblastí: za prospěšné by považovali zavedení přísnějších právních předpisů týkajících se vody a jejich větší vymahatelnost, posílení stávajících pravidel ochrany přírody a biodiverzity a jejich lepší uplatňování, vymáhání pravidel pro návštěvníky v divoké přírodě, zákaz prodeje více znečišťujících aut, zákaz výroby nerecyklovatelných plastů, zákaz používání plastových mikročástic v kosmetice a podobných produktech, zákaz ukládání plastů na skládkách, lepší vymahatelnost právních norem proti znečišťování veřejných prostranství, stanovení přísnějších emisních limitů v oblasti průmyslu, striktnější kontroly emisí z průmyslových aktivit a automobilů nebo omezení automobilové dopravy ve znečištěných městech.

11. Češi jsou kritičtí ke gigantickým stavebním a těžebním záměrům, přednost dávají opatřením šetrným k přírodě a životnímu prostředí

Většina české veřejnosti podle různých šetření buď odmítá budování víceúčelových nádrží a přehrad jako opatření na zadržení vody v krajině, nebo dává tomuto opatření mezi ostatními možnostmi jednu z nejmenších podpor. Stejně tak Češi hodnotí negativně výrobu energie z uhlí či budování jaderných elektráren jako opatření pro zmírňování změny klimatu. V uvedených oblastech přitom Češi podporují různorodá opatření, která jsou šetrná k přírodě a k životnímu prostředí. Jako adaptační opatření pro zvládání sucha a povodní většina obyvatel podporuje přírodě blízká opatření, například tvorbu přírodních prvků zadržujících vodu v krajině (tedy remízků, mezí na polích, mokřadů atd.), změnu způsobu hospodaření v lesích a na zemědělské půdě či využívání odpadní a dešťové vody. Také v oblasti lesnictví se Češi přiklánějí přírodě blízkému hospodaření a negativně vnímají holoseče. Mezi opatřeními, která zmírňují klimatickou změnu, má významnou podporu rozvíjení výzkumu a vývoje obnovitelných zdrojů energie a zavedení grantové podpory úsporám energie a obnovitelným zdrojům. V energetice by obyvatelé České republiky uvítali používání obnovitelných zdrojů energie a jejich zvýhodňování ze strany státu.

12. Češi vynikají v hospodaření s odpady, v mnoha jiných oblastech zaostávají za většinou Evropské unie

Jak naznačují odpovědi respondentů v rámci průzkumů veřejného mínění v Evropské unii, Češi více než většina ostatních obyvatel předcházejí ve svých domácnostech vzniku odpadů. Výrazně více pijí vodu z kohoutku, kupují podle svých slov přesně takové množství věcí, jaké potřebují, méně plýtvají potravinami, darují či prodávají věci, které by se mohly znovu použít, věci si místo koupě také pronajímají, používají nabíjecí baterie (společně s Němci nejvíce z Evropské unie). Také v třídění většiny druhů odpadů jsou Češi nadprůměrní – především v plastech, elektrickém a elektronickém odpadu a v kompostování.

Hospodaření s odpady není jediné proenvironmentální chování, v němž česká veřejnost v rámci Evropské unie vyniká. Jakkoliv jsou Češi v celkovém hospodaření s vodou jen mírně nadprůměrní v porovnání s ostatními obyvateli Evropské unie, výrazně více sbírají dešťovou vodu a více se také vyhýbají pesticidům a umělým hnojivům při zahradničení. Větší procento Čechů také považuje za svůj nejčastější dopravní prostředek veřejnou dopravu.

Tím však končí výčet aktivit, ve kterých Češi patří v rámci Evropské unie k progresivním skupinám obyvatel. Ve většině oblastí šetrného chování domácností k životnímu prostředí se Češi pohybují pod průměrem Evropské unie. Platí to v oblasti ochrany přírody a biodiverzity (kromě dodržování pravidel ochrany přírody v přírodních územích), kde se Češi umisťují na posledních příčkách v rámci Evropské unie například v pravidelném nakupování lokálních produktů či produktů přátelských k přírodě nebo v účasti na dobrovolnických projektech a akcích věnovaných biodiverzitě. Přestože Češi si svou dovolenou vybírají nejčastěji podle přírody v místě pobytu, mírně podprůměrné je z hlediska ochrany přírody a životního prostředí také jejich turistické chování (jak již bylo zmíněno výše v této kapitole). Čeští spotřebitelé výrazně méně než ostatní obyvatelé Evropské unie zohledňují při koupi označení environmentálně šetrných výrobků (nejméně z celé EU) a označení výrobků pocházejících ze systémů výroby, které poskytují lepší životní podmínky zvířatům (Češi jsou za tyto výrobky také méně ochotní platit). Ve srovnání s ostatními obyvateli Evropské unie Češi v menší míře kupují sezónní potraviny od místních dodavatelů a ještě v menší míře jsou ochotni kupovat výrobky z druhé ruky. Podle odpovědí Češi zaostávají za většinou obyvatel Evropské unie v zapojení do aktivit, které zmírňují změnu klimatu.

13. Češi rádi ušetří a většinou neradi platí za ochranu přírody a životního prostředí

Obyvatelé České republiky se s větší ochotou zapojují do proenvironmentálního chování, které jim přináší úspory. V oblasti odpadů Češi ve srovnání s většinou obyvatel Evropské unie výrazně více pijí kohoutkovou vodu, nejvíce v Evropské unii (společně s Němci) používají nabíjecí baterie, méně také vyhazují potraviny a častěji odpovídají, že kupují přesně takové množství věcí, jaké potřebují. Naopak v ostatních aktivitách spojených s odpady, které úspory nepřinášejí, už Češi v rámci Evropské unie nadprůměrní nejsou (s výjimkou třídění základních druhů odpadu): méně se například čeští spotřebitelé vyhýbají nakupování výrobků v mnoha zbytečných obalech, méně opravují porouchané spotřebiče (nejméně v Evropské unii) a méně vyřizují zastavení odběru nevyžádané pošty. V oblasti environmentálně šetrných výrobků většina Čechů uvádí, že berou při koupi v potaz energetickou efektivitu produktu. Přestože by to domácnostem přineslo úspory, je většina Čechů rezervovaná až odmítavá ke sdílení věci nebo pořizování výrobků z druhé ruky, například textilních výrobků či elektroniky.

Češi také váhají, zda akceptovat vyšší náklady některých služeb a výrobků šetrných k přírodě a životnímu prostředí. Jen výrazná menšina je ochotná v zájmu ochrany životního prostředí platit mnohem vyšší ceny, mnohem vyšší daně nebo věnovat ochraně životního prostředí část svého příjmu (i kdyby věděli, že budou na tento účel skutečně vynaloženy). Konkrétně si většina Čechů odmítá připlatit za odběr energie z obnovitelných zdrojů nebo za ekologické a ke zvířatům a jejich životním podmínkám šetrné výrobky. Vadné výrobky Češi nejčastěji nedávají do opravy z důvodů vysoké ceny za opravu (častěji než většina obyvatel Evropské unie). V oblasti boje se suchem Češi nejméně podporují zvýšení cen za nadměrnou spotřebu vody či zvýšení celkové ceny vody, v ochraně klimatu Češi pouze málo podporují mitigační opatření, která představují ekonomické výdaje pro obyvatele, například vyšší zdanění pevných paliv nebo zvyšování cen pohonných hmot, elektřiny a plynu. S omezováním znečišťování ovzduší vládou souhlasí většina českých občanů pouze za podmínky, že je to nebude stát žádné peníze.

Najdou se však také oblasti, kde většina Čechů projevuje ochotu vyšší cenu zaplatit, například za environmentálně šetrné výrobky (pátý nejlepší výsledek v Evropské unii), za použití dopravy, která bude méně znečišťovat životní prostředí, nebo za zemědělské produkty, které jsou vyráběny způsobem, který nepřispívá ke změně klimatu.

Charakteristika vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí

sympatizují s ochranou přírody a životního prostředí

jsou rádi v přírodě a přejí si více přírodních území

rezervovaně podporují roli Evropské unie v ochraně přírody a životního prostředí

vynikají v hospodaření s odpady, v mnoha jiných oblastech zaostávají za většinou EU

jsou skeptičtější než většina Evropanů, že by svým chováním mohli přispět k ochraně přírody a životního prostředí

mají rádi zvířata i živočišné výrobky

nejvíce je znepokojují globální problémy, nejméně lokální

podporují finanční postihy a pokuty jako nástroj pro ochranu přírody a životního prostředí

jsou kritičtí ke gigantickým stavebním a těžebním záměrům, přednost dávají opatřením šetrným k přírodě a životnímu prostředí

podporují radikální opatření vůči komerčnímu sektoru

rádi ušetří a většinou neradi platí za ochranu přírody a životního prostředí

upřednostňují zájmy ochrany přírody a životního prostředí před ekonomickými zájmy

za nejzávažnější environmentální problémy považují ty snadno představitelné

podporují zákazy jako nástroj pro ochranu přírody a životního prostředí

14. Češi jsou skeptičtější než většina Evropanů, že by svým chováním mohli přispět k ochraně přírody a životního prostředí

Poměrně vysoká podpora české veřejnosti pro celou řadu politik na ochranu životního prostředí či asertivní požadavky vůči komerčnímu sektoru a zároveň – ve srovnání s Evropskou unií – spíše nižší úroveň proenvironmentálního chování domácností souvisí také s přesvědčením obyvatel České republiky, kdo je zodpovědný za řešení environmentálních problémů. Jak ukazují zjištění v oblasti tak různorodých problematik, jako je ochrana divoké přírody, ochrana klimatu nebo zmírnění automobilové dopravy ve městech, Češi přisuzují samotným občanům nejmenší nebo jednu z nejmenších odpovědností za řešení těchto environmentálních problémů. V oblasti ochrany klimatu je větší část veřejnosti přesvědčena, že lidé mohou udělat velmi málo pro zmírnění nepříznivých dopadů globální změny klimatu. Celkově nicméně většina české veřejnosti věří, že osobně mohou hrát roli v ochraně životního prostředí – celoevropské průzkumy nabízejí srovnání a ukazují, že zastoupení takových názorů v českém veřejném mínění dělá z Čechů jeden z národů Evropské unie, kteří nejvíce pochybují o roli jednotlivce (konkrétně jsou podle aktuálních dat pátí nejskeptičtější).

Největší odpovědnost pak Češi přisuzují různým aktérům podle míry lokálnosti či globálnosti problému: v (globální) ochraně klimatu průmyslu Evropské unii, mezinárodním společenstvím, české vládě a ekologickým sdružením, v (celorepublikové) ochraně divoké přírody Ministerstvu životního prostředí, národním parkům, české vládě a ekologickým sdružením, v (lokálním) zmírňování městské dopravy především městským samosprávám.

Když jsme začínali s naší rešerší průzkumů veřejného mínění a přípravou reprezentativního výzkumu, nevěděli jsme, jaké charakteristiky vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí v průběhu našeho zkoumání objevíme. Domníváme se, že systematický výzkum v této oblasti je teprve na začátku. Pokud by se v příštích letech realizovaly další výzkumy, které propojí různé druhy empirických metod, přispěje to k hlubšímu porozumění této rozsáhlé a mnohvrstevnaté problematice.

Přílohy

Příloha 1: Reprezentativita vzorku a křížení kvót

Tabulka 15: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení pohlaví a věku

Zastoupení ve výzkumu	18–24 let	25–34 let	35–44 let	45–54 let	55–64 let	65–69 let	70 let a více
Muž	3,1 %	9,3 %	11,8 %	7,3 %	6,3 %	3,2 %	6,6 %
Žena	5,4 %	8,2 %	10,0 %	9,8 %	8,1 %	4,3 %	6,6 %
Zastoupení po vážení	18–24 let	25–34 let	35–44 let	45–54 let	55–64 let	65–69 let	70 let a více
Muž	4,4 %	8,5 %	10,5 %	8,3 %	7,6 %	3,5 %	5,9 %
Žena	4,3 %	8,0 %	9,9 %	8,0 %	8,0 %	4,2 %	8,9 %
Zastoupení v ČR	18–24 let	25–34 let	35–44 let	45–54 let	55–64 let	65–69 let	70 let a více
Muž	4,4 %	8,4 %	10,5 %	8,2 %	7,7 %	3,5 %	5,9 %
Žena	4,3 %	8,0 %	9,9 %	7,9 %	8,0 %	4,3 %	8,9 %

Tabulka 16: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení pohlaví a vzdělání

Zastoupení ve výzkumu	Základní	Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	Vysokoškolské
Muž	2,5 %	15,4 %	18,3 %	11,4 %
Žena	5,3 %	15,6 %	21,4 %	10,0 %
Zastoupení po vážení	Základní	Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	Vysokoškolské
Muž	3,6 %	20,5 %	15,6 %	9,0 %
Žena	7,3 %	14,6 %	20,6 %	8,7 %
Zastoupení v ČR	Základní	Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	Vysokoškolské
Muž	3,6 %	20,4 %	15,6 %	9,0 %
Žena	7,5 %	14,6 %	20,6 %	8,7 %

Tabulka 17: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení pohlaví a kraje

Zastoupení ve výzkumu	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Muž	5,6 %	5,1 %	2,8 %	2,2 %	1,5 %	3,4 %	2,2 %	3,1 %	2,7 %	2,4 %	5,0 %	2,7 %	3,1 %	5,8 %
Žena	6,5 %	6,4 %	3,4 %	2,6 %	1,7 %	4,8 %	1,9 %	3,0 %	2,5 %	1,9 %	5,7 %	3,2 %	2,6 %	6,1 %
Zastoupení po vážení	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Muž	5,9 %	6,0 %	2,9 %	2,7 %	1,4 %	3,8 %	2,0 %	2,5 %	2,4 %	2,4 %	5,4 %	2,8 %	2,7 %	5,6 %
Žena	6,3 %	6,4 %	3,1 %	2,8 %	1,5 %	4,0 %	2,2 %	2,7 %	2,5 %	2,4 %	5,8 %	3,1 %	2,9 %	5,8 %
Zastoupení v ČR	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Muž	5,8 %	6,0 %	2,9 %	2,7 %	1,4 %	3,8 %	2,0 %	2,5 %	2,4 %	2,4 %	5,4 %	2,9 %	2,7 %	5,6 %
Žena	6,3 %	6,3 %	3,1 %	2,8 %	1,4 %	3,9 %	2,1 %	2,7 %	2,5 %	2,5 %	5,8 %	3,1 %	2,9 %	5,9 %

Tabulka 18: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení pohlaví a velikosti místa bydliště

Zastoupení ve výzkumu	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
Muž	7,1 %	8,6 %	9,0 %	12,9 %	10,1 %
Žena	8,9 %	9,6 %	8,6 %	13,2 %	11,9 %
Zastoupení po vážení	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
Muž	8,5 %	10,7 %	8,9 %	10,1 %	10,4 %
Žena	8,4 %	10,9 %	9,6 %	11,1 %	11,2 %
Zastoupení v ČR	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
Muž	8,5 %	10,7 %	8,9 %	10,1 %	10,4 %
Žena	8,4 %	10,9 %	9,6 %	11,1 %	11,4 %

Tabulka 19: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení věku a vzdělání

Zastoupení ve výzkumu	Základní	Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	Vysokoškolské
18–24 let	2,5 %	1,1 %	3,7 %	1,2 %
25–34 let	1,0 %	3,9 %	6,5 %	6,0 %
35–44 let	1,0 %	5,5 %	9,9 %	5,3 %
45–54 let	1,0 %	6,5 %	7,5 %	2,1 %
55–64 let	1,3 %	8,4 %	3,3 %	1,4 %
65–69 let	0,3 %	3,1 %	3,1 %	1,0 %
70 let a více	0,8 %	2,5 %	5,5 %	4,4 %
Zastoupení po vážení	Základní	Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	Vysokoškolské
18–24 let	2,4 %	1,5 %	4,1 %	0,7 %
25–34 let	1,2 %	4,0 %	6,5 %	4,8 %
35–44 let	1,0 %	7,2 %	7,9 %	4,3 %
45–54 let	0,9 %	6,4 %	6,0 %	3,0 %
55–64 let	1,7 %	7,0 %	4,7 %	2,3 %
65–69 let	0,9 %	3,4 %	2,5 %	0,9 %
70 let a více	2,8 %	5,6 %	4,6 %	1,9 %
Zastoupení v ČR	Základní	Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	Vysokoškolské
18–24 let	2,2 %	1,5 %	4,2 %	0,7 %
25–34 let	1,1 %	4,1 %	6,5 %	4,8 %
35–44 let	0,9 %	7,2 %	7,9 %	4,3 %
45–54 let	0,9 %	6,3 %	5,9 %	3,0 %
55–64 let	1,6 %	6,9 %	4,8 %	2,3 %
65–69 let	1,0 %	3,4 %	2,5 %	0,9 %
70 let a více	3,4 %	5,5 %	4,3 %	1,7 %

Tabulka 20: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení věku a kraje

Zastoupení ve výzkumu	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VVS	JHM	OLK	ZLK	MSK
18-24 let	2,1 %	1,0 %	4 %	3 %	3 %	5 %	1 %	3 %	3 %	4 %	1,0 %	3 %	4 %	9 %
25-34 let	2,7 %	2,0 %	1,2 %	6 %	6 %	9 %	6 %	1,4 %	1,0 %	8 %	2,0 %	9 %	7 %	2,0 %
35-44 let	2,0 %	2,8 %	1,4 %	9 %	5 %	1,9 %	6 %	1,3 %	1,2 %	7 %	2,4 %	1,7 %	1,4 %	2,9 %
45-54 let	1,4 %	2,3 %	9 %	9 %	6 %	2,2 %	6 %	1,0 %	9 %	6 %	2,0 %	1,1 %	6 %	2,0 %
55-64 let	1,2 %	1,8 %	9 %	1,0 %	4 %	1,1 %	7 %	9 %	6 %	6 %	1,7 %	6 %	1,2 %	1,7 %
65-69 let	6 %	5 %	5 %	4 %	4 %	8 %	6 %	2 %	7 %	5 %	7 %	4 %	3 %	8 %
70 let a více	1,9 %	1,1 %	1,0 %	6 %	4 %	8 %	8 %	9 %	4 %	7 %	9 %	9 %	1,0 %	1,6 %
Zastoupení po vážení	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VVS	JHM	OLK	ZLK	MSK
18-24 let	0,9 %	1,1 %	5 %	4 %	3 %	7 %	3 %	5 %	4 %	4 %	1,0 %	5 %	5 %	1,0 %
25-34 let	2,2 %	2,0 %	1,0 %	9 %	4 %	1,3 %	6 %	0,8 %	0,8 %	8 %	1,9 %	1,0 %	9 %	1,9 %
35-44 let	2,7 %	2,8 %	1,2 %	1,1 %	6 %	1,6 %	8 %	1,0 %	1,0 %	9 %	2,3 %	1,2 %	1,1 %	2,2 %
45-54 let	1,9 %	2,0 %	1,0 %	9 %	5 %	1,3 %	6 %	0,8 %	8 %	8 %	1,8 %	1,0 %	9 %	2,0 %
55-64 let	1,8 %	1,9 %	1,0 %	0,9 %	5 %	1,2 %	6 %	8 %	8 %	7 %	1,8 %	9 %	0,9 %	1,9 %
65-69 let	7 %	1,0 %	4 %	5 %	2 %	7 %	3 %	4 %	4 %	3 %	9 %	5 %	4 %	7 %
70 let a více	1,9 %	1,6 %	1,0 %	8 %	4 %	1,0 %	8 %	8 %	7 %	8 %	1,6 %	9 %	0,9 %	1,7 %
Zastoupení v ČR	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VVS	JHM	OLK	ZLK	MSK
18-24 let	0,9 %	1,1 %	0,5 %	0,5 %	0,2 %	0,7 %	0,4 %	0,5 %	0,4 %	0,5 %	0,9 %	0,5 %	0,5 %	1,1 %
25-34 let	2,2 %	2,0 %	1,0 %	0,9 %	0,5 %	1,2 %	0,7 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	1,9 %	1,0 %	0,9 %	1,9 %
35-44 let	2,7 %	2,7 %	1,2 %	1,1 %	0,6 %	1,6 %	0,8 %	1,0 %	1,0 %	0,9 %	2,3 %	1,2 %	1,1 %	2,2 %
45-54 let	1,9 %	2,0 %	1,0 %	0,9 %	0,5 %	1,3 %	0,7 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	1,8 %	1,0 %	0,9 %	2,0 %
55-64 let	1,7 %	1,9 %	1,0 %	0,9 %	0,5 %	1,2 %	0,6 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	1,7 %	1,0 %	0,9 %	1,9 %
65-69 let	0,7 %	1,0 %	0,5 %	0,5 %	0,2 %	0,7 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,3 %	0,9 %	0,5 %	0,4 %	0,9 %
70 let a více	2,0 %	1,7 %	0,9 %	0,8 %	0,4 %	1,0 %	0,6 %	0,8 %	0,7 %	0,8 %	1,6 %	0,9 %	0,9 %	1,7 %

Tabulka 21: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení věku a velikosti místa bydliště

Zastoupení ve výzkumu	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
18–24 let	0,9 %	1,5 %	1,0 %	2,1 %	3,2 %
25–34 let	1,9 %	3,0 %	2,8 %	4,7 %	5,0 %
35–44 let	4,5 %	3,9 %	3,6 %	5,6 %	4,2 %
45–54 let	3,4 %	3,9 %	3,0 %	4,3 %	2,5 %
55–64 let	2,6 %	2,7 %	3,1 %	3,4 %	2,7 %
65–69 let	1,3 %	1,3 %	1,6 %	2,1 %	1,2 %
70 let a více	1,4 %	1,9 %	2,6 %	4,0 %	3,3 %
Zastoupení po vážení	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
18–24 let	1,5 %	1,9 %	1,6 %	2,0 %	1,7 %
25–34 let	2,3 %	3,3 %	3,3 %	3,7 %	4,0 %
35–44 let	3,4 %	4,6 %	3,7 %	4,2 %	4,6 %
45–54 let	2,8 %	3,6 %	3,1 %	3,4 %	3,4 %
55–64 let	3,0 %	3,5 %	2,7 %	3,3 %	3,2 %
65–69 let	1,4 %	1,8 %	1,5 %	1,6 %	1,3 %
70 let a více	2,4 %	3,0 %	2,7 %	3,2 %	3,5 %
Zastoupení v ČR	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
18–24 let	1,5 %	1,9 %	1,6 %	2,0 %	1,7 %
25–34 let	2,3 %	3,2 %	3,3 %	3,7 %	3,9 %
35–44 let	3,4 %	4,6 %	3,6 %	4,1 %	4,6 %
45–54 let	2,8 %	3,5 %	3,0 %	3,4 %	3,4 %
55–64 let	3,0 %	3,5 %	2,8 %	3,2 %	3,2 %
65–69 let	1,4 %	1,8 %	1,5 %	1,6 %	1,4 %
70 let a více	2,4 %	3,0 %	2,7 %	3,2 %	3,6 %

Tabulka 22: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení vzdělání a kraje

Zastoupení ve výzkumu	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Základní	1,1 %	1,0 %	,4 %	,4 %	,5 %	,7 %	,4 %	,3 %	,2 %	,3 %	0,6 %	,3 %	,4 %	1,2 %
Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	2,8 %	4,0 %	2,2 %	1,9 %	1,2 %	2,8 %	,9 %	1,8 %	1,8 %	1,3 %	2,8 %	1,7 %	1,9 %	4,0 %
Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	5,0 %	4,4 %	2,2 %	1,8 %	1,2 %	3,4 %	1,8 %	2,7 %	2,2 %	1,8 %	4,5 %	2,7 %	2,0 %	4,1 %
Vysokoškolské	3,2 %	2,2 %	1,5 %	,8 %	,3 %	1,2 %	,9 %	1,3 %	1,0 %	1,0 %	2,8 %	1,3 %	1,3 %	2,7 %
Zastoupení po vážení	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Základní	0,6 %	1,3 %	,7 %	,6 %	,5 %	1,3 %	,7 %	,6 %	,5 %	,5 %	1,0 %	,7 %	,7 %	1,4 %
Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	2,2 %	4,6 %	2,2 %	2,1 %	1,1 %	3,0 %	1,5 %	1,9 %	1,9 %	2,0 %	3,7 %	2,3 %	2,2 %	4,3 %
Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	5,1 %	4,6 %	2,3 %	2,0 %	1,0 %	2,7 %	1,3 %	1,9 %	1,8 %	1,6 %	4,0 %	2,1 %	1,9 %	3,9 %
Vysokoškolské	4,2 %	1,9 %	,8 %	,8 %	,3 %	0,8 %	,6 %	0,7 %	,7 %	,7 %	2,6 %	0,9 %	,8 %	1,8 %
Zastoupení v ČR	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Základní	0,7 %	1,3 %	,7 %	,6 %	,5 %	1,3 %	,5 %	,6 %	,5 %	,6 %	1,0 %	,7 %	,7 %	1,6 %
Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	2,2 %	4,5 %	2,2 %	2,1 %	1,1 %	3,0 %	1,6 %	2,0 %	1,9 %	2,0 %	3,6 %	2,3 %	2,2 %	4,3 %
Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	5,1 %	4,6 %	2,3 %	2,0 %	1,0 %	2,6 %	1,4 %	2,0 %	1,8 %	1,6 %	4,0 %	2,1 %	1,9 %	3,9 %
Vysokoškolské	4,2 %	1,9 %	,8 %	,8 %	,3 %	0,8 %	,6 %	0,7 %	,7 %	,6 %	2,6 %	0,9 %	,8 %	1,8 %

Tabulka 23: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení vzdělání a velikosti místa bydliště

Zastoupení ve výzkumu	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
Základní	1,0 %	1,9 %	1,1 %	1,8 %	2,0 %
Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	5,5 %	6,6 %	6,2 %	7,4 %	5,4 %
Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	7,0 %	6,9 %	7,2 %	10,3 %	8,3 %
Vysokoškolské	2,6 %	2,7 %	3,2 %	6,7 %	6,2 %
Zastoupení po vážení	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
Základní	2,3 %	2,6 %	2,3 %	2,4 %	1,3 %
Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	7,7 %	8,7 %	6,7 %	7,1 %	4,8 %
Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	5,3 %	7,4 %	6,7 %	8,2 %	8,6 %
Vysokoškolské	1,6 %	2,9 %	2,8 %	3,6 %	6,8 %
Zastoupení v ČR	do 999 obyvatel	1 000–4 999 obyvatel	5 000–19 999 obyvatel	20 000–99 999 obyvatel	100 000 a více obyvatel
Základní	2,3 %	2,7 %	2,3 %	2,4 %	1,5 %
Střední bez maturity, vyučen/á bez maturity	7,7 %	8,7 %	6,7 %	7,1 %	4,8 %
Střední s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	5,3 %	7,3 %	6,8 %	8,2 %	8,6 %
Vysokoškolské	1,6 %	2,9 %	2,7 %	3,5 %	6,8 %

Tabulka 24: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení vzdělání a kraje

Zastoupení ve výzkumu	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VVS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Do 999 obyvatel		2,8 %	,9 %	1,3 %	4 %	,9 %	1,1 %	,9 %	1,4 %	1,5 %	2,3 %	1,1 %	,9 %	,7 %
1 000–4 999 obyvatel		3,6 %	0,8 %	1,0 %	,9 %	1,0 %	,6 %	1,0 %	1,1 %	,6 %	2,8 %	1,5 %	1,4 %	1,9 %
5 000–19 999 obyvatel		3,1 %	1,5 %	,8 %	,7 %	1,7 %	,8 %	1,5 %	1,4 %	1,2 %	1,0 %	0,6 %	1,3 %	1,9 %
20 000–99 999 obyvatel		2,1 %	3,0 %	,3 %	1,2 %	4,7 %	,9 %	2,7 %	1,2 %	1,2 %	0,9 %	1,1 %	2,1 %	4,9 %
100 000 a více obyvatel	12,0 %			1,5 %			,7 %				3,6 %	1,6 %		2,6 %
Zastoupení po vážení	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VVS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Do 999 obyvatel		3,2 %	1,4 %	1,2 %	,3 %	,9 %	,7 %	1,3 %	1,4 %	1,5 %	2,1 %	1,1 %	1,1 %	,6 %
1 000–4 999 obyvatel		3,9 %	1,5 %	1,5 %	,7 %	1,3 %	,9 %	0,9 %	1,1 %	,9 %	3,0 %	1,9 %	1,6 %	2,4 %
5 000–19 999 obyvatel		3,4 %	1,2 %	,9 %	,8 %	2,2 %	,9 %	1,6 %	1,3 %	1,1 %	1,3 %	0,9 %	1,3 %	1,6 %
20 000–99 999 obyvatel		1,9 %	2,1 %	,2 %	,9 %	3,3 %	,8 %	1,4 %	1,0 %	1,3 %	1,2 %	1,3 %	1,7 %	4,1 %
100 000 a více obyvatel	12,2 %			1,6 %			,9 %				3,6 %	,7 %		2,6 %
Zastoupení v ČR	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VVS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Do 999 obyvatel		3,2 %	1,4 %	1,2 %	,3 %	,9 %	,7 %	1,3 %	1,4 %	1,5 %	2,1 %	1,1 %	1,1 %	,6 %
1 000–4 999 obyvatel		3,8 %	1,5 %	1,5 %	,7 %	1,4 %	,9 %	0,9 %	1,1 %	1,0 %	3,0 %	1,9 %	1,6 %	2,4 %
5 000–19 999 obyvatel		3,4 %	1,1 %	,9 %	,8 %	2,2 %	,9 %	1,7 %	1,3 %	1,1 %	1,3 %	1,0 %	1,3 %	1,6 %
20 000–99 999 obyvatel		1,9 %	2,1 %	,2 %	,9 %	3,2 %	,8 %	1,4 %	1,1 %	1,3 %	1,2 %	1,3 %	1,7 %	4,1 %
100 000 a více obyvatel	12,2 %			1,6 %			,9 %				3,6 %	,7 %		2,8 %

Tabulka 25: Porovnání reprezentativity výzkumného vzorku pro křížení příjmu domácnosti (přečteného na člena domácnosti) a kraje

Zastoupení ve výzkumu	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Do 12000	1,5 %	1,6 %	1,0 %	,9 %	,4 %	1,7 %	,6 %	1,0 %	,7 %	,4 %	2,0 %	1,1 %	1,3 %	2,2 %
12001–18000	2,8 %	3,6 %	2,2 %	1,4 %	,8 %	3,0 %	1,7 %	1,4 %	1,8 %	1,8 %	3,2 %	1,6 %	1,8 %	4,6 %
18001 +	5,5 %	4,5 %	2,4 %	2,2 %	1,6 %	2,5 %	1,5 %	2,7 %	1,8 %	1,6 %	4,0 %	2,4 %	1,7 %	3,6 %
Odmítl	2,3 %	1,8 %	,7 %	,4 %	,3 %	1,0 %	,3 %	1,0 %	,9 %	,5 %	1,5 %	0,8 %	,8 %	1,6 %
Zastoupení po vážení	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Do 12000	0,7 %	1,3 %	,4 %	,5 %	,2 %	1,0 %	,4 %	,6 %	,4 %	,3 %	1,1 %	,5 %	1,0 %	,9 %
12001–18000	2,4 %	3,2 %	2,5 %	1,3 %	,8 %	2,7 %	1,6 %	1,5 %	1,8 %	1,9 %	2,8 %	2,2 %	1,9 %	4,2 %
18001 +	6,9 %	6,0 %	2,4 %	3,1 %	1,6 %	2,8 %	1,9 %	2,5 %	1,7 %	2,0 %	5,7 %	2,7 %	2,0 %	4,7 %
Odmítl	2,1 %	1,9 %	,6 %	,6 %	,2 %	1,3 %	,2 %	0,7 %	,9 %	,6 %	1,5 %	0,6 %	,7 %	1,6 %
Zastoupení v ČR	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Do 12000	0,4 %	0,2 %	,4 %	,2 %	,1 %	1,2 %	,2 %	,2 %	,3 %	,2 %	0,4 %	,5 %	,6 %	1,8 %
12001–18000	2,5 %	3,7 %	2,0 %	1,7 %	,9 %	2,5 %	1,3 %	1,7 %	1,7 %	2,0 %	3,8 %	2,1 %	1,9 %	4,1 %
18001 +	7,5 %	6,6 %	2,7 %	2,8 %	1,5 %	3,0 %	2,1 %	2,6 %	2,2 %	2,0 %	5,5 %	2,6 %	2,3 %	4,0 %
Odmítl	1,7 %	1,7 %	,8 %	,8 %	,4 %	1,1 %	,6 %	0,7 %	,7 %	,7 %	1,6 %	0,8 %	,8 %	1,6 %

Příloha 2:

Popis proměnných použitých ve výzkumu

Tabulka 26: Sociodemografické proměnné

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Pohlaví	1 = muž; 2 = žena	1,51	1	2	0,50
Věk	Kolik je vám let?	48,29	18	90	16,90
Vzdělání	Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání? [1 = nedokončené základní; 2 = základní; 3 = vyučen(a) nebo středoškolské bez maturity; 4 = středoškolské s maturitou; 5 = vyšší odborné; 6 = vysokoškolské]	3,81	1	6	1,23
Kraj	V jakém kraji bydlíte (po většinu týdne)? [1 = Praha; 2 = Jihočeský; 3 = Jihomoravský; 4 = Karlovarský; 5 = Královehradecký; 6 = LBKerecký; 7 = Olo- moucký; 8 = Pardubický; 9 = Plzeňský; 10 = Moravs- koslezský; 11 = Středočeský; 12 = Ústecký; 13 = Vysočina; 14 = Zlínský]	7,29	1	14	4,54
Velikost místa bydliště	V jak velké obci v současné době bydlíte (po většinu týdne)? [1 = do 999 obyvatel; 2 = 1000 – 4 999 obyvatel; 3 = 5 000 – 19 999 obyvatel; 4 = 20 000 – 49 999 obyvatel; 5 = 50 000 – 99 999 obyvatel; 6 = 100 000 – 999 999 obyvatel; 7 = 1 000 000 a více obyvatel / Praha]	3,56	1	7	2,01
Užívání internetu	Jak často používáte internet? [1 = denně; 2 = téměř denně; 3 = méně často; 4 = vůbec]	2,65	1	3	0,65
Počet osob žijících ve společné domácnosti	Kolik osob v současnosti žije ve Vaší domácnosti? Do celkového počtu započítejte i sebe. [Počet osob celkem: z toho dětí do 5 let (včetně); z toho dětí ve věku 6–12 let; z toho dospívajících ve věku 13–17 let; z toho dospělých starších 18 let; z toho dospělých starších 18 let, kteří mají příjem (mzdu, příjem z podnikání či pronájmu, důchod, mateřskou, rodičovskou, příspěvek v nezaměstnanosti, dávky, stipendium či příjem z brigády)]	2,54	1	9	1,21

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu	Jaký je přibližně čistý měsíční příjem Vaší domácnosti? Do této částky započítejte všechny čisté příjmy, které máte ze zaměstnání, vedlejší činnosti, podnikání, důchodů, renty, rodičovské, mateřské, příspěvků v nezaměstnanosti, dávek, brigád, studijních stipendií apod. [1 = bez příjmu; 2 = do 4.000 Kč; 3 = 4.001 – 6.000 Kč; 4 = 6.001 – 8.000 Kč; 5 = 8.001 – 10.000 Kč; 6 = 10.001 – 12.500 Kč; 7 = 12.501 – 15.000 Kč; 8 = 15.001 – 17.500 Kč; 9 = 17.501 – 20.000 Kč; 10 = 20.001 – 25.000 Kč; 11 = 25.001 – 30.000 Kč; 12 = 30.001 – 40.000 Kč; 13 = 40.001 – 50.000 Kč; 14 = 50.001 – 75.000 Kč; 15 = 75.001 – 100.000 Kč; 16 = 100.001 a více Kč; 17 = nevím; 18 = odmítám uvést] Uvedený příjem byl přepočítán na základě údajů o počtu osob v domácnosti, aby tato proměnná vyjadřovala čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu. V propočtu byla členům domácnosti ve věku do 13 let přiřazena váha 0,3, prvnímu dospělému členovi váha 1 a ostatním členům starším 13 let váha 0,5.	10,94	1	16	2,43
Subjektivní sociální status	Scale of Subjective Social Status (Adler, Epel, Castellazzo & Ickovics, 2000; Ostrove, Adler, Kuppermann & Washington, 2000), viz rámeček na str. 212	5,42	1	10	1,62

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku. Výjimkou je proměnná Subjektivní sociální status, která byla zařazena za proměnnou Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí; zde ji uvádíme v části Sociodemografické proměnné.

Tabulka 27a: Hodnoty, životní styl a politické postoje

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Hodnotová orientace (PVQ)	Portrait Values Questionnaire (Schwartz, 2001), 21 položek, viz box na str. 195.	4,20	1,48	6	0,51	
Subškála Otevřenost ke změně (PVQ)	Zahrnuje 6 položek.	-0,19	-1,93	1,81	0,52	0,73
Subškála Ukázněnosti a opatrnosti (PVQ)	Zahrnuje 6 položek.	0,31	-2,50	2,69	0,60	0,71
Subškála Posilování ega (PVQ)	Zahrnuje 4 položky.	-0,83	-3,38	1,71	0,75	0,78
Subškála Překročení sebe sama (PVQ)	Zahrnuje 5 položek.	0,51	-1,57	2,65	0,51	0,71
Škála sociálního viuvu (názorové vůdcovství, S-GOLS)	Short Generalized Opinion Leadership Scale (Gnambs & Batinic, 2011), 9 položek, viz box na str. 221.	2,95	1	5	0,76	0,91
Důvěra v instituce	Otázka podle European Social Survey (2016). U každé z následujících institucí, prosím označte, do jaké míry každé z nich Vy osobně důvěřujete. 0 znamená, že instituci naprosto nedůvěřujete, 10 znamená, že jí naprosto důvěřujete. Rotace položek: a) místní úřad (obec); b) politici; c) prezident; d) parlament; e) soudy; f) odbory; g) velké firmy; h) církev; i) armáda; j) neziskové organizace; k) ekologická sdružení; l) vědecké a výzkumné instituce; m) Ministerstvo průmyslu a obchodu; n) Ministerstvo zemědělství; o) Ministerstvo životního prostředí; p) NATO (Severoatlantická aliance); q) Evropská unie. Faktorová analýza rozlišila tři faktory: důvěra v liberálně-demokratický systém, důvěra apolitickým institucím, důvěra prezidentovi a silám národního hospodářství (viz str. 303).	4,56	0	10	1,57	0,90

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Tabulka 27b: Hodnoty, životní styl a politické postoje

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachova alfa
Zájem o mediální témata	Nabídneme Vám některá témata, kterým se věnují noviny, časopisy, internetové stránky, televizní i rozhlasové pořady. U každého z nich, prosím, zaškrtněte, do jaké míry Vás dané téma v mediích zajímá nebo nezajímá. [1 = rozhodně mě nezajímá; 2 = spíše mě nezajímá; 3 = tak ani tak; 4 = spíše mě zajímá; 5 = rozhodně mě zajímá] Rotace položek: a) cizí země, cesty za poznáním; b) móda, oblečení, kosmetika; c) zdraví a medicína; d) děti a výchova; e) soukromí ze života slavných lidí; f) příběhy ze života obyčejných lidí; g) politika; h) dění v zahraničí; i) spotřebitelské testy (testy kvality výrobků a služeb); j) počítače, mobilní telefony; k) věda a technika; l) sport; m) ekonomie, finance; n) umění, kultura, divadlo, architektura; o) historie; p) příroda; q) životní prostředí; r) zahrádka; s) vaření, recepty; t) krimi; u) seriály ze života; v) černá kronika; w) bydlení, zařízení domu a bytu; x) kino, film; y) informační servis (kulturní program, TV program, počasí); z) domácí opravy, kutilství; aa) auta a motocykly; bb) hudba, hudební scéna; cc) láska, sexuální témata. Faktorová analýza rozlišila šest faktorů: zájem o bulvární témata, zájem o zpravodajská témata, zájem o témata domácnosti, všeobecné zájmy a koníčky, zájem o kulturu a trendy, zájem o techniku a sport (viz str. 304).	3,33	1	5	0,50	0,86
Účast ve volbách	Zúčastnil(a) jste se následujících voleb? [0 = ne nebo se nepamatuji; 1 = ano; 7 = neměl/a jste volební právo] a) voleb do Poslanecké sněmovny (říjen 2017); b) komunálních voleb (říjen 2014); c) voleb do Evropského parlamentu (květen 2014); d) prezidentských voleb (leden 2013, alespoň v jednom ze dvou kol).	1,73	1	2	0,34	0,78
Politická orientace	Autorská škála na motivy Heath, Evans a Martin (1994), Everett (2013). Prosím označte, jaké pocity ve Vás vyvolává, když slyšíte nebo čtete následující slovní spojení. Hodnota „0“ vyjadřuje naprosto negativní/nepříjemné pocity, naopak hodnota „10“ naprosto pozitivní/příjemné pocity. Hodnota „5“ tedy představuje neutrální pocity. Rotace položek: a) soužití kultur; b) legalizace marihuany; c) sňatky homosexuálů; d) lidská práva; e) zastavení migrace; f) věrnost tradičním hodnotám; g) zákaz potratů; h) přísné podmínky státu podniky; i) solidarita s chudými; j) odbory; k) vyšší daně pro bohaté; l) státní podniky; m) privatizace; n) svoboda podnikání; o) poplatky ve zdravotnictví; p) volný trh. Faktorová analýza rozlišila čtyři faktory: konzervativní, liberální, pravavicový a levicový (viz str. 305).	6,32	1	11	1,03	

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Tabulka 28a: Vztah k přírodě a životnímu prostředí

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí	Jsou Vám blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí? [1 = rozhodně ne; 2 = spíše ne; 3 = tak ani tak; 4 = spíše ano; 5 = rozhodně ano]	3,96	1	5	0,93	
Škála ochoty k sebeomezení	International Social Survey Programme (2012)	2,58	1	5	0,94	0,86
Dlouhodobé řešení environmentálních problémů	Co je podle Vás klíčové pro dlouhodobé řešení problémů životního prostředí? [1 = rozhodně ne; 2 = spíše ne; 3 = tak ani tak; 4 = spíše ano; 5 = rozhodně ano; nenabízet: nedokáží posoudit] Rotace: a) změna životního stylu většiny společnosti; b) změna současného ekonomického systému; c) změna přístupu politiků; d) nové technologie; e) ekonomický (hospodářský) růst; f) omezení růstu lidské populace na Zemi. Faktorová analýza rozlišila dva faktory: podpora změny systému a podpora rozvoje systému (viz str. 307).	3,91	1	5	0,56	
Podpora politických opatření vůči firmám	Podporujete či nepodporujete následující opatření směřující k tomu, aby FIRMY nepoškozovaly přírodu a životní prostředí? [1 = rozhodně nepodporuji; 2 = spíše nepodporuji; 3 = tak ani tak; 4 = spíše podporuji; 5 = rozhodně podporuji] Rotace položek: a) postihy a pokuty za poškození přírody a životního prostředí; b) zákazy vybraných činností, které poškozují přírodu a životní prostředí; c) osvětu v otázkách ochrany přírody a životního prostředí; d) zdanění činností, které poškozují přírodu a životní prostředí; e) daňové výhody a úlevy na činnosti, které přispívají k ochraně přírody a životního prostředí; f) dotace a pobídky firmám na činnosti, které přispívají k ochraně přírody a životního prostředí	4,17	1	5	0,64	
Podpora politických opatření vůči veřejnosti	Podporujete či nepodporujete následující opatření směřující k tomu, aby VEŘEJNOST nepoškozovala přírodu a životní prostředí? [1 = rozhodně nepodporuji; 2 = spíše nepodporuji; 3 = tak ani tak; 4 = spíše podporuji; 5 = rozhodně podporuji] Rotace položek: a) postihy a pokuty za poškození přírody a životního prostředí; b) zákazy vybraných činností, které poškozují přírodu a životní prostředí; c) osvětu v otázkách ochrany přírody a životního prostředí; d) zdanění činností, které poškozují přírodu a životní prostředí; e) daňové výhody a úlevy na činnosti, které přispívají k ochraně přírody a životního prostředí; f) dotace a pobídky firmám na činnosti, které přispívají k ochraně přírody a životního prostředí	4,16	1	5	0,65	

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku. Výjimkou je proměnná Souznění s myšlenkami ochrany přírody a životního prostředí, která byla v dotazníku uvedena za proměnnou Důvěra v instituce; zde ji uvádíme v části Vztah k přírodě a životnímu prostředí.

Tabulka 28b: Vztah k přírodě a životnímu prostředí

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)	New Ecological Paradigm (Dunlap, Van Liere, Mertig, & Jones, 2000), 15 položek, viz box na str. 172. Faktorová analýza rozlišila čtyři faktory: environmentální znepokojení a biocentrické přesvědčení, technooptimismus a manažerský přístup k přírodě, vědomí limitů Země, environmentální optimismus a umírněnost (viz str. 306).	3,66	1,47	5	0,49	0,78
Škála oblastí environmentální občanské angažovanosti	Vzpomeňte si, prosím, jestli jste se za poslední rok občansky zapojil(a) do ochrany přírody nebo životního prostředí. Mohlo se jednat například o podpis petice, peněžní příspěvek, dobrovolnou práci ve volném čase, jednání s úřady a podobně. Ve kterých oblastech jste se v posledním roce takto občansky svým konkrétním činem zapojil(a) či nezapojil(a)? [0 = vůbec; 1 = jednorázově; 2 = opakovaně] Rotace položek: a) znečištění ovzduší; b) znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod); c) poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba); d) špatný stav lesů (nepřirozená skládka druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy); e) změna klimatu (globální oteplování); f) sucho; g) povodně; h) odpady (velké množství, neefektivní nakládání s odpady); i) plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji; j) poškozování rázu venkovské krajiny (příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba ad.); k) poškozování přírodně cenných území; l) úbytek různých druhů zvířat a rostlin; m) nevzhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic (nekvalitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně); n) hluk z dopravy a průmyslové činnosti; o) světelné znečištění (nadměrné venkovní svícení v noci); p) špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod.; q) škodlivé látky v prostředí (pesticidy, rizikové chemikálie, těžké kovy ad.); r) potenciální rizika GMO (geneticky modifikovaných organismů); s) potenciální rizika jaderné energetiky; t) neekologické chování veřejnosti; u) neekologická činnost firem; v) neekologická činnost veřejné správy a samosprávy; w) lhostejný vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí. Faktorová analýza rozlišila tři faktory: angažovanost hlavního proudu zaměřená na přírodu, aktivistická environmentální angažovanost a angažovanost hlavního proudu zaměřená na životní prostředí (viz str. 308).	0,25	0	2	0,33	0,92

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v datazníku.

Tabulka 28c: Vztah k přírodě a životnímu prostředí

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Škála oblastí proenvironmentálního jednání	Nyní se Vás zeptáme na ochranu přírody a životního prostředí ve Vašem osobním životě: ve Vašich domácnostech, během nakupování nebo cestování. Když se člověk rozhoduje s ohledem na ochranu přírody a životního prostředí, znamená to, že se záměrně uskromní, dělá něco navíc, něco nedělá nebo si za něco připlácí. Rozhodujete či nerozhodujete se takto ve svém osobním životě s ohledem na následující oblasti? [0 = ne; 1 = částečně ano; 2 = rozhodně ano] Rotace položek: a) znečištění ovzduší; b) znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod); c) poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba); d) špatný stav lesů (nepřírozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy); e) změna klimatu (globální oteplování); f) sucho; g) povodně; h) odpady (velké množství, neefektivní nakládání s odpady); i) plýtvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji; j) poškozování rázu venkovské krajiny (příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba ad.); k) poškozování přírodních území; l) úbytek různých druhů zvířat a rostlin; m) nevzhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic (nekalitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně); n) hluk z dopravy a průmyslové činnosti; o) světelné znečištění (nadměrné venkovní svícení v noci); p) špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratorních apod.; q) škodlivé látky v prostředí (pesticidy, řízkové chemikálie, těžké kovy ad.); r) potenciální rizika GMO (geneticky modifikovaných organismů); s) potenciální rizika jaderné energetiky. Faktorová analýza rozlišila dva faktory: důsledné proenvironmentální jednání a jednání zaměřené na témata hlavního proudu (viz str. 309).	0,61	0	2	0,48	0,94
Škála proenvironmentálního chování	Jak často jste za poslední rok... [0 = nikdy; 1 = výjimečně; 2 = občas; 3 = často; 4 = velmi často; 5 = vždy; 55 = necestoval(a) jsem do zahraničí] Rotace položek: a) třídil(a) odpad; b) vybral(a) si pro cesty do práce nebo ve volném čase (na území České republiky) veřejnou dopravu, pěší chůzi nebo jízdu na kole (místo jízdy osobním automobilem); c) vybíral(a) si pro cesty do zahraničí pozemní dopravu (místo cestování letadlem); d) kupoval(a) výrobky označené jako šetrné k životnímu prostředí (např.: bio výrobky a ekologicky šetrné	2,76	0	4,91	0,78	0,76

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Tabulka 28d: Vztah k přírodě a životnímu prostředí

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Škála proenvironmentálního chování	výrobky); e) stravoval(a) se bez masa a uzenin; f) vybíral(a) si při nákupu potravin a kosmetiku, které neobsahují palmový olej; g) ušetřil(a) život hmyzu, který jste našli ve svém bytě (mouchy, včely, vosy, mravenci, pavouci, kornáči, potravinoví moli, můry); h) vybíral(a) si na pítí vodu z kohoutku (místo balené vody); i) opravoval(a) věci (místo abyste si koupili nové), kupoval(a) nebo dostával(a) věci z druhé ruky, poskytoval(a) nepotřebné věci dalším lidem; j) dělal(a) aktivity, abyste doma snížili spotřebu vody (sprchování místo koupání, vypínání vody při holení nebo čištění zubů, používání vybavení šetřícího vodu a další); k) dělal(a) aktivity, abyste doma snížili spotřebu energie (nižší pokojová teplota, používání úsporných spotřebičů a další). Faktorová analýza rozlišila dva faktory: environmentální chování hlavního proudu a šetrné nakupování a soucit se zvířaty (viz str. 310).	2,76	0	4,91	0,78	0,76
Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti	Někteří lidé si myslí, že se to s ochranou přírody a životního prostředí přehání a že je proti ní potřeba v určitých záležitostech aktivně vystoupit. Jiní lidé se naopak aktivně snaží podporovat ochranu přírody a životního prostředí. A řada jiných není v této oblasti aktivní vůbec. Proto se Vás zeptáme: Dělal(a) jste v posledním roce některou z uvedených aktivit? Pokud ano, byl(a) jste aktivní v zájmu ochrany přírody a životního prostředí nebo jste aktivně vystupoval(a) proti těmto zájmům? [1 = opakovaně proti zájmům; 2 = jednorázově proti zájmům; 3 = vůbec jste tuto činnost nedělal(a); 4 = jednorázově v zájmu; 5 = opakovaně v zájmu] Rotace položek: a) pracoval(a) ve volném čase na něčem, co souvisí s ochranou přírody a životního prostředí (např. práce manuální, administrativní, vzdělávací a výchovné); b) podepsal(a) papírovou či internetovou petici, která souvisí s ochranou přírody a životního prostředí; c) přispěl(a) penězí na něco, co souvisí s ochranou přírody a životního prostředí; d) hlasoval(a) ve volbách pro kandidáty podle jejich postojů k ochraně přírody a životního prostředí (počítají se jakékoliv volby, sněmovní, senátní, krajské, komunální, evropské); e) zúčastnil(a) se akce, která souvisí s ochranou přírody a životního prostředí, nebo takovou akci organizoval(a) (např. beseda, promítání filmu, protestní akce); f) komunikoval(a) s ostatními o ochraně přírody a životního prostředí (např.: osobně, písemně, e–mailem nebo na sociálních sítích); g) jednal(a) s úřady nebo politiky o ochraně přírody a životního prostředí (osobní jednání, dopis, aktivní účast na schůzi zastupitelstva, účast ve správním řízení, apod.).	3,30	1	5	0,43	0,78

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Tabulka 28e: Vztah k přírodě a životnímu prostředí

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachova alfa
Členství v organizaci spojené s ochranou přírody či životního prostředí	Jste členem/členkou některé z organizací, které se zabývají ochranou přírody a životního prostředí? [1 = ne; 2 = ano, ochrana přírody a životního prostředí je hlavní aktivitou této organizace; 3 = ano, ochrana přírody a životního prostředí je jednou z vedlejších aktivit této organizace]	1,08	1	3	0,37	
Škála podpory řešení environmentálních problémů	Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil tyto záležitosti? [1 = rozhodně nepodporuji; 2 = nepodporuji; 3 = spíše nepodporuji; 4 = tak ani tak; 5 = spíše podporuji; 6 = podporuji; 7 = rozhodně podporuji; 9 = neumím posoudit] Rotace položek: stejné jako u škály aktivit environmentální občanské angažovanosti + přidáné čtyři neenvironmentální (nízké platy; korupce; konzumní životní styl (hledání životní spokojenosti v nadměrném nakupování věcí); daňové úniky přes daňové ráje).	5,47	1	7	1,34	0,98
Škála vnímané závažnosti environmentálních problémů	Představuje nebo nepředstavuje podle Vašeho názoru situace v těchto oblastech v rámci České republiky závažný problém? [1 = rozhodně ne; 2 = ne; 3 = spíše ne; 4 = tak ani tak; 5 = spíše ano; 6 = ano; 7 = rozhodně ano; 9 = nenabízet: neumím posoudit] Rotace položek: stejné jako u škály aktivit environmentální občanské angažovanosti + přidáné čtyři neenvironmentální (nízké platy; korupce; konzumní životní styl (hledání životní spokojenosti v nadměrném nakupování věcí); daňové úniky přes daňové ráje). Faktorová analýza rozlišila dva faktory: environmentální znepokojení hlavního proudu a environmentální znepokojení spojené se silnějšími emocemi (viz str. 311).	5,53	1	7	1,00	0,97
Čas trávený venku	Jak často trávíte svůj čas v následujícím prostředí? [4 = skoro každý den; 3 = několikrát týdně; 2 = několikrát měsíčně; 1 = několikrát do roka; 0 = méně často] a) ve volné přírodě (les, louka, lesopark); b) na zahradě; c) ve veřejné zeleni.	2,25	0	4	0,87	0,46
Škála potěšení z přírody	Enjoyment of Nature (Milfont a Duckitt, 2010), 6 položek, viz box na str. 190.	6,06	1	7	1,08	0,85
Zahradkaření, chalupaření a chov zvířat	Označte, prosím, zdali máte: [multiple-choice] a) zahradu u domu; b) zahradu v zahradkářské kolonii; c) rekreační chatu nebo chalupu; d) hospodářská zvířata (slepice, králíky či další); e) psa; f) kočku; g) jiného domácího mazlíčka; h) nic z uvedeného	0,25	0	1	0,14	

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Tabulka 29a: Sucho

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Nepříjemné pocity při vlnách veder	Jak se Vy sám/sama cítíte při vlnách veder v České republice? [7 = velmi špatně až 1 = velmi dobře]	3,31	1	7	1,75	
Ochota platit více za vodu	Souhlasíte či nesushlasíte s následujícími názory? [1 = rozhodně nesushlasím; 2 = spíše nesushlasím; 3 = tak ani tak; 4 = spíše souhlasím; 5 = rozhodně souhlasím; 6 = Netyká se mě, nejsem napojený(á) na kanalizaci s čistírnou odpadních vod / Netyká se, máme studnu; 9 = nenabízet: neví[m] Rotace položek: a) Byl(a) bych ochotný(á) platit vyšší cenu vodného a stočného, pokud by se zvýšila čistota vody, která je vypouštěna z čistíren odpadních vod zpátky do řek. b) Byl(a) bych ochotný(á) platit vyšší cenu vodného a stočného, pokud by se zvýšila kvalita vody v našem vodovodním kohoutku.	2,82	1	5	1,15	
Postoj k cenám podzemní a povrchové vody	Souhlasíte či nesushlasíte s následujícími názory? [1 = rozhodně nesushlasím; 2 = spíše nesushlasím; 3 = tak ani tak; 4 = spíše souhlasím; 5 = rozhodně souhlasím; 6 = Netyká se mě, nejsem napojený(á) na kanalizaci s čistírnou odpadních vod / Netyká se, máme studnu; 9 = nenabízet: neví[m] Cena podzemní vody by měla být vyšší než cena vody povrchové.	3,03	1	5	1,22	
Postoj ke splachování pitnou vodou	Souhlasíte či nesushlasíte s tím, aby se pitná voda využívala ke splachování na toaletách? [1 = rozhodně nesushlasím; 2 = spíše nesushlasím; 3 = tak ani tak; 4 = spíše souhlasím; 5 = rozhodně souhlasím; 9 = nenabízet: neví[m]	2,08	1	5	1,02	
Škála vnímání projevů sucha	V jaké oblasti svého života si všímáte či nevšímáte v posledních letech dopadů sucha? [0 = nikdy; 1 = občas; 2 = často; 3 = velmi často; 4 = netyká se mě, nemám zahradu nebo pozemek / nemám práci / nemám studni; 9 = nenabízet: neví[m] Rotace položek: a) na své zahradě (případně jiných pozemcích); b) ve své práci; c) při procházkách přírodou; d) v nedostatku vody ve své studni; e) v cenách potravin, které kupujete; f) v jiné, vypište.	1,45	0	3	0,69	0,72
Přisuzování odpovědnosti za řešení sucha	Kdo by podle Vás měl být zodpovědný za aktivitu proti suchu? [0 = vůbec; 1 = málo; 2 = středně; 3 = hodně; 5 = nenabízet: nedokážu posoudit] Rotace položek: a) jednotlivci a jejich rodiny; b) průmyslové podniky; c) zemědělské podniky; d) lesnické podniky; e) místní úřady; f) česká vláda; g) správy povodí; h) Ministerstvo životního prostředí; i) Ministerstvo zemědělství; j) Ministerstvo průmyslu a obchodu; k) mezinárodní společnosti; l) Evropská unie; m) ekologická sdružení.	2,35	0	3	0,56	
Škála přesvědčení o vývoji sucha za 20 let	Pokud se český stát nebude aktivně věnovat řešení sucha, jaká bude podle Vás za 20 let situace se suchem... [7 = výrazně horší; 6 = horší; 5 = spíše horší; 4 = stejná jako nyní; 3 = spíše lepší; 2 = lepší; 1 = výrazně lepší; 8 = nenabízet: nedokážu posoudit] a) v České republice? b) ve Vašem kraji? c) v okolí Vašeho bydliště?	2,41	1	7	1,06	0,95

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Tabulka 29b: Sucho

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Podpora pro opatření státu proti suchu	<p>Ohodnotte, jak silně souhlasíte či nesouhlasíte s každým z následujících kroků, kterými by mohl český stát řešit problémy se suchem. [1 = rozhodně nesouhlasím; 2 = spíše nesouhlasím; 3 = tak ani tak; 4 = spíše souhlasím; 5 = rozhodně souhlasím; 9 = neabízíte; nedokážu posoudit] Rotace plošek: a) výstavba přehrad; b) tvorba přírodních prvků zadržujících vodu v krajině (např. remizků, mezí na polích, mokřadů); c) výstavba zavlažovacích systémů; d) výsadba zeleně na střechách budov; e) orientace zemědělství na plodiny méně náročné na spotřebu vody; f) omezení zástavby zemědělské a lesní půdy; g) zvýšení ochrany vodních zdrojů pitné vody (např.: přísnější omezení aktivit v ochranných pásech); h) využití vycištěné odpadní vody (na zavlažování zeleně, na splachování, apod.); i) využití dešťové odpadní vody (na zavlažování zeleně, na splachování, apod.); j) daňové zvýhodnění pro firmy, které sníží svou spotřebu vody; k) zvýšení celkové ceny vody; l) zvýšení ceny vody za nadměrnou spotřebu; m) dotace na instalaci zařízení šetřících vodu v domácnostech a na zahradách; n) osvětové kampaně na podporu šetrného hospodaření s vodou v domácnostech a na zahradách; o) změna hospodaření na zemědělské půdě, aby krajina lépe zadržovala vodu (např.: menší pole, vhodný výběr plodin a vhodné obdělávání půdy); p) změna hospodaření v lesích, aby lépe zadržovaly vodu (např.: více listnatých stromů a méně jehličnatých, omezení těžby těžkou technikou, nevykácet velké plochy lesa); q) omezení stavebních úprav potoků a řek a odstranění předchozích úprav (v případě narovnání toků, betonování vodních koryt, vedení potrubím); r) opatření pro zadržování vody ve městech (např.: více vodních ploch, více zeleně, plánování staveb s ohledem na zachytávání vody); s) souběžné pěstování plodin a stromů na zemědělské půdě; t) snížení ceny vodného pro domácnosti, které mají nízkou spotřebu na počet svých členů.</p> <p>Faktorová analýza rozlišila pět faktorů: podpora zadržování vody a její recyklace, podpora změny současného hospodaření, podpora šetrného hospodaření s vodou, podpora vodohospodářské výstavby a větších změn v hospodaření, podpora zvýšení cen vody (viz str. 313).</p>	3,85	1	5	0,52	

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Tabulka 29c: Sucho

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha	V následující otázce bychom se Vás chtěli zeptat na to, jak má český stát postupovat při vyhlášení stavu sucha. Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími kroky, kterými by mohl český stát reagovat na vyhlášení stavu sucha? [1 = rozhodně nesouhlasím; 2 = spíše nesouhlasím; 3 = tak ani tak; 4 = spíše souhlasím; 5 = rozhodně souhlasím; 9 = nenabízet; nedokážu posoudit] Rotace položek: a) lepší informování veřejnosti o intenzitě a průběhu sucha a opatřeních proti suchu; b) převod vody mezi povodími (z regionů s dostatkem vody do regionů s nedostatkem vody); c) větší zadržování vody v přehradách, a tedy nižší hladina vody v řekách; d) menší zadržování vody v přehradách, a tedy vyšší hladina vody v řekách; e) zavedení limitů pro spotřebu vody v průmyslu; f) zavedení limitů pro spotřebu vody v zemědělství; g) zavedení limitů pro spotřebu vody v domácnostech; h) vyšší cena za nadměrnou spotřebu vody v domácnostech při vyhlášení mírného sucha; i) vyšší celkové ceny za vodu při vyhlášení silného sucha; j) omezení dodávek pitné vody při vyhlášení mimořádného sucha. Faktorová analýza rozlišila tři faktory: ochota k (sebe)omezení ve spotřebě vody, podpora řešení bez dopadu na domácnosti a podpora zadržování vody v přehradách (viz str. 314).	3,35	1	5	0,65	
Škála aktivit domácností proti suchu	Nabídneme vám několik aktivit. Které z děláte dlouhodobě (celoročně), které z nich v situaci vyhlášení stavu sucha, které byste byl(a) ochotný(á) dělat kvůli suchu do budoucna a které dělat neplánujete? [3 = dělám dlouhodobě; 2 = dělám v období sucha; 1 = byl(a) bych ochotný(á) dělat kvůli suchu; 0 = nedělám a dělat nechci; 9 = nemám bazén / nemám zahradu (pozemek)] Rotace položek: a) sprchování místo koupání ve vaně; b) používání zařízení na úsporu vody v domácnostech (úsporný systém splachování toalety, šetrič vody na vodovodní baterii, myčky a pračky šetrící vodu); c) pravidelná osobní kontrola vodoměru, abyste zjistili, kolik vody vaše domácnost spotřebovala (např.: každý měsíc nebo několikrát do roka); d) nakupování ekologicky šetrných výrobků (např.: biopotravin, ekologických mycích prostředků či pracích prášků); e) nenapouštění bazénů; f) omezení zalévání zahrady; g) zachytávání dešťové vody k následnému využívání; h) ponechání vzrostlejšího trávníku na své zahradě či pozemku (tedy neudržování krátkého trávníku); i) bránění stromů před kácením a sázení nových stromů; j) omezení masa ve vlastním jídelníčku; k) dobrovolná práce na podporu iniciativy, která se zabývá řešením sucha; l) peněžní podpora pro iniciativy, které se zabývají řešením sucha; m) komunikace s někým (osobně nebo po internetu) o tom, aby omezil svou spotřebu vody nebo dělal jiná opatření proti suchu; n) jednání s úřadem nebo politiky (osobní nebo písemně) o opatřeních pro řešení sucha. Faktorová analýza rozlišila tři faktory: aktivistickou angažovanost, šetřmé hospodaření s vodou a odpovědné spotřebitelství s dopadem na sucho (viz str. 315).	1,25	0	3	0,48	0,78

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Tabulka 29d: Sucho

Název proměnné	Charakteristika proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka	Cronbachovo alfa
Škála přesvědčení o závažnosti dopadů sucha za 20 let	<p>Jak je podle Vašeho názoru pravděpodobné či nepravděpodobné, že Českou republiku do 20 let postihnou následující dopady sucha? [5 = již se to děje; 4 = je to velmi pravděpodobné; 3 = je to spíše pravděpodobné; 2 = je to spíše nepravděpodobné; 1 = je to velmi nepravděpodobné; 9 = nenabízet: nedokážu posoudit] Rotace položek:</p> <p>a) neúroda; b) zvýšení ceny potravin; c) zvýšení ceny vody; d) přerušeni dodávek vody; e) zhoršení kvality vody; f) negativní dopady na lidské zdraví; g) úbytek vody v potociích, řekách, mokřadech, rybnících, vodních nádržích aj.; h) zhoršení stavu zeleně v krajině, v obcích i ve městech (schnutí, nemoci a další); i) zhoršení podmínek pro rekreační aktivity (turistika, zahrádkářství apod.); j) úbytek některých druhů zvířat a rostlin; k) zvýšené množství požárů; l) více konfliktů o využívání vody; m) odumírání lesů (především těch s převahou smrku).</p>	3,76	1	5	0,72	0,94

Poznámka: Baterie jsou autorské, pokud není uvedeno jinak. Seřazení proměnných odpovídá jejich pořadí v dotazníku.

Příloha 3: Použité statistické analýzy

Korelační analýza

Zda existuje vztah mezi dvěma proměnnými, to je jedna ze základních otázek, které si klademe při korelační analýze dat. Při hledání tohoto vztahu zjišťujeme, jestli jsou změny v jedné proměnné doprovázeny i změnami v druhé proměnné (Mareš, Rabušic & Soukup, 2015, str. 265).

Z analýzy korelací mezi dvěma proměnnými můžeme vyčíst (Loether & McTavish, 1988):

1. zdali vztah existuje, či nikoliv;
2. jak je vztah těsný, tedy jak silná je vazba mezi hodnotami jedné proměnné a druhé proměnné;
3. jaký má vztah směr – zdali se jedná o vztah kladný, nebo záporný;
4. jakou má vztah povahu (např. jestli se jedná o lineární vztah, při kterém se s měnícími hodnotami jedné proměnné poměrově mění hodnoty druhé proměnné).

Může nás například zajímat, jestli existuje vztah mezi věkem a vnímáním závažnosti environmentálních problémů. Pokud zjistíme, že vztah mezi těmito proměnnými existuje, můžeme si z výsledku korelační analýzy přečíst, jak je tento vztah silný a jaký má směr, tedy jestli s rostoucím věkem vnímání závažnosti environmentálního problému stoupá, nebo naopak klesá.

Pro zjištění těsnosti nebo síly vztahu počítáme tzv. korelaci. Koeficient korelace nabývá hodnot v intervalu od -1 do $+1$. Hodnoty blízké nule vyjadřují neexistenci vztahu, zatímco čím více se hodnoty blíží jedné, tím větší je souvislost mezi proměnnými. Znaménko plus nebo minus znamená pozitivní nebo negativní směr závislosti (Mareš et al., 2015, str. 266).¹⁸⁸ V této souvislosti je potřeba upozornit, že z korelace dvou proměnných nemůžeme vyvozovat kauzalitu, tedy že jedna proměnná je příčinou a druhá kauzálním

---

188) Korelační koeficient vypovídá pouze o síle vztahu proměnných v analyzovaném vzorku. Zobecnění těchto výsledků na základní soubor (tedy populaci) umožňuje test statistické významnosti (signifikance). Ve velkém souboru, jako je ten náš, je běžné, že i nízké korelace mohou být statisticky významné.

následkem. Taková kauzalita není vyloučena, avšak není ani prokázána pouhou korelací. Z korelace tedy nemůžeme například vyvodit, že vnímání závažnosti environmentálních problémů je následkem vyššího věku (avšak není to ani vyloučeno).

Pro výpočet korelačních koeficientů jsme využili dva nejčastěji využívané: Pearsonův koeficient korelace (r) a Spearmanův koeficient pořadové korelace (ρ). Tyto korelační koeficienty je vhodné použít v odlišných případech.¹⁸⁹ Podle toho postupujeme také v našich analýzách (Coolican, 2014, str. 530).

Explorační faktorová analýza

Explorační faktorová analýza je technika, která slouží k redukci počtu proměnných. Z mnohých položek dokáže vybrat ty, které statisticky „patří k sobě“ a z nichž je možné vytvořit novou proměnnou, tedy faktor, který poté může reprezentovat proměnné, které s ním korelují. Faktor pak můžeme pojmenovat a využít při další analýze namísto původních položek (Mareš et al., 2015, str. 375). Například naši obsáhlou baterii na vnímání závažnosti problémů jsme mohli pro další analýzy zjednodušit tím, že jednotlivé problémy vyjádříme několika (v tomto případě dvěma) faktory, které byly výsledkem námi provedené faktorové analýzy.

Faktorová analýza je tedy statistická metoda, která zjišťuje, jaké proměnné/položky dotazníku spolu vzájemně korelují. Na základě analýzy těchto korelací identifikuje tzv. faktory, tedy jakési „společné jmenovatele“ proměnných, které v sobě původní korelace obsahují.

Klíčový prvek analýzy spočívá v nalezení toho, které položky spadají do kterého faktoru (kterými položkami jsou jednotlivé faktory „syceny“). Zjišťuje se to pomocí faktorových zátěží, tedy korelací mezi faktorem a příslušnou proměnnou. Čím vyšší je tato korelace, tím více je faktor danou položkou sycen (Mareš et al., 2015, str. 384).¹⁹⁰ Pojmenování jednotlivých faktorů pak vzniká při interpretaci založené na hledání „spo-

189) Pearsonův koeficient korelace je parametrickým měřením korelace vhodným pro analýzu intervalových proměnných, které mají normální rozložení. Zachycuje lineární vztahy mezi intervalovými proměnnými, u kterých se s měnícími hodnotami jedné proměnné proporcionálně mění hodnoty druhé proměnné. Když má koeficient hodnotu 0, nemůžeme usoudit, že mezi sledovanými proměnnými není vztah, ale pouze to, že tento vztah nemá lineární podobu. Spearmanův koeficient pořadové korelace je naopak neparametrickým měřením korelace pro analýzu proměnných na ordinální a vyšší úrovni, které nemusí naplňovat kritéria normálního rozložení. Koeficient není závislý na linearitě vztahu dvou proměnných, jejichž korelaci měříme, avšak tento vztah musí mít podobu monotónního vztahu. Jedná se o vztah, když hodnoty obou proměnných společně rostou, nebo když hodnoty jedné proměnné rostou a druhé se snižují, avšak ne lineárně (Mareš et al., 2015, str. 280–281; Coolican, 2014, str. 530–536).

190) Při reportování výsledků pro přehled zvýrazňujeme korelace větší než 0,3.

lečného jmenovatele“ položek, které sytí jeden faktor. Důležitou informaci poskytuje celkový podíl rozptylu v odpovědích respondentů, který naše faktory zachycují. Jednotlivé faktory se pak také řadí podle velikosti rozptylu, který vysvětlují.

Při naší analýze jsme využili rozšířenou metodu hlavních komponent (*Principal component analysis*). Někteří autoři (např. Field, 2009, str. 638) upozorňují na rozdíly mezi touto metodou a klasickou faktorovou analýzou. Ačkoliv jsme si vědomi těchto rozdílů, v dalším textu tuto metodu pro zjednodušení a v souladu s jinými autory (např. Mareš et al., 2015, str. 377, 382) označujeme jako faktorovou analýzu.

Jak technicky probíhal samotný postup analýzy? Vhodnost aplikování faktorové analýzy na vybrané baterie proměnných jsme ověřovali pomocí Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) testu a Bartletova testu. U všech baterií se naše položky ukázaly být pro faktorovou analýzu vhodné. Následně jsme ve všech případech prováděli analýzu hlavních komponent s nejvíce používanou ortogonální (pravoúhlou) rotací Varimax. Ta předpokládá nekorelovanost faktorů a zároveň jasněji přiřazuje položky jednotlivým faktorům. Právě potřeba identifikovat co nejružnější a přitom nejsilnější faktory vychází z explorativního charakteru našeho výzkumu. Počet faktorů jsme stanovovali na základě tzv. Kaiserova pravidla, podle kterého volíme počet faktorů s hodnotou *eigenvalue* vyšší než 1 (více viz Mareš et al., 2015, str. 375–400; Field, 2009, str. 627–681).

Vícenásobná lineární regrese

Pokud prostřednictvím korelačního koeficientu zjistíme, že mezi dvěma proměnnými existuje vztah, můžeme na základě toho vyslovit určité předpovědi. Když se vrátíme k výše uvedenému příkladu, tak u staršího člověka můžeme s jistou pravděpodobností předpokládat, že bude ve větší míře vnímat závažnost environmentálních problémů.¹⁹¹ Z korelace však nedokážeme vyvodit, o kolik více budou starší lidé vnímat závažnost environmentálních problémů oproti mladším. Zjistit je to však možné pomocí regresní analýzy.

Tzv. lineární regrese nám navíc oproti korelaci umožňuje zjistit, jaký vliv má nezávisle proměnná (např. věk) na závisle proměnnou (např. závažnost environmentálních problémů) a také jakou konkrétní hodnotu bude mít tato závisle proměnná, když budeme vědět, jakou hodnotu má nezávisle proměnná (Mareš et al., 2015, str. 319–320).

Pro výzkum ve společenských vědách je charakteristická provázanost jednotlivých proměnných a jejich vzájemné působení. Aby se naše analýza více přibližovala

---

191) S vyšší mírou korelace bude tato pravděpodobnost větší. Nutno však zopakovat, že ani z vysoké korelace nemůžeme usoudit na příčinný vztah mezi těmito proměnnými.

realitě, zavádíme modely s několika nezávisle proměnnými. Právě vícenásobná lineární regrese slouží k analýze vztahů mezi sadou nezávisle proměnných (například věkem, pohlavím, vzděláním atd.) a jednou závisle proměnnou (například vnímáním závažnosti problémů, Mareš et al., 2015, str. 353).

V naší analýze jsme postupně sestavili regresní modely pro vybraných šest závisle proměnných. Konkrétně se jedná o škály environmentálního přesvědčení (NEP), vnímání závažnosti environmentálních problémů, podpory řešení environmentálních problémů, proenvironmentálního chování, aktivit environmentální občanské angažovanosti a potěšení z přírody.

Z výsledků vícenásobné lineární regrese se dozvíme několik důležitých informací: jak velký rozptyl závislé proměnné je vysvětlen pomocí vybraných nezávisle proměnných;¹⁹² jaký je vliv každé z analyzovaných nezávisle proměnných na závisle proměnnou;¹⁹³ jaká je relativní důležitost každé z nezávisle proměnných zahrnutých v modelu (Mareš et al., 2015, str. 353).¹⁹⁴

V první explorativní fázi analýzy jsme pro každou závisle proměnnou vytvořili tři modely, v nichž jsou rozdělené nezávisle proměnné podle oblastí, které mapují: 1. sociodemografické proměnné, 2. hodnoty, životní styl a politické postoje, 3. vztah k přírodě a životnímu prostředí. Skladba sociodemografických proměnných byla pro všechny závisle proměnné shodná, zatímco skladba dalších dvou bloků se mírně lišila. Nezávislé ordinální proměnné jsme překódovali na tzv. *dummy* proměnné.¹⁹⁵ Pro výpočet těchto modelů jsme využili metodu *stepwise* (postupného vkládání), která je vhodná jako první explorativní krok k budování finálního modelu (Mareš et al., 2015, str. 353).

Nejdříve jsme kontrolovali naplnění předpokladů regresní analýzy.¹⁹⁶ Ve finální regresní analýze jsme pro každou závislou proměnnou ze tří modelů vybrali pro-

192) Uvádí to statistika koeficientu determinace R^2 .

193) Sílu uvádějí nestandardizované regresní koeficienty b . Tento koeficient říká, o kolik se změní hodnota závislé proměnné, pokud se nezávisle proměnná zvýší o jednotku. Kladná hodnota koeficientu znamená, že mezi touto nezávisle proměnnou a závisle proměnnou je pozitivní vztah, záporná hodnota naopak znamená negativní vztah (Mareš et al., 2015, str. 368)

194) Srovnáváme velikost standardizovaných regresních koeficientů $beta$.

195) *Dummy* proměnné jsou dichotomické proměnné (shodnotami 0 a 1), které zavádíme, když potřebujeme jednotlivé kategorie/hodnoty ordinální proměnné zpracovat, což je právě podmínkou této analýzy. Ke každé kategorii proměnné se přiřadí nová dichotomická proměnná určující příslušnost případu k dané kategorii: 1 = případ patří do kategorie, 0 = případ patří do jiné kategorie (Řehák & Brom, 2015, str. 86)

196) Prozkoumali jsme hodnoty jednotlivých párových korelací a testy kolinearity. Ve všech případech se ukázalo, že míry *Tolerance* (koeficient indeterminace nezávislé proměnné na ostatních nezávislých proměnných) a *VIF* (reciproká hodnota tolerance) jsou v rozmezí požadovaných hodnot (Field, 2009, str. 209–260).

měnné, které se ukázaly být statisticky signifikantní. Na základě nich jsme pak pro každou závislou proměnnou sestavili finální model, pro který jsme použili metodu *enter* (standardní).

Použitá metoda *enter* je vhodná k popisu toho, jak velký rozptyl závislé proměnné je vysvětlen nezávisle proměnnými, jak velký vliv má každá z nezávisle proměnných na proměnu závislou při kontrole vlivu působení ostatních proměnných (analyzuje ne-standardní regresní koeficienty *b*) a jaká je relativní důležitost každé z nezávisle proměnných (srovnáváme velikost standardizovaných regresních koeficientů *beta*) (Mareš et al., 2015, str. 358).

Shluková analýza K-means

Shluková (nebo také klastrová) analýza se soustředí na hledání podobných případů v celém vzorku. Vytváříme tak klastry/segmenty případů, které jsou si uvnitř co nejpodobnější, avšak mezi sebou se co nejvíce liší (Řehák & Brom, 2015, str. 183).¹⁹⁷ V našem případě tato analýza může pomoci najít skupiny respondentů, kteří budou mít v rámci své skupiny podobný vztah k přírodě a ochraně životního prostředí, zatímco napříč skupinami se budou v tomto ohledu výrazněji odlišovat. Následně budeme moci porovnat, v jakých dalších charakteristikách se budou tyto skupiny lišit.

Existuje mnohorožných druhů shlukové analýzy. My jsme zvolili jeden z klasických, tzv. K-means proceduru (relokační seskupování), která byla vyvinuta pro analýzu velkých souborů.¹⁹⁸ Jedním z výstupů této procedury je určení, do jaké skupiny patří konkrétní respondenti (Řehák & Brom, 2015, str. 187–188).

Pro shlukovou analýzu jsme vybrali šest škál měřících environmentální přesvědčení (NEP), vnímání závažnosti environmentálních problémů, podporu řešení environmentálních problémů, proenvironmentální chování, aktivity environmentální občanské angažovanosti a škálu potěšení z přírody. Identifikované skupiny respondentů se tedy budou vzájemně odlišovat v hodnotách u těchto proměnných.

U procedury K-means je napřed potřebné zadat počet skupin, do kterých respondenti roztrídí. Postupně jsme vyzkoušeli řešení s dvěma až šesti klastry, které jsme vzájemně porovnali s cílem vybrat optimální řešení. Pro výběr jsme zvolili tato kritéria: 1. počet kol (iterací), za které analýza dospěje ke stabilnímu rozdělení, 2. vyváženost počtu respondentů v jednotlivých segmentech, 3. průměrná vzdálenost mezi

197) Cílem je tedy maximalizovat vnitřní homogenitu a meziklastrovou heterogenitu.

198) Shlukovací algoritmus spočívá v postupném převádění případů mezi klastry, až se stabilizují a změny v přeskupování ustanou.

centry jednotlivých klastrů. Kromě těchto kritérií jsme také zvažovali vhodnost interpretace jednotlivých řešení.

Srovnávací analýzy: Analýza rozptylu (ANOVA) a Kruskal-Wallisův test

Kromě analýzy vztahů mezi proměnnými nás může zajímat, jaké jsou rozdíly mezi různými skupinami lidí. Pro tento úkol vybíráme vhodný typ analýzy v závislosti na počtu srovnávaných skupin a charakteru proměnných. Nás konkrétně zajímá, jak se mezi sebou liší tři skupiny identifikované pomocí shlukové analýzy z hlediska svého přístupu k přírodě a životnímu prostředí – a také v dalších charakteristikách.

Pro porovnání průměrů více skupin je vhodná analýza rozptylu (ANOVA). Sledujeme při ní, jak se liší hodnoty (např. na škále vnímání závažnosti environmentálních problémů) uvnitř jednotlivých skupin (vnitroskupinový rozptyl) a jak moc se liší průměry mezi skupinami (meziskupinový rozptyl) (Mareš et al., 2015, str. 228–230).¹⁹⁹

Důležitými údaji z výstupů analýzy jsou statistika F a její hladina významnosti neboli signifikance (*Sig.*). Pokud platí, že mezi průměry skupin nejsou žádné rozdíly, bude se statistika F pohybovat blízko 1. Zajímá nás proto, zda je tato statistika velká a do jaké míry se liší od 1. Pokud tomu tak je a zároveň je velmi nízká i hladina významnosti, můžeme si být téměř jisti, že alespoň průměry dvou skupin se budou v základním souboru (populaci) vzájemně lišit (Mareš et al., 2015, str. 233–234; Řehák & Brom, 2015, str. 133–183).²⁰⁰

Pro srovnání skupin v ordinálních proměnných²⁰¹ jsme využili Kruskal-Wallisův test, který je analogií ANOVY pro tento druh škál. Vhodný je zejména pro proměnné s krátkými škálami, které byly použity i v našem výzkumu (Mareš et al., 2015, str. 237).

Test nezávislosti chí-kvadrát

Předchozí analýzy byly založeny na srovnávání průměrů a rozptylů. My však často pracujeme s proměnnými, u kterých nemá smysl počítat průměr, jako je např. pohlaví či

199) Test analýzy je pak založený na tom, že se dělí meziskupinový rozptyl tím vnitroskupinovým. Malé hodnoty poměru naznačují, že průměry ve skupinách jsou nejspíše stejné, velké nasvědčují opak.

200) Statisticky signifikantní F nám tedy celkově říká, že je velmi nepravděpodobné, že průměry skupin v populaci, ze které je náš vzorek, jsou shodné (Mareš et al., 2015, str. 233–234).

201) Jedná se o proměnné, které můžeme podle nějakého klíče seřadit a hodnoty mezi sebou porovnávat, avšak rozdíly mezi jednotlivými hodnotami nejsou stejné. V našem výzkumu je typickým příkladem proměnná mapující nejvyšší dosažené vzdělání.

vlastnictví zahrady. V tomto případě bychom jednoduchým způsobem mohli sledovat, jak se v našich třech skupinách liší procentuální zastoupení mužů a žen. Z toho však nezjistíme, zda je případný rozdíl zastoupení v jednotlivých skupinách způsoben náhodou (Mareš et al., 2015, str. 251).

Je proto potřebné získat důkaz, který nám pomůže zamítnout možnost, že v základním souboru (populaci) bude podíl mužů a žen rozdělen mezi jednotlivými skupinami stejně. Používá se k tomu test spočívající na výpočtu statistiky chí-kvadrát, který je založen na srovnání empirických a očekávaných četností skupin. Ze získaných výsledků sledujeme hodnotu testového kritéria a vypočtenou hladinu významnosti. V případě, že je hladina významnosti menší než 0,05, můžeme zamítnout předpoklad o nezávislosti vztahu mezi zařazením do skupiny a pohlavím. Zároveň můžeme očekávat, že se tento vztah bude projevovat také v populaci (Mareš et al., 2015, str. 252–256).

Příloha 4:

Faktorové analýzy

Tabulka 30: Faktorová analýza důvěry v instituce

	Komponenty (faktory)		
	důvěra v liberálně– demokratický systém	důvěra apolitickým institucím	důvěra prezidentovi a silám národního hospodářství
Důvěra Evropské unii	,76	,30	
Důvěra politikům	,73		,40
Důvěra parlamentu	,70		,35
Důvěra církvím	,66		
Důvěra neziskovým organizacím	,62	,39	
Důvěra ekologickým sdružením	,56	,36	
Důvěra Ministerstvu zemědělství	,56	,39	,44
Důvěra NATO (Severoatlantická aliance)	,54	,57	
Důvěra Ministerstvu životního prostředí	,53	,46	,34
Důvěra Ministerstvu průmyslu a obchodu	,50	,37	,49
Důvěra vědeckým a výzkumným institucím		,81	
Důvěra armádě		,68	
Důvěra místnímu úřadu		,62	
Důvěra soudům	,48	,51	
Důvěra prezidentovi			,82
Důvěra odborům			,51
Důvěra velkým firmám	,39	,37	,42
Eigenvalue	4,45	3,20	2,15
Rozptyl	26,16 %	18,81 %	12,66 %
Celkově vysvětlený rozptyl	26,16 %	44,96 %	57,63 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací.
Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 31: Faktorová analýza zájmu o mediální témata

	Komponenty (faktory)					
	zájem o bulvární témata	zájem o zpravodajská témata	zájem o témata domácnosti	všeobecné zájmy a koníčky	zájem o kulturu a trendy	zájem o techniku a sport
Zájem o téma černá kronika	,78					
Zájem o téma krimi	,73					
Zájem o téma seriály ze života	,71					
Zájem o téma soukromí ze života slavných lidí	,63					
Zájem o téma příběhy ze života obyčejných lidí	,55	,08	,35			
Zájem o téma informační servis	,40			,34		
Zájem o téma politika		,77				
Zájem o téma dění v zahraničí		,74				
Zájem o téma ekonomie, finance		,68				
Zájem o téma věda a technika	-,30	,54				,42
Zájem o téma historie		,50		,43		
Zájem o téma děti a výchova			,67			
Zájem o téma bydlení, zařízení domu a bytu			,61			
Zájem o téma vaření, recepty			,55			
Zájem o téma spotřebitelské testy			,55			
Zájem o téma móda, oblečení, kosmetika			,51		,49	
Zájem o téma zdraví a medicína		,31	,42	,41		
Zájem o téma příroda				,81		
Zájem o téma životní prostředí				,75		
Zájem o téma zahrádka			,44	,57		
Zájem o téma hudba, hudební scéna					,71	
Zájem o téma kino, film					,70	
Zájem o téma láska, sexuální témata					,49	,35
Zájem o téma umění, kultura, divadlo, architektura		,34			,44	
Zájem o téma cestování		,34		,36	,40	
Zájem o téma auta a motocykly						,81
Zájem o téma počítače, mobilní telefony						,58
Zájem o téma domácí opravy, kutilství			,39	,42		,55
Zájem o téma sport						,51
Eigenvalue	2,99	2,85	2,74	2,72	2,40	2,25
Rozptyl	10,32 %	9,83 %	9,43 %	9,39 %	8,28 %	7,77 %
Celkově vysvětlený rozptyl	10,32 %	20,14 %	29,58 %	38,97 %	47,25 %	55,02 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 32: Faktorová analýza politické orientace

	Komponenty (faktory)			
	politická orientace konzervativní	politická orientace pravicová	politická orientace levicová	politická orientace Liberální
Zastavení migrace	,71			
Přísné podmínky ve věznicích	,69			
Věrnost tradičním hodnotám	,63			
Privatizace		,73		
Poplatky ve zdravotnictví		,65		
Volný trh	,44	,55		
Soužití kultur		,42	,34	,38
Odbory			,78	
Státní podniky	,30		,70	
Vyšší daně pro bohaté		–,43	,49	
Legalizace marihuany				,78
Sňatky homosexuálů				,74
Eigenvalue	1,86	1,66	1,60	1,42
Rozptyl	15,49 %	13,87 %	13,31 %	11,82 %
Celkově vysvětlený rozptyl	15,49 %	29,37 %	42,68 %	54,50 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 33: Faktorová analýza Environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)

	Komponenty (faktory)			
	environmentální znepokojení a biocentrické přesvědčení	technoptimismus a manažerský přístup k přírodě	vědomí limitů Země	environmentální umírněnost a optimismus
Přírodní rovnováha je velice křehká a může být velmi snadno porušena.	,73			
Když lidé zasahují do přírody, často to vede ke katastrofálním následkům.	,68			
Lidé vážně zneužívají přírodní prostředí.	,65			
Pokud vše bude pokračovat současným směrem, brzy se dočkáme velké ekologické katastrofy.	,65		,31	
Rostliny a zvířata mají stejné právo na existenci jako člověk.	,65			
Lidé mají právo upravovat přírodní prostředí tak, aby vyhovovalo jejich potřebám.		,68		
Lidé nakonec pochopí, jak svět přírody funguje, a budou schopni mít ho pod kontrolou.		,66		
Lidská vynalézavost je zárukou, že se Země nestane kvůli lidské činnosti neobyvatelnou.		,63		
Lidé jsou určeni k tomu, aby vládli přírodě.	-,33	,63		
Přírodní rovnováha je tak silná, že může zvládnout dopady činností moderních průmyslových společností.	-,32	,55		
Takzvaná „ekologická krize“, které lidstvo čelí, je silně zveličovaná.	-,36	,48		
Země má více než dostatečné množství přírodních zdrojů, musíme se jen naučit, jak je využívat.		,47	-,40	,38
Počet obyvatel se blíží limitu, který může Země uživit.			,71	
Země má pouze omezený prostor a omezené zdroje.			,63	
Lidé – i přes své speciální schopnosti a dovednosti – podléhají stále zákonům přírody.				,81
Eigenvalue	4,19	4,06	3,13	3,13
Rozptyl	19,11 %	16,91 %	9,63 %	7,29 %
Celkově vysvětlený rozptyl	19,11 %	36,02 %	45,65 %	52,94 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací.
Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 34: Faktorová analýza dlouhodobých řešení environmentálních problémů

	Komponenty (faktory)	
	podpora změny systému	podpora rozvoje systému
Změna životního stylu většiny společnosti	,74	
Změna současného ekonomického systému	,74	
Změna přístupu politiků	,73	
Nové technologie		,78
Ekonomický (hospodářský) růst		,68
Omezení růstu lidské populace na Zemi		,48
Eigenvalue	1,70	1,35
Rozptyl	28,32 %	22,55 %
Celkově vysvětlený rozptyl	28,32 %	50,87 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 35: Faktorová analýza oblastí environmentální občanské angažovanosti

	Komponenty (faktory)		
	angažovanost hlavního proudu zaměřená na přírodu	aktivistická environmentální angažovanost	angažovanost hlavního proudu zaměřená na životní prostředí
Úbytek různých druhů zvířat a rostlin	,61	,30	
Poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba)	,60	,36	
Špatný stav lesů (nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy)	,60		
Povodně	,59		
Změna klimatu (globální oteplování)	,59	,31	
Sucho	,58		,46
Poškození přírodně cenných území	,54	,36	
Špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod.	,53		
Potenciální rizika GMO (geneticky modifikovaných organismů)	,52	,42	
Potenciální rizika jaderné energetiky	,47	,43	
Neekologická činnost veřejné správy a samosprávy		,72	
Neekologická činnost firem		,65	
Nevzhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic (nekvalitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně)		,61	
Hluk z dopravy a průmyslové činnosti		,59	
Neekologické chování veřejnosti		,54	,50
Poškození rázu venkovské krajiny (příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba ad.)	,40	,51	
Škodlivé látky v prostředí (pesticidy, rizikové chemikálie, těžké kovy ad.)	,35	,50	,31
Světelné znečištění (nadměrné venkovní svícení v noci)		,48	
Odpady (velké množství, neefektivní nakládání s odpady)			,78
Plytvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji			,76
Lhostejný vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí		,44	,57
Znečištění ovzduší	,39		,55
Znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod)	,44	,32	,46
Eigenvalue	4,19	4,06	3,13
Rozptyl	18,24 %	17,64 %	13,60 %
Celkově vysvětlený rozptyl	18,24 %	35,88 %	49,48 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 36: Faktorová analýza oblastí proenvironmentálního jednání

	Komponenty (faktory)	
	důsledné proenvironmentální jednání	jednání zaměřené na témata hlavního proudu
Potenciální rizika jaderné energetiky	,75	
Poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba)	,74	
Poškození rázu venkovské krajiny (příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba ad.)	,72	
Špatný stav lesů (nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy)	,71	
Úbytek různých druhů zvířat a rostlin	,69	,33
Hluk z dopravy a průmyslové činnosti	,69	
Změna klimatu (globální oteplování)	,68	
Potenciální rizika GMO (geneticky modifikovaných organismů)	,68	
Nevzhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic (nekvalitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně)	,66	
Špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod.	,64	
Povodně	,63	
Poškození přírodně cenných území	,60	,44
Sucho	,57	,37
Škodlivé látky v prostředí (pesticidy, rizikové chemikálie, těžké kovy ad.)	,52	,55
Světelné znečištění (nadměrné venkovní svícení v noci)	,52	,31
Plytvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji		,85
Odpady (velké množství, neefektivní nakládání s odpady)		,83
Znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod)	,47	,62
Znečištění ovzduší	,48	,57
Eigenvalue	6,95	3,48
Rozptyl	36,56 %	18,33 %
Celkově vysvětlený rozptyl	36,56 %	54,89 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 37: Faktorová analýza proenvironmentálního chování

	Komponenty (faktory)	
	proenvironmentální chování hlavního proudu	šetrné nakupování a soucit se zvířaty
Dělal(a) aktivity, abyste doma snížili spotřebu vody (sprchování místo koupání, vypínání vody při holení nebo čištění zubů, používání vybavení šetřícího vodu a další)	,77	
Dělal(a) aktivity, abyste doma snížili spotřebu energie (nižší pokojová teplota, používání úsporných spotřebičů a další)	,75	
Vybíral(a) si na pití vodu z kohoutku (místo balené vody)	,63	
Třídil(a) odpad	,58	
Opravoval(a) věci (místo abyste si koupili nové), kupoval(a) nebo dostával(a) věci z druhé ruky, poskytoval(a) nepotřebné věci dalším lidem	,50	
Vybíral(a) si pro cesty do zahraničí pozemní dopravu (místo cestování letadlem)	,42	
Vybíral(a) si pro cesty do práce nebo ve volném čase (na území České republiky) veřejnou dopravu, pěší chůzi nebo jízdu na kole (místo jízdy osobním automobilem)	,42	
Vybíral(a) si při nákupech potravin a kosmetiku, které neobsahují palmový olej		,75
Kupoval(a) výrobky označené jako šetrné k životnímu prostředí (např.: bio výrobky a ekologicky šetrné výrobky)		,68
Stravoval(a) se bez masa a uzenin		,68
Ušetřil(a) život hmyzu, který jste našli ve svém bytě (mouchy, včely, vosy, mravenci, pavouci, komáři, potravinová moli, můry)		,55
Eigenvalue	2,65	1,97
Rozptyl	24,05 %	17,87 %
Celkově vysvětlený rozptyl	24,05 %	41,92 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 38: Faktorová analýza vnímané závažnosti environmentálních problémů.

	Komponenty (faktory)	
	environmentální znepokojení hlavního proudu	environmentální znepokojení spojen se silnějšími emocemi
Plytvání energií, vodou či jinými přírodními zdroji	,78	
Znečištění vod (řek, potoků, nádrží a podzemních vod)	,78	,33
Poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba)	,76	,33
Znečištění ovzduší	,76	,34
Odpady (velké množství, neefektivní nakládání s odpady)	,76	
Škodlivé látky v prostředí (pesticidy, rizikové chemikálie, těžké kovy ad.)	,74	,38
Neekologické chování veřejnosti	,73	,38
Neekologická činnost firem	,71	,36
Poškození přírodně cenných území	,66	,48
Špatný stav lesů (nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy)	,66	,45
Sucho	,66	,34
Lhostejný vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí	,62	,39
Poškození rázu venkovské krajiny (příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba ad.)	,60	,52
Úbytek různých druhů zvířat a rostlin	,59	,53
Povodně	,58	,39
Neekologická činnost veřejné správy a samosprávy	,57	,52
Hluk z dopravy a průmyslové činnosti	,57	,54
Potenciální rizika jaderné energetiky		,82
Potenciální rizika GMO (geneticky modifikovaných organismů)		,75
Změna klimatu (globální oteplování)	,47	,61
Nevzhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic (nekvalitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně)	,47	,61
Špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod.	,46	,60
Světelné znečištění (nadměrné venkovní svícení v noci)	,37	,59
Eigenvalue	8,82	5,56
Rozptyl	38,36 %	24,19 %
Celkově vysvětlený rozptyl	38,36 %	62,55 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 39: Faktorová analýza hlavních proměnných vztahu k přírodě a životnímu prostředí

	Komponenty (faktory)	
	celkový proenvironmentální postoj	celkové proenvironmentální chování a angažovanost
Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)	,56	,32
Škála vnímání závažnosti environmentálních problémů	,81	
Škála podpory řešení environmentálních problémů	,78	
Škála proenvironmentálního chování		,80
Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti		,83
Škála potěšení z přírody	,52	,40
Eigenvalue	1,89	1,61
Rozptyl	31,48 %	26,83 %
Celkově vysvětlený rozptyl	31,48 %	58,31 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 40: Faktorová analýza podpory pro opatření státu proti suchu

	Komponenty (faktory)				
	podpora zadržování vody a její recyklace	podpora změny současného hospodaření	podpora šetrného hospodaření s vodou	podpora vodohospodářské výstavby a věšších změn v hospodaření	podpora zvýšení cen vody
Využití dešťové odpadní vody (na zavlažování zeleně, na splachování, apod.)	,71				
Využití vyčištěné odpadní vody (na zavlažování zeleně, na splachování, apod.)	,69				
Tvorba přírodních prvků zadržujících vodu v krajině (např. remizků, mezí na polích, mokřadů)	,66	,40			
Omezení zastavby zemědělské a lesní půdy	,64				
Zvýšení ochrany vodních zdrojů pitné vody (např. přísnější omezení aktivit v ochranných pásmech)	,51				
Souběžné pěstování plodin a stromů na zemědělské půdě		,69			
Omezení stavebních úprav potoků a řek a odstranění předchozích úprav (v případě narovnávacích toků, betonování vodních koryt, vedení potrubím)		,62			
Změna hospodaření na zemědělské půdě, aby krajina lépe zadržovala vodu (např. menší pole, vhodný výběr plodin a vhodné obdělávání půdy)	,39	,61			
Opatření pro zadržování vody ve městech (např. více vodních ploch, více zeleně, plánování staveb s ohledem na zachytávání vody)	,33	,60			
Orientace zemědělství na plodiny méně náročné na spotřebu vody		,55		,49	
Změna hospodaření v lesích, aby lépe zadržovaly vodu (např. více listnatých stromů a méně jehličnatých, omezení těžby těžkou technikou, nevykácet velké plochy lesa)	,45	,50	,35		
Výsadba zeleně na střechách budov		,45			
Osvětové kampaně na podporu šetrného hospodaření s vodou v domácnostech a na zahradách	,32	,40	,35		
Snížení ceny vodného pro domácnosti, které mají nízkou spotřebu na počet svých členů			,80		
Dotace na instalaci zařízení šetřících vodu v domácnostech a na zahradách			,53	,33	
Daňové zvýhodnění pro firmy, které sníží svou spotřebu vody	,33		,45	,39	
Výstavba přehrad				,69	
Výstavba zavlažovacích systémů				,66	
Zvýšení celkové ceny vody					,86
Zvýšení ceny vody za nadměrnou spotřebu			,31		,74
Eigenvalue	2,99	2,87	1,86	1,78	1,60
Rozptyl	14,96 %	14,33 %	9,30 %	8,89 %	8,00 %
Celkově vysvětlený rozptyl	14,96 %	29,30 %	38,60 %	47,48 %	55,48 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 41: Faktorová analýza podpora pro opatření státu při vyhlášení sucha

	Komponenty (faktory)		
	ochota k (sebe)omezení ve spotřebě vody	podpora řešení bez dopadu na domácnosti	podpora zadržování vody v přehradách
Vyšší celkové ceny za vodu při vyhlášení silného sucha	,85		
Vyšší cena za nadměrnou spotřebu vody v domácnostech při vyhlášení mírného sucha	,81		
Omezení dodávek pitné vody při vyhlášení mimořádného sucha	,76		
Zavedení limitů pro spotřebu vody v domácnostech	,70	,32	
Zavedení limitů pro spotřebu vody v zemědělství	,53	,43	
Lepší informování veřejnosti o intenzitě a průběhu sucha a o opatřeních proti suchu		,72	
Převod vody mezi povodími (z regionů s dostatkem vody do regionů s nedostatkem vody)		,69	
Zavedení limitů pro spotřebu vody v průmyslu	,41	,62	
Větší zadržování vody v přehradách, a tedy nižší hladina vody v řekách			,81
Menší zadržování vody v přehradách, a tedy vyšší hladina vody v řekách			-,73
Eigenvalue	2,95	1,82	1,20
Rozptyl	29,53 %	18,21 %	12,03 %
Celkově vysvětlený rozptyl	29,53 %	47,74 %	59,77 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Tabulka 42: Faktorová analýza aktivit domácností proti suchu

	Komponenty (faktory)		
	aktivistická angažovanost	šetrné hospodaření s vodou	odpovědné spotřebitelství dopadem na suchu
Komunikace s někým (osobně nebo po internetu) o tom, aby omezil svou spotřebu vody nebo dělal jiná opatření proti suchu	,76		
Dobrovolná práce na podporu iniciativy, která se zabývá řešením sucha	,76		
Jednání s úřadem nebo politiky (osobní nebo písemné) o opatřeních pro řešení sucha	,75		
Peněžní podpora pro iniciativy, které se zabývají řešením sucha	,70		
Bránění stromů před kácením a sázení nových stromů	,48	,39	
Omezení zalévání zahrady		,67	
Používání zařízení na úsporu vody v domácnostech		,65	
Zachytávání dešťové vody k následnému využívání		,63	
Sprchování místo koupání ve vaně		,63	
Ponechání vzrostlejšího trávníku na své zahradě či pozemku (tedy neudržování krátkého trávníku)		,62	
Nenapouštění bazénu	,32	,57	
Pravidelná osobní kontrola vodoměru, abyste zjistili, kolik vody vaše domácnost spotřebovala (např.: každý měsíc nebo několikrát do roka)		,40	,32
Omezení masa ve vlastním jídelníčku			,83
Nakupování ekologicky šetrných výrobků (např.: biopotravin, ekologických mycích prostředků či pracích prášků)			,69
Eigenvalue	2,76	2,76	1,43
Rozptyl	19,72 %	19,72 %	10,24 %
Celkově vysvětlený rozptyl	19,72 %	39,44 %	49,68 %

Metoda extrakce faktorů: Analýza hlavních komponent. Metoda rotace: Varimax s Kaiserovou normalizací. Faktorové zátěže < 0,3 nejsou uvedeny, faktorové zátěže > 0,5 jsou uvedeny tučně.

Příloha 5:

Regresní analýzy

Tabulka 43: Regresní analýza vlivu sociodemografických proměnných na Škálu environmentálních přesvědčení (NEP)

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Subjektivní sociální status	-0,03	0,01	-0,09	0,00
Velikost místa bydliště 1 000 – 4 999 obyvatel	-0,06	0,02	-0,05	0,01
Střední vzdělání bez maturity, vyučen/á bez maturity	-0,07	0,02	-0,07	0,00
Základní vzdělání	-0,10	0,03	-0,07	0,00
Pohlaví (ženy)	0,04	0,02	0,05	0,02
<i>R²</i>	<i>0,02</i>			

Závislá proměnná: Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)

Nezávisle proměnné: pohlaví (ženy); věk; vzdělání; velikost místa bydliště; čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu; subjektivní sociální status; počet osob žijících ve společné domácnosti; počet dětí žijících ve společné domácnosti (do 17 let včetně) (metoda Stepwise)

Tabulka 44: Regresní analýza vlivu hodnot, životního stylu a politických postojů na Škálu environmentálních přesvědčení (NEP)

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Zájem o mediální témata faktor všeobecných zájmů a koníčků	0,11	0,01	0,23	0,00
Zájem o mediální témata faktor bulváru	-0,08	0,01	-0,17	0,00
Důvěra v instituce faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství	-0,06	0,01	-0,12	0,00
Politická orientace faktor pravicová	-0,06	0,01	-0,13	0,00
Subškála překročení sebe sama (PVQ)	0,09	0,02	0,09	0,00
Důvěra v instituce faktor důvěry apolitickým institucím	0,03	0,01	0,06	0,00
Zájem o mediální témata faktor techniky a sportu	-0,03	0,01	-0,06	0,00
Politická orientace faktor konzervativní	0,03	0,01	0,05	0,00
Zájem o mediální témata faktor domácnosti	-0,02	0,01	-0,04	0,02
<i>R²</i>	<i>0,16</i>			

Závislá proměnná: Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)

Nezávisle proměnné: Subškály hodnotové orientace (PVQ): Otevřenost ke změně, Ukázněnost a opatrnost, Posilování ega, Překročení sebe sama; Politická orientace: faktor liberální, faktor konzervativní, faktor levicová, faktor pravicová; Důvěra v instituce: faktor důvěry v liberálně–demokratický systém, faktor důvěry apolitickým institucím, faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství; Škála účasti ve volbách 2013–2017; Zájem o mediální témata: faktor bulváru, faktor zpravodajství, faktor domácnosti, faktor všeobecných zájmů a koníčků, faktor kultury a trendů, faktor techniky a sportu

(metoda Stepwise)

Tabulka 45: Regresní analýza vlivu vztahu k přírodě a životního prostředí na Škálu environmentálních přesvědčení (NEP)

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Škála potěšení z přírody	0,12	0,01	0,27	0,00
Škála ochoty k sebeomezení	0,10	0,01	0,19	0,00
<i>R²</i>	<i>0,13</i>			

Závislá proměnná: Škála environmentálních přesvědčení (Nové ekologické paradigma)

Nezávisle proměnné: Škála potěšení z přírody; má domácího mazlíčka (psa, kočku aj.); má hospodářská zvířata; Škála ochoty k sebeomezení

(metoda Stepwise)

Tabulka 46: Regresní analýza vlivu sociodemografických proměnných na Škálu vnímání závažnosti environmentálních problémů

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Věk	0,01	0,00	0,22	0,00
Pohlaví (ženy)	0,22	0,04	0,11	0,00
Vysokoškolské vzdělání	-0,17	0,05	-0,06	0,00
Střední vzdělání s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	-0,09	0,04	-0,05	0,02
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 16 001–20 000 Kč	-0,13	0,05	-0,05	0,01
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 30 001 Kč a více	-0,15	0,07	-0,04	0,04
<i>R²</i>	<i>0,08</i>			

Závislá proměnná: Škála vnímání závažnosti environmentálních problémů

Nezávislé proměnné: pohlaví (ženy); věk; vzdělání; velikost místa bydliště; čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu; subjektivní sociální status; počet osob žijících ve společné domácnosti; počet dětí žijících ve společné domácnosti (do 17 let včetně) (metoda Stepwise)

Tabulka 47: Regresní analýza vlivu hodnot, životního stylu a politických postojů na Škálu vnímání závažnosti environmentálních problémů

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Zájem o mediální témata faktor všeobecných zájmů a koníčků	0,26	0,02	0,26	0,00
Zájem o mediální témata faktor domácnosti	0,13	0,02	0,13	0,00
Subškála posilování ega (PVQ)	-0,08	0,03	-0,06	0,01
Politická orientace faktor levicová	0,11	0,02	0,12	0,00
Důvěra v instituce faktor důvěry v liberálně–demokratický systém	-0,06	0,02	-0,06	0,00
Zájem o mediální témata faktor zpravodajství	0,07	0,02	0,08	0,00
Politická orientace faktor pravicová	-0,06	0,02	-0,06	0,01
Politická orientace faktor konzervativní	0,07	0,02	0,07	0,00
Důvěra v instituce faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství	-0,05	0,02	-0,05	0,01
Zájem o mediální témata faktor bulváru	0,05	0,02	0,05	0,01
Subškála překročení sebe sama (PVQ)	0,10	0,05	0,05	0,03
Důvěra v instituce faktor důvěry apolitickým institucím	-0,04	0,02	-0,04	0,03
<i>R²</i>	<i>0,17</i>			

Závislá proměnná: Škála vnímání závažnosti environmentálních problémů

Nezávislé proměnné: Subškály hodnotové orientace (PVQ): Otevřenost ke změně, Ukázněnost a opatrnost, Překročení sebe sama, Posilování ega; Politická orientace: faktor liberální, faktor konzervativní, faktor levicová, faktor pravicová; Důvěra v instituce: faktor důvěry v liberálně–demokratický systém, faktor důvěry apolitickým institucím, faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství; Škála účasti ve volbách 2013–2017; Zájem o mediální témata: faktor bulváru, faktor zpravodajství, faktor domácnosti, faktor všeobecných zájmů a koníčků, faktor kultury a trendů, faktor techniky a sportu (metoda Stepwise)

Tabulka 48: Regresní analýza vlivu vztahu k přírodě a životního prostředí na Škálu vnímání závažnosti environmentálních problémů

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Env. přesvědčení (NEP) faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení	0,45	0,02	0,45	0,00
Env. přesvědčení (NEP) faktor technooptimismu a manažerského přístupu k přírodě	-0,05	0,02	-0,05	0,01
Env. přesvědčení (NEP) faktor vědomí limitů Země	0,04	0,02	0,04	0,02
R^2	0,21			

Závislá proměnná: Škála vnímání závažnosti environmentálních problémů

Nezávislé proměnné: Škála ochoty k sebeomezení; Env. přesvědčení (NEP): faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení, faktor technooptimismu a manažerského přístupu k přírodě, faktor vědomí limitů Země, faktor env. umírněnosti a optimismu (metoda Stepwise)

Tabulka 49: Regresní analýza vlivu sociodemografických proměnných na Škálu podpory řešení environmentálních problémů

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Věk	0,01	0,00	0,12	0,00
Vysokoškolské vzdělání	0,17	0,07	0,05	0,01
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu do 12 000 Kč	-0,25	0,09	-0,05	0,01
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 12 001–16 000 Kč	-0,14	0,06	-0,04	0,03
Počet osob žijících ve společné domácnosti	0,05	0,02	0,04	0,04
R^2	0,02			

Závislá proměnná: Škála podpory řešení environmentálních problémů

Nezávislé proměnné: pohlaví (ženy); věk; vzdělání; velikost místa bydliště; čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu; subjektivní sociální status; počet osob žijících ve společné domácnosti; počet dětí žijících ve společné domácnosti (do 17 let včetně) (metoda Stepwise)

Tabulka 50: Regresní analýza vlivu hodnot, životního stylu a politických postojů na Škálu podpory řešení environmentálních problémů

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Zájem o mediální témata faktor všeobecných zájmů a koníčků	0,24	0,03	0,18	0,00
Zájem o mediální témata faktor zpravodajství	0,19	0,03	0,14	0,00
Politická orientace faktor levicová	0,11	0,03	0,08	0,00
Subškála překročení sebe sama (PVQ)	0,20	0,05	0,08	0,00
Důvěra v instituce faktor důvěry apolitickým institucím	0,09	0,03	0,07	0,00
Zájem o mediální témata faktor bulváru	-0,06	0,03	-0,05	0,02
Škála účasti ve volbách 2013–2017	-0,16	0,08	-0,04	0,04
<i>R²</i>	<i>0,09</i>			

Závislá proměnná: Škála podpory řešení environmentálních problémů

Nezávisle proměnné: Subškály hodnotové orientace (PVQ): Otevřenost ke změně, Ukázněnost a opatrnost, Posilování ega, Překročení sebe sama; Politická orientace: faktor liberální, faktor konzervativní, faktor levicová, faktor pravicová; Důvěra v instituce: faktor důvěry v liberálně–demokratický systém, faktor důvěry apolitickým institucím, faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství; Škála účasti ve volbách 2013–2017; Zájem o mediální témata: faktor bulváru, faktor zpravodajství, faktor domácnosti, faktor všeobecných zájmů a koníčků, faktor kultury a trendů, faktor techniky a sportu

(metoda Stepwise)

Tabulka 51: Regresní analýza vlivu vztahu k přírodě a životního prostředí na Škálu podpory řešení environmentálních politik

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení hlavního proudu	0,44	0,03	0,33	0,00
Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení spojené se silnějšími emocemi	0,22	0,03	0,16	0,00
Env. přesvědčení (NEP) faktor vědomí limitů Země	0,15	0,03	0,11	0,00
Env. přesvědčení (NEP) faktor env. umírněnosti a optimismu	0,11	0,03	0,08	0,00
Env. přesvědčení (NEP) faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení	0,11	0,03	0,08	0,00
Env. přesvědčení (NEP) faktor technooptimismu a manažerského přístupu k přírodě	-0,09	0,03	-0,07	0,00
R^2	0,20			

Závislá proměnná: Škála podpory řešení environmentálních problémů

Nezávislé proměnné: Škála ochoty k sebeomezení; Env. přesvědčení (NEP): faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení, faktor technooptimismu a manažerského přístupu k přírodě, faktor vědomí limitů Země, faktor env. umírněnosti a optimismu; Vnímání závažnosti env. problémů: faktor env. znepokojení hlavního proudu, faktor env. znepokojení spojené se silnějšími emocemi (metoda Stepwise)

Tabulka 52: Regresní analýza vlivu sociodemografických proměnných na Škálu proenvironmentálního chování

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Pohlaví (ženy)	,31	,03	,20	,00
Vysokoškolské vzdělání	,31	,04	,15	,00
Střední vzdělání s maturitou (včetně nástavbového a vyššího odborného)	,20	,03	,12	,00
Velikost místa bydliště 100 000 a více obyvatel	,21	,04	,11	,00
Velikost místa bydliště 5 000 – 19 999 obyvatel	,13	,04	,07	,00
Věk	,00	,00	,09	,00
Počet osob žijících ve společné domácnosti	,06	,01	,09	,00
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 20 001 –30 000 Kč	,14	,04	,07	,00
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 12 001–16 000 Kč	,12	,04	,06	,00
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 16 001–20 000 Kč	,09	,04	,05	,03
<i>R²</i>	<i>,10</i>			

Závislá proměnná: Škála proenvironmentálního chování

Nezávisle proměnné: pohlaví (ženy); věk; vzdělání; velikost místa bydliště; čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu; subjektivní sociální status; počet osob žijících ve společné domácnosti; počet dětí žijících ve společné domácnosti (do 17 let včetně)

(metoda Stepwise)

Tabulka 53: Regresní analýza vlivu hodnot, životního stylu a politických postojů na Škálu proenvironmentálního chování

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Zájem o mediální témata faktor všeobecných zájmů a koníčků	,22	,01	,29	,00
Zájem o mediální témata faktor zpravodajství	,13	,01	,17	,00
Zájem o mediální témata faktor bulváru	-,11	,01	-,14	,00
Zájem o mediální témata faktor domácnosti	,13	,01	,16	,00
Zájem o mediální témata faktor techniky a sportu	-,08	,01	-,10	,00
Politická orientace faktor liberální	,07	,01	,09	,00
Škála účasti ve volbách 2013–2017	,29	,04	,12	,00
Důvěra v instituce faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství	-,07	,01	-,09	,00
Subškála překročení sebe sama (PVQ)	,12	,03	,08	,00
Zájem o mediální témata faktor kultury a trendů	,04	,01	,05	,00
Politická orientace faktor pravicová	-,04	,01	-,04	,01
Politická orientace faktor levicová	,03	,01	,04	,04
R²	,28			

Závislá proměnná: Škála proenvironmentálního chování

Nezávisle proměnné: Subškály hodnotové orientace (PVQ): Otevřenost ke změně, Ukázněnost a opatrnost, Posilování ega, Překročení sebe sama; Politická orientace: faktor liberální, faktor konzervativní, faktor levicová, faktor pravicová; Důvěra v instituce: faktor důvěry v liberálně–demokratický systém, faktor důvěry apolitickým institucím, faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství; Škála účasti ve volbách 2013–2017; Zájem o mediální témata: faktor bulváru, faktor zpravodajství, faktor domácnosti, faktor všeobecných zájmů a koníčků, faktor kultury a trendů, faktor techniky a sportu
(metoda Stepwise)

Tabulka 54: Regresní analýza vlivu vztahu k přírodě a životního prostředí na Škálu proenvironmentálního chování

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Škála ochoty k sebeomezení	,21	,02	,25	,00
Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení hlavního proudu	,14	,02	,18	,00
Env. přesvědčení (NEP) faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení	,11	,02	,14	,00
Env. přesvědčení (NEP) faktor technooptimismu a manažerského přístupu k přírodě	-,10	,02	-,12	,00
Env. přesvědčení (NEP) faktor env. umírněnosti a optimismu	,07	,02	,08	,00
Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení spojené se silnějšími emocemi	,05	,02	,07	,00
<i>R²</i>	<i>,209</i>			

Závislá proměnná: Škála proenvironmentálního chování

Nezávisle proměnné: Škála ochoty k sebeomezení; Env. přesvědčení (NEP): faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení, faktor technooptimismu a manažerského přístupu k přírodě, faktor vědomí limitů Země, faktor env. umírněnosti a optimismu; Vnímání závažnosti env. problémů: faktor env. znepokojení hlavního proudu, faktor env. znepokojení spojené se silnějšími emocemi; Škála podpory řešení environmentálních problémů (metoda Stepwise)

Tabulka 55: Regresní analýza vlivu sociodemografických proměnných na Škálu aktivit environmentální občanské angažovanosti

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Vysokoškolské vzdělání	0,14	0,02	0,12	0,00
Střední vzdělání bez maturity, vyučen/á bez maturity	-0,04	0,02	-0,04	0,03
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 20 000–30 000 Kč	0,06	0,02	0,06	0,00
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 30 001 Kč a více	0,09	0,03	0,06	0,00
Pohlaví (ženy)	0,05	0,02	0,05	0,01
<i>R²</i>	<i>0,03</i>			

Závislá proměnná: Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti

Nezávisle proměnné: pohlaví (ženy); věk; vzdělání; velikost místa bydliště; čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu; subjektivní sociální status; počet osob žijících ve společné domácnosti; počet dětí žijících ve společné domácnosti (do 17 let včetně) (metoda Stepwise)

Tabulka 56: Regresní analýza vlivu hodnot, životního stylu a politických postojů na Škálu aktivit environmentální občanské angažovanosti

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Zájem o mediální témata faktor všeobecných zájmů a koníčků	,11	,01	,27	,00
Subškála ukázněnosti a opatrnosti (PVQ)	-,13	,02	-,19	,00
Zájem o mediální témata faktor zpravodajství	,06	,01	,15	,00
Škála účasti ve volbách 2013–2017	,15	,02	,11	,00
Zájem o mediální témata faktor bulváru	-,04	,01	-,09	,00
Zájem o mediální témata faktor domácnosti	,04	,01	,10	,00
Důvěra v instituce faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství	-,03	,01	-,07	,00
Zájem o mediální témata faktor kultury a trendů	,02	,01	,06	,00
Politická orientace faktor pravicová	-,03	,01	-,07	,00
Zájem o mediální témata faktor techniky a sportu	-,03	,01	-,06	,00
Sociální vliv (Škála názorového vůdcovství)	,03	,01	,06	,00
Subškála posilování ega (PVQ)	-,04	,01	-,07	,00
Důvěra v instituce faktor důvěry apolitickým institucím	,02	,01	,04	,04
<i>R²</i>	<i>,20</i>			

Závislá proměnná: Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti

Nezávisle proměnné: PVQ hodnoty vyššího řádu: Otevřenost ke změně, Ukázněnost a opatrnost, Posilování ega, Překročení sebe sama; Politická orientace: faktor liberální, faktor konzervativní, faktor levicová, faktor pravicová; Důvěra v instituce: faktor důvěry v liberálně–demokratický systém, faktor důvěry apolitickým institucím, faktor důvěry prezidentovi a silám národního hospodářství; Škála účasti ve volbách 2013–2017; Zájem o mediální témata: faktor bulváru, faktor zpravodajství, faktor domácnosti, faktor všeobecných zájmů a koníčků, faktor kultury a trendů, faktor techniky a sportu; Škála sociálního vlivu (metoda Stepwise)

Tabulka 57: Regresní analýza vlivu vztahu k přírodě a životního prostředí na Škálu aktivit environmentální občanské angažovanosti

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Proenv. chování faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty	,13	,01	,30	,00
Proenv. chování faktor proenv. chování hlavního proudu	,09	,01	,20	,00
Vnímání závažnosti env. problémů faktor env. znepokojení hlavního proudu	,06	,01	,15	,00
Škála ochoty k sebeomezení	,06	,01	,13	,00
<i>R²</i>	<i>,24</i>			

Závislá proměnná: Škála aktivit environmentální občanské angažovanosti

Nezávisle proměnné: Škála ochoty k sebeomezení; Env. přesvědčení (NEP): faktor env. znepokojení a biocentrického přesvědčení, faktor technooptimismu a manažerského přístupu k přírodě, faktor vědomí limitů Země, faktor env. umírněnosti a optimismu; Vnímání závažnosti env. problémů: faktor env. znepokojení hlavního proudu, faktor env. znepokojení spojené se silnějšími emocemi; Škála podpory řešení environmentálních problémů; Proenv. chování: faktor proenv. chování hlavního proudu, faktor šetrného nakupování a soucitu se zvířaty (metoda Stepwise)

Tabulka 58: Regresní analýza sociodemografických proměnných na Škálu potěšení z přírody

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Věk	,01	,00	,15	,00
Pohlaví (ženy)	,18	,04	,08	,00
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 20 001–30 000 Kč	,19	,05	,07	,00
Velikost místa bydliště do 999 obyvatel	,18	,06	,06	,00
Čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu 16 001–20 000 Kč	,12	,05	,05	,02
Vysokoškolské vzdělání	,12	,05	,04	,03
<i>R²</i>	<i>,04</i>			

Závislá proměnná: Škála potěšení z přírody

Nezávisle proměnné: pohlaví (ženy); věk; vzdělání; velikost místa bydliště; čistý měsíční příjem domácnosti na hlavu; subjektivní sociální status; počet osob žijících ve společné domácnosti; počet dětí žijících ve společné domácnosti (do 17 let včetně) (metoda Stepwise)

Tabulka 59: Regresní analýza vlivu hodnot, životního stylu a politických postojů na Škálu potěšení z přírody

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Zájem o mediální témata faktor všeobecných zájmů a koníčků	0,33	0,02	0,31	0,00
Subškála posilování ega (PVQ)	-0,28	0,03	-0,19	0,00
Zájem o mediální témata faktor domácnosti	0,11	0,02	0,10	0,00
Zájem o mediální témata faktor zpravodajství	0,10	0,02	0,09	0,00
Zájem o mediální témata faktor bulváru	-0,05	0,02	-0,05	0,01
Subškála ukázněnosti a opatrnosti (PVQ)	-0,08	0,04	-0,05	0,03
R^2	0,18			

Závislá proměnná: Škála potěšení z přírody

Nezávislé proměnné: PVQ hodnoty vyššího řádu: Otevřenost ke změně, Ukázněnost a opatrnost, Posilování ega, Překročení sebe sama; Zájem o mediální témata: faktor bulváru, faktor zpravodajství, faktor domácnosti, faktor všeobecných zájmů a koníčků, faktor kultury a trendů, faktor techniky a sportu (metoda Stepwise)

Tabulka 60: Regresní analýza vlivu vztahu k přírodě a životního prostředí na Škálu potěšení z přírody

	B	Standardní chyba	Standardizovaný koeficient Beta	Sig.
Čas ve volné přírodě několikrát do roka	-,44	,06	-,16	,00
Čas ve volné přírodě méně často	-,72	,09	-,17	,00
Čas na zahradě skoro každý den	,34	,05	,14	,00
Čas ve volné přírodě několikrát měsíčně	-,18	,05	-,08	,00
Čas na zahradě několikrát týdně	,23	,06	,09	,00
Čas na zahradě méně často	,14	,06	,05	,02
Čas ve veřejné zeleni několikrát do roka	-,12	,05	-,04	,02
R^2	,07			

Závislá proměnná: Škála potěšení z přírody

Nezávislé proměnné: má domácího mazlíčka (psa, kočku aj.); má hospodářská zvířata; Čas ve volné přírodě; Čas na zahradě; Čas ve veřejné zeleni (metoda Stepwise)

Seznam literatury

Abrie, J. C. (1993). Central system, peripheral system: Their functions and roles in the dynamics of social representations. *Papers on Social Representations*, 2, 75–78.

Adler, N. E., Epel, E., Castellazzo, G., & Ickovics, J. (2000). Relationship of subjective and objective social status with psychological and physical health: preliminary data in healthy white women. *Health Psychologia*, 19, 586–592.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1977). Attitude-behavior relations: A theoretical analysis and review of empirical research. *Psychological Bulletin*, 84(5), 888–918.

Akerlof, K., & Maibach, E. (2011). A rose by any other name? What members of the general public prefer to call ‚climate change‘. *Climate Change*, 106(4), 699–710.

Anýžová, P. (2014). Srovnatelnost Schwartzovy hodnotové škály v mezinárodních datech. *Sociologický časopis*, 50(4), 547–580.

Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2013). *Social Psychology* (8th ed., international ed). Boston: Pearson.

Babbie, E. (2007). *The Practice of Social Research* (11th ed). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

Bamberg, S. (2003). How does environmental concern influence specific environmentally related behaviors? A new answer to an old question. *Journal of Environmental Psychology*, 23(1), 21–32.

Batinic, B., Appel, M., & Gnambs, T. (2016). Examining individual differences in interpersonal influence: On the psychometric properties of the Generalized Opinion Leadership Scale (GOLS). *The Journal of Psychology*, 150(1), 88–101.

Baumeister, R. F., & Bushman, B. J. (2014). *Social Psychology and Human Nature* (3rd ed., international ed). Australia: Wadsworth Cengage Learning.

Binka, B. (2008). *Environmentální etika*. Brno: Masarykova univerzita.

Bogner, F. X., & Wiseman, M. (1999). Toward measuring adolescent environmental perception. *European Psychologist*, 4, 139–151.

Buchtík, M. (2016). *Mezi výzkumníkem a účastníkem: nároky na metody a techniky sociologického výzkumu* (Dizertační práce). Praha.

Carmi, N., Arnon, S., & Orion, N. (2014). Seeing the forest as well as the trees: general vs. specific predictors of environmental behavior. *Environmental Education Research*, 21(7), 1011–1028.

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2009). *Ekologické chování domácnosti* (Výzkum NS 0905). Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a701/f9/100928s_oe90616.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2011a). *Ekologické chování* (Výzkum NS 1105). Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a602/f9/oe110707.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2011b). *Hodnocení životních podmínek v místě bydliště – duben 2011* (Výzkum NS 1104). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/592-hodnoceni-ivotnich-podminek-v-mist-bydlit-duben-2011>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2013). *Vztah k životnímu prostředí a chování domácností – květen 2013* (Výzkum NS 1305). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/1377-vztah-k-zivotnimu-prostrediu-a-chovani-domacnosti-kveten-2013>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2014a). *Jaké hodnoty jsou pro nás důležité – červen 2014?* (Výzkum NS 1406). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/1776-jake-hodnoty-jsou-pro-nas-dulezite-cerven-2014>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2014b). *Vztah k životnímu prostředí a chování domácností – květen 2014* (Výzkum NS 1405). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/1765-vztah-k-zivotnimu-prostredi-a-chovani-domacnosti-kveten-2014>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2015). *Politická orientace českých občanů – říjen 2015* (Výzkum NS 1510). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/1961-politicka-orientace-ceskych-obcanu-rijen-2015>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2016a). *Česká veřejnost k problematice geneticky upravených potravin – červen 2016* (Výzkum NS 1606). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/2083-ceska-verejnost-k-problematice-geneticky-upravenych-potravin-cerven-2016>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2016b). *Česká veřejnost o globálních problémech – květen 2016* (Výzkum NS 1605). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/2055-ceska-verejnost-o-globalnich-problemech-kveten-2016>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2016c). *Hodnocení ochrany životního prostředí – květen 2016* (Výzkum NS 1605). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/2059-hodnoceni-ochrany-zivotniho-prostredi-kveten-2016>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2016d). *Postoje a aktivity české společnosti vzhledem k životnímu prostředí – květen 2016* (Výzkum NS 1605). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/2058-postoje-a-aktivity-ceske-spolecnosti-vzhledem-k-zivotnimu-prostredi-kveten-2016>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2016e). *Postoje k ochraně životního prostředí a jejímu financování – květen 2016* (Výzkum NS 1605). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/2061-postoje-k-ochrane-zivotniho-prostredi-a-jejimu-financovani-kveten-2016>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2016f). *Veřejnost o jaderné energetice – květen 2016* (Výzkum NS 1605). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/2082-verejnost-o-jaderne-energetice-kveten-2016>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017a). *Důvěra k vybraným institucím veřejného života – říjen 2017* (Výzkum NS 1710). Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4460/f9/po171127.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017b). *Česká veřejnost k problematice geneticky upravených potravin – červen 2017* (Výzkum NS 1706). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/4412-ceska-verejnost-k-problematice-geneticky-upravenych-potravin-cerven-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017c). *Hodnocení ochrany životního prostředí – květen 2017* (Výzkum NS 1705). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/4373-hodnoceni-ochrany-zivotniho-prostredi-kveten-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017d). *Hodnocení stavu životního prostředí – květen 2017* (Výzkum NS 1705). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/4365-hodnoceni-stavu-zivotniho-prostredi-kveten-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017e). *Hodnocení životních podmínek v místě bydliště – duben 2017*. (Výzkum NS 1704). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/4348-hodnoceni-zivotnich-podminek-v-miste-bydliste-duben-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017f). *Míra naléhavosti různých oblastí veřejného života – únor 2017* (Výzkum NS 1702). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/4259-mira-nalehavosti-ruznych-oblasti-verejneho-zivota-unor-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017g). *Půda – kompetence a zájem veřejnosti 2017*. Dostupné z: <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/index/fr/nesstar/-SDA.c.nesstar/-esky.d.1/V-zkumy-t-kaj-c-se-ivotn-ho-prost-ed-.d.338/P-da-kompetence-a-z-jem-ve-ejnosti-2017/fStudy/V1705b>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017h). *Spokojenost se stavem vybraných oblastí veřejného života – leden 2017* (Výzkum NS 1701). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/hodnoceni-politicke-situace/2153-spokojenost-se-stavem-vybranych-oblasti-verejneho-zivota-leden-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017ch). *Spotřeba a plýtvání potravinami jako sociální problém – červen 2017* (Výzkum NS 1706). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/4391-spotreba-a-plytvani-potravinami-jako-socialni-problem-cerven-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017i). *Veřejnost o energetické politice a budoucnosti výroby elektrické energie – květen 2017* (Výzkum NS 1705). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/4401-verejnost-o-energeticke-politice-a-budoucnosti-vyroby-elektricke-energie-kveten-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017j). *Veřejnost o jaderné energetice – květen 2017* (Výzkum NS 1705). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/4403-verejnost-o-jaderne-energetice-kveten-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017k). *Veřejnost o spotřebě elektrické energie, o obnovitelných zdrojích a šetrnosti výroby k životnímu prostředí – květen 2017* (Výzkum NS 1705). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ekologie/4409-verejnost-o-spotrebe-elektricke-energie-o-obnovitelných-zdrojích-a-setrnosti-vyroby-k-zivotnimu-prostredi-kveten-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017l). *Vyhazování vzhledově nedokonalé zeleniny jako jedna z forem plýtvání potravinami – červen 2017* (Výzkum NS 1706). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/4393-vyhazovani-vzhledove-nedokonale-zeleniny-jako-jedna-z-forem-plytvani-potravinami-cerven-2017>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017m). *Zájem o bio potraviny v České republice a jejich spotřeba – červen 2017* (Výzkum NS 1706). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/4395-zajem-o-bio-potraviny-v-ceske-republice-a-jejich-spotreba-cerven-2017>

Cicourel, A. V. (1982). Interviews, Surveys, and the Problem of Ecological Validity. *The American Sociologist*, 17(1), 11–20.

Coolican, H. (2014). *Research Methods and Statistics in Psychology* (6th ed.). New York: Psychology Press.

Cundiff, J. M., Smith, T. W., Uchino, B. N., & Berg, C. A. (2013). Subjective social status: Construct validity and associations with psychosocial vulnerability and self-rated health. *International Journal of Behavioral Medicine*, 20(1), 148–158.

Česká informační agentura životního prostředí CENIA. (2016). *Produkce odpadů v krajích České republiky 2009–2015*. Dostupné z: http://www1.cenia.cz/www/sites/default/files/Produkce_odpadu_kraje_2009_2015.pdf

Dunlap, R. E., & Van Liere, K. D. (1978). The „new environmental paradigm“: A proposed measuring instrument and preliminary results. *Journal of Environmental Education*, 9, 10–19.

Dunlap, R. E., Van Liere, K. D., Mertig, A., & Jones, R. E. (2000). Measuring endorsement of the new ecological paradigm: a revised NEP scale. *Journal of Social Issues*, 56, 425–442.

European Social Survey: Round 8 Data. (2016). Data file edition 1.0. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. Dostupné z: <http://www.europeansocialsurvey.org/data/themes.html?t=climate>

European Union. (2007). *Flash Eurobarometer 206b: Attitudes on issues related to EU Transport Policy*. Analytical Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_206b_en.pdf

European Union. (2008a). *Special Eurobarometer 295: Attitudes of European Citizens towards the Environment*. Report (Wave 68.2). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_295_en.pdf

European Union. (2008b). *Special Eurobarometer 297: Attitudes towards radioactive waste*. Report (Wave 69.1). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_297_en.pdf

European Union. (2009a). *Flash Eurobarometer 256: Europeans' attitudes towards the issue of sustainable consumption and production*. Analytical Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/FL256_analytical%20report_final.pdf

European Union. (2009b). *Flash Eurobarometer 258: Survey on the attitudes of Europeans towards tourism*. Analytical Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_258_en.pdf

European Union. (2009c). *Flash Eurobarometer 281: Europeans and Tourism – Autumn 2009*. Analytical Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_281_en.pdf

European Union. (2009d). *Special Eurobarometer 322: Europeans' attitudes towards climate change*. Report (Wave 72.1.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_322_en.pdf

European Union. (2010a). *Flash Eurobarometer 291: Survey on the attitudes of Europeans towards tourism*. Analytical Report (Wave 2.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_291_en.pdf

European Union. (2010b). *Special Eurobarometer 324: Europeans and Nuclear Safety*. Report (Wave 72.2.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_324_en.pdf

European Union. (2010c). *Special Eurobarometer 336: Europeans, Agriculture and the Common Agricultural Policy*. Full report (Wave 72.5.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_336_en.pdf

European Union. (2011a). *Flash Eurobarometer 312: Future of transport*. Analytical Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_312_en.pdf

European Union. (2011b). *Flash Eurobarometer 316: Attitudes of Europeans towards Resource Efficiency*. Analytical report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_316_en.pdf

European Union. (2011c). *Special Eurobarometer 364: Public Awareness and Acceptance of CO₂ capture and storage*. Report (Wave 75.1.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_364_en.pdf

European Union. (2011d). *Special Eurobarometer 365: Attitudes of European Citizens towards the Environment*. Report (Wave EB75.2.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/pdf/ebs_365_en.pdf

European Union. (2011e). *Special Eurobarometer 372: Climate change*. Report (Wave EB75.4.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_372_en.pdf

European Union. (2012a). *Flash Eurobarometer 334: Attitudes of Europeans Towards Tourism*. Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_334_en.pdf

European Union. (2012b). *Flash Eurobarometer 344: Attitudes of Europeans towards water – related issues*. Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_344_en.pdf

European Union. (2012c). *Special Eurobarometer 389: Europeans' attitudes towards food security, food quality and the countryside*. Report (Wave EB77.2.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_389_en.pdf

European Union. (2012d). *Standard Eurobarometer 77: The values of Europeans*. Report (Spring 2012.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb77/eb77_value_en.pdf

European Union. (2013a). *Flash Eurobarometer 360: Attitudes of Europeans towards air quality*. Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_360_en.pdf

European Union. (2013b). *Flash Eurobarometer 367: Attitudes of Europeans towards building the single market for green products*. Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_367_en.pdf

European Union. (2013c). *Flash Eurobarometer 370: Attitudes of Europeans Towards Tourism*. Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_370_en.pdf

European Union. (2013d). *Special Eurobarometer 406: Attitudes of Europeans towards urban mobility*. Report (Wave EB79.4.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_406_en.pdf

European Union. (2013e). *Standard Eurobarometer 79: Public opinion in the European Union*. Report (Spring 2013.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb79/eb79_en.htm

European Union. (2014a). *Eurostat: Table Waste generated by households by year and waste category* [Online data]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=ten00110&plugin=1>

European Union. (2014b). *Flash Eurobarometer 388: Attitudes of Europeans towards Waste Management and Resource Efficiency*. Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_388_en.pdf

European Union. (2014c). *Flash Eurobarometer 392: Preferences of Europeans towards tourism*. Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_392_en.pdf

European Union. (2014d). *Special Eurobarometer 409: Climate change*. Report (Wave EB80.2.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_409_en.pdf

European Union. (2014e). *Special Eurobarometer 416: Attitudes of European Citizens towards the Environment*. Report (Wave EB81.3.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_416_en.pdf

European Union. (2014f). *Special Eurobarometer 422a: Quality of transport*. Report (Wave EB82.2.). Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_422a_en.pdf

European Union. (2015a). *Flash Eurobarometer 414: Preferences of Europeans towards tourism*. Report. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_414_en.pdf

European Union. (2015b). *Special Eurobarometer 435: Climate change*. Report (Wave EB83.4.). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/yearFrom/2015/yearTo/2015/surveyKy/2060>

European Union. (2015c). *Special Eurobarometer 436: Attitudes of Europeans towards biodiversity*. Report (Wave EB83.4.). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2091>

European Union. (2015d). *Special Eurobarometer 444: Citizens' view on nature-based solutions*. Report (Wave EB84.4). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2081/p/2>

European Union. (2016a). *Flash Eurobarometer 432: Preferences of Europeans towards tourism*. Report. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2065>

European Union. (2016b). *Special Eurobarometer 442: Attitudes of Europeans towards animal welfare*. Report (Wave EB84.4.). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2096>

European Union. (2017a). *Special Eurobarometer 459: Climate change*. Report (Wave EB87.1.). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2140>

European Union. (2017b). *Special Eurobarometer 468: Attitudes of European Citizens towards the Environment*. Report (Wave EB88.1.). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2156>

European Union. (2017c). *Standard Eurobarometer 88: Europeans' opinion of the European union's priorities*. Report (Wave EB88.3.). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2143>

European Union. (2017d). *Standard Eurobarometer 88: Public opinion in the European Union*. Report (Wave EB88.3.). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2143>

European Union. (2018). *Special Eurobarometer 473: Europeans, Agriculture and the CAP*. Report (Wave EB88.4.). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2161>

- Everett, J. A. C. (2013). The 12 Item Social and Economic Conservatism Scale (SECS). *PLOS ONE*, 8(12).
- Evropská agentura pro životní prostředí. (2018). Témata. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/cs/themes>
- Factum Invenio. (2011). *Veřejnost a obnovitelné zdroje energie. Zpráva z výzkumu realizovaného společností Factum Invenio*. Dostupné z: http://biom.cz/upload/6e01d6d4c4835ec93cda508772f3bf6e/verejnost_a_obnovitelne_zdroje_energie.pdf
- Félonneau, M.-L., & Becker, M. (2008). Pro-environmental attitudes and behavior: Revealing perceived social desirability. *Revue Internationale de Psychologie Sociale*, 21(4), 25–53.
- Field, A. P. (2009). *Discovering statistics using SPSS: (and sex, drugs and rock „n“ roll)* (3rd ed). Los Angeles: Sage.
- Focus. (2015). *Potraviný a český spotřebitel. Závěrečná zpráva z výzkumu*. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/clanek/tz-2016-vyzkum-cesky-spotrebitel-zada-stejne-kvalitni-potraviny-jako-evropsky.aspx>
- Focus. (2016). *Palmový olej v potravinách optikou české veřejnosti. Závěrečná zpráva z výzkumu*. Dostupné z: <http://www.focus-agency.cz/files/contentFiles/palmovy-olej-fin.pdf>
- Giatti, L., Camelo Ldo, V., Rodrigues, J. F., & Barreto, S. M. (2012). Reliability of the MacArthur scale of subjective social status – Brazilian Longitudinal Study of Adult Health (ELSA-Brasil). *BMC Public Health*, 12, 1096.
- Gnambs, T., & Batinic, B. (2011). Evaluation of measurement precision with Rasch-type models: The case of the short Generalized Opinion Leadership Scale. *Personality and Individual Differences*, 50(1), 53–58.
- Hadler, M., & Wohlkönig, P. (2012). Environmental Behaviours in the Czech Republic, Austria and Germany between 1993 and 2010: Macro-Level Trends and Individual-Level Determinants Compared. *Sociologický časopis*, 48(3), 467–492.

Hawcroft, L. J., & Milfont, T. L. (2010). The use (and abuse) of the new environmental paradigm scale over the last 30 years: A meta-analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 143–158.

Heath, A., Evans, G., & Martin, J. (1994). The Measurement of Core Beliefs and Values: The Development of Balanced Socialist/Laissez Faire and Libertarian/Authoritarian Scales. *British Journal of Political Science*, 24(1), 115–132.

Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání). Praha: Portál.

ISSP Research Group. (2012). *International Social Survey Programme: Environment III – ISSP 2010* [Data]. GESIS Data Archive, Cologne. ZA5500 Data file Version 2.0.0.

Kempton, W., Boster J. S., & Hartley J. A. (1995). *Environmental Values in American Culture*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Kohák, E. (2000). *Zelená svatozář: Kapitoly z ekologické etiky* (druhé vydání). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

KPMG & Focus. (2017). *40 % Čechů při nákupu automobilu zvolí alternativní pohon. Nejdříve ale musí zlevnit*. Dostupné z: <http://www.focus-agency.cz/z-nasich-vyzkumu/40-cechu-pri-nakupu-automobilu-zvoli-alternativni-pohon-nejdrive-ale-musi-zlevnit>

Krajhanzl, J., & Protivínský, T. (2015). *Mapa české environmentální angažovanosti 2015. Speciální report z výzkumu Občanská angažovanost 2015*. Dostupné z: http://www.zelenykruh.cz/pro-ostatni/enviro_angazovanost

Krajhanzl, J., Chabada, T., Svobodová, R., Lechnerová, Z., Špaček, O., Skalík, J., & Čada, K. (2015a). *Česká veřejnost a změna klimatu 2015. Zpráva z výzkumu na reprezentativním vzorku české populace*. Katedra environmentálních studií FSS MU. Dostupné z: http://www.ekopsychologie.cz/soubory/klima2015_report.pdf

Krajhanzl, J., Chabada, T., Svobodová, R., Lechnerová, Z., Špaček, O., Skalík, J., & Čada, K. (2015b). *Česká veřejnost a změna klimatu 2015* [Data]. Katedra environmentálních studií FSS MU.

- Krajhanzl, J., Protivínský, T., Matějka, O., & Bakošová, B. (2015). *Občanská angažovanost 2015. Mapa české společnosti z hlediska občanské angažovanosti* [Data]. Centrum občanského vzdělávání FHS UK.
- Krajhanzl, J., Skalík, J., Špaček, O., Chabada, T., Čada, K., Lechnerová, Z., & Svobodová, R. (2015). *Ochrana divoké přírody očima české veřejnosti 2015. Základní přehled výsledků z reprezentativního šetření*. Katedra environmentálních studií FSS MU. Dostupné z: <http://www.ekopsychologie.cz/files/106report.pdf>
- Krosnick, J. A. (1991). Response strategies for coping with the cognitive demands of attitude measures in surveys. *Applied Cognitive Psychology*, 5, 213–236.
- Leiserowitz, A., Feinberg, G., Rosenthal, S., Smith, N., Anderson, A., Roser-Renouf, C., & Maibach, E. (2014). *What's in a Name? Global Warming vs. Climate Change*. Yale University and George Mason University, Yale Project on Climate Change Communication. Dostupné z: http://environment.yale.edu/climate-communication-OFF/files/Global_Warming_vs_Climate_Change_Report.pdf
- Loether, H. J., & McTavish, D. G. (1988). *Descriptive and inferential statistics: an introduction*. Allyn and Bacon.
- Macnaghten, P., & Urry, J. (1998). *Contested Natures*. London: SAGE Publications.
- Mareš, P., Rabušic, L., & Soukup, P. (2015). *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS (1. vyd.)*. Brno: Masarykova univerzita.
- Median. (2014). *Bio potraviny* (Zpracováno pro Ministerstvo zemědělství). Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/341591/BioPotraviny2014.pdf>
- Median. (2015). *Vývoj vztahu Čechů k imigraci a přijímání uprchlíků* (Zpracováno pro Českou televizi). Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/sites/default/files/1644232-6515042_ct_migrate_prezentace_v08.pdf
- Milfont, T. L. (2009). The effects of social desirability on self-reported environmental attitudes and ecological behaviour. *Environmentalist*, 29(3), 263–269.
- Milfont, T. L., Milojev, P., Greaves, L. M., & Sibley, C. G. (2015). Socio-structural and psychological foundations of climate change beliefs. *New Zealand Journal of Psychology*, 44, 18.

Milfont, T. L., & Duckitt, J. (2010). The environmental attitudes inventory: A valid and reliable measure to assess the structure of environmental attitudes. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 80–94.

Ministerstvo zemědělství České republiky. (2016). *Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství 2015*. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/505329/Zprava_o_stavu_lesa_2015.pdf

Moldan, B. (2015). *Podmaněná planeta* (Druhé, rozšířené a upravené vydání). Praha: Karolinum.

Nadace Proměny Karla Komárka. (2016). České děti venku: Reprezentativní výzkum, kde a jak tráví děti svůj čas. Závěrečná zpráva z výzkumu. Dostupné z: <http://www.nadace-promeny.cz/cz/vyzkum.html>

Operario, D., Adler, N. E., & Williams, D. R. (2004). Subjective social status: reliability and predictive utility for global health. *Psychology and Health*, 19(2), 237–246.

Oskamp, S., & Schultz, P. W. (2005). *Attitudes and Opinions* (3rd edition). Mahwah, N.J.: Psychology Press.

Ostrove, J. M., Adler, N. E., Kuppermann, M., & Washington, A. E. (2000). Objective and subjective assessments of socioeconomic status and their relationship to self-rated health in an ethnically diverse sample of pregnant women. *Health Psychology*, 19, 613–618.

Petty, R. E., Cacioppo, J. T., & Goldman, R. (1981). Personal involvement as a determinant of argument-based persuasion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41(5), 847–855.

Petty, R. E., & Cacioppo, J. T. (1986). The Elaboration Likelihood Model of Persuasion. *Advances in Experimental Social Psychology*, 19, 123–205.

Pew Research Center. (2017). *Religious Belief and National Belonging in Central and Eastern Europe*. Dostupné z: <http://www.pewforum.org/2017/05/10/religious-belief-and-national-belonging-in-central-and-eastern-europe/>

- Pienaar, E. F., Lew, D. K., & Wallmo, K. (2013). Are environmental attitudes influenced by survey context? An investigation of the context dependency of the New Ecological Paradigm (NEP) Scale. *Social Science Research*, 42, 1542–1554.
- Pirages, D. C., & Ehrlich, P. R. (1974). *Ark II: social response to environmental imperatives*. San Francisco: Freeman.
- Poortinga, W., Spence, A., Whitmarsh, L., Capstick, S., & Pidgeon, N. F. (2011). Uncertain climate: An investigation into public scepticism about anthropogenic climate change. *Global environmental change*, 21, 1015–1024.
- Prislin, R., & Ouellette, J. (1996). When it is Embedded, it is Potent: Effects of General Attitude Embeddedness on Formation of Specific Attitudes and Behavioral Intentions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(8), 845–861.
- Rudig, W. (1995). Public opinion and global warming. *Strathclyde Papers on Government and Politics*, 101, 1–38.
- Řehák, J., & Brom, O. (2015). *SPSS – Praktická analýza dat*. Brno: Computer Press.
- Řeháková, B. (2006). Měření hodnotových orientací metodou hodnotových portrétů S. H. Schwartz. *Sociologický časopis*, 42(1), 107–128.
- Shwom, R., Bidwell, D., Dan, A., & Dietz, T. (2010). Understanding US public support for domestic climate change policies. *Global Environmental Change*, 20, 472–482.
- Schuldt, J., Konrath, S., & Schwarz, N. (2011). ‚Global warming‘ or ‚climate change‘? Whether the planet is warming depends on question wording. *Public Opinion Quarterly*, 75(1), 115–124.
- Schultz, P. W., Gouveia, V. V., Cameron, L. D., Tankha, G., Schmuck, P., & Franěk, M. (2005). Values and their Relationship to Environmental Concern and Conservation Behavior. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 457–475.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1–65.

Schwartz, S. H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1).

Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M., & Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 519–542.

Sibley, C. G., Liu, J. H., & Kirkwood, S. (2006). Toward a social representations theory of attitude change: The effect of message framing on general and specific attitudes toward equality and entitlement. *New Zealand Journal of Psychology*, 35(1), 3–13.

Stachová, J. (2017). *Lesy pohledem české veřejnosti* [Data]. Sociologický ústav Akademie věd ČR.

Stern, P. C., Dietz, T., & Guagnano, G. A. (1995). The new ecological paradigm in social-psychological context. *Environment and Behavior*, 27, 723–743.

Stoutenborough, J. W., & Vedlitz, A. (2014). Public attitudes toward water management and drought in the United States. *Water Resources Management*, 28, 697–714.

Sutton, S. G., & Gyuris, E. (2013). Optimizing the environmental attitudes inventory. Establishing a baseline of change in students' attitudes. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 16(1), 16–33.

Switzer, D., & Vedlitz, A. (2017). Green Colored Lenses: Worldviews and Motivated Reasoning in the Case of Local Water Scarcity. *Environment and Behavior*, 49(7), 719–744.

Ščasný, M., Zvěřinová, I., Máca, V., Martínková, Z., & Havránek, M. (2016). *Jaká adaptační opatření Češi upřednostňují? Výzkumná zpráva z dotazníkového šetření postojů a preferencí vůči adaptačním opatřením*. Centrum pro otázky životního prostředí UK. Dostupné z: <https://www.czp.cuni.cz/czp/images/2016/KLIMA.pdf>

Tourangeau, R., Rasinski, K. A., Bradburn, N., & D'Andrade, R. (1989). Belief accessibility and context effects in attitude measurement. *Journal of Experimental Social Psychology*, 25, 401–421.

United Nations Environment Programme. (2018). *Explore UN Environment Topics*. Dostupné z: <https://www.unenvironment.org/explore-topics>

United States Environmental Protection Agency. (2018). *Environmental Topics*. Dostupné z: <https://www.epa.gov/environmental-topics>

Vining, J., & Ebreo, A. (2002). Emerging theoretical and methodological perspectives on conservation behavior. In R. Bechtel & A. Churchman (Eds.), *Handbook of environmental psychology* (pp. 541–558). New York: Wiley.

Watanabe, M., Olson, K., & Falc, Ch. (2017). Social isolation, survey nonresponse, and nonresponse bias: An empirical evaluation using social network data within an organization. *Social Science Research*, 63, 324–338.

Wiesner, A. (2009). *Opinion leadership and social influence in online environments*. Unpublished doctoral dissertation, University of Erlangen-Nurnberg.

Zelený kruh. (2016, nepublikováno). *Výzkum postojů české veřejnosti k ekologickým NNO [Data]*. (Zpracováno agenturou Median)

Shrnutí

Hlavním cílem publikace je charakterizovat vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí na základě předchozích šetření veřejného mínění provedených na reprezentativním vzorku české dospělé populace i vlastního výzkumu. Publikace se skládá ze dvou částí – první prezentuje rešerši dosavadních průzkumů a výzkumů veřejného mínění, druhá detailně představuje výsledky námi realizovaného výzkumu.

V první přehledové části jsou výsledky reprezentativních šetření veřejného mínění roztríděné do jedenácti tematických kapitol a tří průřezových kapitol. *Tematické kapitoly* se zaměřují na jednotlivé oblasti ochrany přírody a životního prostředí, *Průřezové kapitoly* pak přinášejí syntézu a rekapitulaci důležitých zjištění ve třech oblastech: vnímání problémů životního prostředí, podpora politik v oblasti ochrany přírody a životního prostředí a environmentální chování. Při výběru podkladů pro naši rešerši jsme pečlivě posuzovali jejich výpovědní hodnotu i vhodnost způsobu dotazování. Vedle prezentace jednotlivých výsledků je pozornost věnována dlouhodobějšímu vývoji postojů a chování české veřejnosti a vymezení specifických charakteristik české společnosti na základě porovnání s dalšími zeměmi Evropské unie.

Druhá část publikace prezentuje výsledky explorativní studie založené na reprezentativním výzkumu české veřejnosti realizovaném na přelomu roků 2017 a 2018. V první části zaměřené na vztah veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí výzkum vedle jiných otázek systematicky mapoval vnímání závažnosti, podporu politických řešení, proenvironmentální jednání a angažovanost u dvaceti tří environmentálních problémů. Druhá část výzkumu se detailněji zaměřila na společensky diskutované téma sucha.

Na základě deskriptivních a faktorových analýz jsou představeny aktuální postoje a chování české veřejnosti v oblasti ochrany přírody a životního prostředí a také v oblasti sucha. Ukázalo se, že česká veřejnost vnímá jako závažné prakticky všechny z posuzovaných environmentálních problémů a také jednoznačně podporuje, aby je aktivně řešil český stát. Prostřednictvím korelačních a regresních analýz jsou popsány vazby mezi těmito proměnnými navzájem a také jejich vazby s proměnnými zjišťujícími další charakteristiky veřejnosti. Poměrně silně jsou mezi sebou provázané obecné postoje k přírodě a životnímu prostředí se specifitější formulovanými postoji v této oblasti. Proměnné mapující obecné postoje k přírodě a životnímu prostředí mají také silnější vazby se zájmem o mediální témata a některými hodnotovými orientacemi. Naopak jenom slabě se k nim vážou sociodemografické proměnné a politické orientace.

Za pomoci shlukové analýzy jsou určeny tři segmenty české veřejnosti, které se mezi sebou významně liší nejen z hlediska svého vztahu k přírodě a životnímu prostředí, ale také v dalších charakteristikách. Rozčlenění segmentů do velké míry odpovídá zjištěním o rozložení názorů na ochranu přírody a životního prostředí u české veřejnosti z první přehledové části.

Závěr publikace pak přináší čtrnáct charakteristik vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí vymezených na základě syntézy rešeršní a výzkumné části. Ukázalo se, že výrazná většina obyvatel ráda tráví čas v přírodě, sympatizuje s ochranou přírody a životního prostředí a tyto zájmy upřednostňuje před těmi ekonomickými. Češi jsou také značně znepokojeni problémy životního prostředí na globální i republikové úrovni a podporují celou řadu nástrojů řešení těchto problémů, jako jsou například zákazy, finanční postihy či osvěta. Z hlediska environmentálního chování se zapojují zejména v hospodaření s odpady, v ostatních oblastech jsou aktivní méně a nejsou příliš ochotní si za ochranu přírody a životního prostředí připlatit.

Summary

The main aim of this study is to describe the characteristics of the relationship of the Czech public toward nature and the environment. The study is based, in part, on earlier public opinion surveys conducted on a representative sample of the Czech adult population and also, in part, on our own research. The text consists of two main sections: the first section offers an overview of the public opinion surveys and research studies available to date, and the second section presents in detail the results of the research that we have conducted.

In the overview section, the results of the representative public opinion surveys are organized into eleven thematic chapters and three review chapters. The *Thematic Chapters* focus on specific areas of nature conservation and environmental protection, and the *Review Chapters* provide a synthesis and a summary of the most significant findings in three areas: perception of environmental issues, support for policies concerning nature conservation and environmental protection, and environmental behavior. When selecting the materials to be included in this overview section, we carefully assessed their information value as well as the suitability of the data-collection method used. In addition to presenting the various findings, we trace the long-term development in the environmental attitudes and the types of behavior of the Czech public. Further, drawing on a comparison with other countries in the European Union, we highlight the particular features that are characteristic for Czech society.

The second main section of the text presents the results of an exploratory research study, conducted from late 2017 to early 2018, based on a representative sample of the Czech public. The first part of the research centered on the relationship of the public toward nature and the environment. Apart from other matters, it covered twenty-three environmental issues, and it systematically mapped perception of seriousness, support for political solutions, and pro-environmental action and engagement as related to each of these issues. The second part of the research dealt in more depth with the topical and widely discussed issue of drought.

On the basis of descriptive and factor analyses, we present the current attitudes and types of behavior of the Czech public regarding nature conservation and environmental protection, and also regarding drought. The results show that Czechs perceive as serious practically all of the environmental issues evaluated, and that they unambiguously support the view that the Czech government should actively try to resolve these issues. By employing correlation and regression analyses, we have described the

mutual relations between these variables as well as the respective relations of these variables with the variables measuring other aspects of people's attitudes and types of behavior. General attitudes toward nature and the environment are fairly strongly linked with the more specifically formulated attitudes in this area. Variables that map general attitudes toward nature and the environment are also rather strongly linked with interest in the topics covered in the media and with certain value orientations. In contrast, variables associated with general attitudes toward nature and the environment are only weakly linked with socio-demographic variables and political orientations. With the help of cluster analysis, we have identified three segments of the Czech public that significantly differ from one another not only in terms of their relationship to nature and the environment, but also in terms of their other characteristic features. The differentiation into these segments to a large extent parallels the findings regarding the distribution of Czech people's opinions on nature conservation and environmental protection which is included in the overview in the first main section of the book.

The Conclusion identifies fourteen characteristics of the relationship of the Czech public toward nature and the environment. These characteristics have been defined based on a synthesis of the findings in the overview and the research sections of the study. This synthesis shows that a significant majority of Czechs like to spend time in nature, are favorably inclined toward nature conservation and environmental protection, and prioritize these interests over economic interests. Further, Czechs are deeply concerned about environmental issues on both the global and national levels, and they support a wide range of tools to deal with these issues, such as, for example, placing bans, imposing fines, and raising awareness. In terms of pro-environmental behavior, Czechs are active especially in waste management, while in other areas, they are less involved. Moreover, they are not very willing to pay more money to support nature conservation and environmental protection.

Vědecká redakce MU

prof. Ing. Petr Dvořák, CSc.; PhDr. Jan Cacek, Ph.D.; Mgr. Tereza Fojtová; Mgr. Michaela Hanousková; prof. MUDr. Lydie Izakovičová Hollá, Ph.D.; doc. RNDr. Petr Holub, Ph.D.; doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.; doc. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D.; doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.; prof. PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D.; doc. RNDr. Jaromír Leichmann, Dr.; PhDr. Alena Mizerová; doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.; doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.; Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.; doc. RNDr. Ondřej Slabý, Ph.D.; prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A.; doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová

Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí Reprezentativní studie veřejného mínění

Grafický návrh zalomení textu: Artishock

Grafické zpracování infografik Veronika Wölfelová

Grafická úprava obálky: Veronika Wölfelová

Zdroj fotografie na obálce: Pixabay.com

Sazba: Veronika Wölfelová, Michaela Kašperová, Michaela Kaňovská, Carlos Vieira

Jazyková korektura: Lenka Váchová, Hana Borovská, Lenka Kožuchová a Filip Opálka

Vydala roku 2018 Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno, za finanční účasti
Státního fondu životního prostředí České republiky.

První vydání

© 2018 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8966-2 (brož. vaz.)

ISBN 978-80-210-8967-9 (online : pdf)

Publikace je ke stažení na internetových stránkách munispace.muni.cz.

Tisk: P.O.S. FACTORY, s. r. o., se sídlem Jilmová 2685/10, Praha 3. Vytisknuto na FSC certifikovaném
papíře. Tisk byl financován z prostředků Ministerstva životního prostředí České republiky.

Publikace je neprodejná.

Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí

Reprezentativní studie
veřejného mínění

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada,
Renata Svobodová

**Zajímá vás, jaký je vztah české veřejnosti
k přírodě a životnímu prostředí? Jak Češi
přístupují například k ochraně přírody,
znečištění ovzduší nebo změně klimatu?
A v čem jsou jiní než většina Evropanů?**

Odpověď na tyto otázky a mnoho dalších vám nabízí tato kniha. Čtenářům předkládá to nejdůležitější z reprezentativních průzkumů a výzkumů, které se zabývaly postoji a chováním české veřejnosti v environmentální oblasti. Souhrn veřejného mínění v jednotlivých oblastech ochrany přírody a životního prostředí ilustrují infografiky.

Na rozsáhlou rešerši navazuje nový reprezentativní výzkum, který zkoumá vztah Čechů k přírodě a životnímu prostředí a ukazuje, jak jsou v této oblasti rozloženy názory české společnosti. Doplňuje ho studie na aktuální téma, která se zabývá veřejným míněním v oblasti sucha.

**muni
PRESS**

ISBN 978-80-210-8966-2

9 788021 089662

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Ministerstvo životního prostředí